

5 ผลการประเมินโครงการสมัชชา คุณธรรมแห่งชาติและ ตลาดนัดคุณธรรม

การนำเสนอสาระในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อแรก คือ เพื่อประเมินผลโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในด้านวิธีดำเนินการและผลการดำเนินงาน ในระดับโครงการฯ ในภาพรวม ระดับโครงการย่อย และระดับบุคคล โดยเสนอผลการประเมินรวม 7 ด้าน คือ ผลการประเมินด้านความสำเร็จ (success) ประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิผล (effectiveness) ของวิธีการดำเนินการ และผลการประเมินด้านความตรง (relevance) ความเป็นสากล (universality) ความยั่งยืน (sustainability) ความพอเพียง (adequacy) ของผลการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ รวม 3 ด้าน คือ

- 1) การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย
- 2) การเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมจริยธรรมและแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน
- 3) การตอกย้ำความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

การเสนอผลการประเมินโครงการฯ ในบทนี้ เป็นการเสนอผลการประเมินโครงการฯ ตามประเด็นการประเมิน ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำเสนอผลการประเมินที่หลากหลายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพก่อน แล้วจึงลงสรุปผลการประเมินของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การนำเสนอผลการประเมินโครงการฯ ในบทนี้จึงแยกเป็น 2 ตอน คือ ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเสนอผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในตอนนี้ เป็นการเสนอผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ 3 ประการ และตามประเด็นการประเมินในโมเดลตรรกะสำหรับการประเมินแบบบูรณาการ 7 ประเด็น (ความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความตรง ความเป็นสากล ความยั่งยืน และความพอเพียง) รวมเป็นประเด็นการประเมิน 18 ประเด็น ตามที่เสนอในตารางที่ 5.1 สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการใน

ตอนนี้ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบุคลากรบริษัท Plan Motif กลุ่มผู้ร่วมโครงการฯ ทั้งที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกองค์กรเครือข่ายศูนย์คุณธรรม และกลุ่มประชาชนทั่วไปทั้งกลุ่มที่เข้าและไม่ได้เข้าร่วมงานสัมมนา วิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบลึก การสัมภาษณ์แบบจัดสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่ ผลการประเมินตามประเด็นการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ประเด็นการประเมินแยกตามประเด็นการประเมินหลักและวัตถุประสงค์โครงการฯ

ประเด็นการประเมินหลักตามที่กำหนดใน log frame	วัตถุประสงค์ของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1		
	1. การสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคม	2. การเข้าร่วมแสดงพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม และการแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน	3. การตอกย้ำความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม
1.ความสำเร็จ	ความสำเร็จในภาพรวม และความสำเร็จการประชาสัมพันธ์	ความสำเร็จด้านความร่วมมือในการทำงาน และผลงาน	แนวทางการจัดงานให้มีความสำเร็จมากขึ้น
2.ประสิทธิภาพ	ประสิทธิภาพการเผยแพร่ข่าวสารประเมินจากการรับรู้โครงการระยะเวลาเตรียมการและความคุ้มค่าการลงทุน	ประสิทธิภาพการดำเนินงานประเมินจากความร่วมมือในการเตรียมโครงการและการดำเนินงานโครงการ	ไม่มีประเด็นการประเมิน
3.ประสิทธิผล	ความสอดคล้องระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการและความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน	ความร่วมมือในการดำเนินงานทำให้ได้คำประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันที่สมบูรณ์	ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน เห็นความสำคัญของ“เจตนารมณ์ร่วมกัน”
4.ความตรง	ความเหมาะสมของกิจกรรมช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ	การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น/ความร่วมมือในการทำความดีและมีวัฒนธรรมการประเมิน	ไม่มีประเด็นการประเมิน
5.ความเป็นสากล	รูปแบบโครงการ กระแสคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นสากล	ไม่มีประเด็นการประเมิน	แนวคิดในการดำเนินการต่อเนื่องให้เป็นสากลมากขึ้น
6.ความยั่งยืน	การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายกว้างขวางมากขึ้น	การส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณธรรม และการผลักดันให้คุณธรรมเป็นวาระแห่งชาติ	บทบาทศูนย์คุณธรรมในการประสานกับเครือข่าย และกับภาครัฐและเอกชน อย่างต่อเนื่อง
7.ความพอเพียง	ความพอเพียงด้านความหลากหลายของกิจกรรม และผู้เข้าร่วมโครงการฯ	ความพอเพียงด้านเวลา ข้อมูลข่าวสาร งบประมาณ สำหรับการเข้าร่วมจัดงาน	แนวทางการดำเนินงานให้โครงการฯ มีความพอเพียงมากขึ้น

1. ความสำเร็จของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านความสำเร็จของโครงการฯ แยกนำเสนอตามประเด็นการประเมินรวม 4 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ความสำเร็จของโครงการฯ ในภาพรวม ความสำเร็จด้านการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ความสำเร็จด้านความร่วมมือในการทำงาน และแนวทางการจัดงาน ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ดังผลการประเมินต่อไปนี้

1.1 ความสำเร็จในภาพรวมของโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มได้ผลตรงกันว่า หากพิจารณาถึงความสำเร็จของโครงการฯ ในด้านปริมาณผู้มาร่วมงาน นับว่าสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติประสบความสำเร็จมาก คือมีผู้มาร่วมงานจำนวน 693 คน สูงเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ 600 คน แต่ตลาดนัดคุณธรรมไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะมีผู้มาร่วมงานต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้วันละ 3,000 คน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนมาร่วมงานมากเพราะในวันที่สองคือวันที่ 29 ตุลาคม ท่านนายกรัฐมนตรีให้เกียรติมาร่วมงานจึงเป็นแรงเสริมที่ทำให้มีผู้มาเข้าร่วมเป็นไปตามเป้าหมาย

เมื่อพิจารณากระบวนการดำเนินงานโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จมาก เพราะมีการกำหนดรูปแบบโครงการฯ อย่างเหมาะสม กระบวนการดำเนินงานสมัชชามีความต่อเนื่องของการประชุมทั้ง 4 กิจกรรม คือ

- 1) การประชุมระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม
- 2) การประชุมจุดประกายปัญญา สู่สมัชชาคุณธรรม
- 3) การสังเคราะห์ประเด็นทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการคู่ขนานกับกิจกรรมสองกิจกรรมแรก เพื่อนำสาระสู่สมัชชา
- 4) การประชุมใหญ่สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

การเตรียมงานแต่ละกิจกรรมแม้จะมีเวลาน้อยแต่การดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขความจำกัดของเวลา นับว่าได้ผลตามจุดมุ่งหมายของแต่ละกิจกรรม และมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

เมื่อพิจารณางานวันประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมประชุมทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า งานประสบความสำเร็จมาก เพราะเนื้อหาสาระที่มุ่งสร้างสรรค์ให้คนทำความดี เป็นเจตนารมณ์ที่ดีร่วมกันของเครือข่ายศูนย์คุณธรรมและผู้มาร่วมงานทั้งหมด กิจกรรมที่องค์กรเครือข่ายคุณธรรมร่วมกันจัดขึ้นอย่างหลากหลาย สามารถช่วยให้มีเครือข่ายเพิ่มขึ้น สามารถสร้างกระแสคุณธรรมได้ เพราะผู้มาร่วมงานต่างให้ความสนใจ ตระหนักถึงความสำคัญ และมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยกันสนับสนุนในเรื่องคุณธรรม บรรยากาศการประชุมทั้งการประชุมใหญ่และการประชุมย่อยดีมาก มีความเป็นกันเองแต่มีบรรยากาศทางวิชาการ ผู้ดำเนินการประชุมเหมาะสม ผู้เข้าร่วมประชุมมี

โอกาสแสดงความคิดเห็น และมีการอภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากกันค่อนข้างมาก

เมื่อสอบถามผู้ให้ข้อมูลว่า ‘ถ้าประเมินความสำเร็จของโครงการฯ จะให้คะแนนเท่าไร เมื่อคิดคะแนนเต็ม 100 คะแนน’ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรเครือข่ายฯ ให้คะแนนแตกต่างกันอยู่ในช่วงพิสัย 70-100 คะแนน ซึ่งแสดงถึงผลสำเร็จระดับค่อนข้างสูง แต่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ได้มาร่วมงานและไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม ให้คะแนนโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติอยู่ในช่วงพิสัย 30-70 คะแนน ให้คะแนนตลาดนัดคุณธรรมอยู่ในช่วงพิสัย 50-100 คะแนน ผู้ให้คะแนนผลการประเมินต่ำ ให้เหตุผลว่า เพราะการประชาสัมพันธ์และการประสานงานยังไม่ดีเท่าที่ควร ไม่แน่ใจว่าคนที่ได้รับเอกสาร หรือผู้ที่เข้ามาร่วมงานจะมีการศึกษาจริงจะมีการปฏิบัติจริงในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมต่อไป คนยังไม่ค่อยรู้เจตนาารมณ์ของการจัดโครงการฯ ของสมัชชาอย่างแพร่หลาย ยังไม่เห็นผลงานที่เป็นรูปธรรม ผู้ให้คะแนนผลการประเมินสูง ให้เหตุผลว่า ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดด้านการประชาสัมพันธ์ การที่มีผู้มาร่วมจัดงานและร่วมชมงานระดับนี้ถือว่าประสบความสำเร็จ รูปแบบการจัดงานดี วัตถุประสงค์ของงาน และเนื้อหาสาระดีมาก กิจกรรมหลากหลายแต่มีระเบียบ ผู้ร่วมงานหาได้ง่าย เดินดูได้สะดวก ตลาดนัดมีความหลากหลาย อาหารมีรสชาติดีและมีประโยชน์ ดังข้อความคัดสรรจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การประชุมตามขั้นตอนของกระบวนการสมัชชา คิดว่าการประชุมทุกครั้งมีการนัดหมายการประชุมค่อนข้างกระตั้นหัน แต่มีบรรยากาศการประชุมดี ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนตั้งใจและร่วมแสดงความคิดเห็นเต็มที่ การนำผลจากการประชุมหนึ่งนำไปสู่การประชุมครั้งต่อไปทำได้ดี เห็นความต่อเนื่องในการนำประเด็นจากการประชุมตอนต้นไปสู่เวทีสมัชชา สำหรับเอกสารรายงานการประชุมยังไม่ค่อยดี” (รุ่งอรุณ/ผู้สังเกตการประชุม)

“ภาพรวมโครงการในส่วนสมัชชาคุณธรรม และตลาดนัดแรงงาน การเตรียมงาน การจัดงาน จัดได้ดี ไม่วุ่นวายสับสนในการเดินทาง ทุกอย่างดีหมด แต่สิ่งที่ควรปรับปรุงคือเรื่องสื่อเรื่องการประชาสัมพันธ์” (กวี/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “คะแนนความสำเร็จในส่วนงานสมัชชาให้คะแนน 90% และความสำเร็จในส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม 90% เป็นงานที่มีระบบในการเตรียมและการจัดงานดี” (จิตรี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ) “คะแนนความสำเร็จส่วนงานสมัชชาให้คะแนน 80 ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม 100 คะแนน ชอบบุธของศูนย์กิจกรรมไร้สารพิษมาก มีความหลากหลายดีมาก ได้ความรู้ดี อาหารที่มีรสชาติดีและมีประโยชน์ ชอบมากเลย” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข)

“งานแบ่งเป็น 2 ส่วนคือสมัชชากับตลาดนัด ... (ตลาดนัด) คนแน่นใช้ม็ย
แน่นเต็มพื้นที่ถูกแล้วถึงจะเรียกว่าตลาดนัด ต้องเดินเบียดๆ กันดูว่าเป็นตลาดนัด
ดูที่คนมา ตลาดนี้คนจะแน่นม็ย ถ้า (คน) ไม่เบียดกันแสดงว่าสอตก ตลาดต้อง
ขายให้ได้มากที่สุด เน้นปริมาณไม่เน้นคุณภาพ ผมให้ไม่เกิน 50% วัตจากคนมา
ร่วมงาน” (อ.เขตต์/กลุ่มอาจารย์)

1.2 ความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์โครงการ เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า บริษัท
Plan Motif ได้มอบหมายให้บริษัท Major Plan Media Limited รับผิดชอบในการจัดหา/จัด
ทำสื่อในวงเงินงบประมาณ 3 ล้านบาท โดยมีการจองสื่อ ผลิตสโปตวิทยุ ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ผลิต
สโปตทีวี ในช่วงเวลาก่อนมีการจัดงานประมาณ 1 เดือน (ช่วงเดือนกันยายน 2548) และ
เผยแพร่สโปตโทรทัศน์ สโปตวิทยุ ประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ในช่วงเดือนที่มีการจัดงาน
(เดือนตุลาคม 2548) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มบุคลากรของศูนย์คุณธรรม
และกลุ่มผู้มาร่วมงานให้ความเห็นตรงกันว่า ภายใต้วงเงินงบประมาณค่อนข้างสูง การโฆษณา
ประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร คนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องการจัดงาน
ที่จะเกิดขึ้น ป้ายประชาสัมพันธ์มีขนาดเล็กเกินไป การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์น้อยไป
บุคลากรศูนย์คุณธรรมให้ความเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ในวันจัดแถลงข่าวงานสมัชชา
คุณธรรมแห่งชาติ มีสื่อมาเพียง 9 ราย ในจำนวนนี้ไม่มีสื่อโทรทัศน์เลย ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม
ประชาชนต่างสาขาอาชีพที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน เห็นตรงกันว่า การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ยัง
ไม่ดี ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ทราบ ผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกกลุ่ม มีความเห็น
ว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการฯ ทำก่อนที่จะมีการจัดงานเพียง 1-2 วัน ซึ่งน้อยเกินไป
ควรทำล่วงหน้ามากกว่านี้ สื่อโทรทัศน์มีน้อย มีตัวดี-ตัวเดี่ยววิ่งไปวิ่งมา แต่ไม่ดึงดูดความสนใจ
และเสนอแนะให้มีความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการฯ มากกว่านี้ ใช้สื่อหลายช่องทาง
และควรประชาสัมพันธ์กลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น ดังความคิดเห็นบางส่วนจากผู้ให้ข้อมูลต่อไปนี้

“น่าจะมีการประชาสัมพันธ์ก่อนการจัดงานนานกว่านี้ เพราะเท่าที่เห็นมี
แคป้ายประชาสัมพันธ์เล็กมากจริงๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์มากกว่า” (วัฒน์/กลุ่ม
IDEA) “โฆษณาประชาสัมพันธ์มีน้อยมาก เพราะไม่เคยได้รับรู้เลย ควรปรับปรุง
ด้านประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้ ควรประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ โทรทัศน์ในช่วงเย็น
ก่อนโครงการเริ่มประมาณ 1 เดือน” (เบ็ด/โครงการชุมชนเป็นสุข) “การ
ประชาสัมพันธ์ต้องปรับปรุง การกระจายข่าวสารยังไม่ชัดเจน... ต้องมีเป้าหมายที่
ชัดเจน ถ้าต้องการเน้นกลุ่มเยาวชนด้วย กลุ่มชาวบ้านด้วยที่เขาไม่รู้ ก็ต้องขอ
ความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ชุมชนให้ความร่วมมืออย่างน้อยแค่ไหนในการ
ประกาศข้อมูล ทางโรงเรียนมีแผ่นพับ แผ่นปลิว มีสโปตรายการวิทยุ เพื่อให้เด็ก
ได้ยินบ่อย ๆ ตอกย้ำข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน” (อ.ณัฐวัฒน์/กลุ่มอาจารย์)

1.3 ความสำเร็จด้านความร่วมมือในการทำงานโครงการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เมื่อพิจารณาจากปริมาณกำลังคนของศูนย์คณธรรมาที่มีเพียง 20 กว่าคน นับว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จด้านความร่วมมือในการทำงานอย่างมาก เพราะบุคลากรของศูนย์คณธรรมาทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญอย่างยิ่งที่พยายามหาจุดบกพร่องทุกจุด มีการแบ่งภาระงานที่ชัดเจน ทุกคนทุกระดับทำงานยึดความถูกต้อง ทำงานสมกับที่อยู่ในฐานะเป็นเจ้าของโครงการทำงานเพื่อให้งานออกมามีคุณค่าสำหรับประชาชนคนไทย แต่หากพิจารณาถึงจำนวนคนที่มาร่วมงาน อาจถือว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จในวงไม่กว้างมากนัก

ผลการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ ด้านความร่วมมือในการทำงานโครงการฯ พบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มบุคลากรองค์กรเครือข่ายของศูนย์คณธรรมา ประเมินความสำเร็จในการทำงานของตนเองที่ระดับ 80-90 คะแนน และความสำเร็จของกลุ่มประมาณ 80-100 คะแนน จาก 100 คะแนน เพราะได้ทุ่มเทกับงานอย่างเต็มที่ มีความตั้งใจอย่างเต็มเปี่ยม และได้มีการพัฒนาตนเองมากขึ้น และได้เสนอความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมโครงการฯ ครั้งต่อไปว่า ควรปรับให้เป็นกิจกรรมที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ร่วมทำด้วยกันเป็นกิจกรรมครอบครัว ให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งประเมินให้คะแนนต่ำให้เหตุผลว่า เพราะตนเองยังทำงานไม่เต็มที่ เนื่องจากมีเวลาน้อย ดังข้อความที่คัดมาจากการสัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ในส่วนของตนเองประมาณ 40% เพราะยังทำงานได้ไม่เต็มที่ที่มีเวลาน้อย และในส่วนของกลุ่มให้เกิน 100 % เพราะร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการทำงาน” (ออย/กลุ่ม IDEA) “ในส่วนของงานสมัชชา นักศึกษาไม่ได้เข้าร่วมงาน แต่ในส่วนตลาดนัดคณธรรมาทั้งในส่วนของตนเองและของกลุ่มฯ คิดว่าให้ 100% เพราะว่าทุกคนทุ่มเทกับงานมากๆ” (กวี/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “ในภาพรวมประเมินความสำเร็จของตัวเองให้คะแนน 60% เนื่องจากมีเวลาเตรียมตัวน้อย และพื้นที่น้อย” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิดิตประเสริฐ)

1.4 แนวทางการจัดโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เมื่อพิจารณาจากแนวทางในการจัดโครงการฯ ต่อเนื่องให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น สรุปเป็นข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม คือ

- 1) รูปแบบการประชุม ควรมีการวางแผนประชุมให้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ โดยจัดประชุมตามภูมิภาคต่างๆ แล้วนำผลสู่เวทีการประชุมใหญ่
- 2) ช่วงเวลาในการจัดงาน ควรเป็นช่วงเปิดภาคเรียน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มนักเรียนนักศึกษา จะเป็นกำลังของประเทศชาติได้เข้ามาร่วมงานได้มากยิ่งขึ้น

3) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ควรมอบหมายตรงให้บริษัทเดียวทำหน้าที่ มีการวางแผนงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และพัฒนาโดยใช้ทั้งสื่อภาครัฐและเอกชน ใช้สื่อโทรทัศน์ให้มากขึ้น และควรทำล่วงหน้าก่อนวันประชุมใหญ่ 3-4 เดือน

4) การวางแผนงาน ควรมีแผนยุทธศาสตร์ มีระยะเวลาในการวางแผนงานให้มากกว่านี้

5) กิจกรรมในงานสมัชชา ควรมีการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันคิดและจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

6) การมีส่วนร่วม ควรให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ได้มีส่วนร่วมวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับรูปแบบงาน

7) การประเมินผล ควรมีการติดตามประเมินผลงานที่ผ่านมา มีการเผยแพร่ และการนำผลงานการประเมินไปใช้ปรับปรุงโครงการ ดังข้อคิดเห็นบางส่วนต่อไปนี้

“กระบวนการสมัชชาเป็นวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้ตัวแทนจากทุกฝ่ายในสังคมได้เข้าร่วมพบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็น นำไปสู่ข้อตกลงร่วมกัน และการทำงานร่วมกัน เป็นการประสานพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมวงกว้าง และเป็นโอกาสสำหรับการเผยแพร่ผลการทำงานของศูนย์คุณธรรมและเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม สู่สาธารณะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมวงกว้าง โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับวิธีการอื่นๆ” (นราทิพย์/ศูนย์คุณธรรม) “ประโยชน์และคุณค่าของสมัชชามีแน่นอน ถ้ามีการดำเนินงานต่อเนื่องจริงจัง แต่ถ้าจัดครั้งเดียวก็ไม่มีประโยชน์ เหมือนไฟไหม้ฟาง วาบหาย” (ลักษณ์/กลุ่มอาจารย์)

“ต้องทำแผนยุทธศาสตร์ก่อน มีตัวชี้วัดก่อน แล้วดำเนินการไปตามแผน” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์) “ควรจัดโครงการ หรือกิจกรรม ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนทุกส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจัดโครงการคุณธรรมสัญจรไปตามจังหวัดต่างๆ หรือตามกลุ่มต่างๆ เช่น คนในชุมชนในที่ชุมชนหรือที่ทำงานต่างๆ โดยเน้นเจาะไปตามกลุ่มเป้าหมายใหญ่ๆ ต่างๆ ทีละกลุ่ม ซึ่งการจัดโครงการสัญจรหรือเคลื่อนที่จะทำให้ได้เผยแพร่เรื่องนี้ไปได้กว้าง และขยายเครือข่ายไปได้เร็วขึ้น” (อนุชา/กลุ่มนักเรียน) “ควรจัดงานในสถานที่ที่กว้างขวาง เปิดกว้างสำหรับคนทั่วไป มีการเดินทางที่สะดวก ... ควรมีการประสาน และเผยแพร่การดำเนินงานให้เข้าถึงในทุกกลุ่ม” (อรพรรณ/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้านความสำเร็จของโครงการฯ เมื่อพิจารณาจากบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการทำงานต่อเนื่อง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นความสำคัญของสมัชชา ต้องการให้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้มาร่วมงานโครงการฯ ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม เสนอว่า หากศูนย์คุณธรรมใช้วิธี “ใจต่อใจ” ให้ถึงใจคนทุกคนทุกองค์กรได้ จะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การดำเนินงานต่อเนื่องได้ทุกอย่าง สิ่งสำคัญที่จะทำให้สามารถต่อใจกันได้คือ ตัวผู้นำ เมื่อผู้นำเป็นคนที่มีความจริงใจ เป็นคนเสียสละ เป็นที่เคารพรักและศรัทธาของทุกคน ทุกฝ่าย ก็ย่อมจะเป็นตัวเชื่อมประสานไปถึงใจของทุกคนได้ ทำให้ทุกคนมีความเต็มใจและอยากเข้ามาร่วมงาน และให้ข้อเสนอแนะด้านบทบาทของศูนย์คุณธรรมดังนี้

1) ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านคุณธรรม โดยอาจตั้งในกรุงเทพหรือจังหวัดอื่นๆ ให้เป็นทั้งธนาคารรับฝากนวัตกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแบบต่างๆ และเผยแพร่นวัตกรรมสำหรับเครือข่ายอื่นนำไปใช้ และเป็นทั้งศูนย์กลางเครือข่ายภาคีคุณธรรม จัดเวทีให้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน และรวมพลังกันทำงานต่อไป

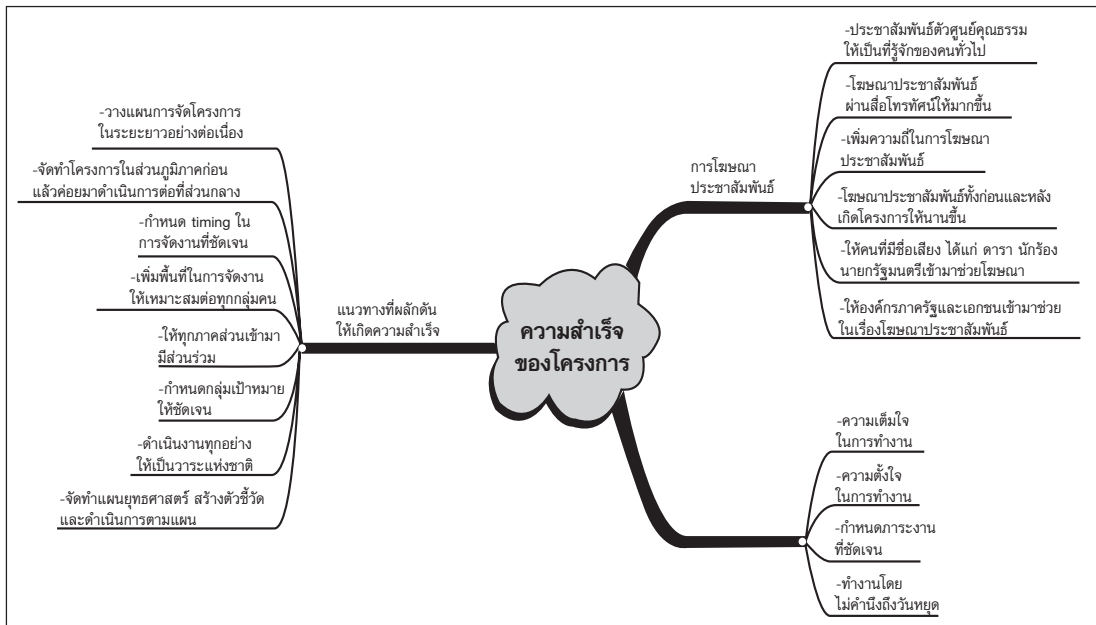
2) ควรร่วมมือแบบรวมพลังกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์คุณธรรมทำหน้าที่เป็นแกนประสานความร่วมมือกำหนดนโยบาย การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมคุณธรรม โดยได้รับความร่วมมือในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

3) ควรผลักดันให้เพิ่มการพัฒนาคุณธรรมด้านประชาธิปไตย เพื่อช่วยเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในการเลือกตั้ง ให้ใช้สิทธิอย่างถูกต้องโดยไม่เห็นแก่เงิน แต่ให้เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ดังข้อความจากการสัมภาษณ์บางส่วน ดังนี้

“อยากให้คุณธรรมเหมือนเป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นช่องทางการขยายผลเรื่องการทำความดีที่นำข้อมูลจากภาคีต่างๆ มารวมกันเรื่องการทำความดี และทำหน้าที่เป็นผู้บริหารช่องทางโดยนำสื่อดีๆ เข้าศูนย์ฯ และศูนย์ฯ กระจายต่อไปสู่หน่วยงานต่างๆ” (วิวัฒน์/กลุ่ม IDEA) “ควรสนับสนุนเครือข่ายการศึกษาคุณธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายชุมชน เพื่อช่วยเหลือชุมชนให้พัฒนา” (ติม/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ควรมีมาตรการเชื่อมโยงโครงการนี้กับศูนย์คุณธรรมด้านอื่นๆ เช่น เรื่องธนาคารหมู่บ้านต้องการให้คุณธรรมประสานกับทางจังหวัดภาคส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความร่วมมือกัน” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ) “ศูนย์คุณธรรมควรติดตามประเมินเป็นระยะ ๆ แล้วนำสิ่งที่ได้จากโครงการสมัชชา มาปรับปรุงแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับศูนย์คุณธรรม เอื้อต่อการทำให้เจตนารมณ์เป็นจริง” (มาต/โครงการชุมชนเป็นสุข)

ผู้วิจัยสังเคราะห์ประเด็นผลการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ ในภาพรวม นำเสนอเป็นแผนภาพความคิด (mind map) ดังภาพที่ 5.1 และนำเสนอภาพบรรยากาศความสำเร็จจากการมีผู้ร่วมกิจกรรมโครงการฯ ดังภาพที่ 5.2-5.3

ภาพที่ 5.1 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความสำเร็จของโครงการ

ภาพที่ 5.2 ความสำเร็จของโครงการในส่วนของงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

ภาพที่ 5.3 ความสำเร็จของโครงการในส่วนของงานตลาดนัดคุณธรรม

2. ประสิทธิภาพของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านประสิทธิภาพของโครงการฯ แยกนำเสนอตามประเด็นการประเมินรวม 4 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ประสิทธิภาพด้านการเผยแพร่ข่าวสาร ระยะเวลาเตรียมการ ความคุ้มค่าการลงทุน ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการฯ ดังผลการประเมินต่อไปนี้

2.1 ประสิทธิภาพด้านการเผยแพร่ข่าวสาร การประเมินประสิทธิภาพของโครงการฯ ด้านการเผยแพร่ข่าวสาร เป็นการประเมินตามประเด็นการรับรู้เรื่องโครงการฯ ของผู้ให้ข้อมูล ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มผู้มาร่วมโครงการฯ โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม ส่วนใหญ่รู้ความเป็นมาของโครงการฯ รู้ว่าประธานคณะกรรมการฯ และผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรมเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดสมัชชา รู้วัตถุประสงค์ของโครงการฯ และเห็นว่าเหมาะสมชัดเจน เหตุผลที่รับรู้ เพราะเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมและมีส่วนร่วมประชุมสัมมนาตั้งแต่ระยะแรก ในขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้มาร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ไม่รู้จักศูนย์คุณธรรม ไม่ทราบความเป็นมาของโครงการฯ แต่เมื่อได้รับเอกสารโครงการฯ ทุกกลุ่มเห็นว่าโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ชัดเจนและเหมาะสมดี ดังนี้

“วัตถุประสงค์ดี แต่กลุ่มเป้าหมายยังน้อย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์น้อย ควรปรับปรุงเรื่องสื่อ ควรให้มีนักเรียนและนักศึกษามากกว่านี้” (กวี/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “คิดว่ากลุ่มเป้าหมายไม่น่าจะเป็นเด็กหรือวัยรุ่นอย่างเดียว น่าจะเป็นทุกเพศทุกวัย เพราะถ้าผู้ใหญ่ ไม่มีคุณธรรม สังคมก็ไม่สุขสงบค่ะ ทุกคนต้องมีคุณธรรมในตนเองค่ะไม่ใช่เด็กอย่างเดียว” (เยาวเรศ/กลุ่มนักเรียน)

“ไม่เคยรู้จัก แต่ฟังชื่อแล้วคิดว่าน่าจะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการรณรงค์ให้คนมีคุณธรรมมากขึ้น ... ดูโครงการแล้ว คิดว่าเป็นโครงการที่ดี วัตถุประสงค์ชัดเจนดี” (เพ็ญพรรณ/กลุ่มนักศึกษา) “ไม่ทราบบทบาทของศูนย์คุณธรรม คาดเดาน่าจะมีบทบาทในการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้น โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ น่าจะต้องขยายงานมากขึ้น ... โครงการฯ อย่างนี้ใช่เลย น่าจะขยายเครือข่ายในการสร้างสังคมให้มีคุณธรรมมากขึ้น” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)

2.2 ประสิทธิภาพด้านระยะเวลาการเตรียมงานโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นว่าระยะเวลาการเตรียมงานน้อยมาก เพราะมีเวลาประมาณ 2 เดือน เมื่อเทียบกับงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติของสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ซึ่งใช้เวลาในการเตรียมนานถึง 8 เดือน การดำเนินงานเมื่อเทียบกับ

ระยะเวลาเตรียมงานที่น้อยนับว่ามีประสิทธิภาพดี ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเครือข่ายที่ผู้วิจัยเข้าตรวจเยี่ยมพื้นที่ให้ความเห็นว่า การเตรียมจัดงานโครงการฯ มีเวลาน้อยมาก การติดต่อให้ร่วมงานรู้ล่วงหน้าก่อนการจัดงานไม่กี่วัน บางคนรู้ล่วงหน้าเพียง 2-3 วัน แต่มีบางคนรู้ล่วงหน้าก่อน 2 สัปดาห์ และไม่มีกำหนดบทบาทหลักของกลุ่มองค์กรเครือข่ายให้ชัดเจน ดังตัวอย่างข้อมูลดังต่อไปนี้

“การเตรียมงานโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการฯ งานนี้มีเวลาน้อยมาก เพราะบริษัทเข้ามารับงานช่วงสิ้นเดือนกันยายน 2548 จัดงานวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ทางบริษัทต้องเร่งจองสื่อ เร่งผลิตสโปตวิทยุและสโปตทีวี ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งปกติต้องใช้เวลาประมาณ 1 เดือน แต่บริษัทเร่งทำได้ใน 10 วัน เพราะมีเครือข่ายเรื่องสื่ออยู่แล้ว แต่ถ้ามีเวลามากกว่านี้จะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น” (พจน์/Major Plan Media Limited)

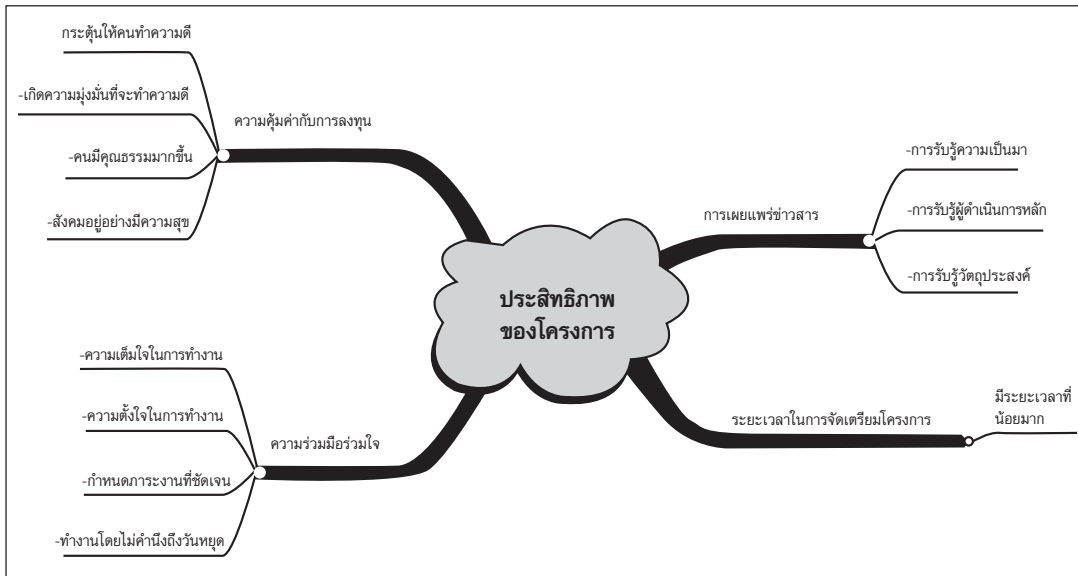
“เวลาในการติดต่อน้อยมากประมาณ 1 สัปดาห์ จริงๆแล้วควร (ติดต่อ) มาล่วงหน้า 3 เดือน” (กอบฐา/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ) “ได้คุยเรื่องงานก่อนวันงานประมาณ 2-3 สัปดาห์ โดยคุยเรื่องพื้นที่บูธเป็นอย่างไร ไม่มีการบอก concept หลักไว้” (อ่อง/กลุ่ม IDEA) “ได้รับการติดต่อเพื่อไปงานประมาณ 2 อาทิตย์ ช่วงปิดเทอม มีการเตรียมตัวน้อยเนื่องจากปิดเทอม” (ปราศรัย/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “ได้รับการติดต่อจากศูนย์คุณธรรม เชิญไปร่วมประชุมสมัชชาคุณธรรม ประมาณ 2 วัน ส่วนการเตรียมงานนั้นมีเวลาในการเตรียมตัวน้อยมาก” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิดีทัศน์ประเสริฐ) “แล้วไม่รู้ว่าต้องเข้าไปทำอะไร รู้แต่ว่าร่วมโครงการสมัชชาฯ แต่ก็ไม่เข้าใจว่าทำอะไรมากนัก เข้าใจว่าเข้าไปร่วมประชุมกับคนอื่นเท่านั้น” (มาด/โครงการชุมชนเป็นสุข)

2.3 ประสิทธิภาพด้านความคุ้มค่ากับการลงทุน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มพบว่า โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็น คุ้มค่ากับการลงทุน เพราะเป็นการกระตุ้น ปลุกเร้าให้คนมีคุณธรรม ทำให้เกิดความตระหนัก กระตุ้นและสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ผล ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความมุ่งมั่นจะทำให้ความดีเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการประสานเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน ได้รู้จักกันดีขึ้น เป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมงานกันต่อไป แต่เมื่อเปรียบเทียบกับวงเงินงบประมาณโครงการฯ ซึ่งสูงถึง 10 ล้านบาท ผู้ให้ข้อมูลบางคนประเมินว่ายังไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เพราะด้วยงบประมาณสูงขนาดนี้น่าจะทำอะไรได้มากกว่านี้ ดังข้อความต่อไปนี้

“คิดว่า (โครงการฯ) เป็นสิ่งจำเป็น คู่คุณค่า เพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดจิตวิญญาณของคนทำความดีเพิ่มขึ้น” (ฟ้าใส/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ) “มีความจำเป็นมาก คู่คุณค่ากับการลงทุน เพราะว่าคนมีกำลังใจมากขึ้นในการทำมาความดี สร้างความเข้าใจกันระหว่างองค์กรต่างๆ ตัวอย่างเช่น กลุ่มอโศก และกลุ่มอื่นๆ ในการทำความดี และจากการที่กลุ่มต่างๆ มาพูดคุยกันว่า แต่ละกลุ่มมีความโดดเด่นในด้านไหนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งผลการดำเนินงานได้ผลดี ทำให้คนที่มาร่วมงาน เกิดความมุ่งมั่นทำความดีเพิ่มขึ้น” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิถีประเสริฐ) “ถ้ามองผลที่เกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมายน่าจะเกิดขึ้น ถ้ามองที่ตัวเงินว่าลงทุนไปตั้งเยอะ คนมาน้อยไป แต่คิดว่ายังไงก็คุ้มค่า เพราะยังงั้นก็ช่วยกระตุ้นให้มีคุณธรรมมากขึ้น” (อรชาติ/กลุ่มอาจารย์) “คิดว่าความคุ้มค่าอยู่กับการนำมาปฏิบัติ อย่งไรก็ตามเป็นสิ่งที่ดีควรทำ...ในระยะยาวย่อมเกิดผลอย่างแน่นอน ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ยังไม่เห็นชัดในปัจจุบัน” (เขาวาน์/กลุ่มนักศึกษา) “คิดว่าลงทุนไปเยอะ ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนเพราะคนมาร่วมงานน้อย ลงทุนไปเยอะ น่าจะมีคนมาร่วมงานมากกว่านี้ คนที่ตั้งใจมาร่วมงานได้ประโยชน์” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)

2.4 ประสิทธิภาพด้านความร่วมมือร่วมใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ประสิทธิภาพของโครงการฯ ด้านความร่วมมือร่วมใจในการเตรียมจัดโครงการฯ และการดำเนินงานโครงการฯ มีมาก เพราะหน่วยปฏิบัติมีกำลังคนน้อย แต่มีความตั้งใจ เต็มใจ และทำงานเต็มกำลัง ผู้บริหารของศูนย์คุณธรรมประทับใจมากที่สุด ที่กรรมการโครงการฯ ได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำงานอย่างเต็มที่บุคลากรของศูนย์คุณธรรมทุกคนทำงานหนักเต็มที่โดยไม่มีวันหยุดไม่ว่าวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ บุคลากรบริษัท Plan Motif ประเมินว่าการใช้บุคลากรในการจัดโครงการฯ ครั้งนี้มีประสิทธิภาพ เพราะบริษัทใช้บุคลากรรวม 60 คน ทำหน้าที่ลงทะเบียน อำนวยความสะดวกและวิชาการในห้องประชุม อำนวยความสะดวกโดยรอบงาน ถ่ายวิดีโอ ถ่ายภาพรวมประมาณ 45 คน และทำหน้าที่ในการจัดเวที รวมประมาณ 15 คน บุคลากรบริษัท Major Plan Media Limited ประเมินว่าการทำงานของบริษัทมีประสิทธิภาพ โดยมีทีมงาน 2 คน ทำหน้าที่ประสานงานกับทางศูนย์คุณธรรม ในการรับงาน และปรับงานให้ตรงกับความต้องการของศูนย์คุณธรรม และมีทีมงานอีก 2 คน ทำหน้าที่ Creative manager ดูแลงานด้านการผลิตสื่อทั้งหมด เมื่อมีการถ่ายทำเพื่อออกทีวี ต้องใช้ทีมงานประมาณ 17 คนต่อครั้ง เพื่อเข้าไปดูแลจัดการให้งานสำเร็จลุล่วง สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมโครงการฯ และเป็นสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมทุกกลุ่มประเมินว่า ประทับใจเรื่องความร่วมมือในการทำงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกันระหว่างบุคลากรทั้งของศูนย์คุณธรรม และของบริษัท Plan Motif เรื่องการแยกภาระงานและความรับผิดชอบ และการประสานงาน

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินในประเด็นประสิทธิภาพของโครงการฯ ทั้ง 4 ประเด็น คือ การเผยแพร่ข่าวสาร ระยะเวลาเตรียมการ ความคุ้มค่ากับการลงทุน และความร่วมมือร่วมใจ ในรูปแผนภาพความคิด (mind map) ดังภาพที่ 5.4

ภาพที่ 5.4 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินประสิทธิภาพของโครงการฯ

3. ประสิทธิภาพของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านประสิทธิผลของโครงการฯ แยกนำเสนอตามประเด็นการประเมินรวม 3 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมสอดคล้องระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ และด้านความสมบูรณ์ของเจตนารมณ์ ดังผลการประเมินต่อไปนี้

3.1 ประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมสอดคล้อง ระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มส่วนใหญ่ เห็นตรงกันว่า โครงการฯ มีวิธีการดำเนินงานเหมาะสม และให้ผลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ทั้ง 3 ข้อ โดยให้เหตุผลว่า การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ ทำให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสเข้าร่วมในการสร้างสังคมให้เกิดคุณธรรม และเป็นการเปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรมมากขึ้น เห็นได้จากมีประชาชนสนใจโทรศัพท์สอบถามรายละเอียดจำนวนมาก และทำให้เกิดกระแสคุณธรรมมากขึ้น สำหรับวิธีการที่

ประทับใจและมั่นใจว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการฯ คือ การใช้กระบวนการกลุ่ม มีการระดมความคิดจากคนหลายวงการล้วนแต่เป็นคนที่มีความรู้ มีศักยภาพสูง มาร่วมกันคิด นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่หลากหลายที่เหมาะสมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ รวมทั้งมีการจัดแสดงผลงานจากหน่วยงานต่างๆ มีการบรรยายจากบุคคลสำคัญ โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีด้วย ผู้ให้ข้อมูลบางรายให้เหตุผลว่าในช่วงระยะเวลาเตรียมงานสั้นมาก สามารถจัดงานได้แบบนี้ ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

ผู้ให้ข้อมูลบางรายมีมุมมองตรงกันข้ามว่า ผลการดำเนินงานโครงการฯ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด บางอย่างต้องทำให้ดูถึงจะเห็นผลที่เป็นรูปธรรม ภาพบางภาพที่สื่อออกมาไม่ชัดเจนนัก ในขณะที่ผู้มาร่วมโครงการฯ ที่ไม่เกี่ยวข้องของศูนย์คุณธรรมบางราย ให้ความเห็นว่าไม่สามารถประเมินได้ เพราะไม่ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กลุ่มผู้ทราบเรื่องโครงการฯ แต่ไม่ได้มาร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่มประเมินว่าการดำเนินงานโครงการฯ ได้ผลแต่ยังไม่ครบตามวัตถุประสงค์ทุกข้อ โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างความตระหนักในเรื่องคุณธรรมแก่บุคคลทั่วไปสังคม เพราะประชาชนทั่วไป ยังไม่ได้เห็นผลงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรมอย่างทั่วถึง เนื่องจากคนเข้าร่วมน้อย เพราะการประชาสัมพันธ์ไม่เข้มแข็ง ทำให้คนในทุกภาคส่วนยังไม่รู้ว่ามีโครงการฯ และเสนอแนะว่า

- 1) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้คนเข้าร่วมงานเพิ่มขึ้น
- 2) การจัดงานปีละครั้งเดียวและจัดงานในกรุงเทพฯ จึงเป็นไปได้ที่จะได้ผล เพราะคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนต่างจังหวัดไม่รู้เรื่อง ควรจัดงานให้กระจายไปสู่ต่างจังหวัดบ้าง และ
- 3) การสร้างคุณธรรมต้องทำในวงกว้าง และควรมีการกระตุ้นเตือนอย่างต่อเนื่องหลังจากเสร็จสิ้นโครงการฯ แล้ว ยังไม่ควรหยุด ควรดำเนินการกระตุ้นเตือนอย่างต่อเนื่อง ดังความคิดเห็นที่คัดสรรมาต่อไปนี้

“การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่เนื่องจากระยะเวลาเตรียมงานมีน้อยมาก ได้ผลเท่านี้ค่อนข้างพอใจแล้ว” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ) “การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ ได้ผลเกินคาด ถึงแม้จะมีเวลาเตรียมตัวน้อย แต่ทำงานได้แค่นี้ถือว่าดีมาก ๆ แล้ว” (พิมพ์พรรณ/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “ได้ครบ เพราะโครงการมีกิจกรรมที่หลากหลาย และเชิญกลุ่มคนในสาขาอาชีพต่างๆ ในสังคมมาร่วมระดมความคิดเห็น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้” (อ.กรองกาญจน์/กลุ่มครู)

“การจัดครั้งแรกยังไม่ครอบคลุมครบทุกวัตถุประสงค์ ทำได้ดีในการสร้างเครือข่าย และการกระตุ้นให้เกิดการสร้างกระแส แต่ยังคงแคบ” (อ.นิพัฒน์/กลุ่มอาจารย์) “คิดว่าได้ไม่ครบตามวัตถุประสงค์ทุกข้อ เพราะทุกส่วนในสังคมยังไม่ได้

มามีส่วนร่วมกันทำความดีครบหมด เพราะประชาสัมพันธ์ไม่ดี” (อนุชา/กลุ่มนักเรียน) “ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ทุกข้อคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ยังไม่เกิดผลตามเป้าหมายคือ ยังมีคนเข้ามาร่วมงานน้อย” (ราตรี/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “การดำเนินงานถือว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แต่ไม่ครบทุกข้อ สิ่งที่เห็นชัดคือเป็นการสร้างกระแส แต่ไม่รู้ว่ามีความต่อเนื่องดังที่ตั้งไว้หรือไม่” (นิสา/กลุ่มนักศึกษา)

3.2 ประสิทธิภาพด้านความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่มีส่วนร่วมจัดกิจกรรม ส่วนใหญ่พึงพอใจในฐานะผู้ปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมประชุม ทุกคนร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานเต็มที่ไม่วันทนหยุดจนโครงการฯ ได้ผลตามวัตถุประสงค์ นับว่าการดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง กลุ่มผู้ร่วมโครงการฯ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมให้ความเห็นว่ารู้สึกดีและพึงพอใจการจัดโครงการลักษณะนี้ ถือเป็นงานเริ่มต้นที่ดี และเสนอแนะให้จัดโครงการดีๆ แบบนี้อีกอย่างต่อเนื่อง เพราะเชื่อมั่นว่าการจัดโครงการฯ ต่อเนื่อง เช่น จัดทุก 6 เดือน จะมีผลกระตุ้นให้คนต้องการทำความดีมากขึ้น ดังข้อความคัดสรรมาบางส่วนดังนี้

“เราทำงานกันเกินร้อยเกินเป้าหมายที่คิดไว้ทุกคนตั้งใจทำงานกันอย่างเต็มที่เตรียมพร้อมมาก เราคิดกัน ช่วยกันคิด เราประชุมอย่างต่อเนื่องมาเพื่อจะนำเสนอสิ่งดีๆ ให้คนในสังคมรับทราบและนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการทำความดี...รู้สึกดี พอใจ” (ผู้บริหารเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ)

“พอใจมาก ผู้ชมงานได้รับสิ่งแปลกใหม่ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ได้ความรู้ ได้แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจากการพูดคุยกับกลุ่มอื่น อยากให้มีการจัดโครงการดีๆ อย่างนี้อีก” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ) “ชอบนะ เชื่อว่าการจัดโครงการแบบนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการกระตุ้นให้คนทำความดี คงต้องทำต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จึงจะเห็นผลเพราะคนเราต้องมีการตอกย้ำบ่อยๆ” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข) “สมัชชาเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย น่าปลื้มใจที่ศูนย์คุณธรรมจัดขึ้นมา เป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก ควรจัดต่อเนื่อง อาจจัดทุก 6 เดือน ถ้าทำได้คงจะดีมาก” (นรี/ข้าราชการ)

3.3 ประสิทธิภาพด้านความสมบูรณ์ของเจตนารมณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า เจตนารมณ์ร่วมกันที่ประกาศในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีความสมบูรณ์ดี มีประเด็นเหมาะสมและเชื่อว่าน่าจะมีผลในทางปฏิบัติหากได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้ดีขึ้น ได้แก่

- 1) ควรปรับปรุงภาษาที่ใช้ โดยไม่ใช่คำยาก ควรใช้คำศัพท์ง่ายๆ ที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ตรงกัน
- 2) ควรเน้นเรื่องหลักสามัคคีธรรมหรือเรื่องสหกรณ์จิตใจมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในประเทศ
- 3) ต้องจัดทำ road map และทำแผนปฏิบัติงาน เพื่อให้มีการปฏิบัติตามเจตนารมณ์จริง รัฐบาลควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติโดยสนับสนุนในส่วนที่ยังไม่มีคนทำ
- 4) ควรปรับร่างเจตนารมณ์ข้อ 1 ให้ครอบคลุมคนไทยทั้งในและต่างประเทศ
- 5) ร่างเจตนารมณ์มีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง กรอบประเด็นกว้างมาก ทำให้ไม่ค่อยชัดเจน ควรปรับให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม ดังความคิดเห็นที่คัดสรรมาดังต่อไปนี้

“ในส่วนของกลุ่มเรามีส่วนที่ทำงานที่ตอบโจทย์คำประกาศเจตนารมณ์ อยู่แล้วส่วนหนึ่ง เช่น ในส่วนของครอบครัว คุณธรรมจริยธรรม แต่ในส่วนของ การร่วมมือของภาครัฐและเอกชนยังต้องได้รับการสนับสนุนมากขึ้น เพราะเขายัง มองในแง่ผลประโยชน์อยู่มาก ... การทำงานเพื่อสังคมยังมีน้อย ควรมีมากกว่านี้” (อึ้ง/กลุ่ม IDEA) “ควรมีแผนงานออกมาเลย มีการบอกบทบาทว่าหน่วยงานใด ควรทำเรื่องใดบ้าง” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA)

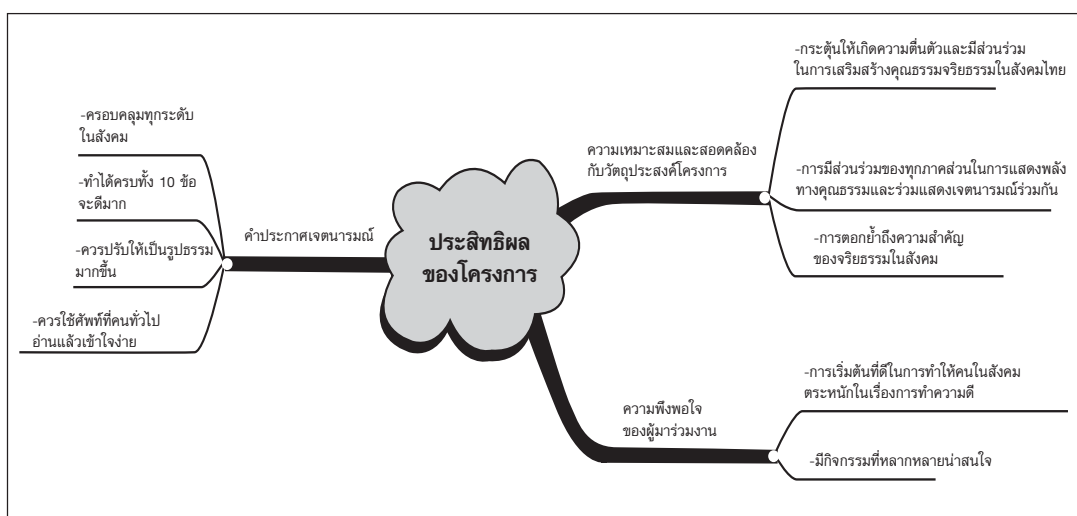
“ตัวร่างเจตนารมณ์จากงานสมัชชาคุณธรรม เป็นสิ่งที่ดีเหมาะสม แต่ น่า จะมีการดำเนินงานต่อเนื่องตามที่วางแผนไว้ ถ้ามีความร่วมมือกัน คิดว่าทาง กลุ่มเองน่าจะทำได้ตามเจตนารมณ์หากมีความตั้งใจ เนื่องจากค่อนข้าง สอดคล้องกับความตั้งใจของกลุ่ม” (เบ็ด/โครงการชุมชนเป็นสุข) “คิดว่าร่าง เจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติดี และมีผลในทางการปฏิบัติ โดยเฉพาะรัฐบาลต้องเอาไปเป็นแนวทางว่าทำอะไรถึงจะบริหารบ้านเมืองที่ดีให้ เกิดความสุขของประชาชน” (ชูชาติ/มูลนิธิเผยแพร่วิตปฏิบัติประเสริฐ)

“ก็ดีมีครบทุกระดับทั้งในสังคม โรงเรียน ครอบครัว สิ่งที่ยากจะบอก คือ ว่าคำบางคำอ่านแล้วเข้าใจยาก เช่น ธรรมาภิบาล ควรปรับภาษาให้คนทั่วไป เข้าใจง่าย” (อ.จันทร์พร/กลุ่มอาจารย์) “ทั้ง 10 ข้อดีมากเลย ครอบคลุม และ เห็นด้วยกับ...ที่ที่ใช้ศัพท์สูง ควรให้คนทั่วไปเข้าใจง่าย ถ้าทำได้ทั้ง 10 ข้อก็จะดี มากเลย” (อ.สุวดี/กลุ่มอาจารย์) “ในข้อ 1 มันยังไม่ครอบคลุม คนไทยที่อยู่ใน ต่างประเทศก็มี น่าจะเขียนให้รวมทั้งคนไทยในและต่างประเทศให้มีจิตสำนึก รักบ้านเกิด แล้วก็คำควรจะเป็นคำชัด คำซ้ำๆ เช่น จิตอาสา กับจิตสาธารณะ มัน จะเหมือนกันหรือไม่ เด็กๆ อาจจะไม่เข้าใจ” (อ.วันเพ็ญ/กลุ่มครู) “เท่าที่ดูก็ ครอบคลุมดีทุกประเด็นและทุกระดับ คือ มีตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับ ประเทศ ดีพอใช้ได้ แต่ต้องใช้เวลาศึกษารายละเอียดเพราะบางข้อความเข้าใจยาก” (อ.เชตต์/กลุ่มอาจารย์)

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มยังให้ความเห็นว่า ร่างเจตนารมณ์ทั้ง 10 ข้อ มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่างกัน ข้อที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด คือ ข้อ 2 และ 9 ข้อที่มีความเป็นไปได้น้อยที่สุดคือ ข้อ 5 เพราะเป็นเรื่องของผู้นำหรือนักการเมืองที่มักจะคอร์รัปชันในภาพรวม และเสนอแนะให้เริ่มดำเนินการตามเจตนารมณ์ ข้อที่ 5, 6, 7 และ 10 ก่อน และเสนอแนะข้อที่ต้องการให้ตี ต้องทำได้จริงในสังคมทุกภาคส่วนคือในข้อ 4 ดังนี้

“คิดว่าร่างเจตนารมณ์มีความเป็นไปได้น้อยมากเพราะเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม เป็นกรอบที่กว้างมากเกินไป จุดมุ่งหมายก็ตั้งไว้สูง ทำให้การเข้าถึงนั้นเป็นเรื่องยาก” (วรพินทร์/กลุ่มนักศึกษา) “ไม่แน่ใจว่าในระดับกระทรวงจะนำไปใช้... ถ้าจะให้ดี ต้องทำได้จริงในสังคมทุกภาคส่วน ... ข้อที่ควรจะเน้นคือข้อ 2, 4, 5, และ 7” (อ.ณัฐวัฒน์/กลุ่มอาจารย์) “ร่างเจตนารมณ์เป็นที่น่าพึงพอใจ แต่การดำเนินการของคณะกรรมการน่าจะเป็นไปอย่างล่าช้า ที่จริงแล้วควรต้องดูว่าจะเริ่มทำตรงไหน หรือส่วนใดทำได้ก็ควรจะเริ่มทำก่อน และคิดว่าข้อที่ควรเน้น และเริ่มดำเนินการก่อน คือ ข้อที่ 5, 6, 7 และ 10” (อรพรรณ/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “ในส่วน ของเจตนารมณ์ ข้อที่จะมีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ข้อ 2 และข้อ 9 ข้อที่มีความเป็นไปได้น้อยที่สุดคือ ข้อ 5 เพราะเป็นเรื่องของผู้นำหรือนักการเมืองที่มักจะคอร์รัปชันในภาพรวม” (วรพินทร์/กลุ่มนักศึกษา)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินตามประเด็นประสิทธิผลของโครงการฯ ทั้ง 3 ประเด็น คือ ความเหมาะสมสอดคล้องระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน และความสมบูรณ์และความเป็นไปได้ของเจตนารมณ์ ในรูปแบบแผนภาพความคิด (mind map) ดังภาพที่ 5.5

ภาพที่ 5.5 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินประสิทธิผลของโครงการ

4. ความตรงของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านความตรงของโครงการฯ แยกนำเสนอตามประเด็นการประเมินรวม 3 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ความตรงด้านความเหมาะสมของช่วงเวลาและกิจกรรม ด้านความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการฯ และด้านแรงจูงใจ/ความมุ่งมั่น/ความร่วมมือในการทำความดีและมีวัฒนธรรมการประเมิน ดังผลการประเมินต่อไปนี้

4.1 ความตรงด้านความเหมาะสมของช่วงเวลาและกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มได้ผลตรงกันสรุปได้ว่า การจัดโครงการฯ เป็นช่วงเวลาที่ดีสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมจริยธรรมมาก ลักษณะกิจกรรมของโครงการฯ ช่วยกระตุ้น ปลุกกระแสคุณธรรมให้คนทำความดีมีคุณธรรมจริยธรรมมากยิ่งขึ้น นับว่าโครงการฯ ตรงตามความต้องการสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคม และจัดช่วงเวลาเหมาะสม อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ให้ข้อมูลบางคนมีความเห็นว่า ช่วงเวลาจัดงานนั้นยังไม่เหมาะสมนัก เสนอแนะให้จัดงานในช่วงเปิดเทอม เพื่อให้เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักเข้ามาร่วมงานได้มากยิ่งขึ้น ดังความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลต่อไปนี้

“กิจกรรมเหมาะสม เพราะส่วนมากแล้วคนทั่วไปจะเลยในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม อาจจะเป็นเพราะในหลักสูตรก่อนหน้านี้ไม่ระบุในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเลย ทำให้รู้สึกว่าคนจะด้อยในเรื่องนี้ไปและทำให้เกิดปัญหา” (อ.สุวดี/กลุ่มอาจารย์) *“ยังเริ่มสร้างกระแสได้เร็วเท่าไรก็ยังเป็นสิ่งที่ดี ตอนนี้อยู่คุณธรรมในสังคมกำลังแย่ จัดโครงการฯ ตอนนี้อยู่เหมาะสมมาก”* (พิมพ์พร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) *“คิดว่าจัดโครงการในช่วงเวลาที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการของสังคม เพราะเป็นยุคที่กระแสสังคมมีคุณธรรมลดลง”* (ก้องกาญจน์/กลุ่มนักศึกษา)

“คิดว่าเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไม่ควรจะมีช่วงเวลา เพราะว่าถ้าพูดถึงขั้นพัฒนาการของจริยธรรมมันก็จะขั้นที่ 1, 2, 3, 4, 5 ถึงขั้นสูงสุด อันนี้พูดในเชิงทฤษฎีของเพียเจท์ หรือใครก็แล้วแต่ ขณะนี้มีวิกฤตการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ถ้าดูกันในระดับโลกเช่นมีการทำเรื่องความโปร่งใส ประเทศไทยอยู่ในระดับที่แย่มาก ประเทศใดก็ตามโปร่งใสน้อย คอร์รัปชันมาก โปร่งใสมาก คอร์รัปชันน้อย” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์)

4.2 ความตรงด้านความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบโครงการฯ ตามหลักกระบวนการสมัชชา ผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการฯ ควรต้องเป็นผู้มีความสามารถและมีประสบการณ์แบบ

มีอาชีพ มีความพร้อม มีความตั้งใจมุ่งมั่นในการดำเนินงาน แต่ผลการประเมินจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม สรุปได้ว่า บริษัท Plan Motif ซึ่งรับผิดชอบในการจัดงานครั้งนี้ ยังมีประสบการณ์ในการจัดสมัชชาน้อย ลักษณะการทำงานส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานโดยการจ้างต่อ (sub contract) ทำให้การประสานงานต่างๆ ค่อนข้างล่าช้า ความพร้อมเรื่องกำลังคนยังไม่ดีเท่าที่ควร การประชุมวิชาการเพื่อยกร่างเจตนารมณ์เพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีนั้น เป็นการนำคำพูดตรงๆ มานำเสนอไม่ได้เกิดจากการสังเคราะห์ในเชิงวิชาการเท่าที่ควร แต่ในส่วนการจัดงานแสดง การจัดเวที การจัดตลาดนัดถือว่าบริษัท Plan Motif มีฝีมือ จัดได้ดีมาก ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การเชิญองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมาร่วมรับผิดชอบจัดงานครั้งนี้ ถือว่าตรงตามหลักการสมัชชา และมีความเหมาะสมมาก เพราะแต่ละองค์กรมีการเตรียมงานอย่างดี มีความสามารถ และมีความรับผิดชอบในการจัดงานดีมาก

สำหรับการจัดกิจกรรมให้ได้ตรงตามเวลาและลักษณะกิจกรรมที่กำหนดไว้ นั้น ผู้ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความเห็นว่า มีประเด็นที่ควรปรับปรุงดังนี้

- 1) การเริ่มสัมมนาค่อนข้างล่าช้าจากเวลาที่กำหนดไว้มาก เพราะหัวข้อสัมมนาไม่ชัดเจน และเพราะผู้ดำเนินการสัมมนาไม่สามารถควบคุมเวลาในการอภิปรายได้
- 2) ผู้อำนวยการความสะดวกในการเข้าชมงานไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับสถานที่หรือรายละเอียดของงานได้ ทำให้ผู้เข้าชมงานสับสน และเสียเวลา
- 3) การเตรียมการสำหรับลงทะเบียนยังไม่ดีพอ การจัดทำรายชื่อผู้ที่มาลงทะเบียนไม่เรียบร้อย ผู้มาลงทะเบียนส่งรายชื่อมาแต่ไม่ปรากฏชื่อเพราะชื่อที่ส่งมาสูญหายเป็นจำนวนมาก
- 4) สภาพโรงแรมที่จัดให้พักไม่ค่อยเหมาะสม น่าจะมีการจัดโรงแรมที่มีคุณภาพดีกว่านี้
- 5) การวางแผนการจัดบูธไม่เหมาะสม ไม่เป็นส่วนตัว มีเสียงดังรบกวน มีปัญหาบูธและอุปกรณ์ที่จัดไว้ไม่ตรงตามที่แจ้งไป เช่น อุปกรณ์ตกแต่ง และพื้นที่ที่ลดลงโดยไม่ได้บอกล่วงหน้า

4.3 ความตรงด้านความมุ่งมั่น/การรวมพลังทำความดี และมีวัฒนธรรมการประเมินของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มสรุปได้ว่าโครงการฯ มีส่วนสำคัญทำให้เกิดความมุ่งมั่น และการร่วมมือรวมพลังในการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมให้ดี เพื่อต่อต้านกระแสสังคมที่แย่งในปัจจุบัน เพื่อให้สังคมมีกระแสคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น สำหรับเรื่องมีส่วนร่วมและเรียนรู้เรื่องการประเมินที่ทางทีมผู้วิจัยดำเนินงานนั้น ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความเห็นตรงกันว่าเป็นเรื่องที่ดี ควรติดตามผลว่าเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขอย่างไร และได้พยายามใช้เทคนิคการประเมินอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่เต็มใจให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยสำหรับ

การประเมินโครงการฯ บางองค์การขอให้นำเครื่องมือประเมินไปใช้ในการประเมินองค์การทุกวัน เพื่อปรับแผนการดำเนินงานให้ดีขึ้น ดังข้อความคัดสรรต่อไปนี้

“รู้สึกว่ามีพลังมากขึ้น มีมุมมองที่กว้างขึ้น เพราะเราได้เห็นว่ามีใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ได้เห็นการทำงานของกลุ่มอื่นๆ ได้ร่วมมือกันมากขึ้น” (กอหญ้า/กลุ่มกลไกกรมไรสารพิษ) “กลุ่มของเรามีความมุ่งมั่นอย่างมากในการทำงานให้มีความสำเร็จ” (ชาติ/กลุ่ม IDEA) “อาจารย์และนักศึกษาเต็มที่รวมกลุ่มกันทำงานอย่างเต็มที่ ไม่มีการแบ่งแยกกัน” (วัฒนา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “คิดว่าคนร่วมมือกันดีมาก วัตจากการมีคนที่มีมาร่วมทำงานโครงการเป็นคนทุกระดับ แม้กระทั่งนายกฯ ยังมาร่วมงานด้วยเลย รู้สึกชอบงานนี้มาก” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข)

“คิดว่าการประเมินเป็นสิ่งที่ได้ทราบข้อดี และข้อที่ควรปรับปรุงว่าเป็นอย่างไร และได้้นำเรื่องการประเมินไปใช้อยู่แล้ว ระหว่างการจัดงานมีการปรับแผนงานกันทุกวัน (อ่อง/กลุ่ม IDEA) “เห็นด้วยกับการที่ต้องประเมินความสำเร็จ เพราะทำงานแล้ว ก็ควรต้องมีการประเมินผลว่าดีหรือไม่ดี ไม่ใช่ทำแล้วก็จบไปเลย” (สุกัญญา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

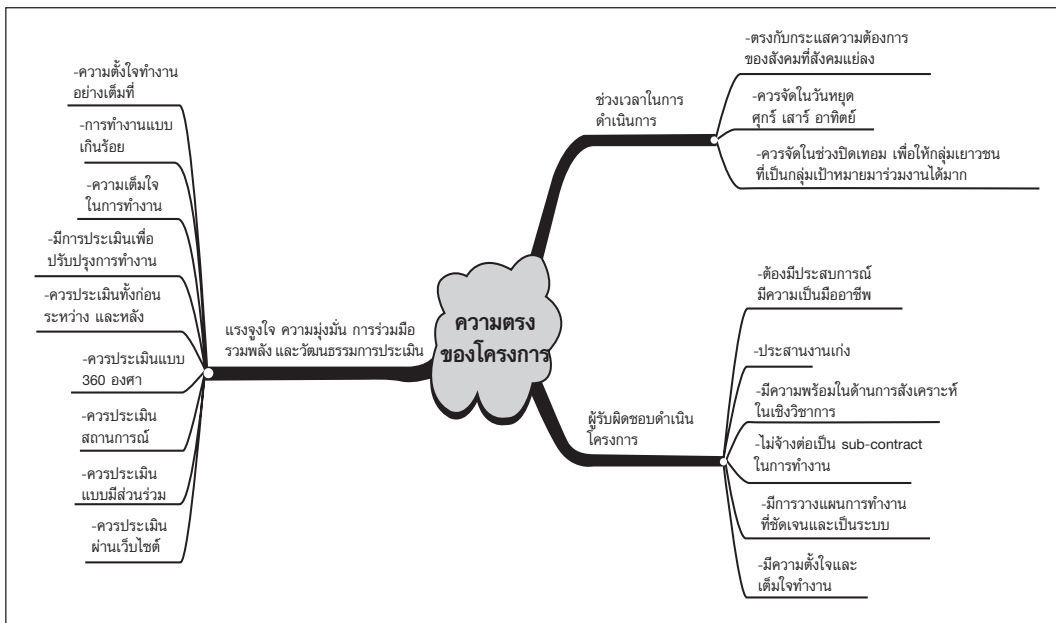
ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ให้ความเห็นเรื่องวัฒนธรรมการประเมินตรงกันว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ดี จำเป็นสำหรับการทำงาน และเป็นสิ่งที่ต้องทำ เพราะการประเมินทำให้รับรู้ผลที่เกิดขึ้นว่าดี หรือไม่ เพียงใด อย่างไร และควรนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานต่อไป ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์เสนอแนะรูปแบบที่ควรใช้ในการประเมินหลายแบบ เช่น การประเมินแบบ 360 องศา การประเมินแบบมีส่วนร่วม การประเมินผ่านเว็บไซต์ ในการประเมินควรกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการประเมินอย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มยอมรับวัฒนธรรมการประเมิน และเห็นว่าควรนำวิธีการประเมินไปใช้ เพราะเห็นว่าการประเมินมีประโยชน์ในการพัฒนางานของตน โดยมีผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มให้ความเห็นว่าปัจจุบันนี้ใช้การประเมินในการทำงานอยู่แล้ว

“ควรมีการประเมินก่อน และหลัง เพื่อปรับปรุง และควรทราบวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของการเข้าร่วมงานนี้ด้วย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประเมินได้อย่างถูกต้อง” (อ.พรทิพย์/กลุ่มอาจารย์) “ต้องประเมินแบบวงกว้างคือมีการประเมินแบบ 360 องศา และควรให้คนตอบทางเว็บไซต์ด้วย” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์) “ควรมีการประเมินให้หลายๆ ฝ่ายได้เข้ามามีบทบาท เป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วม” (อ.ราตรี/กลุ่มอาจารย์) “คิดว่าการประเมินเป็นสิ่งที่ดี เพราะเราจะได้ทราบความ

คิดเห็นจากบุคคลทั่วไป ว่าควรปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่เราทำยังไงให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าเรารู้สิ่งบกพร่องของการจัดงานของเรา แล้วทำให้ทราบความคิดเห็นของคนอื่นด้วย ว่างานที่เราจัดขึ้นตรงกับความต้องการของแต่ละคนไหม” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “สำหรับการประเมินมองว่าเป็นสิ่งที่ดี ควรประเมินทั้งทางผู้จัดและกลุ่มเป้าหมายด้วย เพราะจะได้นำไปปรับปรุงโครงการ” (วรพินท์/กลุ่มนักศึกษา)

“มองการประเมินว่าเป็นสิ่งที่ดี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการประเมิน เพราะจะได้นำผลที่ได้ไปปรับปรุง คิดว่าจะนำเทคนิคการประเมินไปใช้ในการทำงานกลุ่ม เพราะจะทำให้ทราบว่ากลุ่มเป็นอย่างไร ควรจะทำอะไรต่อไปในอนาคต” (เบ็ด/โครงการชุมชนเป็นสุข)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินตามประเด็นความตรงของโครงการฯ ทั้ง 3 ประเด็น คือ ความตรงของโครงการฯ ด้านความเหมาะสมของช่วงเวลาและกิจกรรม ด้านความเหมาะสมของผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการฯ และด้านแรงจูงใจ/ความมุ่งมั่น/ความร่วมมือในการทำมาดีและมีวัฒนธรรมการประเมิน ในรูปแผนภาพความคิด (mind map) ดังภาพที่ 5.6

ภาพที่ 5.6 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความตรงของโครงการฯ

5. ความเป็นสากลของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านความเป็นสากลของโครงการฯ แยกนำเสนอตามประเด็นการประเมินรวม 4 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ความเป็นสากลด้านรูปแบบโครงการ ด้านกระแสคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดจากโครงการฯ ด้านความเป็นตัวแทนของผู้เข้าร่วมโครงการฯ และด้าน แนวทางการดำเนินงานให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ดังผลการประเมินต่อไปนี้

5.1 ความเป็นสากลด้านรูปแบบโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีลักษณะการจัดคล้ายคลึงกับการจัดสมัชชาของต่างประเทศ นับว่ารูปแบบของโครงการมีความเป็นสากล ผู้ให้ข้อมูลยังให้ข้อเสนอแนะด้วยว่า เอกสารที่แจกในงานเวทีสมัชชาเป็นรายงานการวิจัยด้านคุณธรรมของต่างประเทศ แสดงความเป็นสากลมาก เพราะไม่มีงานวิจัยด้านคุณธรรมของไทย ศูนย์คุณธรรมควรสนับสนุนการทำวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของไทย นำรายงานวิจัยมาเผยแพร่ควบคู่กันไป ควรมีเอกสารเสนอสถิติต่างๆ รวมถึงความก้าวหน้า และเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้คุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น ดังข้อความจากบันทึกที่คัดสรรมาต่อไปนี้

“(สมัชชา) เป็นรูปแบบที่เมืองไทยไปเรียนรู้จากต่างประเทศ ที่นำมาทดลองทำ” (อ่อง/กลุ่ม IDEA) “รูปแบบของงานที่จัดสมัชชาและตลาดนัด ก็สามารถทำเป็นนานาชาติได้ ทำเป็นสากลได้ เรื่องนี้อยู่ที่การประชาสัมพันธ์” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์) “โครงการคล้ายคลึงกับของต่างประเทศ โดยโครงการควรดำเนินการในลักษณะเข้าไปให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม แก่กลุ่มคนต่างๆ เช่น กลุ่มคนด้อยโอกาส เช่นเดียวกับต่างประเทศที่จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสังคม” (อ.กรรณกาญจน์/กลุ่มครู) “คิดว่า (โครงการนี้) คล้ายคลึงกับต่างประเทศในส่วนของการมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือสมัชชาขึ้นมาทำความดีในเรื่องต่างๆ” (อนุชา/กลุ่มนักเรียน)

5.2 ความเป็นสากลด้านคุณธรรมจริยธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มสรุปได้ว่า การรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือสมัชชาขึ้นมาทำความดี เป็นเรื่องสากล เพราะเรื่องการทำความดีเป็นเรื่องสากลอยู่แล้ว ต่างประเทศเขามีการจัดตั้งกลุ่ม ตั้งองค์กรทำงานเป็นกระบวนการในลักษณะการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการกับกลุ่มคนด้อยโอกาส เพื่อช่วยเหลือพัฒนาสังคม กลุ่มอาจารย์ได้ให้ข้อมูลกิจกรรมธรรมมาศรนานาชาติ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจัดว่าเป็นกิจกรรมการอบรณานาชาติ ไม่ว่าจะศาสนาไหน ก็ใช้หลักคุณธรรมที่เป็นสากลเหมือนกัน เช่น ค่านิยมการอยู่ร่วมกัน สมาธิ สะอาด สว่าง สงบ และเห็นว่าสมัชชาที่ศูนย์คุณธรรมจัดขึ้นนี้สามารถนำไปจัดได้ทุกแห่งในโลกดังความคิดเห็นต่อไปนี้

“มองว่าเรื่องการทำความดีเป็นเรื่องสากลอยู่แล้ว ดังนั้นการจัดโครงการก็ควรเน้นที่การส่งเสริมในด้านเอกลักษณ์ของคนไทยคือความมีน้ำใจ การแต่งเพลงคุณธรรม การจัดละครหรือการสร้างละครที่เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เช่น รายการกล้าดีที่ส่งเสริมให้คนทำความดีในเรื่องใดก็ได้โดยไม่ต้องอายุ” (แทนขวัญ/กลุ่มนักเรียน) “คิดว่าโครงการน่าจะเป็นความเป็นสากล เพราะเรื่องคุณธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกประเทศต้องพูดอยู่แล้ว” (อรพรรณ/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “เคยเห็นอาศรมนานาชาติ ก็คือสวนโมกข์สาขาที่ 2 อยู่ที่สุราษฎร์ธานีครับ อ.ไชยา เขาจะมีการจัดอบรมตลอดเวลาทุกเดือน ไม่ว่าศาสนาไหนก็ได้อบรมเรื่องการอยู่ร่วมกัน สมาธิ สะอาด สว่าง สงบ สันติภาพ อิงตามแนวศาสนาทุกศาสนาได้ เป็นนานาชาติ ก็ได้รับความนิยมมาก รุ่นหนึ่งประมาณ 50-100 คน” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์)

5.3 ความเป็นสากลด้านความเป็นตัวแทนผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ให้ความเห็นว่า ความเป็นสากลอยู่ที่ความเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายของสมัชชา หากผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มที่กำหนดไว้ ก็นับว่าสมัชชานั้นมี ความเป็นสากล และให้ความเห็นว่าสมัชชาของไทยมีผู้เข้าร่วมงานน้อยกว่าสมัชชาต่างประเทศ อาจเป็นเพราะเราเพิ่งจัดครั้งแรก หรืออาจเป็นเพราะคนไทยไม่ค่อยมีจิตสาธารณะเท่าที่ควร ไม่ค่อยให้ความสนใจ ควรมีการดำเนินการให้ต่อเนื่องเพื่อเชื่อมโยงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

“คิดว่าเป็นสากลเพราะทุกคนมีส่วนร่วม เพราะความเป็นสากลอยู่ที่ความร่วมมือขององค์กรในแต่ละประเทศมากกว่า” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA) “ต้องดูที่ตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายของสมัชชา ปกติสมัชชามีกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย ต้องได้ตัวแทนจากทุกกลุ่ม ถ้าได้ครบ ถือว่าเป็นสากล” (นรี/ข้าราชการ) “คนมาร่วมงานน้อยไปหน่อย อาจเป็นเพราะเป็นสมัชชาครั้งแรก ยังไม่ค่อยรู้จักกัน หรือไม่ก็เป็นเพราะคนไทยไม่ค่อยมีจิตสาธารณะเท่าที่ควร ไม่เหมือนในต่างประเทศ ต้องมีการปลูกจิตสำนึกกันหน่อย” (ศิระ/ผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่เครือข่ายของคุณัยคุณธรรม)

5.4 แนวทางการจัดงานให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะแนวคิดในการจัดสมัชชาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น หลายวิธี เช่น

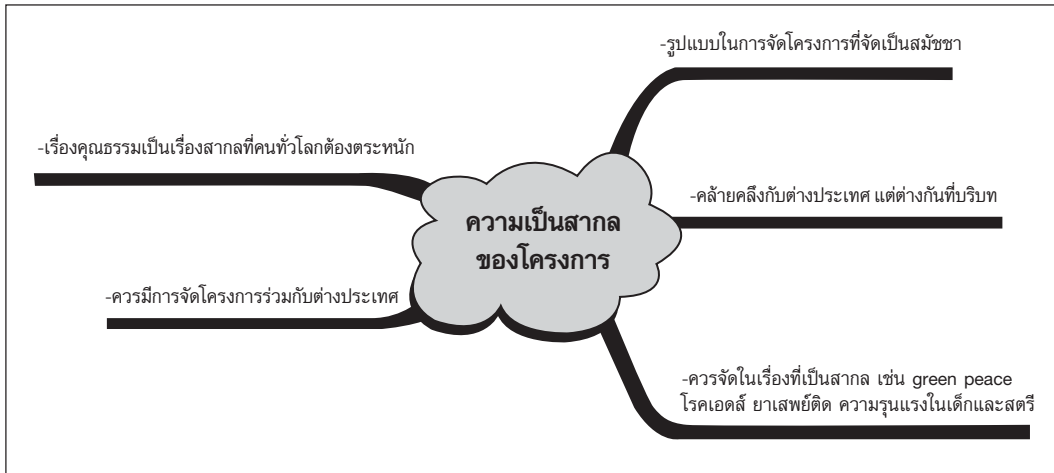
- 1) การขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายการจัดโครงการถึงประเทศเพื่อนบ้าน
- 2) การให้รางวัลบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับโลก คือ พิจารณาทั้งคนไทยและคนต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นความสนใจ

3) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนไทยในต่างประเทศ เน้นเรื่อง ความถูกต้อง ยุติธรรม การใช้กฎระเบียบ และมีการใช้ใบรับรองความประพฤติควบคู่กับใบรับรองคุณวุฒิ และใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนไทยด้วย

4) การจัดงานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ตรงกับความสนใจของนานาชาติ/เป็นสากลมากขึ้น เช่น เรื่อง Green peace โรคเอดส์ ยาเสพติด การฟอกเงิน และความรุนแรง ในสตรีและเด็ก ดังตัวอย่างความเห็นต่อไปนี้

“ลักษณะโครงการฯ คล้ายคลึงกับ (โครงการ) ต่างประเทศ แต่ถ้าต้องการ ทำให้เป็นสากลมากขึ้น ควรจัดงาน (สมัชชา) คุณธรรมในเรื่อง Green peace โรคเอดส์ ยาเสพติด การฟอกเงิน ความรุนแรงในสตรี และเด็ก และในสถานศึกษา ควรบรรจุในหลักสูตร ทำให้เป็นภาคปฏิบัติด้านคุณธรรม” (ปราณี/มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ) “น่าจะทำให้เป็นสมัชชาระดับนานาชาติได้ ขยายกลุ่มเป้าหมาย ให้ออกไปหาต่างประเทศไกลๆ ก่อนเพราะมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน อยู่แล้วทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการว่าจะทำหรือไม่ ต้องพิจารณาผลดีผลเสียดูก่อน” (ศิระ/ผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่เครือข่ายศูนย์คุณธรรม) “ทำเรื่องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ทั้งที่อยู่ในต่างประเทศ และในประเทศไทยพวกที่อยู่ต่างประเทศนี้ต้องปลูกฝังให้มีจิตสำนึกที่บ้านเกิดด้วย” (อ.วันเพ็ญ/กลุ่มครู)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินตามประเด็นความเป็นสากลของโครงการฯ สรุปได้ว่าโครงการฯ มีความเป็นสากลด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ รูปแบบในการจัดโครงการฯ เป็นกระบวนการสมัชชา โครงการฯ คล้ายคลึงกับโครงการในต่างประเทศ และเรื่องคุณธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องที่เป็นสากล สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการจัดโครงการฯ ให้มีความเป็นสากลมากขึ้นมี 2 แนวทาง คือ การกำหนดประเด็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเป็นสากลมากขึ้น และการจัดโครงการฯ ร่วมกับต่างประเทศ ดังรูปแผนภาพความคิด (mind map) ภาพที่ 5.7

ภาพที่ 5.7 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความเป็นสากลของโครงการฯ

6. ความยั่งยืนของโครงการ

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านความยั่งยืนของโครงการฯ เสนอตามประเด็นการประเมินรวม 3 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ความยั่งยืนของโครงการฯ โดยการขยายวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวางมากขึ้น การเน้นบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการส่งเสริมเรื่องการพัฒนาคุณธรรม และการผลักดันให้คุณธรรมจริยธรรมเป็นวาระแห่งชาติ และการเน้นบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการประสานกับเครือข่าย และกับภาครัฐ และเอกชนอย่างต่อเนื่อง ดังผลการประเมินต่อไปนี้

6.1 การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้บริหารศูนย์คุณธรรม สรุปได้ว่า แนวคิดการจัดโครงการฯ ในตอนแรก จะจัดเฉพาะตลาดนัดคุณธรรมเพื่อแสดงผลงานของศูนย์คุณธรรมที่ได้สนับสนุนเครือข่ายไปในระยะเวลา 1 ปี แต่เมื่อได้มีการประชุมหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านให้ข้อคิดเห็นว่าน่าจะนำเรื่องดีๆ เรื่องคุณธรรมในแผ่นดินมาพูดคุยกัน มาเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ร่วมงานมากขึ้น ถือเป็นสิ่งดีมีประโยชน์ แนวคิดการจัดโครงการฯ ในตอนหลังจึงมีการปรับขยายวัตถุประสงค์ของโครงการเพิ่มขึ้น โดยมีการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่ง เป็นโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมส่วนใหญ่ทราบว่าโครงการฯ มีการปรับขยายวัตถุประสงค์ดังกล่าว และมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์มีความชัดเจนและเหมาะสมแล้ว แต่

ควรที่จะเพิ่มวัตถุประสงค์ที่ช่วยส่งเสริมให้มีการจัดโครงการฯ อย่างต่อเนื่องให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย ทุกกลุ่ม โดยจัดเป็นโครงการประชุมสมัชชาสัญจร จะช่วยให้โครงการฯ มีความยั่งยืน ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่เครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีความเห็นว่า การดำเนินงานได้ครอบคลุมตาม วัตถุประสงค์ คือกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ของคุณธรรม และต้องการให้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง ให้มีการขยายผลถึงเยาวชนและครอบครัวให้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อเนื่องเพียงพอที่จะสืบทอดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมไปยังประชาชนชาวไทย ดังตัวอย่างความคิดต่อไปนี้

“ควรมีการจัดอย่างน้อยงานใหญ่ปีละครั้ง และมีการจัดแบบสัญจรทั่วทุกภูมิภาคไปเรื่อยๆ เพราะการทำความดีควรมีการกระตุ้นในวงกว้าง ในระยะเวลาที่เหมาะสม และต่อเนื่อง มีกระแสของการทำความดี และมีพื้นที่ในการทำความดีให้กับคนที่ทำความดีทุกกลุ่มในหลายๆ รูปแบบ” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA) “น่าจะ ต้องทำต่อไป งานคราวนี้สร้างกระแสการทำความดีในกลุ่มเครือข่าย งานคราวหน้าน่าจะได้ขยายผลต่อไปอีกเรื่อยๆ ให้เยาวชนและครอบครัวมาร่วมกันมากขึ้น คิดว่าต่อไปสังคมน่าจะดีขึ้น” (พัชรี/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “ทางศูนย์คุณธรรมควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแบบนี้อย่างต่อเนื่องควร ปลุกฝังจิตสำนึกในการทำดีให้กับคนในสังคมจนเป็นวัฒนธรรม โดยอาจเริ่มที่ ครอบครัวหรือคนใกล้ๆ ตัว ขยายออกไปให้ครอบคลุมกลุ่มอื่นๆ มากขึ้น” (แทนขวัญ/กลุ่มนักเรียน) “งานสมัชชาต้องมีเจ้าภาพจัดงานต่อเนื่อง กระตุ้นให้คนทำความดีมากขึ้น ให้มีคนเข้าร่วมสมัชชามากขึ้น ต้องทำมากขึ้น หยุดไม่ได้ ถ้าหยุดคนก็ลืม อีก เพราะคนไทยลืมง่าย” (ศิระ/ผู้เข้าร่วมโครงการที่ไม่ใช่เครือข่ายศูนย์คุณธรรม)

6.2 บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม และการผลักดันให้คุณธรรมเป็นวาระแห่งชาติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า บทบาทของศูนย์คุณธรรมมีความสำคัญต่อความต่อเนื่องและยั่งยืนของโครงการฯ และโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีประโยชน์และมีความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต้องการให้มีการจัดโครงการฯ ต่อเนื่อง และได้ให้ข้อเสนอแนะถึงบทบาทศูนย์คุณธรรมในอนาคตที่ควรดำเนินการต่อไป เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่องอีกหลายแนวทาง ได้แก่

1) ควรมีการสื่อสารให้ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารของศูนย์คุณธรรม รวมทั้งมีการรายงานผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์อย่างต่อเนื่อง

2) ควรมีการจัดตั้งศูนย์คุณธรรมย่อยตามภูมิภาค หรือแต่ละจังหวัด เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคในประเทศและทั่วถึง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3) ควรสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักพุทธศึกษา จริยศึกษา นำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณธรรมในเยาวชนได้ยั่งยืน

4) ควรมีการผลักดันในเรื่องคุณธรรมต่อจนเกิดความสมบูรณ์เป็นวาระแห่งชาติ

5) ควรประชาสัมพันธ์เรื่องการทำดีผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การมีแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เป็นชุด (series) ให้คนติดตามต่อไป ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“การจัดโครงการฯครั้งนี้สร้างกระแส (การทำความดี) ในสังคมได้ แต่ไม่ได้ผลในการสร้างกระแสการทำความดีอย่างยั่งยืน สังคมไทยหากจะเปรียบเหมือนการดูโฆษณา จะพบว่าการดูโฆษณาอะไรเพียงครั้งเดียว คนยังไม่รู้ว่าคืออะไร ต้องมีการดูซ้ำๆ เรื่องคุณธรรมก็เช่นเดียวกันเป็นเรื่องที่ต้องตอกย้ำ ต้องบอกซ้ำแล้วซ้ำอีก และเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ ต้องมีการบอกซ้ำๆ กันเป็นระยะยาวอย่างต่อเนื่อง จะทำให้กระแสการทำความดีเกิดความยั่งยืนได้” (วัฒนา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “คิดว่าศูนย์คุณธรรมน่าจะจัดโครงการแบบนี้ต่อไปอีก มองว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะกระตุ้นให้คนทำดีต่อ ต้องกระตุ้นบ่อยๆ จึงจะเห็นผลที่ยั่งยืน” (กอบัญญา/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ) “ผู้ชมงานได้รับสิ่งแปลกใหม่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ได้ความรู้ แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมในการพูดคุยกับกลุ่มอื่น อยากให้มีการจัดงานอย่างนี้ขึ้นอีก” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ) “ควรจัดโครงการแบบนี้อีก เชื่อว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะกระตุ้นให้คนทำความดี คงต้องทำต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จึงจะเห็นผล เพราะคนเราต้องมีการตอกย้ำบ่อยๆ” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข) “จำเป็นค่ะที่จะต้องจัดต่อ โดยเฉพาะกลุ่มพวกหนูที่เป็นกลุ่มเยาวชนของชาติหนูมองว่าถ้ามาทำกับกลุ่มเยาวชนจะยิ่งทำให้สังคมดีขึ้นเพราะพวกหนูยังต้องเติบโตต่อไปในอนาคต ยังต้องเป็นกำลังสำคัญของชาติ” (แทนขวัญ/กลุ่มนักเรียน) “เชื่อว่าจำเป็นต้องจัดโครงการต่อไป เพื่อสร้างคนให้มีคุณธรรมควรต้องทำต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน” (ปริญญา/กลุ่มนักศึกษา)

“ศูนย์คุณธรรมควรมีการแจกเอกสารที่เกี่ยวกับคุณธรรม การจัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจ การจัดอบรมคุณธรรม ศึกษารายกรณี และการนำเสนอแบบอย่างที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรม” (ไพรัตน์/กลุ่มนักศึกษา) “ศูนย์คุณธรรมควรส่งเสริมการสอนคุณธรรม สอนให้คนเราทราบว่า อะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ ค่านิยมคือสิ่งที่ควรนิยม สิ่งที่ไม่ปฏิบัติอยู่ คือให้นักศึกษาเขียนทักษะชีวิตในแต่ละวัน 4H คือ

Head, Heart, Hand, Health ก็คือหลักพุทธศึกษาจริยศึกษา พลศึกษานำมาใช้ในการเรียนการสอน เมื่อสอนเรื่องทักษะชีวิตก็จะให้เด็กสรุปมาส่งเป็นสัปดาห์ๆ หรือยกตัวอย่างให้คิด เช่น เมื่อคนตกน้ำจะทำอย่างไร ถ้าเราว่ายน้ำไม่เป็น ส่วนตัวผมก็ใช้หลักสะอาด สว่าง สงบ ไม่เบียดเบียนใคร” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์) “คิดว่าคนที่มาร่วมโครงการเป็นคนทุกระดับ ถ้าจัดโครงการให้คนร่วมมือกันมากได้แบบนี้ น่าจะทำให้ต่อเนื่องให้สมบูรณ์ เป็นวาระแห่งชาติ จะก่อให้เกิดกระแสการตอบรับจากสังคม เป็นกระแสคุณธรรมที่ยั่งยืนได้” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ศูนย์คุณธรรมควรทำแผนป้ายประชาสัมพันธ์ที่เป็นซีรีส์ หรือทำเป็นลักษณะที่คนจะต้องติดตามต่อไปในเรื่องคุณธรรม” (วรพจน์/กลุ่มนักศึกษา)

6.3 บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการประสานกับเครือข่าย และกับภาครัฐและเอกชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทสำคัญในการต่อยอดความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคมอย่างต่อเนื่องยั่งยืน โดยการเน้นความสำคัญด้านการเชื่อมประสานระหว่างศูนย์คุณธรรมกับเครือข่าย และระหว่างศูนย์คุณธรรมกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะถึงบทบาทศูนย์คุณธรรมที่ควรดำเนินการต่อไปในอนาคต เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่องอีกหลายแนวทาง ได้แก่

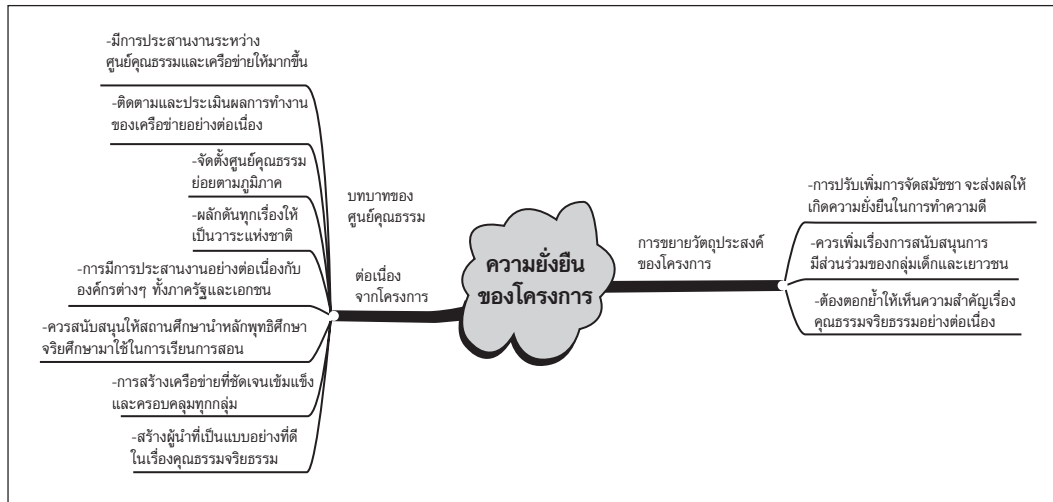
- 1) ควรมีการประสานงานสร้างเครือข่ายการดำเนินงานโครงการฯ ที่ชัดเจนทุกระดับ และมีการประสานระหว่างศูนย์คุณธรรมกับเครือข่ายอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้เกิดกระแสการทำความดีที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
- 2) ควรประสานงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย
- 3) ควรมีการประสานงานจากศูนย์คุณธรรมถึงระดับโรงเรียน
- 4) ควรมีการสร้างเครือข่ายที่ชัดเจน เข้มแข็งและครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ตลอดจนสร้างผู้นำที่มีความชัดเจนและเป็นแบบอย่างในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม
- 5) ควรมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อยากให้ศูนย์ประสานงานให้มีการดำเนินงานแบบโครงการนี้ ในทุกภาค ส่วนของสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และในทุกเครือข่าย สังคมจะมีความตระหนักในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากยิ่งขึ้น ประชาชนจะเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้มากขึ้น และจะมีโครงการและกิจกรรมอื่นๆ สืบเนื่องเกิดขึ้นตามมา เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาส

พบปะ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กัน การจัดงานในลักษณะนี้เป็นประจำต่อไปทุกปี ทำให้กระแสการทำความดีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในสังคมไทย” (อ.คำพล/กลุ่มอาจารย์) “อยากเห็นการประสานงาน สร้างจุดยืนในองค์กรของตัวเองให้เข้มแข็งก่อน แล้วเผยแพร่ถ่ายทอดไปยังเครือข่าย เพื่อที่ว่าคนในเครือข่ายจะได้ยอมรับและทำตาม” (อ.รพีพร/กลุ่มครู) “ควรมีศูนย์คุณธรรมย่อยๆ เป็นเครือข่าย เพื่อให้เข้าถึงได้อย่างจริงจัง อาจเป็น โรงเรียน ศูนย์เยาวชน วัด ทัดสถาน โดยจะต้องมีการประสานการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “ศูนย์คุณธรรมน่าจะสร้างเครือข่ายที่ชัดเจน มีผู้นำที่มีความชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างในเรื่องของคุณธรรมและการเสริมสร้างข้อคิดที่แพร่กระจายทางสื่อให้มากขึ้น” (ปริญญา/กลุ่มนักศึกษา) “ศูนย์น่าจะต้องสนับสนุนเครือข่ายในการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายชุมชน เพื่อช่วยเหลือให้ชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืน” (ติม/โครงการชุมชนเป็นสุข) “แน่นอนควรต้องจัดสัมนา จัดทุกปี อาจจะมีละ 1-2 ครั้ง เพื่อให้น้อง ๆ เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมงานเป็นธรรมเนียมเหมือนอย่างเช่น เกษตรแฟร์ เพื่อจะได้มีการประสานงานกับทางโรงเรียน อยากให้ศูนย์ประสานงานถึงกลุ่มโรงเรียนคิดว่าจะช่วยสังคมไทยได้มาก” (อ.สุวดี/กลุ่มอาจารย์)

“ศูนย์คุณธรรมควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน จึงจะทำให้คนเห็นความสำคัญของคุณธรรม” (นิสา/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “อยากให้มีคุณธรรมเกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้มีพลังที่จะออกมารับผิดชอบสังคมมากยิ่งขึ้น...คาดหวังให้รัฐบาลเห็นความสำคัญ และนำข้อเสนอแนะเรื่องคุณธรรมที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยไปปฏิบัติ และคาดหวังว่าประชาชนจะเปิดใจเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และนำไปปฏิบัติ...ศูนย์มีบทบาทสำคัญในการประสานกับภาครัฐให้ความคาดหวังนี้เป็นจริงได้” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินตามประเด็นความยั่งยืนของโครงการฯ สรุปได้ว่าโครงการฯ จะยั่งยืนมากขึ้นเมื่อมีการขยายวัตถุประสงค์ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และเมื่อมีการเน้นความสำคัญเรื่องบทบาทของศูนย์คุณธรรม ในการเชื่อมประสานระหว่างศูนย์คุณธรรมกับเครือข่าย และระหว่างศูนย์คุณธรรมกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนมากขึ้น ดังรูปแผนภาพความคิด (mind map) ภาพที่ 5.8

ภาพที่ 5.8 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความยั่งยืนของโครงการฯ

7. ความพอเพียงของโครงการฯ

ผลการประเมินโครงการสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านความพอเพียงของโครงการฯ เสนอตามประเด็นการประเมินรวม 3 ประเด็น ที่กำหนดไว้ในตารางที่ 5.1 คือ ความพอเพียงด้านความหลากหลายของกิจกรรม และผู้เข้าร่วมโครงการฯ ความพอเพียงด้านระยะเวลาเตรียมงาน ข้อมูลข่าวสาร และงบประมาณสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดงาน และแนวทางการจัดโครงการฯ ให้มีความพอเพียงมากขึ้น ดังผลการประเมินต่อไปนี้

7.1 ความพอเพียงด้านความหลากหลายของกิจกรรม และผู้เข้าร่วมโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม สรุปได้ว่า โครงการฯ มีความพอเพียงสูงในเรื่อง ความหลากหลายของกิจกรรม เพราะมีการจัดกิจกรรมการประชุมหลายครั้งก่อนการจัดเวทีสัปดาห์ มีการจัดงานสัปดาห์คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมทั้งในรูปแบบกิจกรรม ในรูปนิทรรศการ การจัดบูธ และการแสดงบนเวที แต่ความหลากหลายของผู้ร่วมโครงการฯ ยังไม่มากนัก เนื่องจากคนที่มาร่วมงานส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม ควรมีคนกลุ่มอื่นมาร่วมงานมากขึ้น ดังตัวอย่างที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลต่อไปนี้

“โครงการฯ นี้ค่อนข้างที่จะประสบความสำเร็จ หากพิจารณาจากประชาชนที่มาร่วมงานและเที่ยวชมบูธ ดูนี่คนสนใจค่อนข้างมากและดูบรรยากาศดี” (ผู้บริหารบริษัท Major Plan Media Limited) “การดำเนินงานน่าจะได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้...มีกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมในวันงานมีหลายประเภท มีกลุ่มผู้เข้าร่วมงานที่หลากหลาย แต่หากมีคนทราบข่าวมาก

กว่านี้ก็น่าจะประสบความสำเร็จมากขึ้น” (พิมพ์พร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)
“ในส่วนของผู้มาชมงานนิทรรศการของกลุ่มฯ คิดว่าเกินความคาดหมาย เนื่องจาก
การประชาสัมพันธ์น้อย แต่ยังมีคนมาที่บูธของกลุ่มฯ มากประมาณ 2-3 พันคน (จาก
record) มีคนร่วมกิจกรรมเขียนโปสการ์ดส่งความดี ร่วมทำหนังสือทำมือพันกว่า
คน การจัดบูธของกลุ่มฯ จะไม่ซ้ำกันในแต่ละวัน เป็นกลยุทธ์เพื่อดึงดูดความสนใจ
จากผู้ร่วมงาน โดยกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อวางแผนในแต่ละวัน (หลังเลิกงาน) เช่น
วันที่ 3 ของการจัดงานมี กำแพงผ้าให้คนมาเขียนภาพ และลดส่วนของ
โปสการ์ดส่งความดี และหนังสือทำมือให้น้อยลง นอกจากนี้ผู้เข้าชมส่วนใหญ่
เห็นว่ารูปร่างแบบกิจกรรมดีแล้ว แต่พื้นที่ของบูธน่าจะกว้างกว่านี้” (วิวัฒน์/กลุ่ม IDEA)
“กิจกรรมของบูธได้แก่ ทำอาหารให้ชิม เสนอผลผลิตของชุมชน (จากอุตสาหกรรม)
แจกหนังสือแก่ผู้สนใจ เป็นต้น” (กอบัญญา/เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ)

7.2 ความพอเพียงด้านระยะเวลาเตรียมงาน ข้อมูลข่าวสาร และงบประมาณ
สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม
พบว่ามีความสอดคล้องกัน ด้านระยะเวลาในการเตรียมงานสำหรับการจัดงานน้อยไปไม่ค่อย
เพียงพอ ด้านข้อมูลข่าวสาร ได้รับข้อมูลข่าวสารน้อยไป ควรให้ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนมากกว่านี้
เร็วกว่านี้ นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการ
สอบถามอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รายงานว่าได้รับค่าตอบแทน
จากบริษัท Plan Motif โดยต้องทำรายการเบิกค่าใช้จ่าย กลุ่มเครือข่ายที่อยู่ในกรุงเทพฯ และ
ปริมณฑลจะได้เฉพาะค่าเดินทาง ส่วนกลุ่มเครือข่ายที่อยู่ต่างจังหวัดจะได้ค่าเดินทาง และได้รับ
บริการเข้าพักในสถานที่ซึ่งบริษัทจัดให้ อาหารมีการจัดให้ในรูปคูปอง ดังสาระต่อไปนี้

“ได้รับการติดต่อจากศูนย์คุณธรรม ก่อนหน้าที่จะมีการจัดโครงการประมาณ
1 เดือน มีเวลาเตรียมตัวน้อย นอกจากนี้หนังสือเชิญที่ส่งมาที่มหาวิทยาลัยมา
ค่อนข้างช้าคือมาก่อนหน้าที่จะมีการจัดโครงการประมาณ 10 วัน” (วิธนา/
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “ได้รับการติดต่อ เรื่องการจัดโครงการสมัชชา
คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมจากศูนย์คุณธรรมประมาณ 3-4 วัน
ก่อนมีการจัดโครงการ ซึ่งถือว่ามีความพอสมควรในการเตรียมงาน” (วัลลภ/มูลนิธิ
เผยแพร่วิตประเสริฐ)

“รู้ล่วงหน้าประมาณ 2-3 สัปดาห์ก่อนวันงาน พอมีเวลาเตรียมงาน...มี
บทบาทในการจัดงานคือการประสานงานกับศูนย์คุณธรรมและร่วมจัดนิทรรศการ
และมีบทบาทในการเข้าร่วมในกิจกรรมสมัชชาคุณธรรม” (แสง/โครงการชุมชน
เป็นสุข) “ที่กลุ่มฯได้รับการติดต่อจากศูนย์คุณธรรมประมาณต้นเดือนสิงหาคม มี

เวลาเตรียมตัวพอสมควร ประมาณ 2 เดือน ไม่มากแต่ไม่กระชั้นชิดเกินไป กลุ่มฯ ตั้งหลักตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคม โดยพยายามประสานงานกับศูนย์ฯ ตลอด เนื่องจากไม่แน่ใจเรื่องพื้นที่การจัดงานของกลุ่มฯ จึงไม่แน่ใจว่าควรจัดกิจกรรมรูปแบบใดอย่างไรก็ตาม ได้พยายามปรับแผนกิจกรรมให้เข้ากับงาน” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA) “กลุ่มฯ ได้รับการติดต่อจากศูนย์คุณธรรมก่อนการจัดโครงการประมาณ 2 เดือน แต่ทราบว่าจะทำอะไรจริง ๆ ประมาณ 5 วันสุดท้ายก่อนจัดงาน เนื่องจากบริษัท Plan Motif ไม่ระบุว่าต้องจัดแบบไหน แต่ทางกลุ่มฯไม่ต้องเตรียมอะไรมาก เนื่องจากมีวัตถุประสงค์อยู่แล้ว...กองกลางจัดสรรให้ชุมชนสันติอโศกเป็นเจ้าของงาน กลุ่มฯไม่ต้องทำอะไรมาก เข้าร่วมจัดงานทั้งในส่วนสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม” (เต็มใจ/เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ)

“คำตอบแทนได้ค่าน้ำมันรถเขาคิดตามระยะทางให้ คิดให้จากวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 จำนวน 3 วัน ให้ค่าน้ำมันรถ 900 บาท ทางมูลนิธิไม่ได้มีคนเข้ามาพักโรงแรม จึงไม่ได้เบิกค่าห้องพัก เบิกแต่ค่าน้ำมันเท่านั้น” (วัลลภ/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ) “คำตอบแทนในการจัดนิทรรศการ ได้รับคำตอบแทน ที่ขอเบิกคือ ค่าเช่ารถตู้สองคัน” (ต๋อย/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ได้เบิกค่าเดินทางประมาณ 4,000 บาทโดยเบิกตามจริงจาก บริษัท แพลนโมทีฟ แต่เรื่องอาหารไม่มีอาหารมังสวิรัติเราก็ต้องเตรียมไปเอง ส่วนค่าวัสดุอุปกรณ์ ไม่ได้เราเตรียมไปเองหมด” (กอบัญญา/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ) “เขาจ่ายค่าเดินทางให้ ให้เป็นค่าน้ำมันที่ขับจากตราดไปกรุงเทพฯ ส่วนที่พักและอาหารนั้น มีการจัดบริการให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร” (แสง/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ขอเพิ่มเติมเรื่องที่พักที่จัดให้ น่าจะแจ้งล่วงหน้าว่ากรุงเทพฯ ไม่ให้ที่พัก แล้วหาที่พักเพิ่มให้ ที่พักที่เข้าพักนั้นเก่า โทรมมาก” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA) “การจัดบูธมีพื้นที่ในการจัดงานน้อย ส่วนการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงานสมัชชาคุณธรรมและจัดบูธได้รับคำตอบแทน โดยได้ค่าเดินทางและค่าอาหาร โดยค่าอาหารให้เป็นคูปองอาหาร และค่าจัดบูธโดยค่าใช้จ่ายทั้งหมดบริษัท Plan Motif เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ)

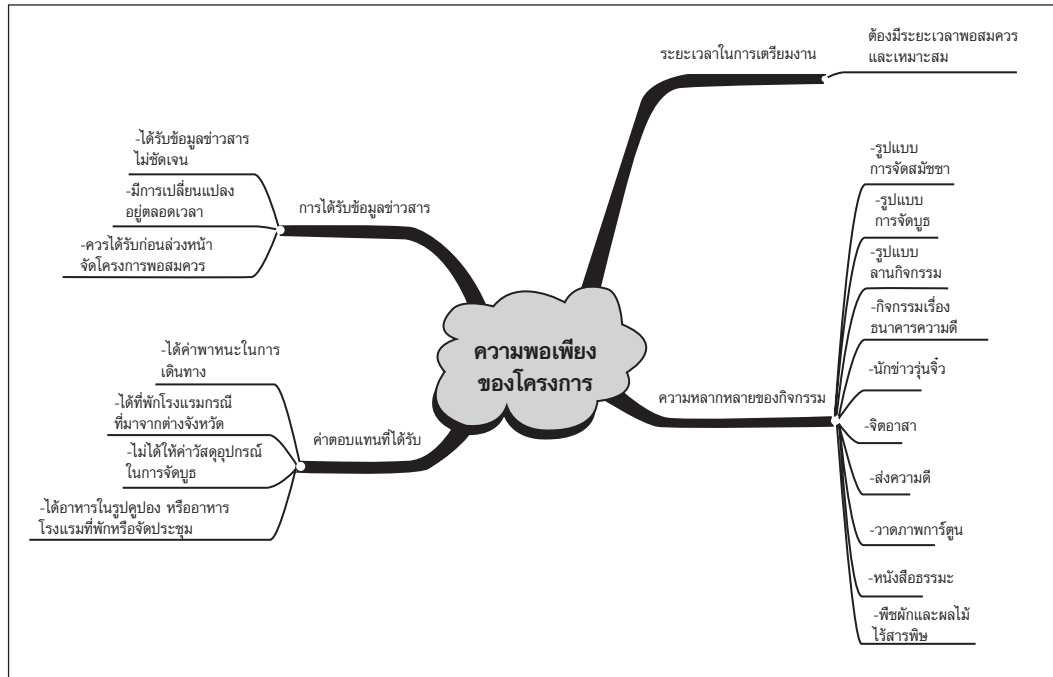
7.3 แนวทางการจัดโครงการฯ ให้มีความพอเพียงมากขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลหลายราย สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดโครงการฯ ให้มีความพอเพียงมากขึ้น นอกจากจะทำโดยการปรับรูปแบบ/วิธีการจัดงาน/การประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ เพื่อให้มีกิจกรรมหลากหลาย และได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีความหลากหลายของผู้เข้าร่วมโครงการฯมากขึ้น การปรับวิธีการดำเนินงานให้ผู้เข้าร่วมงาน

มีเวลาในการเตรียมงานมากขึ้น และได้รับข่าวสารข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะให้จัดเวทีที่เปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาต่อ และการประชุมระดมความคิดเห็นในการดำเนินการต่อไป ดังความเห็นคัดสรรต่อไปนี้

“กลุ่มคนที่มาร่วมโครงการฯ ไม่มีความหลากหลาย เพราะส่วนใหญ่คนที่มาร่วมโครงการฯ จะเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม ประชาชนคนทั่วไปยังไม่ค่อยให้ความสนใจในโครงการฯ มากนัก ดังนั้น ขอเสนอแนะให้จัดงานกระจายตามภูมิภาคต่างๆ จัดในที่โล่งแจ้ง เช่น ลานกลางแจ้ง ให้คนเห็นง่าย จัดให้มีกิจกรรมศาสนา การแลกเปลี่ยนหลักธรรมศาสนาแต่ละศาสนา จะได้ขยายขอบเขตของคนร่วมโครงการฯ ให้มีความหลากหลาย ให้คนจำนวนมากเห็นความสำคัญของคุณธรรม” (เป็นสุข/เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ) “คนที่มาร่วมโครงการฯ จะเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมเป็นส่วนใหญ่ ควรโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้มากขึ้น เพื่อที่จะทำให้กลุ่มคนอื่นที่ไม่ใช่เครือข่ายของศูนย์คุณธรรมได้รับทราบข่าวสาร และสามารถเข้ามาร่วมกิจกรรมในโครงการดังกล่าวได้ จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น” (พรเทพ/มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

“สำหรับการจัดโครงการแบบนี้ครั้งต่อไป จะมีประโยชน์ในแง่ที่เปิดโอกาสให้คนมาคุย มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จัดเป็นเวทีที่เปิดรับฟังความคิดเห็น แต่ควรจัดแบบพอเพียง ไม่ใช่เงินทุนมากเกินไป คือเป้าหมายเดิม แต่ลดต้นทุน” (กอบัญญา/เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษ) “ถ้าดูจากลักษณะโครงการที่เขาจัดต่างประเทศ สมัชชาไม่ใช่จบที่งานการประชุมเสนอเจตนารมณ์ ต้องมีกิจกรรมระดมความคิดเห็นต่อเนื่อง ต้องทำทันที อย่าเว้นระยะนาน” (ปราณี/มูลนิธิเผยแพร่วิถีประเสริฐ)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการประเมินตามประเด็นความพอเพียงของโครงการฯ สรุปได้ว่าโครงการฯ มีความพอเพียงด้านความหลากหลายของกิจกรรม ด้านระยะเวลาเตรียมงานงบประมาณในรูปค่าตอบแทน แต่มีความพอเพียงน้อยในด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดงาน ดังรูปแผนภาพความคิด (mind map) ดังภาพที่ 5.9

ภาพที่ 5.9 แผนภาพความคิดแสดงประเด็นผลการประเมินความพอใจของโครงการฯ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การเสนอผลการประเมินโครงการฯ ในตอนนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่ม คือ

- 1) ศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif
- 2) ผู้เข้าร่วมสัมมนาและองค์กรเครือข่ายคุณธรรม
- 3) ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการ
- 4) ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณตามประเด็นการประเมิน 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความสำเร็จ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความตรง ความเป็นสากล และความพอใจ โดยแยกเสนอเป็น 2 ตอน คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif และองค์กรเครือข่าย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 88.46 และ 90.84 ตามลำดับ) โดยบุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ที่ระบุระยะเวลาในการเป็นสมาชิกองค์กรฯ

ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกขององค์กรเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี (ร้อยละ 23.08) ในขณะที่องค์กร
เครือข่ายส่วนใหญ่เป็นสมาชิกขององค์กรเป็นเวลา 1 ถึง 5 ปี (ร้อยละ 29.14) ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	ศูนย์คุณธรรม		องค์กรเครือข่าย		ผู้เข้าร่วมโครงการ		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมฯ	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
จำนวนผู้ให้ข้อมูล	27	100.00	961	100.00	599	100.00	375	100.00
เพศ								
ชาย					251	41.90	161	42.90
หญิง					344	57.43	213	56.80
ไม่ระบุ					4	0.67	1	0.30
อายุ								
น้อยกว่า 20 ปี					139	23.21	6	1.60
21 - 40 ปี					219	36.56	23	6.13
41 - 60 ปี					128	21.37	9	2.40
มากกว่า 60 ปี					24	4.01	2	0.53
ไม่ระบุ					89	14.86	335	89.33
ศาสนา								
พุทธ	24	88.89	873	90.84	475	79.30	293	78.13
คริสต์	1	3.70	43	4.47	51	8.51	40	10.67
อิสลาม	0	0.00	18	1.87	13	2.17	5	1.33
อื่น ๆ/ไม่ระบุ	2	7.41	27	2.82	60	10.02	37	9.87
อาชีพ								
นักเรียน/นักศึกษา					236	39.40	106	28.27
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ					88	14.69	31	8.27
ธุรกิจส่วนตัว/เอกชน					188	31.39	153	40.80
อื่น ๆ / ไม่ระบุ					87	14.53	85	22.66
การเป็นสมาชิกองค์กรคุณธรรม								
เป็น	27	100.00	961	0.00	163	27.21	3	0.80
ไม่เป็น	0	0.00	0	0.00	410	68.45	371	98.93
ไม่ระบุ	0	0.00	0	0.00	26	4.34	1	0.27
ระยะเวลาในการสมาชิกองค์กรคุณธรรม								
น้อยกว่า 1 ปี	7	25.93	21	2.19				
1 - 5 ปี	4	14.81	280	29.14				
6 - 10 ปี	0	0.00	43	4.47				
มากกว่า 10 ปี	0	0.00	38	3.95				
ไม่ระบุ	16	59.26	579	60.25				
การสมัครสมาชิกใหม่ขององค์กรคุณธรรมในโครงการ								
สมัคร	2	7.41	230	23.93	165	27.55		
ไม่สมัคร	6	2.22	403	41.94	362	60.43		
ไม่ระบุ	19	70.37	328	34.13	72	12.02		

สำหรับผู้เข้าร่วมโครงการและผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.43 และ 56.80 ตามลำดับ) โดยผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 21 ถึง 40 ปี (ร้อยละ 36.56) และนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 79.30 และ 78.13) โดยมากเป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 39.40) รองลงมาเป็นผู้ทำธุรกิจส่วนตัวหรือทำงานเอกชน (ร้อยละ 31.39) ด้านประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือทำงานเอกชน (ร้อยละ 40.80) รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 28.27) ทั้งนี้ ผู้ที่เข้าร่วมโครงการและผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มิได้เป็นสมาชิกองค์กรคุณธรรมใด ๆ (ร้อยละ 68.48 และ 98.93 ตามลำดับ) และผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มิได้สมัครเป็น สมาชิกใหม่ขององค์กรคุณธรรมภายในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

สำหรับข้อมูลในส่วนที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัด คุณธรรม ครั้งที่ 1 ใน 12 ประเด็น ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าบุคลากรศูนย์คุณธรรมส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมัชชา คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมในประเด็นทั้ง 12 ประเด็น (A01-A12) อยู่ในระดับมาก (ค่าร้อยละอยู่ในช่วง 44.44 ถึง 70.37) ในขณะที่บุคลากรขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม และ ประชาชนผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในประเด็นความเหมาะสมของ การมอบหมายหน้าที่ฯ การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมฯ และความร่วมมือร่วมพลัง ระหว่างองค์กร/บุคคลอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าร้อยละอยู่ในช่วงร้อยละ 38.40 ถึง 44.64) ซึ่ง ต่างจากความเห็นของบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ส่วนประเด็นอื่นๆ องค์กร เครือข่ายและผู้เข้าร่วมงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าร้อยละอยู่ในช่วงร้อยละ 39.02 ถึง 43.91) เช่นเดียวกับบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ดังตารางที่ 5.3

ตัวแปรความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ทั้ง 12 ตัวแปร (A01-A12) เป็นตัวแปรเรียง อันดับ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภายใต้ เงื่อนไขว่าตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร เป็นตัวแปรระดับอันตรภาค เพื่อให้สามารถแปลความหมาย ได้สะดวก ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.351 ถึง 4.185 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ในช่วง 0.534 ถึง 1.084 แสดงว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสามกลุ่มอยู่ในระดับดีปานกลางถึงดีมาก และความคิดเห็นค่อนข้างเกาะกลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก โดยความคิดเห็นของกลุ่มบุคลากร ศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นทุกตัวแปรอยู่ในระดับดีทุกกลุ่ม ยกเว้นตัวแปร “ความเหมาะสมในการ มอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในงานสมัชชาและตลาดนัด” “การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแส

คุณธรรมในสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม” และ “ความร่วมมือรวมพลังระหว่างองค์กร/บุคคล
ในงานสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม” ซึ่งกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมมีความคิดเห็น
โดยเฉลี่ยว่าอยู่ในระดับดีปานกลาง แสดงว่ายังสามารถปรับปรุงเรื่องการมอบหมายหน้าที่ การ
มีส่วนร่วม และความร่วมมือรวมพลังในโครงการฯ ให้ดีขึ้นอีกได้ ดังผลการวิเคราะห์ตารางที่ 5.4
และภาพที่ 5.10

ตารางที่ 5.3 ความถี่และร้อยละของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1

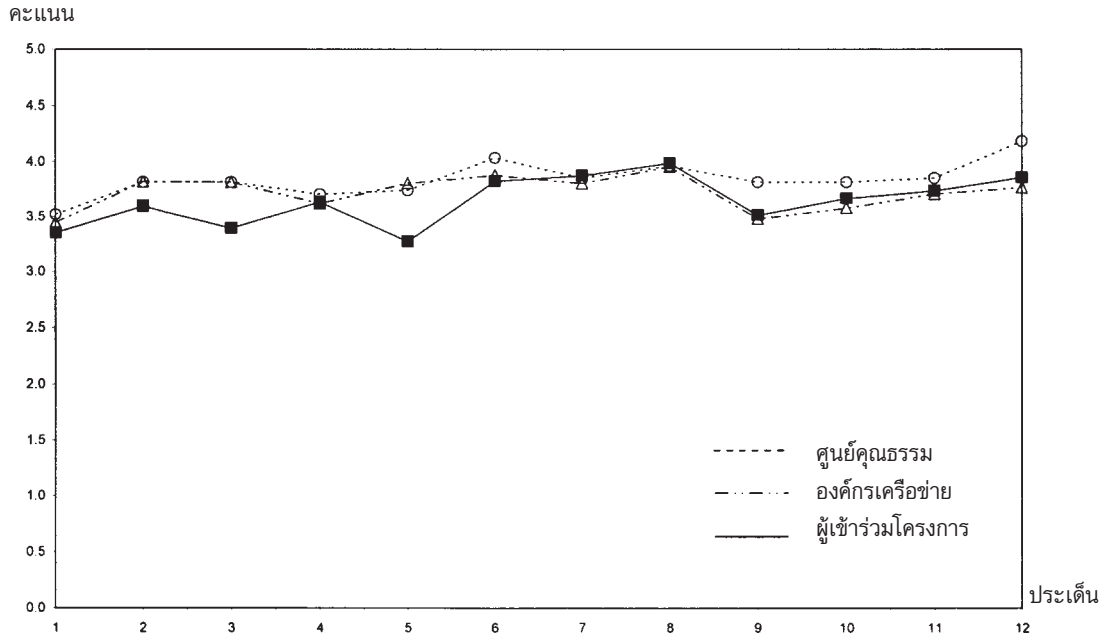
ประเด็น	ศูนย์คุณธรรม					องค์กรเครือข่าย					ผู้เข้าร่วมโครงการ				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. ความเหมาะสมของกรอบหมายเหตุที่ในงานสมัชชาและตลาดนัดฯ (A01)	f	1	2	7	16	1	37	103	429	270	37	103	429	270	122
	%	3.70	7.41	25.93	59.26	3.70	3.85	10.72	44.64	28.10	3.85	10.72	44.64	28.10	12.70
2. ความเชื่อมโยงของสมัชชาและตลาดนัดฯ กับงานด้านคุณธรรมขององค์กร/บุคคล (A02)	f	0	1	6	17	3	25	96	294	375	25	96	294	375	
	%	0.00	3.70	22.22	62.96	11.11	2.60	9.99	30.59	39.02	2.60	9.99	30.59	39.02	
3. การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมในสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม (A03)	f	0	1	8	13	5	34	110	390	300	34	110	390	300	
	%	0.00	3.70	29.63	48.15	18.52	3.54	11.45	40.58	31.22	3.54	11.45	40.58	31.22	
4. ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับกับความคาดหวัง (A04)	f	0	1	9	14	3	17	63	324	409	17	63	324	409	
	%	0.00	3.70	33.33	51.85	11.11	1.77	6.56	33.71	42.56	1.77	6.56	33.71	42.56	
5. ความร่วมมือรวมพลังระหว่างองค์กร/บุคคลในการจัดสมัชชาและตลาดนัดฯ (A05)	f	0	2	7	14	4	77	113	369	277	77	113	369	277	
	%	0.00	7.41	25.93	51.85	14.81	8.01	11.76	38.40	28.82	8.01	11.76	38.40	28.82	
6. ความสำรับใจของสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมในการสร้างกระแสการทำความดี (A06)	f	0	1	2	19	5	15	59	239	416	15	59	239	416	
	%	0.00	3.70	7.41	70.37	18.52	1.56	6.14	24.87	43.29	1.56	6.14	24.87	43.29	
7. ความสอดคล้องระหว่างกระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาฯกับกระแสความดีของโลก (A07)	f	0	0	7	17	3	10	55	246	384	10	55	246	384	
	%	0.00	0.00	25.93	62.96	11.11	1.04	5.72	25.60	39.96	1.04	5.72	25.60	39.96	
8. ความสอดคล้องระหว่างกระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาฯ กับหลักของทุกศาสนา (A08)	f	0	2	5	12	8	13	59	177	389	323	10	26	134	
	%	0.00	7.41	18.52	44.44	29.63	1.35	6.14	18.42	40.48	33.61	1.67	4.34	22.37	
9. ความพอเพียงและเหมาะสมของกิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯ (A09)	f	0	1	8	13	5	23	105	331	360	142	15	71	211	
	%	0.00	3.70	29.63	48.15	18.52	2.39	10.93	34.44	37.46	14.78	2.50	11.85	35.23	
10. ความหลากหลายของกิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯ (A10)	f	0	0	9	14	4	15	84	282	405	175	9	56	210	
	%	0.00	0.00	33.33	51.85	14.81	1.56	8.74	29.34	42.14	18.21	1.50	9.35	35.06	
11. ความพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม (A11)	f	0	0	6	19	2	17	61	271	422	190	10	30	192	
	%	0.00	0.00	22.22	70.37	7.41	1.77	6.35	28.20	43.91	19.77	1.67	5.01	32.05	
12. ความตั้งใจที่จะเชิญชวนองค์กรอื่น ๆ มาเข้าร่วมสมัชชาฯ ครั้งต่อไป (A12)	f	0	1	2	15	9	15	51	243	400	252	14	34	174	
	%	0.00	3.70	7.41	55.56	33.33	1.56	5.31	25.29	41.62	26.22	2.34	5.68	29.05	

หมายเหตุ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง ปานกลาง 3 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

ตารางที่ 5.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น

ประเด็น	ศูนย์คุณธรรม		องค์กรเครือข่าย		ผู้เข้าร่วมโครงการ		รวมทุกกลุ่ม	
	N = 27		N = 961		N = 599		N = 1,587	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
1. ความเหมาะสมของการมอบหมายหน้าที่ในงานสมัชชาและตลาดนัดฯ (A01)	3.519	0.849	3.351	0.963	3.444	0.879	3.389	0.931
2. ความเชื่อมโยงของสมัชชาฯ กับงานด้านคุณธรรมกายขององค์กร/บุคคล (A02)	3.815	0.681	3.594	0.977	3.818	0.869	3.682	0.939
3. การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมในสมัชชาฯ (A03)	3.815	0.786	3.391	0.972	3.813	0.963	3.558	0.987
4. ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับกับความคาดหวัง (A04)	3.704	0.724	3.633	0.882	3.621	0.872	3.629	0.876
5. ความร่วมมือร่วมพลังระหว่างองค์กร/บุคคลในการจัดสมัชชาและตลาดนัดฯ (A05)	3.741	0.813	3.271	1.084	3.803	0.922	3.480	1.053
6. ความสำเร็จของสมัชชาฯ ในการสร้างกระแสการทำความดี (A06)	4.037	0.649	3.823	0.920	3.878	0.924	3.848	0.917
7. ความสอดคล้องระหว่างกระแสที่เกิดขึ้นในสมัชชาฯ กับกระแสความดีของโลก (A07)	3.852	0.602	3.875	0.917	3.803	0.921	3.848	0.914
8. ความสอดคล้องระหว่างกระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาฯ กับหลักทุกศาสนา (A08)	3.963	0.898	3.989	0.943	3.953	0.928	3.975	0.936
9. ความพอเพียงและเหมาะสมของกิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯ (A09)	3.815	0.786	3.513	0.953	3.477	0.960	3.505	0.954
10. ความหลากหลายของกิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯ (A10)	3.815	0.681	3.667	0.925	3.578	0.918	3.636	0.920
11. ความพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม (A11)	3.852	0.534	3.736	0.908	3.706	0.874	3.727	0.890
12. ความตั้งใจที่จะเชิญชวนองค์กรอื่น ๆ มาเข้าร่วมสมัชชาฯ ครั้งต่อไป (A12)	4.185	0.736	3.856	0.921	3.765	0.955	3.827	0.933

ภาพที่ 5.10 โปรไฟล์คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากข้อคำถามในแบบสอบถามตอนที่ 2 จำนวน 12 ข้อ (ตัวแปร A01-A12) ที่ได้จากกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif กลุ่มสมาชิก องค์กรเครือข่ายคุณธรรม และกลุ่มผู้ที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด มาวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) เพื่อศึกษาว่าความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มทั้ง 12 ประเด็น มีความ สอดคล้องกันเพียงไร มีน้ำหนักความสำคัญต่อความคิดเห็นในภาพรวมของโครงการฯ แตกต่าง กันหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น พบว่า ความคิดเห็นทั้ง 12 ประเด็นสอดคล้องกัน ค่อนข้างมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 12 ตัวมีค่าอยู่ระหว่าง 0.287 ถึง 0.661 และมีนัยสำคัญทางสถิติ (statistical significance) ที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด และมีนัยสำคัญ ทางปฏิบัติ (practical significance) เพราะค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าต่ำสุดประมาณ 0.300 โดยระดับความหลากหลายของกิจกรรมในโครงการ (A10) และระดับความพึงพอใจของผู้เข้า ร่วมโครงการ (A11) มีความสัมพันธ์กันสูงสุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.661 ขณะที่ ระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมในสังคม (A03) และระดับความหลากหลาย ของกิจกรรมในโครงการ (A10) มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.287 โดยข้อมูลจากตัวแปรชุดนี้ให้ค่า KMO เท่ากับ 0.922 และผลการทดสอบ Bartlett's test

พบว่ามียุทธศาสตร์ทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากพอที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ รายละเอียดดังตารางที่ 5.5

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ (principle component analysis) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปรให้ได้มากที่สุด ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบ (ในที่นี้คือ component) ที่มีค่าไอเกน (eigen values) มากกว่า 1 มี 2 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.76 ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามเมื่อนำค่าไอเกนขององค์ประกอบที่หนึ่ง (5.728) และองค์ประกอบที่สอง (1.203) มาคำนวณค่าอัตราส่วนไอเกน (eigen ratio = eigen value of factor 1/eigen value of factor 2) พบว่ามีค่าเท่ากับ 4.761 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 จึงถือว่าตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร สามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน หรือกล่าวได้ว่าแบบสอบถามที่ใช้มีความเป็นเอกมิติ (unidimensionality) กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 12 ประเด็น มีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นเอง (Embretson & Reise, 2000) นอกจากนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร มีค่าใกล้เคียงกัน โดยมีค่าอยู่ในช่วง 0.610 ถึง 0.755 ดังรายละเอียดในตารางที่ 5.6 จึงสามารถใช้ค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร ในการสร้างคะแนนองค์ประกอบ (factor score) ได้ (Hair, et al, 2006) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่เท่ากันยังแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นแต่ละประเด็นมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ในภาพรวม

ตารางที่ 5.5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

	A01	A02	A03	A04	A05	A06	A07	A08	A09	A10	A11	A12
A01	1.000											
A02	0.550	1.000										
A03	0.457	0.461	1.000									
A04	0.435	0.474	0.471	1.000								
A05	0.458	0.447	0.466	0.436	1.000							
A06	0.345	0.422	0.341	0.473	0.395	1.000						
A07	0.368	0.450	0.354	0.473	0.363	0.603	1.000					
A08	0.348	0.442	0.345	0.461	0.314	0.544	0.632	1.000				
A09	0.329	0.316	0.297	0.378	0.362	0.347	0.441	0.444	1.000			
A10	0.324	0.334	0.287	0.402	0.306	0.394	0.422	0.419	0.601	1.000		
A11	0.366	0.409	0.308	0.483	0.392	0.463	0.498	0.491	0.557	0.661	1.000	
A12	0.385	0.444	0.372	0.443	0.350	0.475	0.470	0.506	0.406	0.480	0.559	1.000
Mean	3.389	3.682	3.558	3.629	3.480	3.848	3.848	3.975	3.505	3.636	3.727	3.827
S.D.	0.931	0.939	0.987	0.876	1.053	0.917	0.914	0.936	0.954	0.920	0.890	0.933

หมายเหตุ N = 1,587 KMO = 0.922 Bartlett's test: $\chi^2 = 8434$, df = 66, p < 0.01

ตารางที่ 5.6 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

องค์ประกอบ	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings								
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %						
1	5.728	47.736	47.736	5.728	47.736	47.736						
2	1.203	10.024	57.760	1.203	10.024	57.760						
3	0.896	7.464	65.224									
4	0.626	5.215	70.439									
5	0.580	4.836	75.275									
6	0.553	4.606	79.881									
7	0.512	4.270	84.152									
8	0.443	3.691	87.843									
9	0.430	3.586	91.428									
10	0.375	3.124	94.553									
11	0.349	2.905	97.458									
12	0.305	2.542	100.000									
องค์ประกอบ ที่	น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปร (ข้อคำถาม) เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ											
	A11	A07	A08	A04	A12	A06	A02	A10	A09	A01	A05	A03
1	0.755	0.742	0.726	0.717	0.716	0.706	0.691	0.683	0.661	0.639	0.628	0.610
2	-0.346	-0.130	-0.171	0.161	-0.131	-0.056	0.360	-0.437	-0.364	0.426	0.369	0.469

ผลการสร้างคะแนนองค์ประกอบ (factor score) จากการใช้ค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 12 ตัวแปร (A01-A12) ได้คะแนนองค์ประกอบซึ่งเรียกว่า “คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ” ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (oneway ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการระหว่างผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มคือ กลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif กลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นประชาชนทั่วไปต่อไป

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐานในเบื้องต้นพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ของผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม เท่ากับ 3.675 โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif มีค่าสูงสุด (3.843) รองลงไป คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นประชาชนทั่วไป (3.722) และค่าเฉลี่ยของกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม (3.642) ผลการทดสอบพารามิเตอร์ค่าเฉลี่ย พบว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 7610.210$; $df = 1, 1584$; $p = .000$) แสดงว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่มประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ในภาพรวมทั้งโครงการว่าอยู่ในระดับดีมาก

ก่อนการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนในแต่ละกลุ่มโดยใช้สถิติทดสอบของ Levene (Leven's test of homogeneity of variance) พบว่า Levene's $F = 3.67$; $df = 2, 1584$; $p = .025$ แสดงว่าความแปรปรวนของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ระหว่างกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรม และบริษัท Plan Motif กลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นประชาชนทั่วไป มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือข้อมูลชุดนี้ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน และการวิเคราะห์ภายหลังหรือการเปรียบเทียบรายคู่ (post hoc analysis or pair comparisons) ต้องใช้สถิติทดสอบที่เหมาะสม เช่น Tamhane's T2, Dunnett's T3, Games-Howell และ Dunnett's C ซึ่งสถิติในกลุ่มนี้ Dunnett's T3 มีความแกร่ง (robustness) ในการทดสอบสูงสุด (Kirk, 1996)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ระหว่างกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า $F = 3.779$; $df = 2, 1584$; $p = .023$ สรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภายหลังด้วยสถิติทดสอบ Dunnett's T3 พบว่า มีความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญเพียงคู่เดียวคือ ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ของกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรม และบริษัท Plan Motif มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

กลุ่ม	N	Mean	SD	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ศูนย์คุณธรรม	27	3.843	.387	Intercept	3159.187	1	3159.187	7610.260	.000
องค์กรเครือข่าย	961	3.642	.643	form	3.137	2	1.569	3.779	.023
ผู้เข้าร่วมโครงการ	599	3.722	.655	Error	657.553	1584	.415		
รวมทุกกลุ่ม	1,587	3.675	.645	Total	22096.139	1587			

หมายเหตุ 1. Levene's Test of homogeneity of variances = 3.67; $df = 2, 1584$; $p = .025$

2. Dunnette's T3: ผลต่างค่าเฉลี่ยกลุ่มศูนย์คุณธรรม และกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่าย มี $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้างต้นสรุปสาระสำคัญอ้างอิงได้ว่า ประชากรทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif กลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่เป็นประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ในภาพรวมว่าอยู่ในระดับดีมาก โดยกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ให้คะแนนผลการประเมินโครงการฯ สูงกว่ากลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาผลการประเมินโครงการจากการวิเคราะห์รายตัวแปร ยืนยันผลสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประเด็นที่ยังควรมีการปรับปรุง คือ การดำเนินงานเรื่องการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรอย่างเหมาะสม การเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่าย และความร่วมมือรวมพลังในโครงการฯ ซึ่งผลการประเมินระดับปานกลางอาจปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

สรุปผลการประเมินโครงการฯ

โดยที่การเสนอผลการประเมินโครงการฯ ทั้งสองตอนที่นำเสนอในตอนต้นของบทนี้ เป็นการเสนอผลการประเมินตามประเด็นการประเมินในโมเดลตรรกะแบบบูรณาการ ซึ่งอาจทำให้เห็นผลการประเมินในภาพรวมตามรูปแบบกระบวนการสมัชชาได้ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงประมวลผลการประเมินมาสรุปนำเสนอเป็นจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุง ของโครงการฯ ดังต่อไปนี้

จุดเด่นของโครงการฯ

โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 นี้ มีจุดเด่นที่ดีมากรวม 4 ประการ *ประการแรก โครงการฯ มีการดำเนินการครบสมบูรณ์ตามกระบวนการสมัชชาทุกขั้นตอน* เริ่มต้นจากการประชุมระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม การประชุมจุดประกายสมัชชาคุณธรรม เพื่อหล่อหลอมรวมความคิดให้ได้ประเด็น และการประชุมที่วิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นที่ได้ให้เชื่อมโยงกับผลการศึกษาเชิงวิชาการ สรุปเป็นประเด็นนำสู่เวทีสัมมนาผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่ม ซึ่งต่างก็มีประสบการณ์ในการพัฒนา/เผยแพร่/สร้างเสริมคุณธรรมมาก่อนแล้ว ได้เข้าร่วมกระบวนการใช้ความคิด/ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน อย่างกว้างขวางในการประชุมก่อนสมัชชา ได้ผลการประชุมนำไปสู่การประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน อันแสดงถึงปณิธานในการแสวงหาแนวทางร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยอย่างมีพลังในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในลักษณะของการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายต่อไป *ประการที่สอง โครงการฯ ประสบความสำเร็จสูงมากในการจัดเวทีพื้นที่สาธารณะ* ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ใช้เหตุผล/หลักวิชา/ประสบการณ์ในการถกแถลง เสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ อันส่งผลให้เกิดการ

รวมพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยที่หนักแน่น และการสร้าง/การขยายเครือข่ายคุณธรรมอย่างกว้างขวาง *ประการที่สาม* โครงการฯ สามารถสร้างความตระหนัก และปลุกกระแสคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวาง ช่วงปี พ.ศ. 2548 อันเป็นปีเริ่มต้นของการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ นับว่าเป็นช่วงเวลาที่มีกระแสความสนใจในการพัฒนาคุณธรรมสูงสุด โครงการฯ แสดงให้เห็นถึงพลังมหาศาลของผู้เข้าร่วมประชุม อันจะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย *ประการที่สี่* โครงการฯ ขยายความคิดเรื่องกระบวนการสมัชชาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ยอมรับ และเริ่มคุ้นชิน กับวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกัน รวมทั้งวัฒนธรรมการประเมิน หลายองค์กรเริ่มรับความคิดไปใช้ประโยชน์

สำหรับจุดด้อยที่โครงการฯ ควรปรับปรุง ส่วนใหญ่เป็นประเด็นปลีกย่อย ซึ่งหากมีการปรับปรุง ย่อมทำให้โครงการฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่

- 1) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยใช้สื่อหลากหลาย เน้นสื่อโทรทัศน์ และควรดำเนินการล่วงหน้าก่อนวันจัดงานประชุมใหญ่สมัชชาไม่ต่ำกว่าสองเดือน
- 2) ควรจัดงานประชุมใหญ่สมัชชาตรงช่วงเปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักจะได้มีส่วนร่วม ได้รับประโยชน์โดยตรงมากขึ้น
- 3) ควรมีกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากวันประชุมใหญ่สมัชชา เพื่อร่วมกันวางแผนดำเนินงานต่อเนื่องตามคำประกาศเจตนารมณ์ โดยควรให้ทุกองค์กรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน
- 4) การจัดงานวันประชุมใหญ่สมัชชา ควรมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่มีประสบการณ์ ควรมีการวางแผนงานร่วมกันล่วงหน้า เพื่อให้องค์กรเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น มีเวลาในการเตรียมงานมากขึ้น และในวันงานควรจัดให้มีผู้ประสานงานจำนวนมากที่รู้เรื่องงานดีพอที่จะช่วยเหลือ/ตอบคำถามผู้เข้าร่วมงานซึ่งมีจำนวนมากได้ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ต้น ย่อมได้กำลังบุคลากรจากองค์กรเครือข่ายมาร่วมปฏิบัติงานมากขึ้น
- 5) ควรกำหนดรูปแบบการประเมิน และตัวชี้วัดให้ชัดเจน ส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายทุกกลุ่มประเมินตนเองด้วย
- 6) การจัดกิจกรรมในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ถ้าเป็นกิจกรรมสำคัญควรจัดเป็นกิจกรรมหลักสำหรับทุกคนโดยไม่จัดกิจกรรมอื่นทับซ้อน และ
- 7) ควรขยายการจัดประชุมย่อยตามกระบวนการสมัชชาออกไปเป็นการประชุมระดับพื้นที่ และระดับภูมิภาค เพื่อนำสู่เวทีสมัชชา

6 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับ ผลงานเดิม การเปลี่ยนแปลงและ ผลกระทบของโครงการฯ

การนำเสนอสาระในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 2-4 ของการวิจัยประเมินผลโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 คือ วัตถุประสงค์วิจัยข้อ 2 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว กับคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ วัตถุประสงค์วิจัยข้อ 3 เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อ แรงจูงใจ การร่วมมือรวมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา งานในหน้าที่และการศึกษาการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตที่เกิดขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการฯ และวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 4 เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการฯ ที่เกิดกับกลุ่มประชาชนทุก กลุ่มสาขาอาชีพและทุกระดับ รวมทั้งองค์กรสถาบันต่างๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมาย ของโครงการฯ ผู้วิจัยนำเสนอสาระในบทนี้ แยกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์วิจัย คือ ตอน แรก ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมดำเนินการไปแล้ว กับ เจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ ตอนที่สอง แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้าน พฤติกรรมที่เกิดขึ้น และตอนที่สาม ผลกระทบของโครงการฯ สำหรับการนำเสนอสาระแต่ละ ตอน เป็นการเสนอผลการประเมินโครงการฯ ตามประเด็นการประเมิน ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูล เชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม ที่ดำเนินการไปแล้ว กับ เจตนารมณ์ร่วม

การเสนอสาระในตอนนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ด้านผลที่เกิดขึ้นกับโครงการฯ เฉพาะผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรม จริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรม และที่องค์กรเครือข่ายคุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว กับเจตนารมณ์ ร่วมของโครงการฯ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นำเสนอในตอนนี้ เป็นผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประมวลความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม และข้อมูลจากเอกสาร เพื่อระบุคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นจุดเน้น วัตถุประสงค์การดำเนินงาน บทบาท และผลการดำเนินงานว่ามีความเหมือน ความต่าง ความเกี่ยวข้องอย่างไร ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมและองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว กับคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ เพื่อสรุปให้เห็นความเชื่อมโยงในระบบการดำเนินงานตามกระบวนการสับเซกชัน ที่ก่อรูปมาจากการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ได้มาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบลึก และการจัดกลุ่มสนทนา การเข้าร่วมโครงการฯ และการตรวจเยี่ยมพื้นที่ (site visits) ศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม รวม 5 องค์กร คือ โครงการชุมชนเป็นสุข จังหวัดตราด มูลนิธิเผยแพร่วิดีทัศน์ประเสริฐ เครือข่ายกลไกกรมไรสารพิษ สถาบันไอเดีย (IDEA) และโครงการฝึกทักษะและเรียนรู้ เพื่อที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีในอนาคตของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกสั้นๆ ว่า กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

1.1 คุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการโดยองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า องค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมทั้ง 5 องค์กร มีทั้งองค์กรที่ก่อตั้งมานาน ได้แก่ มูลนิธิเผยแพร่วิดีทัศน์ประเสริฐ ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในปี พ.ศ. 2518 กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เริ่มทำมาตั้งแต่ปี 2545 องค์กรที่ก่อตั้งพร้อมศูนย์คุณธรรม คือ เครือข่ายกลไกกรมไรสารพิษ และองค์กรที่ก่อตั้งใหม่ในปี พ.ศ. 2548 ได้แก่ สถาบันไอเดีย (IDEA) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2548 และโครงการชุมชนเป็นสุข เริ่มดำเนินการประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการดำเนินงาน พบว่า องค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมทุกองค์กรล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและเผยแพร่นิยามคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มุ่งสร้างพื้นฐานที่ทำให้บัณฑิตเป็นคนดีมีคุณธรรม เน้นคุณธรรมนำชีวิต 6 ประการคือ ซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย กตัญญู ชยัน อุดหนุน โดยจัดกิจกรรมส่งนักศึกษาเข้ารับการอบรมที่โรงเรียนผู้นำของพลตรีจำลอง ศรีเมือง สถาบันไอเดีย (IDEA) มุ่งสร้างเยาวชนที่ดีให้แก่สังคม โดยมีมีโนทัศน์ร่วมกันว่า “พัฒนาตน พัฒนาสังคม” เปรียบเยาวชนที่ดีเสมือนวัคซีนความดีป้องกันสังคมเสื่อมถอย กิจกรรมหลักเน้นการทำประโยชน์/การทำความดีร่วมกับนักศึกษา/เยาวชน ในรูปของการทำค่ายพัฒนาตนเองแบบต่างๆ และได้ร่วมมือกับศูนย์คุณธรรมเป็นครั้งแรกทำ “ค่ายค้นฝันสร้างสรรค์ความดี” โครงการชุมชนเป็นสุข มุ่งปรับพฤติกรรมมารลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องปัจจัยสี่ และ

มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม *มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ* กำหนดจุดมุ่งหมายของมูลนิธิไว้ 5 ประการ คือ

1) เพื่อเผยแพร่วิธีการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตามหลักธรรมะในศาสนา

2) เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมที่ทำให้ทุกคนรู้ และทำหน้าที่ของตนเองให้ครบถ้วนสมบูรณ์

3) เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมชนิดที่ทำให้ทุกคนรู้ว่า ผู้มีศาสนา คือผู้ที่พยายามบังคับควบคุมจิตใจของตนเองให้สมดุล

4) เพื่ออุปถัมภ์ผู้ที่อุทิศศรัทธาเพื่อพระศาสนา สังเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติและผู้อดอยากยากจน

5) เพื่อส่งเสริมสถานศึกษา ปฏิบัติและเผยแพร่วัฒนธรรม ให้วิชาความรู้แขนงต่างๆ เป็นทาน และส่งเสริมให้มีการศึกษาปฏิบัติธรรมตามสถาบันการศึกษาและหน่วยงาน กิจกรรมหลัก คือ การตั้งธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งทดลองทำเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 เมื่อประสบผลสำเร็จจึงได้ขยายผลต่อออกไปเรื่อยๆ ต่อมาได้รับความร่วมมือจากกองส่งเสริมรายได้ กรมเร่งรัดพัฒนาชนบท สามารถขยายการตั้งธนาคารหมู่บ้านไปทั่วประเทศประมาณ 2,500 หมู่บ้าน ส่วนเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ ดำเนินงานในรูปของสถาบันบุญนิยม มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกโดยให้พัฒนาจิตใจของตนเอง รูปแบบการพัฒนาทั้งการฟัง การทำงานที่ได้ทั้งประโยชน์ตน คือ จิตใจดี และประโยชน์ท่าน คือประโยชน์แก่คนอื่น/ชุมชน มีกิจกรรม 11 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนา ด้านมูลนิธิ ด้านสมาคม ด้านสุขภาพ ด้านการเงินการคลัง ด้านการเกษตร ด้านกิจกรรม ด้านพาณิชย์ ด้านอุตสาหกรรม (การแปรรูปขนาดเล็ก) และด้านวัฒนธรรม

องค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมทั้ง 5 องค์กร ใช้รูปแบบการดำเนินงานแตกต่างกันเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ *กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม* และ *สถาบันไอเดีย (IDEA)* ดำเนินการแบบองค์กรเดี่ยวหรือเครือข่ายขนาดเล็กมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มสมาชิกขององค์กร ในขณะที่กลุ่มที่สอง คือ *โครงการชุมชนเป็นสุข มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ* และ *เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ* ดำเนินการในลักษณะเครือข่ายขนาดใหญ่ มีกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง กลุ่มเป้าหมายของ *โครงการชุมชนเป็นสุข* คือ กลุ่มแม่บ้าน อสม. กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มลัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเป้าหมายของ *เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ* ประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มชุมชนประมาณ 30 ชุมชน กระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่ละชุมชนมีคณะกรรมการชุมชน ทุกชุมชนจัดกิจกรรมทั้ง 11 กิจกรรม โดยมีประธานกิจกรรมแต่ละกิจกรรม การบริหารเครือข่าย มีสภาที่ปรึกษา ประกอบด้วยกรรมการซึ่งเป็นพระทั้งหมด และสภาสถาบัน ซึ่งมีคณะกรรมการ 21 คน ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชน และประธานกิจกรรมทั้ง 11 ด้าน โดยมีการประชุมพบปะกันทุกสิ้นเดือน สำหรับกลุ่มเป้าหมายของ *มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ* ประกอบด้วย

หมู่บ้านที่มีการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านแล้วประมาณ 2,500 หมู่บ้าน และหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการขยายผลการตั้งธนาคารหมู่บ้านต่อไป

ผลจากการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขององค์กรเครือข่ายทั้ง 5 องค์กร ค่อนข้างตรงกัน ผลการดำเนินงานของ *สถาบันไอเดีย (IDEA)* สรุปได้ว่าการทำค่ายพัฒนาตนเองให้นักเรียน/นักศึกษาเป็นการให้โอกาสสมาชิกเยาวชนที่มาเข้าค่ายในการเป็นคนดีทำความดี มีเพื่อนที่จะร่วมทำความดี สนใจและเข้าไปช่วยพัฒนาสังคมต่อไปได้ ผลการดำเนินงานของ *มูลนิธิเผยแพร่วีถีชีวิตประเสริฐ* สรุปได้ว่ากรรมการมูลนิธิมีศรัทธาและมีคุณธรรมเพิ่มขึ้น ควบคุมตนเองได้ดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีเพิ่มขึ้น การจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านไม่ใช่เป็นเพียงการช่วยให้ชาวบ้านปลดหนี้สินพ้นความจน อันเป็นการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะงานหลักคือการพัฒนาให้ชาวบ้านมีคุณธรรม สามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้ลดความฟุ้งเฟ้อ เลิกการพนัน ประพฤติตัวดี ไม่มีอบายมุขได้ทั้งหมู่บ้าน ผลการดำเนินงานของ *กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม* สรุปได้ว่า ผู้ที่ผ่านการอบรมที่โรงเรียนผู้นำของท่านพลตรีจำลอง ศรีเมือง มีคุณธรรมดีขึ้น โดยเฉพาะด้านความกตัญญู เพราะได้เรียนรู้ถึงหลักคุณธรรมนำชีวิต บางคนเลิกเหล้า เลิกบุหรี่ได้ และมีแนวโน้มว่าจะไปเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต ผลการดำเนินงานของ *เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ* คือ ผลงานร่วมของกลุ่มฯ ในการพัฒนาสมาชิกกลุ่มเล็กๆ ที่มี 10 กว่าคนในตอนแรก จนถึงปัจจุบันนี้มีสมาชิก 10,000 กว่าคนที่ปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่มฯ เช่น รักษาศีล 5 ปลอดอบายมุข รับประทานแบบมังสวิรัตินอกจากการรวมกลุ่มเป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนประมาณ 30 กว่าแห่งทั่วประเทศ ผลการดำเนินงานของ *โครงการชุมชนเป็นสุข* คือ การได้พัฒนาตนเองของสมาชิก ปรับปรุงตนเองเพิ่มมากขึ้นในด้านคุณธรรม ความประพฤติต่างๆ ดีขึ้น ผลงานที่ภาคภูมิใจจากงานที่ทำมาในระยะเวลา 4 เดือน คือ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเริ่มเห็นแนวคิดเรื่องการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและความเป็นอยู่ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งตนเองเพิ่มมากขึ้น พินิจพิเคราะห์ในด้านค่าใช้จ่าย ปัจจุบันเพิ่มขึ้น ดังข้อความคัดสรรต่อไปนี้

“งานของ *IDEA* เป็นประโยชน์ต่อสังคมเนื่องจากช่วยสร้างเยาวชนที่ดีให้แกสังคม เป็นเหมือนวัคซีนความดีป้องกันสังคมเสื่อมถอย...คนที่ต้องการทำความดีเพื่อคนอื่น มีอยู่มาก แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ทำที่ไหน ทำกับใคร เมื่อมาเป็นสมาชิกของสถาบันไอเดียก็มีโอกาสในการทำความดี มีเพื่อนที่จะร่วมทำความดี เยาวชนที่มาเข้าค่ายหลายคนมีทัศนคติดีขึ้น พฤติกรรมดีขึ้น มีความสนใจและเข้าไปช่วยพัฒนาสังคมต่อไปได้ ผลงานที่ภูมิใจ คือ การผลักดันน้องๆ ระดับมัธยมศึกษาที่เป็นสมาชิกเครือข่าย *IDEA* ทำโครงการส่งเสริมความดีในโรงเรียน 11 โครงการ เช่น “โครงการกตัญญู-มารดาแห่งคุณธรรมทั้งปวง” ได้สำเร็จใน 2-3 เดือน” (ชาติ/กลุ่ม *IDEA*)

“ได้เผยแพร่คุณธรรมตามหลักศาสนาตามแนวท่านพระพุทธทาส โดยจัดทำหนังสือธรรมะแจกจ่าย และให้ข้อคิดต่างๆ สู่สังคม โดยหลักการทำงานเสริมปฏิภาณ 3 ข้อของท่านพระพุทธทาส โดยเข้าถึงหัวใจศาสนาเสริมสร้างการเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาต่างๆ และหลุดพ้นจากวัตถุนิยม งานชิ้นสำคัญของมูลนิธิที่ทำให้กับสังคมที่ภาคภูมิใจมากที่สุดคือการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน เนื่องจากสามารถพัฒนาให้คนควบคุมจิตแล้ว ยังสามารถช่วยให้เขาปลดหนี้สินจนกระทั่งหมดจากความยากจนได้ ทำให้สมาชิกธนาคารหมู่บ้านประพุดิตัวดี ไม่มีอบายมุขปลอดภัยจากความเสียหายล้มจม...ทำให้เกิดคุณธรรมในจิตใจของทุกคน ตั้งแต่ นักการเมือง ข้าราชการ ชาวไร่ชาวนา เกษตรกร” (ปราณี/มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ)

“ดูแลจัดการในเรื่องการออกค่ายพัฒนาชนบท ลงพัฒนาพื้นที่เป็นจุดๆ เขียนป้ายรณรงค์ต่างๆ เช่น รณรงค์เรื่อง ทิ้งขยะ ยาเสพติด การแต่งกายของนักศึกษา เดินข้ามสะพานลอย การขับรถให้ถูกกฎจราจรทั้งภายในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย โดยหลักการทำงานยึดหลัก 6 ประการของกลุ่มฯ เพื่อให้คนที่ผ่านการอบรมได้คุณธรรมทั้ง 6 ข้อของกลุ่ม...คิดว่าโครงการนี้มีส่วนร่วมในการสร้างคุณธรรมให้สังคม อย่างน้อยจากคนที่ไป 100 คน จะมีคนที่พัฒนาตนเองด้านคุณธรรมมากขึ้นประมาณ 90 คน สิ่งที่ได้ผลมากคือเรื่องจิตสำนึกในความกตัญญู เด็กกลับมารู้จักช่วยเหลือพ่อแม่ขึ้นมาก เรื่องความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบคิดว่าได้ผลแต่อาจจะไม่ถึง 90%” (สุกัญญา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

“งานหลักของกลุ่มฯ คือ การบริหารกิจกรรม 11 ด้านในเครือ แต่ละชุมชนจะมีระเบียบของตนเอง อาจไม่เหมือนกันในแต่ละชุมชน แต่หลักการทำงานเหมือนกัน เช่น รักษาศีล 5 เป็นต้น หลักการทำงาน คือ แต่ละชุมชนดูแลตนเอง มีคณะกรรมการชุมชน แต่จะมีตัวแทนของชุมชนประสานกับกรรมการกลางของสถาบัน โดยมีการพบปะกันทุกสิ้นเดือน สำหรับงานที่ทำให้แก่สังคม เช่น จัดการฟิงเทิร์นฟิงธรรม ชายของดีราคาทุนในวันปีใหม่ กลุ่มฯจะพัฒนาสมาชิกของตนเองก่อน เพื่อมีส่วนช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้คนในสังคม” (กอบัญญา/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ)

“ภารกิจที่กลุ่มทำคือการชักจูงให้ลดละเลิกอบายมุขการพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่ของใช้ในครัวเรือน งานชิ้นสำคัญที่ทำให้กับสังคมคือการพาไปศึกษาดูงานสองแห่งคือ ที่ศิระชะอโศก เกี่ยวกับด้านคุณธรรมและของใช้ในครัวเรือน และที่บ้านนายเลี่ยม บุตรจันทร์ ต.ท่ากระดาน อ.สนามไชยเขต จ.ฉะเชิงเทราเกี่ยวกับการทำบุญชื้อมทรัพย์เพื่อลดรายจ่าย เป็นการกระตุ้นพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งผลงาน

ที่ภูมิใจคือ เกิดแกนนำในชุมชนในเรื่องลดละเลิกอบายมุข เกษตรอินทรีย์ และการผลิตของใช้ในครัวเรือน การทำบัญชีรับจ่าย การปรับพฤติกรรมให้พึ่งตนเองมากขึ้น” (เปิดโครงการชุมชนเป็นสุข)

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมทั้ง 5 องค์กร เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการทำความดี การเป็นคนดี การลดละเลิกอบายมุข การควบคุมจิตใจตนเองให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่มีหนี้สิน ของสมาชิกองค์กรในเบื้องต้น จากนั้นเป็นการจัดกิจกรรมขยายผลให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในวงกว้าง รูปแบบการจัดกิจกรรมมีทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง และการพัฒนาโดยผ่านการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน การเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาโดยผ่านการจัดค่ายพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

1.2 คุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการโดยศูนย์คุณธรรม

จากการนำเสนอสาระเกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ ของศูนย์คุณธรรม ในบทที่ 2 ของรายงานวิจัยฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ศูนย์คุณธรรมเสริมสร้าง สนับสนุน เผยแพร่แนวคิด จิตสำนึกและพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมทุกด้านของประชาชน รวมทั้งให้บริการ ประสาน สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายองค์กรภาคีด้านคุณธรรมจริยธรรม มาโดยตลอด นับแต่ก่อตั้งศูนย์คุณธรรม ผลงานที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรมจึงอาจแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ **ด้านที่ 1 การส่งเสริม ประสานความร่วมมือและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคี** ปัจจุบันศูนย์คุณธรรมได้สนับสนุนการดำเนินงานจากเครือข่ายองค์กรจำนวนมาก ทั้งโครงการจากหน่วยงานศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม สถาบันการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข ตำรวจ ชมรม สมาคม มูลนิธิ รวมทั้งหน่วยงานช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม อาทิ คนตาบอด ผู้ต้องขัง ฯลฯ นอกจากนี้ ศูนย์คุณธรรมยังทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพของเครือข่ายองค์กรภาคี และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานขั้นต้นด้านคุณธรรมระหว่างองค์กรภาคี **ด้านที่ 2 การวิจัยและการจัดการความรู้** ศูนย์คุณธรรมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการวิจัย เพื่อพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ มาตรฐานขั้นต้นเชิงคุณธรรมจริยธรรม การวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนานักวิจัย และส่งเสริมเครือข่ายนักวิจัยด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งในประเทศและนอกประเทศ ผลงานวิจัยที่สำคัญที่ศูนย์คุณธรรมสนับสนุน ได้แก่ แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนใน 10 ประเทศ งานวิจัยสังเคราะห์สัจจะอภิชญาณวันวิสาขบูชา เรื่อง “สัจจะอภิชญาณ: ปณิธานทำความดีร่วมกัน” และกรณีศึกษาการพัฒนาจิตใจและการปลูกฝังคุณธรรมในกลุ่มผู้ต้องขัง เป็นต้น **ด้านที่ 3 การสื่อสารและการสร้างกระแสสังคม** ผลงานที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรมในด้านสื่อและการรณรงค์ อาทิ โครงการรณรงค์สัจจะอภิชญาณ คู่มือติดตามถามใจ เพลงคุณธรรมดำรงไทย นิทานคุณธรรม ภาพยนตร์อมยิ้ม โครงการรณรงค์ วารสารเครือข่ายองค์กรคุณธรรม ชุดการเรียนรู้

ด้านคุณธรรมจริยธรรม website ของศูนย์คุณธรรม (www.moralcenter.or.th) งานพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และอบรมครู

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์คุณธรรมมีขอบข่ายค่อนข้างกว้าง เปรียบเสมือนร่มใหญ่ ครอบคลุมขอบเขตการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่ได้เสนอในตอนต้น ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมมีได้เน้นการลงมือปฏิบัติเอง แต่มุ่งเน้นการส่งเสริม สร้างสรรค์ สนับสนุน เชื่อมประสาน และให้บริการทั้งด้านวิชาการและทรัพยากรแก่หน่วยปฏิบัติอันได้แก่เครือข่ายองค์กรภาคีคุณธรรม

1.3 คุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเจตนารมณ์ร่วม

โครงการสภามหาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดโดยศูนย์คุณธรรม เป็นกระบวนการหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ ความรู้ และปณิธานร่วมกัน ของสมาชิกองค์กรเครือข่ายและผู้เข้าร่วมประชุมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ เพื่อให้ได้คำประกาศเจตนารมณ์ร่วมต่อสาธารณชนเป็นประจักษ์พยาน คุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเจตนารมณ์ร่วมดังกล่าวทั้ง 10 ประการ สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องสืบไป เจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ นี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 ของรายงานวิจัยฉบับนี้แล้ว และจะได้นำเสนอในตอนนี้อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

1. เราต้องการเห็นสังคมไทยเป็นสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน มีคุณธรรมความดีเป็นฐาน มีเครือข่ายความดีทั่วประเทศ เป็นพลังในการสร้างสุข สร้างชาติ
2. รัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมจิตอาสาสมัครอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม
3. โครงสร้างทางสังคมควรเอื้อต่อการทำความดีทุกรูปแบบเพื่อสันติสุขของชาติ
4. สังคมทุกภาคส่วนควรร่วมเป็นเจ้าของส่งเสริมการทำความดี โดยยกย่องเชิดชูคนดีให้เป็นแบบอย่าง และดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อการขยายผลให้เต็มแผ่นดิน
5. ผู้นำทุกระดับ ทุกภาคส่วนควรเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมความดี
6. ระบบการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังให้คนเป็นคนดีเป็นลำดับแรก โดยบูรณาการผ่านระบบการศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา และผ่านสื่อเพื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ
7. ครอบครัวควรเน้นย้ำการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยมีระบบยกย่องเสริมหนุนจูงใจให้มีครอบครัวตัวอย่างด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง
8. เราจะสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและทุกฝ่ายในสังคม
9. เราจะพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณธรรมในระดับองค์กรและชุมชนของตนเอง และจะ

ร่วมกันทำดัชนีชี้วัดคุณธรรมแห่งชาติเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

10. เราจะส่งเสริมสนับสนุนให้ธรรมภิบาลเป็นหัวใจสำคัญในระบบการเมืองการปกครองทุกระดับ

เมื่อพิจารณาประเด็น ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมตามเจตนารมณ์ร่วมที่ได้จากโครงการฯ และคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว จะเห็นว่าคำประกาศเจตนารมณ์ร่วม เป็นเสมือนปณิญา/ปณิธานที่ผู้เข้าร่วมประชุมสมัชชาทุกภาคส่วน/ทุกองค์กรเครือข่าย และบุคลากรของศูนย์คุณธรรม จักร่วมรับผิดชอบดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นงานในหน้าที่หน่วยงานของตนรับผิดชอบ อย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง กล่าวได้ว่าคำประกาศเจตนารมณ์เปรียบเสมือนสัจจะอธิษฐานรูปแบบหนึ่ง ที่ศูนย์คุณธรรมนำมาใช้เป็นกลไกในการสร้างเจตนาร่วมอย่างชาญฉลาดเพื่อสร้างกระแสและเชิญชวนให้ทุกองค์กรดำเนินงานตามกระแสการเสริมสร้าง/พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่นำเสนอในตอนนี้เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรศูนย์คุณธรรม สมาชิกองค์กรเครือข่าย และประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการ ในประเด็นความเชื่อมโยงของคุณธรรมจริยธรรมจากสมัชชาฯ กับงานด้านคุณธรรมขององค์กร/บุคคลนั้นๆ และประเด็นความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับกับความคาดหวัง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นทั้ง 2 ประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 3.594 - 3.818 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าสมัชชาฯ ความเชื่อมโยงกับงานด้านคุณธรรมภายในขององค์กร/บุคคลนั้นๆ ในระดับที่ดีมากและยังมีความเห็นว่าสิ่งที่คาดหวังก่อนเข้าร่วมงานมีความสอดคล้องกับสิ่งที่ได้รับ ในระดับที่ดีมากเช่นกัน รายละเอียดดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็น	ศูนย์คุณธรรม		องค์กรเครือข่าย		ผู้เข้าร่วมโครงการ		รวมทุกกลุ่ม	
	N = 27		N = 961		N = 599		N = 1,587	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
1. ความเชื่อมโยงของสมัชชาฯ กับงานด้านคุณธรรมภายในขององค์กร/บุคคล	3.815	0.681	3.594	0.977	3.818	0.869	3.682	0.939
2. ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับกับความคาดหวัง	3.704	0.724	3.633	0.882	3.621	0.872	3.629	0.876

สำหรับผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ กับงานด้านคุณธรรมของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ผู้วิจัยนำเสนอในตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์กับผลงานของศูนย์คุณธรรมและองค์กรเครือข่าย

คำประกาศเจตนารมณ์ (โดยย่อ)	ระดับความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์และ											
	วัตถุประสงค์ และผลงาน ที่ผ่านมายของศูนย์คุณธรรม					ผลงานของ องค์กรเครือข่าย						
	ว1	ว2	ว3	ว4	พ1	พ2	พ3	อ1	อ2	อ3	อ4	อ5
1. สังคมไทยเป็นสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน มีคุณธรรมความดีเป็นฐาน มีเครือข่ายความดี	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
2. รัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมจิตอาสาสมัคร อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3. โครงสร้างทางสังคมควรเอื้อต่อการทำความดีทุกรูปแบบ เพื่อสันติสุขของชาติ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
4. สังคมทุกภาคส่วนร่วมส่งเสริมการทำความดี โดยยกย่องเชิดชูคนดีให้เป็นแบบอย่าง	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
5. ผู้นำทุกระดับเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมความดี	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
6. ปลุกฝังให้คนเป็นคนดี โดยบูรณาการผ่านทุกระบบการศึกษา และสื่อเพื่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
7. ครอบครัวยุคใหม่ควรเน้นย้ำการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยมีระบบยกย่อง เสริมหนุนจูงใจให้มีครอบครัวตัวอย่างด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
8. จัดการความรู้ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ระหว่างทุกฝ่ายในสังคม	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
9. พัฒนาด้านชีวิตคุณธรรมในทุกระดับเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ของเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
10. เราจะส่งเสริมสนับสนุนให้ธรรมภิบาลเป็นหัวใจสำคัญ ในระบบการเมืองการปกครองทุกระดับ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

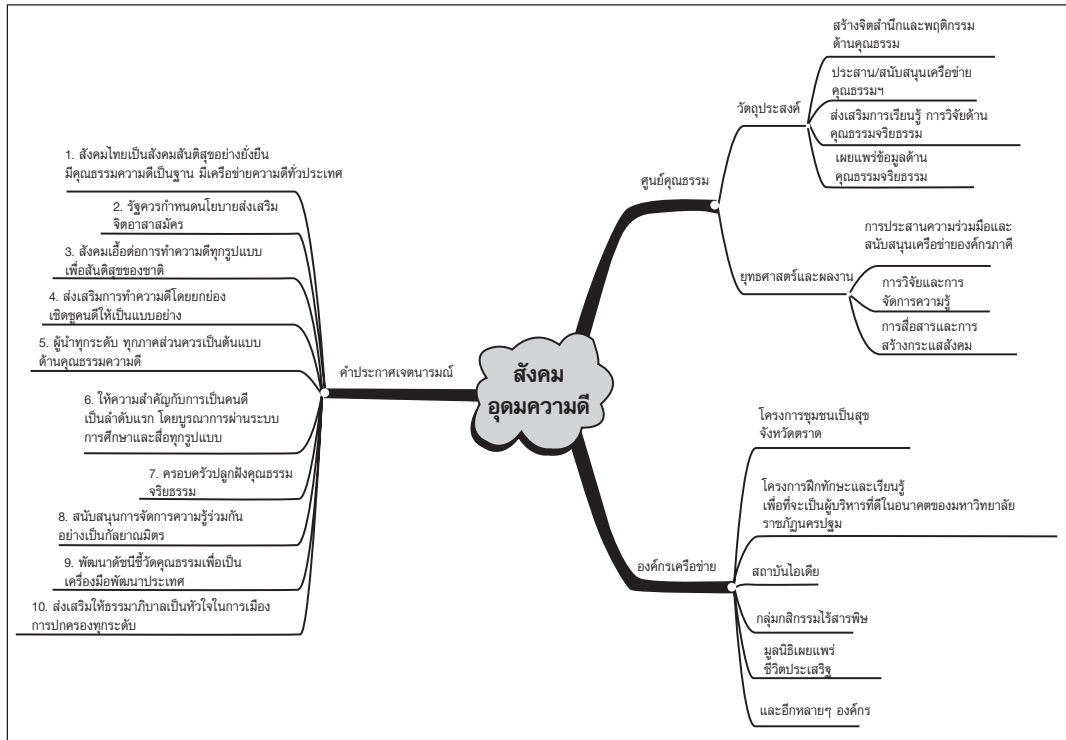
หมายเหตุ ว1=เสริมสร้างแนวคิด จิตสำนึกและพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคม, ว2=ประสานและสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคีด้านคุณธรรมจริยธรรม, ว3=ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ การวิจัย และการจัดการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และ ว4=ให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรม
พ1=ยุทธศาสตร์และผลงานด้านการประสานความร่วมมือและการสนับสนุนเครือข่ายองค์กรภาคี, พ2=ยุทธศาสตร์และผลงานด้านการวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ เพื่อพัฒนานวัตกรรม องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม และ พ3=ยุทธศาสตร์และผลงานด้านการสื่อสารและการสร้างกระแสสังคม
อ1=กลุ่มโครงการชุมชนเป็นสุขจังหวัดตราด, อ2=กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, อ3=กลุ่มสถาบันไอเดีย, อ4=กลุ่มกิจกรรมไร้สารพิษ, อ5=กลุ่มมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ
*** =มีความเชื่อมโยงชัดเจน, ** =มีความเชื่อมโยงปานกลาง, * =มีความเชื่อมโยงทางอ้อม

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และ ผลงานที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรมมีความเชื่อมโยงกับคำประกาศเจตนารมณ์ฯ โดยส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงอยู่ในระดับที่ชัดเจนค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับบทบาทและผลงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรมส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อมโยงกับคำประกาศเจตนารมณ์ฯ ในระดับที่ชัดเจนค่อนข้างมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 9 “เราจะพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณธรรมในทุกระดับเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ” นั้นมีเพียงศูนย์คุณธรรมที่มียุทธศาสตร์และ ผลงานที่เชื่อมโยงกับคำประกาศข้อนี้อย่างชัดเจน ในขณะที่องค์กรเครือข่ายยังมีบทบาทในประเด็นนี้ค่อนข้างน้อย

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ได้ช่วยสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยชี้ให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ และผลงานด้านคุณธรรมของ ศูนย์คุณธรรมและองค์กรเครือข่าย ที่ได้จากการประเมินของผู้วิจัยและการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นสมาชิกขององค์กรและประชาชนทั่วไป มีผลการประเมินที่สอดคล้องกัน

วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และผลงานของศูนย์คุณธรรม ผลงานและบทบาทของ องค์กรเครือข่ายคุณธรรม และคำประกาศเจตนารมณ์ฯ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันไม่มากนัก น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณธรรมความดีมีความเป็นสากล สมาชิกทุกคนจากแต่ละองค์กร ล้วนมีเป้าหมายเดียวกันคือต้องการเห็นสังคมที่เต็มไปด้วยสมาชิกของสังคมที่เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น “สังคมอุดมคุณธรรม” นั้นเอง ดังภาพสังคมอุดมความดี ภาพที่ 6.1

ภาพที่ 6.1 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ร่วมของโครงการฯ ผลงานด้านคุณธรรมของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่าย และสังคมอุดมความดี

ตอนที่ 2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม

เนื่องจากโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมและประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้เข้ามามีส่วนร่วมพลังในการสร้างกระแสคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม/ความคิดของผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ จึงมุ่งวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรมจากการประเมินตนเอง โดยนำเสนอทั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องและมุมมองขัดแย้งของผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนด้วย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเสนอสาระในตอนนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตั้งแต่ก่อนเข้าร่วมโครงการ (ประมาณเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548) จนถึงระยะหลังเข้าร่วมโครงการ (ประมาณเดือนมกราคม พ.ศ. 2549) โดยผู้วิจัย

ได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบลึก การจัดการสนทนากลุ่ม และการตรวจเยี่ยมพื้นที่ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย บุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ผู้บริหารและสมาชิกเครือข่ายองค์กรคุณธรรม ประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมโครงการและประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มครู (ผู้สอนช่วงชั้นที่ 1-2) กลุ่มอาจารย์ (ผู้สอนช่วงชั้นที่ 3-4) กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักเรียน และกลุ่มผู้ค้าขาย/ผู้ใช้แรงงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นำเสนอในตอนนี้อยู่เป็น 4 หัวข้อ คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม
- 2) การเปลี่ยนแปลงด้านความมุ่งมั่น การร่วมมือร่วมพลังทำความดี และวัฒนธรรมการประเมิน
- 3) การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเห็นที่มีต่อศูนย์คุณธรรม
- 4) ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมของผู้ให้ข้อมูล ในช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการฯ โดยอาศัยการตีความจากการจัดกลุ่มสนทนาในภาพรวม อาทิ ประเด็นความเหมาะสมของช่วงเวลาในการจัดโครงการฯ และความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งให้ความเห็นว่า การจัดในช่วงเวลานี้มีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นช่วงที่สังคมเกิดวิกฤติทางด้านคุณธรรมจริยธรรม คนเห็นแก่ตัว หลงคิดว่าการทำความดีไม่ใช่เรื่องจำเป็น มีปัญหาการฆ่า ช่มชู้ ชิงทรัพย์ ซึ่งปรากฏชัดตามสื่อต่างๆ ความเห็นเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลได้ติดตามให้ความสนใจสภาพความเป็นไปของสังคม และเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการละเลยด้านคุณธรรม นอกจากนี้เมื่อพิจารณาบทบาทในการทำกิจกรรมด้านคุณธรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ทำกิจกรรมด้านคุณธรรม และมีความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“คิดว่าในปัจจุบัน ระดับคุณธรรมในสังคมแย่ง โดยดูจากพฤติกรรมของคนในสังคม คนในสังคมมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น” (พัชรี/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “คิดว่าจัดโครงการในช่วงเวลาที่เหมาะสม ตรงกับความต้องการของสังคม เพราะเป็นยุคที่กระแสสังคมมีคุณธรรมลดลง” (ก้องกาญจน์/กลุ่มนักศึกษา) “มาทำงานกับกลุ่มเพราะพี่ชายทำอยู่ และเขาทำงานแล้วมีความสุข เงินก็ได้ แต่ทำไมทำแล้วมีความสุข เพราะเป็นเรื่องน่าทำ เนื่องจากทำแล้วมีความสุขทำเพื่อตนเอง พอเริ่มทำแล้วทำให้คนอื่นมีความสุขแล้ว เราก็มีความสุข” (ต้อง/กลุ่ม IDEA) “เราเริ่มที่ตัวเอง คือถือศีล 5 และที่นี่ (องค์กรเครือข่าย) เป็นมังสวิรัตินั้นหลักด้วยต้องมีการทำกินเองด้วยจะปลอดจากสารพิษต่าง ๆ ทำให้เรามีคุณธรรมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย” (ศิริพร/กลุ่มภคิกรมไร้สารพิษ)

เมื่อโครงการฯ เสร็จสิ้นไปแล้ว ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งรายงานว่ามี การเปลี่ยนแปลง ด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม อาทิ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ให้ ความเห็นว่าภายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการฯ ทำให้กลุ่มมีทัศนคติดีขึ้น เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น ได้แนวทางในการนำคุณธรรมท้องถิ่นมาใช้ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่ง เห็นว่ายังไม่ปรากฏความเปลี่ยนแปลงมากนัก โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายและผู้ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ มีความเห็นว่าโครงการฯ สามารถสร้าง กระแสความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมได้แต่ทำได้ในระดับปานกลางหรือค่อนข้างน้อย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ดีพอ ทำให้คนรับรู้เรื่องโครงการฯ ได้น้อย และเพราะเชื่อว่า คนจะมีคุณธรรมหรือไม่ ไม่จำเป็นต้องเข้าร่วมโครงการฯ เชื่อว่าเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ มีอยู่ในทุกคน

“ภายหลังได้เข้าร่วมการจัดงานสภชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัด คุณธรรม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม คิดว่าเวลายังสั้นมากเลยยังไม่เห็นการ เปลี่ยนแปลง” (ต้อย/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ไม่มีผล ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกัน เพราะ ว่าคุณธรรมมันไม่จำเป็นที่ว่าจะต้องไปงานนั้นแล้วจะมีคุณธรรม มันอยู่ใน สามัญสำนึกของเราทุกคนอยู่แล้ว” (อ.พรทิพย์/กลุ่มอาจารย์)

“ผลน่าขึ้นอยู่กัทั้งตัวบุคคลและโครงการ การจัดโครงการก็น่าจะมีผลต่อ การสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นอยู่แล้วไม่มากก็น้อย และควรมีโครงการ เช่นนี้อีกอย่างต่อเนื่อง” (นิสา/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “คิดว่าในสวนงาน ตลาดนัดคุณธรรม จะให้ผลในการสร้างกระแสคุณธรรมในกลุ่มคนเล็กๆ ที่มา ร่วมงานเพื่อให้ขยายผลต่อเนื่องไปยังคนกลุ่มใหญ่ ในส่วนโครงการสภชา คุณธรรมแห่งชาติ เชื่อว่าจะสร้างกระแสคุณธรรมได้ในผู้ที่มาร่วมงานเท่านั้น แต่ ก็สามารพเผยแพร่ไปสู่คนกลุ่มอื่นได้ถ้ามีการเผยแพร่และรูปแบบของโครงการจะ สามารพสร้างกระแสได้” (นิสา/กลุ่มนักศึกษา)

“เชื่อว่าสามารถสร้างความตระหนัก กระตุ้นและสร้างกระแสคุณธรรมได้ ระดับหนึ่งสำหรับคนที่สนใจ” (ราตรี/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “สามารถ สร้างกระแสได้อย่างแน่นอน เพราะจะเกิดการเผยแพร่จากคนที่มาร่วมงาน เชื่อ ว่าคนที่มาร่วมโครงการจะมีความมุ่งมั่นในการสร้างที่ดีเพิ่มขึ้น เพราะคน ที่มาร่วมโครงการส่วนใหญ่ย่อมมีความสนใจด้านคุณธรรมอยู่แล้ว ... แล้วมาได้ กำลังใจเพราะมีพวกมาก มีคนร่วมทำความดีมาก ยิ่งต้องทำมาก” (เชาวน/กลุ่ม นักศึกษา)

นอกจากนี้ ผู้บริหารองค์กรเครือข่ายคุณธรรมยังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความยั่งยืนของกระแสคุณธรรมหรือความยั่งยืนในการทำความดีว่า การจัดโครงการฯ มีส่วนสร้างกระแสคุณธรรม ทำให้คนเห็นความสำคัญของคุณธรรมมากขึ้น ตั้งใจทำความดีมากขึ้นได้ แต่อาจไม่ได้ผลในการสร้างกระแสการทำความดีอย่างยั่งยืน เพราะคุณธรรมเป็นเรื่องที่ต้องตกย้ำและต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง กระแสการทำความดีจึงจะเกิดความยั่งยืนได้

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านความมุ่งมั่น การร่วมมือร่วมพลังทำความดี และวัฒนธรรมการประเมิน

สำหรับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในด้านแรงจูงใจ ความมุ่งมั่นและการร่วมมือร่วมพลังในการทำความดี รวมทั้งวัฒนธรรมการประเมินที่เกิดขึ้น เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า ทุกองค์กรเครือข่ายและผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความมุ่งมั่น ร่วมมือร่วมพลังทำความดีอยู่ก่อนแล้วระดับหนึ่ง เมื่อเข้าร่วมโครงการฯ มีความมุ่งมั่น มีความสามัคคีกันเต็มที่ และตั้งใจทำงานให้สำเร็จเพิ่มขึ้น เพราะอยู่ในกระแส สำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ เห็นว่า พฤติกรรม/ความคิดของผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในประเด็นดังกล่าว น่าจะเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเป็นงานระดับชาติ ต้องร่วมมือร่วมพลังกันมาก

ในเรื่องวัฒนธรรมการประเมิน ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มให้ความเห็นว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ดี จำเป็นสำหรับการทำงาน เป็นสิ่งที่ต้องทำ และเต็มใจให้ความร่วมมือในการประเมิน เพราะการประเมินทำให้รับรู้ผลที่เกิดขึ้นว่าดี หรือไม่ เพียงใด อย่างไร ผลการประเมินเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงาน โดยเฉพาะหากเป็นการประเมินโดยผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ยิ่งดี เพราะจะได้ให้ข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลทุกเครือข่าย และทุกกลุ่มอาชีพ คิดว่าจะนำเทคนิควิธีการประเมินไปใช้ เนื่องจากเห็นว่ามีความประโยชน์ในการพัฒนางานของตน บางกลุ่มเครือข่ายได้ใช้เทคนิคการประเมินในโครงการฯ ไปประเมินตนเองทุกวัน เพื่อที่จะได้ปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในวันข้างหน้า

“รู้สึกว่ามีพลังมากขึ้น โดยมีมุมมองที่กว้างขึ้น เราได้เห็นว่ามีใครทำอะไรที่ไหนอย่างไร ได้เห็นการทำงานของกลุ่มอื่นๆ” (กอหญ้า/กลุ่มกสิกรรมไร้สารพิษ)

“การร่วมมือร่วมพลังของกลุ่มและความมุ่งมั่นมีเต็มร้อย มีความสามัคคีกัน อยากรู้ให้ประสบความสำเร็จ” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิดีทัศน์ประเสริฐ)

“คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ได้ทราบข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงว่าเป็นอย่างไร และได้นำเรื่องการประเมินไปใช้แล้ว...ในระหว่างการจัดงานมีการปรับแผนงานกันทุกวัน มีการประเมินโดยเน้นข้อมูลจากบันทึก และการพูดคุยทั้งภายในทีมงาน และกับผู้มาร่วมชมงานเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และความสำเร็จว่าเกิดจากอะไร

เป็นการประเมินในระหว่างดำเนินงานเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในวันต่อไป จากนั้นจึงมีการประเมินสรุปย้อนหลังอีกครั้งว่างานเป็นอย่างไรบุญของกลุ่มเป็นอย่างไร เป็นต้น อย่างไรก็ตามทางกลุ่มฯ ยังไม่มีการประเมินโดยใช้เครื่องมือประเมินอย่างเป็นทางการ” (อ่อง/กลุ่ม IDEA) “การประเมินมองว่าเป็นสิ่งที่ดี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการประเมิน เพราะจะได้นำผลที่ได้ไปปรับปรุง และคิดว่าจะนำเทคนิคการประเมินไปใช้ในการทำงานกลุ่มด้วย” (เบ็ด/โครงการชุมชนเป็นสุข) “คิดว่าการประเมินเป็นสิ่งที่ดี ถ้าคนข้างนอกประเมินยิ่งดี เพราะเราจะได้ทราบความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องว่าควรปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่เราทำยังไงให้ดีขึ้นกว่าเดิม” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “ทางมูลนิธิเห็นด้วยกับการประเมินเนื่องจากจะได้ทราบว่างานที่เราทำผลเป็นอย่างไร ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และมีผลตอบรับเป็นอย่างไรบ้าง” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิดีประเสริฐ) “เป็นสิ่งที่ดี ควรประเมินทั้งทางผู้จัดและกลุ่มเป้าหมายด้วย ทุกคนเห็นด้วย เพราะจะได้นำไปปรับปรุงการจัดโครงการ” (วรพินท์/กลุ่มนักศึกษา)

1.3 การเปลี่ยนแปลงด้านความคิดเห็นที่มีต่อศูนย์คุณธรรม

ในช่วงก่อนดำเนินโครงการฯ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกองค์กรเครือข่ายศูนย์คุณธรรมรับรู้ว่าคุณศูนย์คุณธรรม ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการทำงานขององค์กรเครือข่ายในรูปแบบของการให้ความรู้ทางวิชาการและสนับสนุนงบประมาณบางส่วน และดูจะเป็นที่พึงพอใจขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างมาก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่าเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมมีความสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรเครือข่าย ในการทำงานด้านคุณธรรมจริยธรรม แต่สำหรับบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนการทำความดีในสังคมยังไม่โดดเด่น ไม่ทราบว่าศูนย์คุณธรรมทำหน้าที่อะไร มีผลงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ผ่านมาอย่างไรบ้าง ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนรู้จักและเห็นภาพการทำงานของศูนย์คุณธรรมจากกิจกรรมสัจจะอธิษฐานที่ผ่านมา

“ศูนย์คุณธรรมช่วยสนับสนุนเรื่องบางๆในการอบรมกลีกรมีเยาวชน 2 รุ่น อบรม 30 ศูนย์ทั่วประเทศ” (พชรธรรม/กลุ่มกลีกรมีไร้สารพิษ) “รู้จักศูนย์คุณธรรมจากการแนะนำต่อมาก็ตอนที่จะมีการจัดงานวันวิสาขบูชาที่พุทธมณฑล จากการที่ได้ร่วมงานกันเรารู้ว่ากลุ่มเรามีแนวทางเดียวกับศูนย์คุณธรรมเราจึงเสนอโครงการทำค่ายคั่นฝันเข้าไป และต่อมาเราได้เสนอโครงการใหญ่ไปให้ทางศูนย์คุณธรรม” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA)

“คิดว่าหลักการ 6 ประการของกลุ่ม คือ ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญู และความประหยัด เป็นไปใน

แนวทางเดียวกับกับศูนย์คุณธรรม” (สุกัญญา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)
“หลักการของมูลนิธิสอดคล้องกับศูนย์คุณธรรม เข้ามาเป็นเครือข่ายของศูนย์
คุณธรรมมาเป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วิดีทัศน์)

“ได้ยินเรื่องของศูนย์คุณธรรมตามสื่อ แต่ไม่รู้จะทำอะไร” (อนิพัฒน์/กลุ่ม
อาจารย์) “ไม่รู้หน้าที่ของศูนย์คุณธรรม แต่เดาเอาว่าทำอะไรที่ำให้คนในสังคมมี
คุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น” (อ.ศิริราณี/กลุ่มครู) “จากการออกบูธตลาดนัด
คุณธรรมพบว่าเด็กยังไม่ทราบว่าศูนย์คุณธรรมคืออะไร เด็กรู้จักตัวเดีวดี เดีวร้าย
แต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไรต้องการให้เด็กทราบว่าศูนย์คุณธรรมคืออะไร” (กวี/กลุ่ม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์คุณธรรม ในการดำเนินงานโครงการสภชา
คุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ให้ความเห็นว่า ศูนย์คุณธรรมมีบทบาท
สำคัญที่ทำให้เกิดโครงการฯ และการดำเนินงานโครงการฯ ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง การ
ดำเนินโครงการฯ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถสร้างกระแสคุณธรรมให้เกิดขึ้นได้ (ดังที่ได้
เสนอสาระโดยละเอียดไว้แล้วในบทที่ 5) แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเห็นว่าการที่ศูนย์คุณธรรมไม่
ดำเนินการเอง แต่มอบหมายให้บริษัท Plan Motif ดำเนินการ ทำให้โครงการฯ ไม่ประสบ
ความสำเร็จเท่าที่ควร และได้เสนอแนวทางการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมในเชิงรุก เช่น

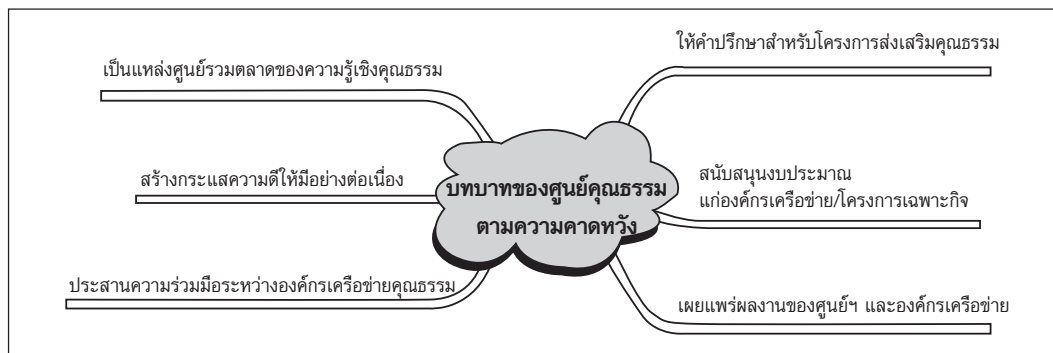
- 1) ประชาสัมพันธ์เรื่องการทำดีผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
- 2) สนับสนุนการนำหลักธรรมมาใช้
- 3) ประสานงานอย่างต่อเนื่องกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในเรื่อง
คุณธรรมจริยธรรม
- 4) จัดทำโพลเพื่อรับทราบข้อเสนอแนะต่างๆ ด้านคุณธรรมจริยธรรม
- 5) สร้างเครือข่ายที่ชัดเจนเข้มแข็ง ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ตลอดจนสร้างผู้นำที่
เป็นแบบอย่างในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งยังแสดงความคาดหวัง อยากรเห็นศูนย์คุณธรรมมี
บทบาทเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ดั่งข้อความคัดสรร
และผลการสังเคราะห์บทบาทของศูนย์คุณธรรมตามความคาดหวัง ดังภาพความคิด ภาพที่ 6.2

“ศูนย์คุณธรรมเป็นเจ้าของงานแต่มีอีกคน (บริษัท Plan Motif) มาจัดงาน
และเป็นคนที่ทำอะไรไม่ค่อยได้ เหมือนศูนย์คุณธรรมไม่ถนัดในการจัดงานแล้ว จึง
ต้องจ้างบริษัทมาทำ เปรียบศูนย์คุณธรรมเป็นแม่ที่เข้าใจเด็กแต่บังคับไปจ้างคน
ที่ไม่ดีไม่รักเด็กมาสอนและมาเลี้ยง” (ชาติ/กลุ่ม IDEA) “ศูนย์คุณธรรมควรมี
บทบาทในการทำงานโครงการฯ ให้มากกว่านี้ ควรประสานให้องค์กรภาคีคุณธรรม

เข้าร่วมประชุม ออกความคิดเห็นในการจัดงานมากขึ้น เนื่องจากองค์การภาคีรื่องานด้านนี้มากอยู่แล้ว ศูนย์เพียงแต่ประสานงานและจัดสรรงบประมาณให้ร่วมทำ ร่วมแสดงในสิ่งที่องค์การภาคีมีอยู่จริง ๆ ไม่ใช่แสดงตามที่บริษัท Plan Motif กำหนด” (วัฒนา/มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

“ศูนย์คุณธรรมควรติดตามประเมินเป็นระยะๆ แล้วนำสิ่งที่ได้จากโครงการสมัชชามาปรับปรุงแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับศูนย์คุณธรรม เอื้อต่อการทำให้เจตนาธรรมเป็นจริง” (มาด/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ควรสร้างจุดยืนในองค์กรของตัวเองให้เข้มแข็ง ก่อนเผยแพร่ถ่ายทอดไปยังเครือข่าย เพื่อที่ว่าคนในเครือข่ายจะได้ยอมรับและทำตาม” (อ.รพีพร/กลุ่มครู) “ทางศูนย์คุณธรรมควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการทำความดีผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอจนเป็นกิจวัตร เพื่อสร้างความเคยชิน ทำหนังสือเกี่ยวกับคุณธรรมแจก การทำการ์ตูนคุณธรรมให้เด็กได้ดู” (วรพจน์/กลุ่มนักเรียน) “ควรมีศูนย์คุณธรรมย่อย ๆ เพื่อให้เข้าถึงได้อย่างจริงจัง อาจเป็น โรงเรียน ศูนย์เยาวชน วัด ทัศนสถาน โดยจะต้องมีการประสานการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ” (อมร/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน) “ศูนย์คุณธรรม ต้องทำงานทุกอย่างให้ควรเข้าสู่วาระแห่งชาติ จัดกิจกรรมบ่อย ๆ และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยมากขึ้น” (อ.อรพรรณ/กลุ่มครู) “ศูนย์คุณธรรมเหมือนเป็นสหกรณ์ความคิดเหมือนธนาคารรวมเรื่องกิจกรรมในการทำความดี” (ชาติ/กลุ่ม IDEA) “อยากให้ศูนย์คุณธรรมเหมือนเป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นช่องทางขยายผลเรื่องการทำความดีที่นำข้อมูลจากภาคีต่าง ๆ มารวมกัน เรื่องการทำความดี และทำหน้าที่เป็นผู้บริหารช่องทางโดยนำสื่อดี ๆ เข้าสู่ศูนย์ฯ และศูนย์ฯ กระจายต่อไปสู่หน่วยงานต่าง ๆ” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA)

ภาพที่ 6.2 บทบาทของศูนย์คุณธรรมตามความคาดหวังของผู้ให้ข้อมูล

1.4 ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม

การศึกษาความเปลี่ยนแปลง (change) มีส่วนคล้ายคลึงกับการศึกษาความเป็นพลวัต (dynamics) อยู่มาก ต่างกันตรงที่ การศึกษาความเปลี่ยนแปลงมุ่งศึกษาสภาพเดิมที่เป็นอยู่ และสภาพที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลจากการแทรกแซง (intervention) รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ปริมาณของการเปลี่ยนแปลง หรือคะแนนความเปลี่ยนแปลง (change score) ในขณะที่การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นพลวัต (dynamics) เน้นความสำคัญของการศึกษาผลของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่แสดงออกทั้งในด้านสังคม ด้านกายภาพ และด้านจิตลักษณะ อันเป็นผลจากการกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ต้องมีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อารมณ์ความรู้สึกที่ทำให้เกิดความต้องการที่จะเปลี่ยน การศึกษาจุดติดขัดของการเปลี่ยน และการประมวลเหตุผลเพื่อตัดสินใจเปลี่ยนพฤติกรรม และลักษณะของพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม รวมทั้งความยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลง การศึกษาความเป็นพลวัตเป็นการศึกษาวิเคราะห์ลงในรายละเอียดให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลง และความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมด้วย (Heron,1996)

การศึกษาความเป็นพลวัตไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม โดยต้องมีการกำหนดขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แล้วรวบรวมข้อมูลแต่ละขั้นตอน เพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงแต่ละขั้นตอน ความรู้สึกความคิดเห็น เทคนิควิธีที่ใช้ในการเปลี่ยน และผลการเปลี่ยนพฤติกรรม ตัวอย่างการศึกษาความเป็นพลวัตเชิงปริมาณ ได้แก่ งานวิจัยของ Smith, et al (2004) ในการศึกษาวิเคราะห์พลวัตของการเรียนรู้ (dynamics analysis of learning) มีการกำหนดโมเดลแสดงขั้นตอนในกระบวนการเรียนรู้เรียกว่า ‘state-space model’ และสร้างสมการสองชุด ชุดแรกคือ learning state process function เพื่อวัดปริมาณการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน และ learning curve function เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงปริมาณการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตัวอย่างแนวคิดการศึกษาความเป็นพลวัตเชิงคุณภาพ ได้แก่ งานของกลุ่ม Learning Advantage (2001) ซึ่งอธิบายว่าการดำเนินการให้บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรม แม้จะเป็นพฤติกรรมเล็กน้อยเป็นเรื่องยาก กระบวนการพลวัตของพฤติกรรม เริ่มต้นด้วยการลด/เลิกพฤติกรรมหนึ่ง เพื่อจะแสดงพฤติกรรมใหม่ด้วยเหตุผลที่สมเหตุสมผล ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้คุณค่าของพฤติกรรมใหม่ควบคู่กับการเลิกพฤติกรรมเดิม เพื่อให้ช่วงของการเปลี่ยนผ่าน (transition period) เป็นไปด้วยดี องค์กรบางแห่งต้องมีผู้จัดการเรื่องการเปลี่ยนแปลง (change manager) โดยเฉพาะ นักวิชาการหลายคนได้ศึกษาวิจัยถึงความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เทคนิควิธีที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว และเปลี่ยนพฤติกรรมได้หลายคนพร้อมกันโดยไม่มีการบังคับ Heron (1996)

Vincent (1999) อธิบายว่า กิจกรรมการแสวงหาความรู้ประเภทการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) เป็นวิธีการที่สำคัญวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้รวดเร็ว เพราะการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการที่ประกอบด้วยเทคนิคหลากหลายที่ให้โอกาสผู้เรียนได้พูดคุย ปรัชญาหรือ ถกเถียงด้วยเหตุผล ร่วมมือกันทำงานโดยจัดสรรทรัพยากรใช้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางปัญญา ทางคุณธรรมจริยธรรม และทักษะในการทำงาน โดยสรุปการเรียนรู้แบบร่วมมือจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มาก เมื่อผู้เรียนมีโอกาสพบพูดคุยกัน มีทักษะในการทำงานร่วมกันโดยมีความไว้วางใจและมีศรัทธาในเพื่อนร่วมเรียน มีทักษะในการสื่อสารอย่างถูกต้องชัดเจน มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์

โดยที่ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม หรือพลวัตด้านพฤติกรรม เป็นประเด็นการประเมินที่น่าสนใจศึกษา ซึ่งควรต้องศึกษาวิเคราะห์หลังเลิกตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ในการวิจัยเพื่อประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยเฉพาะด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งอาจขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงพลวัตด้านพฤติกรรมได้อย่างกว้างๆ เท่านั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม แยกเป็น 3 ด้าน คือ พลวัตด้านการทำงานโครงการฯ พลวัตด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้ และพลวัตด้านรูปแบบของโครงการฯ ดังนี้

1) พลวัตด้านการทำงานโครงการฯ สมาชิกองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมที่ผู้วิจัยเข้าตรวจเยี่ยมพื้นที่ เล่าถึงความพยายามในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโครงการฯ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพไว้อย่างน่าสนใจ แสดงให้เห็นถึงความพร้อม ความฉับไวในการทำงาน และที่สำคัญอันเป็นหัวใจที่ทำให้เกิดพลวัตในการทำงาน คือการพบกันพูดคุยกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนการทำงานให้ดีขึ้น ดังเช่น

“ในการทำงานคราวนี้ กลุ่มเราพยายามปรับแผนกิจกรรมให้เข้ากับงานตลอดเวลา เราได้ความคิดเรื่องการประเมิน แจกแบบประเมินให้ผู้มาร่วมงาน เขา comment อะไรในวันนี้ หลังเลิกงานเราคิดหาทางปรับ วันพรุ่งนี้เราต้องไม่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ ซ้ำอีก” (อ่อง/กลุ่ม IDEA) “กลุ่มจะจัดบูธแต่ละวันไม่ซ้ำกัน เป็นกลยุทธ์เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วมงาน กลุ่มจะมีการประชุมวางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน ช่วงหลังเลิกงาน” (วัฒน์/กลุ่ม IDEA) “การพูดคุยกันทั้งภายในทีมงานเอง ทั้งกับผู้มาร่วมชมงาน เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับความต้องการของผู้มาร่วมงาน คิดกันว่าความสำเร็จของงานจะเกิดขึ้นจากอะไร แล้วนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานต่อไปให้ดีขึ้น... ที่กลุ่มมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานกันตลอด” (อุ๊/กลุ่ม IDEA)

2. พลวัตด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เป็นกิจกรรมแปลกใหม่สำหรับสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฯ นอกจากนี้จะรับรู้ ได้เรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ได้แนวคิดในการทำความดีและการพัฒนาคุณธรรมไปใช้ประโยชน์ต่อไปแล้ว การเรียนรู้ยังมีผลทำให้ความรู้สึกความคิดเห็น และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงด้วย ดังพลวัตด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้ในวันงานสมัชชาฯ และพลวัตด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกรณีศึกษา ดังนี้

“การจัดโครงการแบบนี้ คนในหมู่บ้านไม่เคยได้เห็น พอได้มาเห็น เป็นที่ตื่นตาตื่นใจของคนในหมู่บ้านมากเลย ทำให้พวกเราได้เรียนรู้มาก...ดูแล้วฟังมาก แล้วอยากทำมากขึ้น...ตอนแรกผมก็ยังนึกไม่ออกว่าจะไปพัฒนาชุมชนอย่างไรต่อไป ความคิดมันเริ่มต้น ดินะที่ผมได้มาร่วมโครงการฯ นี้ ทำให้เห็นทางสว่าง ทำให้ได้แนวทางที่จะกลับไปพัฒนาคนในหมู่บ้านให้ลด ละ เลิกอบายมุขทั้งปวง” (เปิด/โครงการชุมชนเป็นสุข) “มางานนี้ดีมากนะ เรายกความรู้ให้มาก...เราก็กายกันไปนั่งตามห้อง ไปดูไปฟัง เพื่อที่จะได้มาคุยกันต่อที่ชุมชนของเราว่าคนแต่ละกลุ่มเขามีความคิดอย่างไรในการทำความดี... ไปฟังเขาแสดงความคิดเห็น อย่างกลุ่มจิตอาสา นะ จิตอาสาหมายถึงว่าเขาอาสาทำงาน อาสาทำอะไรๆ ที่เป็นความดี ถ้าอยากเผยแพร่ความคิดก็ไปทำที่สถานศึกษา ที่วัดแล้วก็ชนบทอะไรอย่างนี้ ฟังแล้วก็อยากทำ กลุ่มนักศึกษาเขาค้านนะ เขาวาน่าจะริเริ่มจากสถานศึกษา แต่อาจารย์ระดับดอกเตอร์ปริญญานั้นก็บอกวาน่าจะริเริ่มจากครอบครัว ก็ทำได้ทั้งนั้นขอให้ทำเถอะ” (สุข/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ได้เห็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในการสร้างคุณธรรมให้เพื่อนมนุษย์ได้รู้ เช่น การส่ง ส.ค.ด. (ส่งความดี) เป็นรูปแบบที่น่าสนใจ จะนำไปใช้กับคนในชุมชน” (มาด/โครงการชุมชนเป็นสุข)

“ฟังมากเลย มางานครั้งนี้จึงได้รู้ว่า ไม่เคยคิดว่าจะมีคนทุ่มเทให้กับงานคุณธรรมมากมายขนาดนี้เลย ทำให้ได้เห็นรูปแบบเยอะเยอะในการพัฒนาคุณธรรมให้กับคนแม้กระทั่งเรื่องธนาคารหมู่บ้าน ยังช่วยพัฒนาคุณธรรมของคนในหมู่บ้านได้” (กวิ/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) “ก็ตั้งใจจะทำความดีมากขึ้น สิ่งที่ต้องทำในฐานะที่เป็นอาจารย์ ก็ริเริ่มจากตัวเองก่อน ต้องทำตัวเองให้ดีขึ้น ต้องทำตัวเองให้ดีขึ้นไปสอนคนอื่นให้ทำดี ถ้าตัวเองยังทำดีไม่พอ ไปสอนคนอื่นก็รู้สึกอายใจ” (สุกัญญา/กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

“การมาร่วมงานครั้งนี้ ทำให้ได้เรียนรู้ว่าคนอื่นเขาทำอะไรกันบ้าง ทำให้เรามีกำลังใจมากขึ้นในการทำความดี ไม่ใช่เราบ้าทำกลุ่มเดียว...ได้สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างองค์กรด้วย ตัวอย่างเช่น กลุ่มมอโคก และกลุ่มอื่นๆ จาก

การที่แต่ละกลุ่มได้มาพูดคุยกันว่า แต่ละกลุ่มมีความโดดเด่นด้านไหน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ได้แนวคิดไปปฏิบัติที่ดีขึ้น เกิดประโยชน์ ผลการดำเนินงานได้ผลดี สรุปว่าทำให้คนที่มาร่วมงานส่วนใหญ่เกิดความมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพิ่มขึ้น” (อารี/มูลนิธิเผยแพร่วีถีประเสริฐ)

สำหรับพลวัตด้านผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นการศึกษากรณี (case study) โดยการศึกษาอย่างกว้างๆ มิได้ลงรายละเอียดมากนัก พบว่ากรณีศึกษาได้แสดงให้เห็นพลวัตด้านพฤติกรรม ช่วงที่พลิกผันชีวิตจากที่ไม่เคยสนใจด้านคุณธรรม และช่วงการเข้าร่วมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่น่าสนใจดังนี้

“ผมเป็นนักธุรกิจมาก่อน แต่ก่อนไม่สนใจชุมชนเลยนะไม่ได้สนใจเรื่องธรรมะด้วย...แต่ผมเป็นมะเร็งที่ปอด หมอบอกหกเดือนต้องตาย บ้านผมฐานะพออยู่ได้ ผมก็ทำให้เต็มมีความสุขก่อนตาย...พระครูทรงวุฒิต่านแนะนำให้ฟังพระอาจารย์สุบิน ท่านพูดเรื่องการดูแลพระอรหันต์ในบ้าน ผมก็ฟังและรับไปปฏิบัติก็ต่อเวลาให้เต็มผมอยู่มาได้ถึง 2 ปี แต่ก่อนผมไหว้เจ้า มาตอนนี้เริ่มเข้าใจหลักธรรมแล้วก็คิดว่าเราเป็นพุทธ ทำไมไม่เรียนรู้หลักธรรม ผมขับรถไปรับไปส่งท่านพระอาจารย์สุบินท่านทำให้ชุมชนเป็นสุข พัฒนาคุณธรรมของเครือข่ายสัจจะ ท่านใช้เงินเป็นเครื่องมือ สอนธรรมะและสอนเรื่องการจัดการชุมชน...ปี 39 เตี่ยเสียชีวิต ผมก็เริ่มไปฟังพระอาจารย์...เห็นท่านทำเรื่องเงิน ผมงง พระทำเรื่องเงินได้ไง เลยห้วง ไปถามท่าน ท่านบอกว่าให้ไปดูเอง ผมก็ไป เวลาท่านลงพื้นที่ ท่านปฏิบัติทุกอย่าง แต่ท่านไม่จับเงินเลยนะ ทำเรื่องเงินนี้ ท่านไม่จับเงิน ผมก็สบายใจ...แรกๆไปช่วยจัดปัจจัย จัดรถ ไม่เข้าใจเรื่องรวมกลุ่มคน ผมไปดูคนฟัง เห็นเขาตาเป็นประกาย ท่านบรรยายแล้วก็ถามความเห็น เห็นด้วยไหมจะจัดตั้งกองทุนวันพระตกลงจะตั้งกองทุน ท่านก็ต้องเข้าไปบอข ผมก็ขับรถไปรับไปส่ง แต่ไม่ได้ฟังหรอก พอส่งท่านเสร็จก็ไปรอในรถ บางทีก็ไปส่งเช้า เย็นไปรับกลับ... ท่านทำจนตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนได้กว่า 20 กลุ่ม...จนอาจารย์หมอบระเวศได้ข่าว ตอนนั้นปี 41 มีเรื่องกองทุนพัฒนาสังคม ท่านก็นิมนต์ท่านพระอาจารย์สุบินเป็นที่ปรึกษากองทุน...ผมเริ่มเข้าไปเต็มตัว เพราะพระอาจารย์ให้ไปเข้าประชุมแทนท่านที่กรุงเทพฯ พอเข้าประชุมอาจารย์หมอบระเวศถามเรื่องสัจจะ ผมตอบไม่ได้ จึงกลับไปฟังพระอาจารย์ คราวนี้ขับรถไปส่งท่าน ผมตั้งคำถามถามตลอด แล้วยังฟังท่านคุยกับอาจารย์หมอบระเวศ จึงเริ่มรู้เรื่องมากขึ้น และเข้าไปช่วยเป็นกรรมการกองทุนพัฒนาสังคม และเข้าไปช่วยอีกหลายโครงการ พอปี 45 ผมก็เริ่มมาคิด พระอาจารย์สุบินท่านมีวัตรปฏิบัติแบบหนึ่ง เหมาะกับพื้นที่ที่ท่านทำ

แต่บางพื้นที่ไม่เหมาะ...ผมเริ่มคิดว่าจะจะเป็นนักพัฒนาอาสา จะทำงานเชิงรุก สร้างองค์กรคนตราด คนอื่นมาว่าผมว่าดั่งแล้วแยกวง ผมไม่ว่าอะไร แต่คำพูดนั้นอยู่ในใจเรา เราไม่ว่าอะไร เราก้สร้างทีม ส่วนใหญ่ใช้การจัดการ ช่วยได้หลายเรื่อง แต่เรื่องจิตวิญญาณจัดการไม่ได้ แล้วระบบราชการนี้ไปใช้แล้วเหนื่อยเพราะไม่เข้าใจ ทำไม่ได้ ต้องหาพื้นที่ที่จะใช้วิธีเราได้ พยายามสร้างปัจจัย ของพระอาจารย์ท่าน ใช้เงิน แต่อาคมไม่มีเงิน พุดไปไม่มีใครเชื่อ...ตกลงก็ทดลองทำชุมชนเป็นสุข กับศูนย์คุณธรรม ศูนย์สนับสนุนให้ทดลองทำ คุณอนุ ส่งาเรื่องฤทธิ์ เป็นหัวหน้า คุณอเนก เป็น ผอ. เขาทำชุมชนเป็นสุขที่ภาคกลาง มีผมเป็นกรรมการรวมอยู่ พวกเราคุยกันว่าส่วนใหญ่เป็นชุมชนหมดเลย ไม่มีใครคิดพัฒนาเชิงปัจเจกบุคคล...เราปักธงพัฒนาปัจเจกบุคคล ให้แต่ละคน ลด ละ เลิกอบายมุข...ใช้หลักการพูดจากัน คุยกัน อธิบายคุณธรรมย้าเหมือนฝัง chip ไว้ในสมอง ถ้าลด ละ เลิก อบายมุขได้ ก็ จะสร้างเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ดีได้...พบกันทุกเดือนเป็นกลุ่มเล็กๆ พาไปดูงานด้วย...ไปดูที่ศิระะอโคก เก่งเรื่องสัจจะ ไปดูกลับมาจะไฟแรง อย่งไปเจอ กระบวนการสันตือโคก อยู่กับเขา 4 คืน 5 วัน ไปเจอกินเจ ตื่นตีสี่ตลอด พอกลับมา เขาทำกินเจกันทั้งหมู่บ้าน...กลุ่มผมทำทุกอย่าง คุณธรรมพื้นฐาน ทำบัญชีเรียนรู้อตราดรายจ่าย มีคุณธรรมเอาแค่มวินัย พุดแล้วทำ ทำดี ตรงเวลา...เป้าหมายของเราจะประกาศลด ละ เลิกอบายมุขใน 6 เดือน ตอนนีเข้าเดือนที่สี่” (เปิด/โครงการชุมชนเป็นสุข)

“ช่วงที่มีงานสมัชชา เราพบว่าเราขาดยุทธศาสตร์ ชาวบ้านขาดการเรียนรู้ ผมพาเขาไปดูงานเขาเห็นของจริง เป็นประโยชน์ ผมพุดเล่าให้ฟังไม่เหมือนเขาเห็นของจริง ผมเอารถตู้ไปรับชาวบ้านมาร่วมประชุม...ชาวบ้านเขาได้รู้ เขามีความสุข เขาตื่นเต้น ศูนย์คุณธรรมช่วยทำ VCD ของโครงการสรุปรงาน 3-6 เดือน การนำเสนอด้วย VCD ไม่เหมือนเสนอด้วยชาร์ท ชาวบ้านตื่นเต้นมาก...ซุ่ม (ของ เรา) ติดสันตือโคก เขาได้เห็นสันตือโคก เขาไม่คิดว่าสันตือโคกทำได้ ที่ให้ฟรี เขาไม่เคยเจอ ซุ่มทางขวามือของแม่ชีสันศนีย์ ใช้เวลา 3-4 นาที ทำให้คนเข้าถึง เรื่องจิตวิญญาณได้ ทำให้ชาวบ้านที่ไม่รู้ได้รู้ เห็นรูปแบบ เห็นวิธีการ...สมัชชา เป็นการพบกันที่ยิ่งใหญ่ เป็นที่แสดงเครื่องมือ วิธีการ เป็นศูนย์การเรียนรู้ อย่ง ผมรู้แต่เรื่องออมทรัพย์ เรื่องพอเพียง อย่งอื่นทำไม่ได้ แต่สมัชชามีหลายกลุ่ม เหมือนต่อ jigsaw กัน เป็นการเรียนรู้ที่กว้างขวางและได้ผล...ทำให้เราเริ่มเห็นว่า นักพัฒนาต้อง share vision กันหลายฝ่าย ควรจัดให้มีสมัชชาอย่งนี้ทุกปี” (เปิด/โครงการชุมชนเป็นสุข)

3. พลวัตด้านรูปแบบของโครงการฯ รูปแบบของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีการปรับเปลี่ยนตลอดช่วงการดำเนินงาน ทำให้โครงการฯ มีความเหมาะสมมากขึ้น และผลการประเมินโครงการฯ โดยรวมนับว่าประสบความสำเร็จดีมาก ลักษณะการเปลี่ยนรูปแบบ และแนวคิดในการจัดโครงการฯ ปีต่อไป เห็นได้จากคำอธิบายดังนี้

“แนวคิดการจัดงานในตอนเริ่มต้น คิดกันว่าจะจัดงานตลาดนัดคุณธรรม เพื่อแสดงผลงานขององค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมในรอบปีที่ผ่านมา แต่เมื่อศูนย์คุณธรรมได้จัดให้มีการประชุมเพื่อหาแนวทางการจัดงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมประชุมเสนอแนวคิดเพิ่มเติม มีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์การจัดงาน เพื่อให้มีส่วนการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติอีกส่วนหนึ่ง ...เปิดเวทีสาธารณะให้ตัวแทนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม มาร่วมพบปะพูดคุย แสดงความคิดเห็น ด้วยตระหนักว่า การระดมปัญญา ความคิดเห็น และทักษะจากหลากหลายทางหลากหลายกลุ่มเพื่อนำสู่เวทีหลักสมัชชาจะก่อให้เกิดเป็นพลังของเจตนารมณ์ร่วมกันในการนำคุณธรรมมาสร้างสรรค์สังคมไทยให้เข้มแข็งขึ้น” (เจ้าหน้าที่อาวุโส ฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ ศูนย์คุณธรรม) “งานสมัชชาครั้งนี้เป็นครั้งแรก ให้ความคิดแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในปีต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทางศูนย์คุณธรรมต้องมีการวางแผนการประชุมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และทำเป็นรูปธรรมทั่วทุกภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคอีสาน ภาคตะวันตก ภาคใต้ ให้มีการประชุมเป็นรายภาค นำผลการประชุมสู่การประชุมระดับประเทศอีกทีหนึ่ง โดยทางศูนย์คุณธรรมจะไปจัดประชุมตามภูมิภาคต่างๆ แล้วค่อยมาจัดประชุมรวมใหญ่ที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการเตรียมงานให้ได้ชุมชนจากองค์กรเครือข่ายทุกภูมิภาค คาดว่าจะต้องใช้เวลาประมาณ 6-7 เดือน” (ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม)

โดยสรุปแล้ว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม/ความคิด หลังการเข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ทั้งในด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม แรงจูงใจ ความมุ่งมั่นและการร่วมมือร่วมพลังในการทำความดี และวัฒนธรรมการประเมิน ความคิดเห็นต่อศูนย์คุณธรรม และความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและพลวัตด้านพฤติกรรมและความคิดชี้ชัดว่าเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ผลการศึกษาวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของโครงการฯ ต่อพลวัตด้านพฤติกรรมและความคิดของผู้ร่วมงานด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในตอนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินตนเองรวม 8 ตัวแปร (B01-B08) ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการวัดซ้ำ 3 ช่วงเวลา คือ สิงหาคม พ.ศ. 2548 (ก่อนโครงการ 3 เดือน) พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (ระหว่างโครงการ) และมกราคม พ.ศ. 2549 (หลังโครงการ 3 เดือน) จากการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ บุคลากร ศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif (G1) สมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม (G2) ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ (G3) และผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (G4) เฉพาะสองกลุ่มหลังวัดเพียง 5 ตัวแปร (B01-B05) รวมตัวแปรทั้งหมด 26 ตัวแปร ดังสัญลักษณ์ในตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 สัญลักษณ์แทนตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปร	ระดับโครงการใหญ่	ระดับโครงการย่อย	ระดับบุคคล	
	ศูนย์คุณธรรมและ Plan Motif (G1)	องค์กรเครือข่ายคุณธรรม (G2)	ผู้เข้าร่วมโครงการ (G3)	ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (G4)
ความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม (B01)	G1B01	G2B01	G3B01	G4A01
ความความมุ่งมั่นที่จะทำความดี (B02)	G1B02	G2B02	G3B02	G4A02
แรงจูงใจในการทำความดี (B03)	G1B03	G2B03	G3B03	G4A03
การเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี (B04)	G1B04	G2B04	G3B04	G4A04
การประเมินการกระทำของตนเอง (B05)	G1B05	G2B05	G3B05	G4A05
การสร้างความร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดี (B06)	G1B06	G2B06	-	-
การดำเนินงานและประเมินคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (B07)	G1B07	G2B07	-	-
ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม (B08)	G1B08	G2B08	-	-

2.1 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบนัยสำคัญของแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทดสอบนัยสำคัญของแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ในตอนนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมทั้ง 26 ตัวแปร จากการวัดทั้งสามครั้ง พร้อมด้วยกราฟแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเบื้องต้น และแสดงผลการ

เปรียบเทียบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และ 2) ผลการวิเคราะห์แนวโน้ม (test for trend) การเปลี่ยนแปลง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกราฟแสดงแนวโน้ม

ผลการวิเคราะห์โดยสรุปของตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร ที่วัดจากผู้ให้ข้อมูลรวม 4 กลุ่ม และจากการวัดรวม 3 ช่วงเวลา พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงคะแนน 2.485 ถึง 4.593 แสดงว่าโดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมระดับน้อยถึงระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่า กลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif มีค่าเฉลี่ยตัวแปรทุกตัวสูงกว่ากลุ่มอื่น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาที่วัดตัวแปร พบว่าช่วงเวลาเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 มีค่าเฉลี่ยตัวแปรทุกตัวสูงกว่าช่วงเวลาอื่น การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มแต่ละช่วงเวลา พบว่าตัวแปรความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (G4A01) วัดช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และความมุ่งมั่นที่จะทำความดีของบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif (G1B02) วัดช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ในช่วง 0.577 ถึง 1.068 โดยตัวแปรแรงจูงใจในการทำความดีของบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif (G1B03) วัดช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 มีค่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ในขณะที่ตัวแปรแรงจูงใจในการทำความดีของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (G4A03) วัดช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 มีค่าค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแสดงว่ามีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรม ในทิศทางที่เพิ่มขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลทั้งสามครั้ง ซึ่งสอดคล้องและยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้ง 26 ตัวแปร ในตาราง 6.4

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมแต่ละตัวแปร จากการวัดรวม 3 ช่วงเวลา ในตาราง 6.4 และนำค่าเฉลี่ยไปพล็อตกราฟแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังภาพที่ 6.3 เพื่อศึกษาในเบื้องต้นว่า มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมแต่ละตัวแปรเป็นแบบเส้นตรงหรือเส้นโค้ง และเพื่อศึกษาต่อไปว่ารูปแบบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรม มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างไร ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้พบว่า เส้นกราฟแสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 26 ตัวแปร มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงแบบเส้นตรง และเป็นฟังก์ชันแบบบวก (additive function) โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกช่วงเวลากการวัด แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดเชิงเส้นตรง สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ ในลักษณะเพิ่มขึ้นอย่างคงที่ในสามช่วงเวลา ก่อนโครงการฯ 3 เดือน ระหว่างโครงการฯ และหลังโครงการฯ 3 เดือน

ตารางที่ 6.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร

ตัวแปร	กลุ่ม	Mean	SD	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
G1B01	ส.ค.48	3.407	0.931	Between Groups	17.556	2	8.778	13.338	0.000
	พ.ย.48	4.185	0.736	Linear Term	16.667	1	16.667	25.325	0.000
	ม.ค.49	4.519	0.753	Quadratic Term	0.889	1	0.889	1.351	0.249
	Total	4.037	0.928	Within Groups	51.333	78	0.658		
Levene's test		0.887	0.416	Total	68.889	80			
G1B02	ส.ค.48	3.704	0.775	Between Groups	10.691	2	5.346	9.875	0.000
	พ.ย.48	4.185	0.736	Linear Term	10.667	1	10.667	19.705	0.000
	ม.ค.49	4.593	0.694	Quadratic Term	0.025	1	0.025	0.046	0.831
	Total	4.160	0.813	Within Groups	42.222	78	0.541		
Levene's test		0.510	0.603	Total	52.914	80			
G1B03	ส.ค.48	3.630	0.884	Between Groups	9.062	2	4.531	8.918	0.000
	พ.ย.48	4.111	0.641	Linear Term	8.963	1	8.963	17.641	0.000
	ม.ค.49	4.444	0.577	Quadratic Term	0.099	1	0.099	0.194	0.661
	Total	4.062	0.780	Within Groups	39.630	78	0.508		
Levene's test		2.126	0.126	Total	48.691	80			
G1B04	ส.ค.48	3.778	0.577	Between Groups	5.407	2	2.704	6.893	0.002
	พ.ย.48	4.148	0.662	Linear Term	5.352	1	5.352	13.645	0.000
	ม.ค.49	4.407	0.636	Quadratic Term	0.056	1	0.056	0.142	0.708
	Total	4.111	0.671	Within Groups	30.593	78	0.392		
Levene's test		0.700	0.500	Total	36.000	80			
G1B05	ส.ค.48	3.704	0.669	Between Groups	6.025	2	3.012	7.394	0.001
	พ.ย.48	4.074	0.616	Linear Term	6.000	1	6.000	14.727	0.000
	ม.ค.49	4.370	0.629	Quadratic Term	0.025	1	0.025	0.061	0.806
	Total	4.049	0.687	Within Groups	31.778	78	0.407		
Levene's test		1.288	0.282	Total	37.802	80			
G1B06	ส.ค.48	3.889	0.698	Between Groups	3.284	2	1.642	2.068	0.133
	พ.ย.48	4.037	0.940	Linear Term	3.130	1	3.130	3.942	0.051
	ม.ค.49	4.370	1.006	Quadratic Term	0.154	1	0.154	0.194	0.661
	Total	4.099	0.903	Within Groups	61.926	78	0.794		
Levene's test		0.928	0.400	Total	65.210	80			
G1B07	ส.ค.48	3.815	0.834	Between Groups	6.741	2	3.370	5.780	0.005
	พ.ย.48	4.222	0.641	Linear Term	6.685	1	6.685	11.465	0.001
	ม.ค.49	4.519	0.802	Quadratic Term	0.056	1	0.056	0.095	0.758
	Total	4.185	0.808	Within Groups	45.481	78	0.583		
Levene's test		0.999	0.373	Total	52.222	80			

ตารางที่ 6.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่ม	Mean	SD	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
G1B08	ส.ค.48	3.815	0.622	Between Groups	6.000	2	3.000	6.122	0.003
	พ.ย.48	4.148	0.662	Linear Term	6.000	1	6.000	12.244	0.001
	ม.ค.49	4.481	0.802	Quadratic Term	0.000	1	0.000	0.000	1.000
	Total	4.148	0.743	Within Groups	38.222	78	0.490		
Levene's test		1.332	0.270	Total	44.222	80			
G2B01	ส.ค.48	3.904	1.004	Between Groups	155.997	2	77.998	97.662	0.000
	พ.ย.48	4.166	0.850	Linear Term	155.676	1	155.676	194.922	0.000
	ม.ค.49	4.473	0.816	Quadratic Term	0.321	1	0.321	0.402	0.526
	Total	4.181	0.923	Within Groups	2,300.127	2,880	0.799		
Levene's test		19.519	0.000	Total	2,456.123	2,882			
G2B02	ส.ค.48	4.071	0.930	Between Groups	95.644	2	47.822	62.637	0.000
	พ.ย.48	4.249	0.856	Linear Term	94.420	1	94.420	123.672	0.000
	ม.ค.49	4.514	0.832	Quadratic Term	1.224	1	1.224	1.603	0.206
	Total	4.278	0.892	Within Groups	2,198.810	2,880	0.763		
Levene's test		5.955	0.003	Total	2,294.454	2,882			
G2B03	ส.ค.48	3.974	0.953	Between Groups	118.079	2	59.040	76.711	0.000
	พ.ย.48	4.188	0.861	Linear Term	117.391	1	117.391	152.528	0.000
	ม.ค.49	4.468	0.812	Quadratic Term	0.688	1	0.688	0.894	0.344
	Total	4.210	0.900	Within Groups	2,216.541	2,880	0.770		
Levene's test		2.722	0.066	Total	2,334.620	2,882			
G2B04	ส.ค.48	3.750	1.000	Between Groups	97.734	2	48.867	58.252	0.000
	พ.ย.48	4.023	0.876	Linear Term	96.202	1	96.202	114.678	0.000
	ม.ค.49	4.198	0.865	Quadratic Term	1.532	1	1.532	1.827	0.177
	Total	3.990	0.934	Within Groups	2,415.994	2,880	0.839		
Levene's test		27.298	0.000	Total	2,513.728	2,882			
G2B05	ส.ค.48	3.634	0.865	Between Groups	93.104	2	46.552	64.791	0.000
	พ.ย.48	3.850	0.841	Linear Term	93.095	1	93.095	129.571	0.000
	ม.ค.49	4.074	0.837	Quadratic Term	0.008	1	0.008	0.012	0.913
	Total	3.853	0.866	Within Groups	2,069.245	2,880	0.718		
Levene's test		14.148	0.000	Total	2,162.348	2,882			
G2B06	ส.ค.48	3.752	0.951	Between Groups	70.315	2	35.157	43.768	0.000
	พ.ย.48	3.963	0.877	Linear Term	70.078	1	70.078	87.241	0.000
	ม.ค.49	4.134	0.857	Quadratic Term	0.237	1	0.237	0.296	0.587
	Total	3.950	0.909	Within Groups	2,313.392	2,880	0.803		
Levene's test		18.578	0.000	Total	2,383.707	2,882			

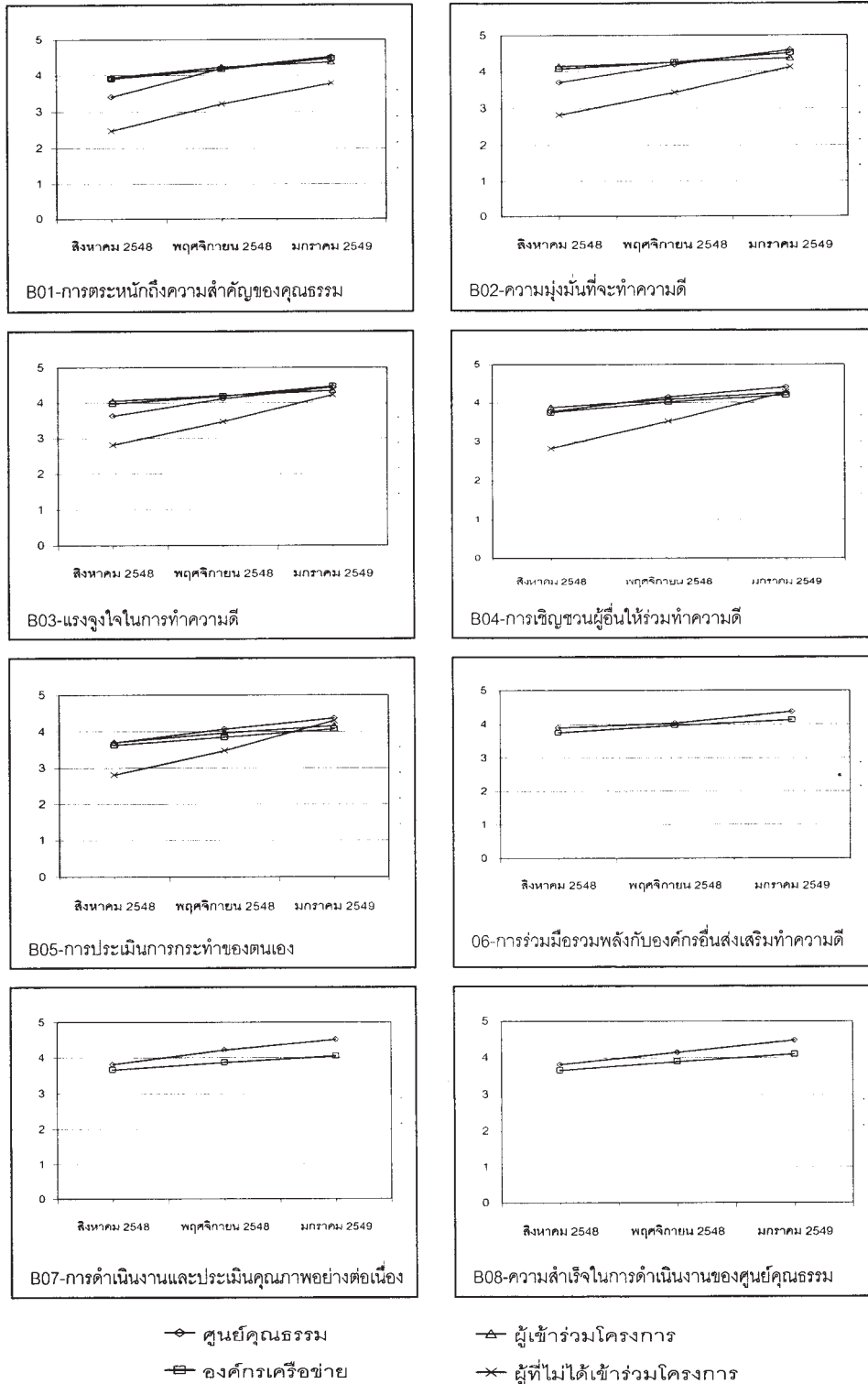
ตารางที่ 6.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่ม	Mean	SD	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
G2B07	ส.ค.48	3.661	0.967	Between Groups	72.876	2	36.438	41.889	0.000
	พ.ย.48	3.868	0.925	Linear Term	72.776	1	72.776	83.663	0.000
	ม.ค.49	4.050	0.905	Quadratic Term	0.100	1	0.100	0.115	0.735
	Total	3.860	0.946	Within Groups	2,505.230	2,880	0.870		
Levene's test		16.903	0.000	Total	2,578.106	2,882			
G2B08	ส.ค.48	3.661	0.909	Between Groups	94.556	2	47.278	59.568	0.000
	พ.ย.48	3.897	0.877	Linear Term	94.420	1	94.420	118.965	0.000
	ม.ค.49	4.104	0.886	Quadratic Term	0.136	1	0.136	0.171	0.679
	Total	3.887	0.909	Within Groups	2,285.806	2,880	0.794		
Levene's test		11.294	0.000	Total	2,380.363	2,882			
G3B01	ส.ค.48	3.940	0.959	Between Groups	56.582	2	28.291	38.321	0.000
	พ.ย.48	4.229	0.803	Linear Term	54.278	1	54.278	73.522	0.000
	ม.ค.49	4.366	0.806	Quadratic Term	2.304	1	2.304	3.121	0.077
	Total	4.178	0.877	Within Groups	1,324.434	1,794	0.738		
Levene's test		7.682	0.000	Total	1,381.016	1,796			
G3B02	ส.ค.48	4.137	0.885	Between Groups	16.362	2	8.181	12.339	0.000
	พ.ย.48	4.252	0.794	Linear Term	16.361	1	16.361	24.676	0.000
	ม.ค.49	4.371	0.758	Quadratic Term	0.001	1	0.001	0.002	0.967
	Total	4.253	0.819	Within Groups	1,189.432	1,794	0.663		
Levene's test		2.127	0.119	Total	1,205.794	1,796			
G3B03	ส.ค.48	4.048	0.901	Between Groups	26.465	2	13.233	19.203	0.000
	พ.ย.48	4.204	0.811	Linear Term	26.447	1	26.447	38.381	0.000
	ม.ค.49	4.346	0.773	Quadratic Term	0.018	1	0.018	0.026	0.872
	Total	4.199	0.838	Within Groups	1,236.214	1,794	0.689		
Levene's test		0.431	0.650	Total	1,262.679	1,796			
G3B04	ส.ค.48	3.883	0.962	Between Groups	43.836	2	21.918	27.925	0.000
	พ.ย.48	4.087	0.869	Linear Term	43.774	1	43.774	55.770	0.000
	ม.ค.49	4.265	0.821	Quadratic Term	0.063	1	0.063	0.080	0.778
	Total	4.078	0.899	Within Groups	1,408.100	1,794	0.785		
Levene's test		6.249	0.002	Total	1,451.937	1,796			
G3B05	ส.ค.48	3.710	0.901	Between Groups	62.158	2	31.079	44.826	0.000
	พ.ย.48	3.968	0.806	Linear Term	61.756	1	61.756	89.073	0.000
	ม.ค.49	4.164	0.787	Quadratic Term	0.402	1	0.402	0.580	0.447
	Total	3.947	0.853	Within Groups	1,243.820	1,794	0.693		
Levene's test		25.514	0.000	Total	1,305.978	1,796			

ตารางที่ 6.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมเชิงคุณธรรมรวม 26 ตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่ม	Mean	SD	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
G4A01	ส.ค.48	2.485	1.021	Between Groups	316.748	2	158.374	195.311	0.000
	พ.ย.48	3.219	0.890	Linear Term	314.928	1	314.928	388.378	0.000
	ม.ค.49	3.781	0.774	Quadratic Term	1.820	1	1.820	2.245	0.134
	Total	3.162	1.045	Within Groups	909.808	1,122	0.811		
Levene's test		30.792	0.000	Total	1,226.556	1,124			
G4A02	ส.ค.48	2.824	0.962	Between Groups	316.709	2	158.355	232.979	0.000
	พ.ย.48	3.429	0.837	Linear Term	316.225	1	316.225	465.245	0.000
	ม.ค.49	4.123	0.642	Quadratic Term	0.484	1	0.484	0.712	0.399
	Total	3.459	0.980	Within Groups	762.619	1,122	0.680		
Levene's test		51.351	0.000	Total	1,079.328	1,124			
G4A03	ส.ค.48	2.816	1.068	Between Groups	368.176	2	184.088	241.555	0.000
	พ.ย.48	3.464	0.879	Linear Term	367.500	1	367.500	482.223	0.000
	ม.ค.49	4.216	0.611	Quadratic Term	0.676	1	0.676	0.887	0.346
	Total	3.499	1.043	Within Groups	855.072	1,122	0.762		
Levene's test		51.351	0.000	Total	1,223.248	1,124		60.652	0.000
G4A04	ส.ค.48	2.824	1.070	Between Groups	391.829	2	195.915	259.910	0.000
	พ.ย.48	3.523	0.858	Linear Term	391.685	1	391.685	519.630	0.000
	ม.ค.49	4.269	0.616	Quadratic Term	0.144	1	0.144	0.191	0.662
	Total	3.539	1.049	Within Groups	845.739	1,122	0.754		
Levene's test		54.804	0.000	Total	1,237.568	1,124			
G4A05	ส.ค.48	2.816	1.087	Between Groups	416.647	2	208.324	261.662	0.000
	พ.ย.48	3.483	0.892	Linear Term	415.152	1	415.152	521.447	0.000
	ม.ค.49	4.304	0.640	Quadratic Term	1.495	1	1.495	1.878	0.171
	Total	3.534	1.080	Within Groups	893.285	1,122	0.796		
Levene's test		48.288	0.000	Total	1,309.932	1,124			

การศึกษาว่ารูปแบบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรม มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือไม่อย่างไรนั้น พบว่าลักษณะกราฟค่าเฉลี่ยของตัวแปรในกลุ่มผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการมีความชันสูงกว่ากลุ่มอื่นทุกตัวแปร แสดงว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมทุกตัวแปรของกลุ่มผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการในการวัดครั้งแรกเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 มีค่าต่ำมากและต่ำกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มอื่นๆ มาก แต่ค่าเฉลี่ยพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมในการวัดเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 ของกลุ่มผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกับกลุ่มอื่น โดยสรุปจะเห็นได้ว่าลักษณะกราฟแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล มีพฤติกรรม/ความคิดทั้ง 8 ด้านเพิ่มมากขึ้นตามช่วงเวลานั่นเอง ดังภาพที่ 6.3

ภาพที่ 6.3 ความคาดหวังของพัฒนาการด้านต่างๆ รวม 8 ด้าน (B01-B08)

นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในตาราง 6.4 และภาพที่ 6.3 พบว่า ตัวแปรด้านพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมตามการประเมินของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ด้านการตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม (B01) ความมุ่งมั่นที่จะทำความดี (B02) แรงจูงใจในการทำทำความดี (B03) การเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี (B04) และการประเมินการกระทำของตนเอง (B05) นั้น กลุ่มผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ มีคะแนนเฉลี่ยในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 และพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ต่ำที่สุดในทุกด้าน โดยกลุ่มศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif กลุ่มองค์กรเครือข่ายคุณธรรมและกลุ่มผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน สำหรับความคาดหวังในเดือนมกราคม 2549 กลุ่มของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการยังคงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนกลุ่มอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยของความคาดหวังในการตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมสูงค่อนข้างมาก สำหรับด้านการร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำทำความดี การดำเนินงานและประเมินคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม ศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าองค์กรเครือข่ายคุณธรรมในทุกช่วงเวลา โดยค่าเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาเช่นเดียวกัน

2.1.2 ผลการวิเคราะห์แนวโน้ม (test for trend) การเปลี่ยนแปลง

ผลการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (oneway ANOVA) ในตอนนี้ เป็นการทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรม มีแนวโน้มเชิงเส้นตรงหรือเส้นโค้ง ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์แบ่งความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (between-group variance) ออกเป็น 2 ส่วน คือ ความแปรปรวนที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวโน้มเชิงเส้นตรง (linear trend) และแนวโน้มเชิงเส้นโค้ง (quadratic trend) หากความแปรปรวนแบบใดมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตัวแปรพฤติกรรม/ความคิดเชิงคุณธรรมเป็นไปตามแบบนั้นๆ

ก่อนการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผู้วิจัยทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวนด้วยสถิติทดสอบของ Levene (Levene's test for equality of variance) ผลการทดสอบในตารางที่ 6.4 พบว่ามีตัวแปร 15 ตัวแปรไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง และตัวแปรที่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น 11 ตัวแปร คือ ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร (G1B01-G1B08) ที่วัดจากบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif (G1) ตัวแปรแรงจูงใจในการทำทำความดี (G2B03, G3B03) ที่วัดจากสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม (G2) และกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ (G3) และตัวแปรความมุ่งมั่นที่จะทำความดี (G3B02) ของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ (G2) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการวิเคราะห์ที่มีตัวแปรบางตัวที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวน แต่ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ทั้ง 3 ช่วงเวลา มีขนาดเท่ากันเนื่องจากการวัดซ้ำในกลุ่มตัวอย่างเดิม จึงทำให้ผลการวิเคราะห์มีความแกร่ง (robust) และสามารถวิเคราะห์ความแปรปรวนต่อไปได้ (Kirk, 1995)

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแปรปรวนที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวโน้มเชิงเส้นตรงและเส้นโค้ง ในตารางที่ 6.4 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผลการทดสอบฯ ไม่พบความแปรปรวนที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวโน้มทั้งเชิงเส้นตรงและเชิงเส้นโค้งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรในกลุ่มนี้ คือ การสร้างความร่วมมือร่วมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดีของบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif (G1B06) และกลุ่มที่ 2 ผลการทดสอบฯ พบว่าความแปรปรวนที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวโน้มเชิงเส้นตรงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบว่าความแปรปรวนที่เกิดขึ้นเนื่องจากแนวโน้มเชิงเส้นโค้งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรในกลุ่มนี้ได้แก่ตัวแปรทั้งหมดที่เหลือจากกลุ่มที่ 1 ข้างต้น ผลการทดสอบสรุปได้ว่าตัวแปรส่วนใหญ่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็นแบบเส้นตรง

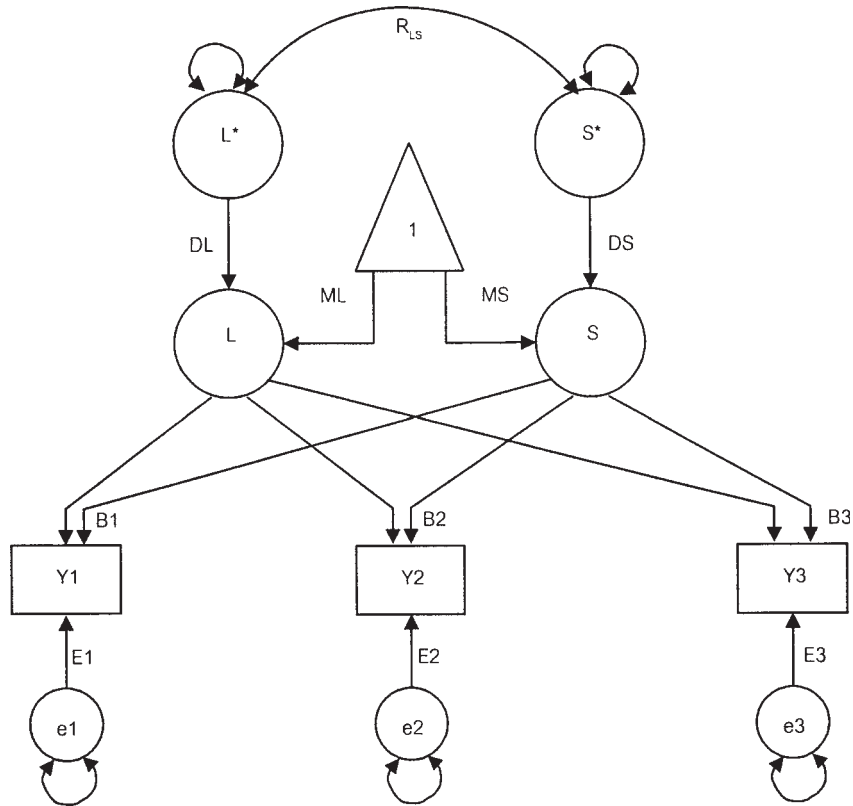
2.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ

ผลการวิเคราะห์แนวโน้มด้วยโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (latent growth curve model) ที่เสนอในตอนนี้ เป็นการวัดพัฒนาการด้วยโมเดลที่อธิบายพัฒนาการของหน่วยตัวอย่างแต่ละคน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ (Y) และตัวแปรแฝงคะแนนในการวัดครั้งแรก (L - initial level) และตัวแปรแฝงความชันหรืออัตราพัฒนาการ (S-slope) ดังสมการ

$$Y = L + (B)(S) + e$$

ในที่นี้ B เป็นค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้จากโมเดล เช่น ในภาพที่ 6.5 มีการวัด 3 ครั้ง จะสามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ B1, B2 และ B3 ซึ่งเป็นสัมประสิทธิ์ที่มีค่าเป็นแบบเดียวกันสำหรับหน่วยตัวอย่างทุกคน ค่าสัมประสิทธิ์ B จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัมประสิทธิ์พื้นฐาน (basis coefficient) และเป็นพารามิเตอร์สำคัญในการกำหนดลักษณะโค้งพัฒนาการ ส่วนค่าของตัวแปรแฝง L และ S ของหน่วยตัวอย่างแต่ละคนจะมีค่าแตกต่างกันไป เพราะคะแนนเริ่มต้นของหน่วยตัวอย่างแต่ละคนต่างกัน และอัตราพัฒนาการของหน่วยตัวอย่างแต่ละคนแตกต่างกัน

ค่าสัมประสิทธิ์พื้นฐานมีค่าแตกต่างกันตามรูปแบบของโมเดลพัฒนาการ ผู้วิจัยสามารถกำหนดค่าสัมประสิทธิ์พื้นฐานตามทฤษฎีหรือรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ คุณสมบัติข้อนี้ทำให้โมเดลโค้งพัฒนาการมีความยืดหยุ่น สามารถใช้วิเคราะห์โค้งพัฒนาการได้หลายแบบ อาทิ เช่น **แบบที่ 1** โมเดลพัฒนาการที่เป็นฐาน (Baseline Growth Model = BAS Model) เป็นโมเดลที่การวัดแต่ละครั้ง หน่วยตัวอย่างแต่ละคนได้คะแนนคงเดิม ไม่มีพัฒนาการ นิยมใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบกับโมเดลอื่น การกำหนดพารามิเตอร์ใช้ $[B1, B2, B3] = [0, 0, 0]$ **แบบที่ 2** โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง (Linear Growth Model = LIN Model) เป็นโมเดลที่

ภาพที่ 6.4 โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงสำหรับการวัด 3 ครั้ง

หมายเหตุ สัญลักษณ์ในภาพมีความหมายดังนี้

- Y1, Y2, Y3 = ตัวแปรสังเกตได้จากการวัด 3 ครั้ง
- L = ตัวแปรแฝงระดับคะแนนในการวัดครั้งแรก
- S = ตัวแปรแฝงความชัน หรืออัตราพัฒนาการ
- e1, e2, e3 = ตัวแปรแฝงความคลาดเคลื่อนสุ่มในการวัด 3 ครั้ง
- L*, S* = ตัวแปรแฝงความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝง L และ S ตามลำดับ
- = ตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งมีค่าคงที่ (constraint) ในที่นี้ = 1
- B1, B2, B3 = พารามิเตอร์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ Y
- ML, MS = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝง L และ S ตามลำดับ
- DL, DS = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแฝง L และ S ตามลำดับ
- E1, E2, E3 = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ Y1, Y2 และ Y3 ตามลำดับ
- R_{LS} = ความแปรปรวนร่วมระหว่าง L* และ S*
- $\longrightarrow$ = สัมประสิทธิ์การถดถอย หรืออิทธิพลแบบอสมมาตร
- $\curvearrowright$ = ความแปรปรวน/ความแปรปรวนร่วม หรือความสัมพันธ์แบบสมมาตร (symmetry)

เหมาะสำหรับงานวิจัยที่มีทฤษฎีสันับสนุนว่าโค้งพัฒนาการมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเส้นตรง การกำหนดพารามิเตอร์ใช้เวกเตอร์ที่มีค่าเพิ่มขึ้นแต่ละช่วงเท่ากัน เช่น กำหนด $[B1, B2, B3] = [0, 1, 2]$ หรือ $[0, 3, 6]$ **แบบที่ 3** โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์กำหนด (Fixed Curve Parameter Growth Model = FIC Model) เป็นโมเดลที่มีทฤษฎีสันสนับสนุนว่าโค้งพัฒนาการเป็นเส้นโค้ง ในการกำหนดพารามิเตอร์ใช้เวกเตอร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเส้นโค้ง เช่น กำหนดให้ $[B1, B2, B3] = [0, 1, 4]$ เป็นต้น **แบบที่ 4** โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ (Free Parameter Growth Model = FRE Model) เป็นโมเดลที่มีเงื่อนไขจำกัดน้อยที่สุด ใช้เมื่อไม่มีข้อมูลรูปแบบโค้งพัฒนาการ การกำหนดพารามิเตอร์ใช้พารามิเตอร์อิสระสำหรับ B2 และ B3 ส่วน B1 = 0 และ **แบบที่ 5** โมเดลพัฒนาความแปรปรวนความคลาดเคลื่อนไม่เท่ากัน (Unequal Disturbance Variance Growth Model = UDV Model) โมเดลนี้ช่วยผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นที่ว่า ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการวัดแต่ละครั้งต้องมีค่าเท่ากัน ของโมเดลโค้งพัฒนาการทั้ง 4 แบบ ที่กล่าวมาแล้วได้

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดลองวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงทั้ง 5 รูปแบบ โดยใช้ตัวแปรที่วัดจากกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม (G2) และผู้เข้าร่วมโครงการ (G3) 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม (B01) ความความมุ่งมั่นที่จะทำความดี (B02) แรงจูงใจในการทำทำความดี (B03) เพื่อสำรวจเบื้องต้นว่าโมเดลรูปแบบใดมีโอกาสที่จะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่ ผลการวิเคราะห์แสดงว่าโมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ (FRC) และโมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง (LIN) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สูงกว่าโมเดลอื่น และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 ซึ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลในแต่ละตัวแปรมีลักษณะเป็นเส้นตรงหรือเส้นโค้ง

จากข้อสรุปข้างต้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่เหลือด้วยการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง 2 โมเดล คือ โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ (FRC) และโมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง (LIN) เพื่อตรวจสอบและเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่าสถิติ 5 ค่า คือ (1) ค่าไคสแควร์ (χ^2) โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูล ควรมีค่าไคสแควร์ต่ำหรือมีค่าใกล้เคียงกับองศาอิสระ (degrees of freedom = df) (2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-Fit Index = GFI) ควรมีค่าสูงเข้าใกล้ 1 (3) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index = AGFI) ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 (4) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (Root Mean square Residual = RMR) ควรมีค่าเข้าใกล้ 0 และ (5) ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation = RMSEA) ควรมีค่าเข้าใกล้ 0

ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ พบว่า โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ (FRC) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใน 20 ตัวแปร ในขณะที่โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง (LIN) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ใน 6 ตัวแปร ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ในตารางที่ 6.5-6.10 และตารางสรุปผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ ในตารางที่ 6.11

เมื่อพิจารณาระดับคะแนนในการวัดครั้งแรก (L) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการวัดครั้งแรก (ML) ของความความมุ่งมั่นที่จะทำความดีของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.132 ในขณะที่การประเมินการกระทำของตนเองของบุคลากรศูนย์คุณธรรมฯ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.716 เมื่อพิจารณาอัตราพัฒนาการ (S) พบว่า ค่าเฉลี่ยของอัตราการเปลี่ยนแปลง (MS) ของการประเมินการกระทำของตนเองของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ มีค่าสูงสุด เท่ากับ 1.074 แต่ความมุ่งมั่นที่จะทำความดีของผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการต่ำสุดเท่ากับ 0.159

สำหรับพารามิเตอร์อัตราพัฒนาการแบ่งเป็น 3 ค่า ตามช่วงเวลา คือ อัตราพัฒนาการช่วงแรก จากเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 (B1) อัตราพัฒนาการช่วงที่สองอันเป็นช่วงก่อนวันงานสมัชชาฯ คือช่วงจากเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 (B2) และอัตราพัฒนาการช่วงที่สามอันเป็นช่วงหลังงานสมัชชาฯ คือช่วงจากเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 (B3) ผู้วิจัยกำหนดให้พารามิเตอร์ช่วงแรก (B1) มีค่าเป็น 0 ทุกโมเดลและทุกตัวแปร เพราะการวัดตัวแปรเป็นครั้งแรกย่อมไม่มีพัฒนาการ การวิเคราะห์ข้อมูลจึงมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์อัตราพัฒนาการช่วงที่สอง (B2) และช่วงที่สาม (B3) ผลการวิเคราะห์พบว่า ในช่วงที่สอง ตัวแปรความความมุ่งมั่นที่จะทำความดีของผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีอัตราพัฒนาการสูงสุด เท่ากับ 0.903 ในขณะที่ตัวแปรการประเมินการกระทำของตนเอง การสร้างความร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดี การดำเนินงานและประเมินคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมของบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif รวมทั้งความความมุ่งมั่นที่จะทำความดีและแรงจูงใจในการทำความดีของสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม มีอัตราพัฒนาการต่ำสุด เท่ากับ 0.5 สำหรับอัตราพัฒนาการของตัวแปรในช่วงที่สาม พบว่า อัตราพัฒนาการของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ มีอัตราพัฒนาการสูงสุด เท่ากับ 1.382 แต่ตัวแปรการประเมินการกระทำของตนเอง การสร้างความร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดี การดำเนินงานและประเมินคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม ของกลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif รวมทั้งตัวแปรความความมุ่งมั่นที่จะทำความดี และแรงจูงใจในการทำความดีของกลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมมีอัตราพัฒนาการต่ำสุดเท่ากับ 1.000

เมื่อเปรียบเทียบค่าอัตราพัฒนาการช่วงที่สอง (B2) กับอัตราพัฒนาการช่วงที่สาม (B3) พบว่าอัตราพัฒนาการช่วงที่สามของทุกตัวแปร ในทุกกลุ่มมีค่าสูงกว่าอัตราพัฒนาการช่วงที่สอง ($B3 > B2$) กล่าวคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม/ความคิดในช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการ ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสมัชชาทั้งหมด มีผลทำให้อัตราพัฒนาการสูงขึ้น แต่กิจกรรมในกระบวนการสมัชชาที่สำคัญ คือการประชุมใหญ่วันงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม มีผลทำให้อัตราพัฒนาการของกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการสูงขึ้น และเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าอัตราพัฒนาการในช่วงก่อนเข้าร่วมประชุมใหญ่

ตารางที่ 6.5 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม

พารามิเตอร์	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.421 (0.187)	3.481 (0.179)	3.894 (0.032)	3.895 (0.031)	3.939 (0.039)	3.965 (0.038)	2.488 (0.053)	2.514 (0.052)
1→S (MS)	0.951 (0.196)	1.112 (0.233)	0.423 (0.022)	0.570 (0.030)	0.359 (0.028)	0.426 (0.033)	1.015 (0.030)	1.296 (0.039)
S→Y1 (B1)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)
S→Y2 (B2)	0.762 (0.096)	0.500 (=)	0.679 (0.037)	0.500 (=)	0.823 (0.048)	0.500 (=)	0.713 (0.022)	0.500 (=)
S→Y3 (B3)	1.177 (=)	1.000 (=)	1.355 (=)	1.000 (=)	1.183 (=)	1.000 (=)	1.277 (=)	1.000 (=)
L*→L (DL)	0.849 (0.153)	0.809 (0.146)	0.876 (0.026)	0.883 (0.025)	0.869 (0.031)	0.839 (0.030)	0.962 (0.040)	0.955 (0.040)
S*→S (DS)	-0.866 (0.168)	0.989 (0.207)	-0.527 (0.025)	-0.664 (0.032)	-0.493 (0.031)	0.558 (0.039)	-0.427 (0.034)	0.526 (0.044)
ei→Yi	0.440 (0.082)	-0.466 (0.065)	0.471 (0.012)	-0.451 (0.010)	0.402 (0.027)	0.417 (0.012)	0.350 (0.033)	0.378 (0.014)
χ^2/df	1.373/1	5.520/3	3.284/1	19.407/3	0.419/1	32.558/3	2.921/1	15.457/3
P	0.241	0.137	0.070	0.000	0.518	0.000	0.087	0.001
GFI	0.975	0.913	0.998	0.990	1.000	0.974	0.996	0.980
AGFI	0.749	0.709	0.983	0.967	0.997	0.914	0.961	0.934
RMSEA	0.114	0.159	0.049	0.075	0.000	0.126	0.072	0.104

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (=) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.6 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านความมุ่งมั่นที่จะทำความดี

พารามิเตอร์	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.704 (0.152)	3.716 (0.154)	4.061 (0.030)	4.057 (0.030)	4.132 (0.036)	4.136 (0.035)	2.825 (0.050)	2.809 (0.050)
1→S (MS)	0.685 (0.135)	0.889 (0.175)	0.308 (0.020)	0.440 (0.028)	0.167 (0.022)	0.234 (0.030)	0.952 (0.032)	1.299 (0.044)
S→Y1 (B1)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)
S→Y2 (B2)	0.680 (0.094)	0.500 (=)	0.693 (0.038)	0.500 (=)	0.903 (0.050)	0.500 (=)	0.630 (0.026)	0.500 (=)
S→Y3 (B3)	1.298 (=)	1.000 (=)	1.430 (=)	1.000 (=)	1.375 (=)	1.000 (=)	1.364 (=)	1.000 (=)
L*→L (DL)	0.768 (0.127)	0.708 (0.123)	0.835 (0.026)	0.817 (0.024)	0.835 (0.029)	0.787 (0.028)	0.914 (0.040)	0.887 (0.039)
S*→S (DS)	-0.677 (0.133)	0.716 (0.163)	-0.472 (0.034)	0.603 (0.033)	-0.445 (0.033)	0.496 (0.036)	-0.537 (0.045)	0.588 (0.051)
ei→Yi	0.108 (0.480)	0.376 (0.052)	0.400 (0.035)	0.454 (0.010)	0.287 (0.040)	0.381 (0.011)	0.305 (0.060)	0.434 (0.016)
χ^2/df	0.061/1	1.661/3	5.988/1	9.714/3	5.277/1	27/634/3	0.213/1	12.226/3
P	0.805	0.646	0.014	0.021	0.022	0.000	0.644	0.007
GFI	0.999	0.970	0.997	0.995	0.996	0.978	1.000	0.984
AGFI	0.988	0.900	0.969	0.983	0.956	0.926	0.997	0.947
RMSEA	0.000	0.000	0.072	0.048	0.084	0.116	0.000	0.090

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (=) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.7 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านแรงจูงใจในการทำความดี

พารามิเตอร์	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.625 (0.171)	3.655 (0.165)	3.961 (0.030)	3.960 (0.030)	4.043 (0.037)	4.050 (0.036)	2.821 (0.056)	2.799 (0.056)
1→S (MS)	0.645 (0.116)	0.814 (0.144)	0.353 (0.020)	0.500 (0.028)	0.227 (0.024)	0.298 (0.032)	1.024 (0.033)	1.400 (0.045)
S→Y1 (B1)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)
S→Y2 (B2)	0.769 (0.130)	0.500 (==)	0.741 (0.033)	0.500 (==)	0.854 (0.041)	0.500 (==)	0.617 (0.025)	0.500 (==)
S→Y3 (B3)	1.257 (==)	1.000 (==)	1.412 (==)	1.000 (==)	1.292 (==)	1.000 (==)	1.367 (==)	1.000 (==)
L*→L (DL)	0.782 (0.142)	0.763 (0.131)	0.874 (0.026)	0.841 (0.024)	0.857 (0.030)	0.798 (0.028)	1.010 (0.044)	1.006 (0.043)
S*→S (DS)	-0.393 (0.187)	0.484 (0.179)	0.492 (0.032)	0.591 (0.033)	0.521 (0.034)	0.538 (0.036)	-0.508 (0.049)	0.622 (0.050)
ei→Yi	0.392 (0.117)	0.392 (0.054)	0.367 (0.036)	0.449 (0.010)	0.271 (0.044)	0.393 (0.011)	0.374 (0.050)	0.432 (0.016)
χ^2/df	0.198/1	1.438/3	10.345/1	16.243/3	5.990.1	37.743/3	3.023/1	12.589/3
P	0.656	0.697	0.001	0.001	0.014	0.000	0.082	0.006
GFI	0.996	0.974	0.995	0.992	0.995	0.970	0.996	0.984
AGFI	0.962	0.913	0.947	0.972	0.950	0.901	0.960	0.946
RMSEA	0.000	0.000	0.098	0.068	0.091	0.137	0.073	0.091

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
 3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (==) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.8 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี

พารามิเตอร์	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.777 (0.115)	3.797 (0.109)	3.752 (0.032)	3.765 (0.031)	3.887 (0.039)	3.887 (0.039)	2.828 (0.056)	2.816 (0.055)
1→S (MS)	0.500 (0.107)	0.629 (0.135)	0.362 (0.025)	0.450 (0.031)	0.289 (0.025)	0.382 (0.033)	1.071 (0.034)	1.445 (0.046)
S→Y1 (B1)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)	0.000 (==)
S→Y2 (B2)	0.750 (0.209)	0.500 (==)	0.724 (0.037)	0.500 (==)	0.667 (0.056)	0.500 (==)	0.642 (0.023)	0.500 (==)
S→Y3 (B3)	1.259 (==)	1.000 (==)	1.243 (==)	1.000 (==)	1.318 (==)	1.000 (==)	1.348 (==)	1.000 (==)
L*→L (DL)	0.363 (0.146)	0.381 (0.128)	0.903 (0.026)	0.895 (0.025)	0.879 (0.031)	0.882 (0.030)	0.992 (0.042)	1.000 (0.042)
S*→S (DS)	0.311 (0.180)	0.275 (0.311)	-0.637 (0.025)	0.749 (0.030)	-0.489 (0.029)	0.604 (0.035)	-0.519 (0.035)	0.658 (0.047)
ei→Yi	0.463 (0.073)	0.445 (0.062)	0.324 (0.044)	0.426 (0.010)	0.300 (0.053)	0.389 (0.011)	0.333 (0.041)	-0.414 (0.015)
χ^2/df	0.153/1	1.489/3	0.688/1	42.836/3	0.945/1	8.518/3	1.364/1	8.209/3
P	0.695	0.685	0.407	0.000	0.331	0.036	0.243	0.042
GFI	0.997	0.973	1.000	0.979	0.999	0.993	0.998	0.989
AGFI	0.971	0.910	0.996	0.929	0.992	0.977	0.982	0.964
RMSEA	0.000	0.000	0.000	0.116	0.000	0.055	0.031	0.068

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (==) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.9 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการด้านการประเมินการกระทำของตนเอง

พารามิเตอร์	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป		ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.717 (0.136)	3.716 (0.134)	3.633 (0.028)	3.630 (0.028)	3.710 (0.037)	3.720 (0.036)	2.823 (0.057)	2.790 (0.057)
1→S (MS)	0.525 (0.125)	0.666 (0.163)	0.329 (0.020)	0.440 (0.026)	0.360 (0.025)	0.454 (0.032)	1.074 (0.035)	1.488 (0.048)
S→Y1 (B1)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)
S→Y2 (B2)	0.638 (0.170)	0.500 (=)	0.645 (0.048)	0.500 (=)	0.718 (0.0549)	0.500 (=)	0.604 (0.022)	0.500 (=)
S→Y3 (B3)	1.285 (=)	1.000 (=)	1.334 (=)	1.000 (=)	1.261 (=)	1.000 (=)	1.382 (=)	1.000 (=)
L*→L (DL)	0.582 (0.117)	0.576 (0.118)	0.755 (0.023)	0.762 (0.022)	0.804 (0.029)	0.800 (0.028)	1.026 (0.043)	1.036 (0.043)
S*→S (DS)	-0.402 (0.170)	0.599 (0.178)	-0.466 (0.026)	0.565 (0.031)	-0.450 (0.030)	0.534 (0.037)	-0.551 (0.034)	0.718 (0.046)
ei→Yi	0.384 (0.060)	0.408 (0.057)	0.312 (0.050)	0.421 (0.010)	0.339 (0.037)	0.397 (0.011)	0.331 (0.047)	0.406 (0.015)
χ^2/df	1.160/1	1.887/3	2.049/1	13.271/3	0.006/1	12.535/3	3.319/1	20.403/3
P	0.282	0.596	0.152	0.004	0.936	0.006	0.069	0.000
GFI	0.979	0.966	0.999	0.993	1.000	0.990	0.996	0.974
AGFI	0.787	0.887	0.989	0.977	1.000	0.966	0.956	0.914
RMSEA	0.071	0.000	0.033	0.060	0.000	0.072	0.079	0.123

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
 3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (=) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.10 ผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ 3 ตัวแปร: B06-B08

ตัวแปร	B06 - การสร้างความร่วมมือรวมพลังฯ				B07 - การดำเนินงานและประเมินฯ				B08 - ความสำเร็จของศูนย์คุณธรรม			
	ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ		ศูนย์คุณธรรมฯ		องค์กรเครือข่ายฯ	
	FRC	LIN	FRC	LIN	FRC	FRC	LIN	LIN	FRC	LIN	FRC	LIN
1→L (ML)	3.882 (0.136)	3.858 (0.131)	3.752 (0.031)	3.757 (0.030)	3.662 (0.031)	3.662 (0.031)	3.665 (0.031)	3.665 (0.031)	3.820 (0.127)	3.815 (0.125)	3.661 (0.029)	3.667 (0.029)
1→S (MS)	0.309 (0.140)	0.481 (0.213)	0.298 (0.022)	0.380 (0.028)	0.299 (0.021)	0.299 (0.021)	0.390 (0.027)	0.390 (0.027)	0.500 (0.129)	0.666 (0.172)	0.337 (0.021)	0.440 (0.028)
S→Y1 (B1)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)	0.000 (=)
S→Y2 (B2)	1.045 (0.176)	0.500 (=)	0.680 (0.047)	0.500 (=)	0.680 (0.049)	0.680 (0.049)	0.500 (=)	0.500 (=)	0.639 (0.150)	0.500 (=)	0.703 (0.052)	0.500 (=)
S→Y3 (B3)	1.529 (=)	1.000 (=)	1.273 (=)	1.000 (=)	1.297 (=)	1.297 (=)	1.000 (=)	1.000 (=)	1.333 (=)	1.000 (=)	1.304 (=)	1.000 (=)
L*→L (DL)	0.663 (0.161)	0.477 (0.144)	0.853 (0.025)	0.855 (0.024)	0.868 (0.025)	0.868 (0.025)	0.875 (0.024)	0.875 (0.024)	0.565 (0.103)	0.565 (0.101)	0.779 (0.025)	0.782 (0.024)
S*→S (DS)	0.688 (0.148)	0.811 (0.221)	-0.528 (0.025)	0.622 (0.029)	-0.534 (0.024)	-0.534 (0.024)	0.612 (0.029)	0.612 (0.029)	-0.557 (0.128)	0.751 (0.147)	-0.458 (0.029)	0.553 (0.035)
ei→Yi	0.208 (0.414)	0.512 (0.071)	0.304 (0.048)	0.412 (0.009)	0.195 (0.083)	0.195 (0.083)	0.407 (0.009)	0.407 (0.009)	-0.314 (0.062)	0.320 (0.044)	0.388 (0.039)	0.461 (0.011)
χ^2/df	3.328/1	6.907/3	0.749/1	23.850/3	0.787/1	0.787/1	49.535/3	49.535/3	1.006/1	1.134/3	0.310/1	12.772/3
p	0.068	0.074	0.387	0.000	0.375	0.375	0.000	0.000	0.316	0.769	0.578	0.005
GFI	0.943	0.896	1.000	0.988	1.000	1.000	0.125	0.125	0.981	0.979	1.000	0.993
AGFI	0.433	0.652	0.996	0.960	0.996	0.996	0.975	0.975	0.814	0.930	0.998	0.978
RMSEA	0.286	0.198	0.000	0.085	0.000	0.000	0.918	0.918	0.000	0.000	0.000	0.058

หมายเหตุ 1) FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ 2) LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง
3) ตัวเลขในวงเล็บ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 4) (=) = ไม่มีการประมาณค่าเพราะเป็นพารามิเตอร์กำหนด

ตารางที่ 6.11 สรุปผลการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการ 8 ตัวแปร จาก 4 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร - กลุ่มตัวอย่าง	โมเดล	ค่าตั้งต้น เฉลี่ย (ML)	อัตราการเปลี่ยนแปลง			
			เฉลี่ย (MS)	B1	B2	B3
ตระหนักความสำคัญ (B01)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	FRC	3.421	0.951	0.000	0.762	1.177
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.894	0.423	0.000	0.679	1.355
- ผู้เข้าร่วมโครงการ = G3	FRC	3.939	0.359	0.000	0.823	1.183
- ผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ = G4	FRC	2.488	1.015	0.000	0.713	1.277
มุ่งมั่นทำความดี (B02)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	FRC	3.704	0.685	0.000	0.680	1.298
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	LIN	4.057	0.440	0.000	0.500	1.000
- ผู้เข้าร่วมโครงการ = G3	FRC	4.132	0.167	0.000	0.903	1.375
- ผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ = G4	FRC	2.825	0.952	0.000	0.630	1.364
แรงจูงใจทำความดี (B03)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	FRC	3.625	0.645	0.000	0.769	1.257
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	LIN	3.960	0.500	0.000	0.500	1.000
- ผู้เข้าร่วมโครงการ = G3	FRC	4.043	0.227	0.000	0.854	1.292
- ผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ = G4	FRC	2.821	1.024	0.000	0.617	1.367
การเชิญชวนผู้อื่นร่วมทำดี (B04)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	FRC	3.777	0.500	0.000	0.750	1.259
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.752	0.362	0.000	0.724	1.243
- ผู้เข้าร่วมโครงการ = G3	FRC	3.877	0.289	0.000	0.667	1.318
- ผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ = G4	FRC	2.828	1.071	0.000	0.642	1.348
ประเมินการกระทำของตน (B05)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	LIN	3.716	0.666	0.000	0.500	1.000
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.633	0.329	0.000	0.645	1.334
- ผู้เข้าร่วมโครงการ = G3	FRC	3.710	0.360	0.000	0.718	1.261
- ผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ = G4	FRC	2.832	1.074	0.000	0.604	1.382
สร้างความร่วมมือรวมพลัง (B06)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	LIN	3.858	0.481	0.000	0.500	1.000
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.752	0.298	0.000	0.680	1.273
ดำเนินงาน&ประเมินต่อเนื่อง (B07)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	LIN	3.833	0.704	0.000	0.500	1.000
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.662	0.299	0.000	0.680	1.297
ความสำเร็จในการดำเนินงาน (B08)						
- ศูนย์คุณธรรม และ P.M. = G1	LIN	3.815	0.666	0.000	0.500	1.000
- องค์กรเครือข่ายคุณธรรม = G2	FRC	3.661	0.337	0.000	0.703	1.304

หมายเหตุ FRC = โมเดลพัฒนาการพารามิเตอร์อิสระ LIN = โมเดลพัฒนาการเชิงเส้นตรง

ตอนที่ 3 ผลกระทบของโครงการฯ

การเสนอผลการประเมินด้านผลกระทบของโครงการฯ ในตอนนี้ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตอบคำถามว่า การดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างจากวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ในแง่มุมใดบ้าง ความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ กลุ่มใด และอย่างไร ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้จากการจัดกลุ่มสนทนา การสัมภาษณ์แบบลึก การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มบุคลากร 5 กลุ่ม คือ กลุ่มบุคลากรศูนย์คุณธรรม กลุ่มบุคลากรองค์กรเครือข่ายคุณธรรมของศูนย์คุณธรรม กลุ่มประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ กลุ่มประชาชนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ และกลุ่มคณะผู้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบลึกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทิตินิติระดับปริญญาเอกและปริญญาโทของภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในบทนี้ แยกเป็น 3 ตอน

- 1) ผลกระทบของโครงการฯ ในฐานะเป็นต้นแบบของกระบวนการสมัชชา
  - 2) ผลกระทบของโครงการฯ ต่อประชาชนทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ
  - 3) ผลกระทบที่เกิดกับผู้วิจัย
- มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลกระทบของโครงการฯ ในฐานะต้นแบบของกระบวนการสมัชชา

หลังจากโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 เสร็จสิ้นลงไปแล้ว ผู้ที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฯ หรือมีโอกาสรับรู้และเรียนรู้เรื่องโครงการฯ โดยเฉพาะผู้ที่เห็นคุณค่าของกระบวนการสมัชชา ได้มีการนำเอารูปแบบการจัดสมัชชาคุณธรรมไปใช้ดำเนินการให้เกิดประโยชน์ ตัวอย่างการนำรูปแบบกระบวนการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติไปใช้ประโยชน์ที่เห็นได้ชัด คือ โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย (An Accelerated Project for Building Good Character of Thai Children and Youth) (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2548) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ

- 1) เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย
- 2) เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยในรูปแบบต่างๆ ในโรงเรียนนาร่อง 25 โรงเรียน
- 3) เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโครงการ
- 4) เพื่อสังเคราะห์ผลการดำเนินงานและจัดทำข้อเสนอเชิงกลยุทธ์แก่ผู้เกี่ยวข้อง

โครงการนี้ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านคุณธรรม คุณลักษณะด้านทักษะทางสังคม และคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ กิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในโครงการ คือ การจัดโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย “ตั้งสัจจะ ปฏิบัติพัฒนาตน” เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2548 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถือได้ว่าโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย เป็นผลกระทบบ้าน การต่อยอดความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคมที่เกิดจากโครงการสมัชชาคุณธรรม แห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ใน 2 ประเด็น คือ

1.1 การนำรูปแบบโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มาใช้เป็นต้นแบบในการจัดโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย

กิจกรรมโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย ในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่จัดตามรูปแบบโครงการสมัชชาคุณธรรม แห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมแล้ว ยังเป็นกิจกรรมสืบเนื่องมาจากโครงการตั้งสัจจะอธิษฐาน วันวิสาขบูชา ของศูนย์คุณธรรมอีกด้วย จุดเด่นของโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย คือ การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้สะท้อนมุมมองของตนเอง กระตุ้นและกำกับตนเอง และ กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณธรรมของตนเองตามแนวทางที่ตนเองกำหนด แม้ว่าโครงการ สมัชชาเด็กและเยาวชนไทย มิได้ดำเนินการในลักษณะกระบวนการที่ประกอบด้วยกิจกรรม ต่อเนื่องเพราะเวลาจำกัด แต่มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของสมัชชา ที่มีเด็กและเยาวชนเข้า มาร่วมสะท้อนมุมมอง แลกเปลี่ยนความคิด เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาด้านคุณธรรม เด็กและเยาวชนได้มีประสบการณ์ในการร่วมตั้งสัจจะอธิษฐาน ประกาศปฏิญญาคุณธรรม ทำความดี อันส่งผลให้เด็กและเยาวชนอีกจำนวนมากนำสัจจะอธิษฐานไปดำเนินการต่อเนื่อง เมื่อสิ้นสุดโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย นอกจากนี้ โครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย ยังช่วยกระตุ้นและย้ำเตือนเด็กและเยาวชนอีกครั้งว่า สัจจะคือสิ่งที่ต้องตั้งใจปฏิบัติ เป็น เป้าหมายที่ต้องไปให้ถึงสัจจะที่ตั้งไว้

การดำเนินงานโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งเป็นการดำเนินการโดย เด็กและเยาวชนทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพ และร่วมแสดงความคิดเห็นกัน ส่วนนักวิชาการ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ที่เกี่ยวข้องในโครงการ เป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวก รับฟังข้อเสนอ ของนักเรียน และสนับสนุนกิจกรรมตามข้อเสนอในแนวทางที่เหมาะสม ได้ผลการดำเนินงาน ปรากฏเป็น สัจจะอธิษฐาน 9 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) สัจจะด้านจริยธรรม
- 2) สัจจะด้านประชาธิปไตย
- 3) สัจจะด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขประโยชน์
- 4) สัจจะด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการบริโภค

- 5) สัจจะด้านครอบครัว
- 6) สัจจะด้านการทำงาน
- 7) สัจจะด้านความเป็นพลเมืองดี
- 8) สัจจะด้านพฤติกรรมกรรมการเรียน
- 9) สัจจะด้านเศรษฐกิจ

และได้คำประกาศปฏิญญาคุณธรรมของเด็กและเยาวชนไทยที่เข้าร่วมประชุมว่า “รับผิดชอบในหน้าที่ มีวินัย ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักชาติสิ่งแวดล้อม” นอกจากนี้หลังจากสิ้นสุดโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย ปรากฏว่ามีเด็กและเยาวชนจำนวนมากยังคงปฏิบัติตนตามสัจจะอธิษฐานอย่างต่อเนื่อง

1.2 การนำรูปแบบการสร้างเครือข่ายในการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรมมาใช้เป็นต้นแบบในโรงเรียน

โดยที่การจัดโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทย ในโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย (สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ, 2548) ได้มีการนำนักเรียนจากโรงเรียนนำร่อง จำนวน 25 โรงเรียนมาเข้าร่วมโครงการ ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม หลังจากทีกลุ่มนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการสมัชชาเด็กและเยาวชนไทยที่จัดขึ้นตามโครงการแล้ว เมื่อกลับไปโรงเรียน นักเรียนกลุ่มดังกล่าวบางส่วนรายงานว่า ได้นำผลจากการร่วมกันประกาศปฏิญญาคุณธรรมของเด็กและเยาวชนไทย กลับไปขยายผลในโรงเรียน และนำรูปแบบการจัดสมัชชาเด็กและเยาวชนไปใช้กับโรงเรียนทั้งโรงเรียน มีนักเรียนบางโรงเรียนรายงานว่า ได้นำรูปแบบการจัดสมัชชาไปขยายผลในกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ถือได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายในกลุ่มที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเติบโตไปเป็นกลุ่มประชากรที่มีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ

2. ผลกระทบของโครงการฯ ต่อประชาชน

จากการประเมินโดยผู้ให้ข้อมูล พบว่าโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งกลุ่มที่ไม่เป็นและกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของโครงการฯ แตกต่างกันไป เป็นหลายกลุ่ม หลายลักษณะ ผลการสังเคราะห์ประมวลความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปสาระเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการฯ ได้เป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 ผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ที่ไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ

ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นค่อนข้างสอดคล้องกันว่า โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องจากโครงการฯ มีการประชาสัมพันธ์ระดับดีพอใช้ โครงการฯ มีลักษณะพิเศษตรงที่มี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีให้

เกียรติมาร่วมงาน มีกิจกรรมด้านคุณธรรมหลากหลาย ประกอบกับกิจกรรมขององค์กร เครือข่ายของศูนย์คุณธรรม หลายองค์กรเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไปอยู่แล้ว จึงมีผลทำให้ ประชาชนที่ไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ เข้าร่วมประชุม และมีความตื่นตัวด้าน คุณธรรมสูงขึ้น มีการบอกต่อทำให้ประชาชนสนใจกันมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้ร่วม งานจำนวนหนึ่งสนใจขอเบอร์โทรศัพท์สอบถามที่อยู่ขององค์กรเครือข่าย/สอบถามรายละเอียด ของงาน และหลายคนสนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม กลุ่มผู้ปกครอง นักเรียนจำนวนหนึ่งเมื่อได้เห็นข่าวทางสื่อโทรทัศน์เกิดทัศนคติที่ดี มีความพอใจและภูมิใจที่ ลูกหลานได้มีส่วนร่วมทำงานเกี่ยวกับคุณธรรมตามกระแส ทำให้เข้าใจลูกหลานดีขึ้น และ สนับสนุนให้ลูกหลานทำความดีต่อเนื่อง กลุ่มประชาชนผู้นิยมทำความดีส่วนหนึ่งแม้จะไม่ได้มา ร่วมงาน ได้รับผลดีทางด้านจิตใจ เพราะเห็นประชาชนตื่นตัวด้านคุณธรรมจริยธรรม ตื่นตัวใน การทำความดีมากขึ้น ทำให้ไม่อายที่จะทำความดี และภาคภูมิใจที่จะได้ทำความดีโดยไม่ต้อง แอบทำ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าสมาคม องค์กร มูลนิธิต่างๆ จะมีผู้มีจิตสาธารณะเข้ามา ร่วมเป็นสมาชิกหรือให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือสังคมเพิ่มขึ้น ประชาชนทั่วไปน่าจะมีความ ตั้งใจในการทำความดีเพิ่มขึ้น เมื่อได้เห็นว่ามีหน่วยงานมากมายที่ช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ ยากหรือประสบเคราะห์กรรม เพราะคนไทยชอบทำตามกระแส ผู้ให้ข้อมูลยังได้เสนอความคิด เห็นว่าการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ จะทำให้คนชนบทที่มีแกนนำหรือผู้นำชุมชน มาร่วมโครงการจะได้นำความรู้ไปพัฒนาโครงการต่างๆ ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น สำหรับคนเมือง คงจะตื่นตัวมากขึ้นแต่ไม่เท่ากับคนชนบท เพราะคนเมืองส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับคุณธรรมโดยตรง จึงทำให้อาจมองเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องไกลตัวได้ ดังตัวอย่างความ คิดเห็นต่อไปนี้

“ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรมมาก เพราะดูจากคนที่มาจากต่าง จังหวัด สนใจขอเบอร์โทรศัพท์ถามรายละเอียด” (อาร์/มูลนิธิเผยแพร่วีถีประเสริฐ)
 “ผลจากการงานสมัชชาฯ ออกทางโทรทัศน์ช่อง 9 เวลาไม่นานเท่าไรนัก แต่ดู แล้วผมคิดว่าส่งผลอย่างมากต่อเด็กของกลุ่มผม ทำให้พ่อแม่ได้รับรู้ว่าลูกเขาไป ทำอะไรอยู่ ทำอะไรที่ไหน ทำให้พ่อแม่เด็ก ๆ ร้องอ้อมมาว่าเด็ก ๆ ทำงานด้าน คุณธรรมซึ่งเป็นเรื่องดี ไม่ได้ไปเที่ยวหรือเกเรที่ไหน” (วัฒน์/กลุ่มไอเดีย) “คิดว่า มีคนจำนวนมากที่นิยมความดี อยากทำความดี แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันทำให้ รู้สึกแปลกแยก เลยไม่กล้าทำความดีโดยเปิดเผย เรียกว่าต้องแอบทำ พอมี กระแสการส่งเสริมคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรม ทำให้เขาสามารถทำความดีโดย เปิดเผยได้ เป็นผลทางอ้อมทางจิตใจ” (นรี/ข้าราชการ) “คนน่าจะมีความตื่นตัว ด้านคุณธรรม จริยธรรม แต่ต้องทำต่อเนื่อง เช่น โครงการตั้งสัจจะอธิษฐาน วัน วิสาขบูชาเป็นโครงการที่ดี เพราะนักเรียนชอบและเห็นความสำคัญมาก แต่หลัง

จากนั้นก็ไม่เห็นมีการดำเนินการใดๆ ต่อ ซึ่งน่าเสียดาย” (อ.กรรองกาญจน์/กลุ่มครู)
“มีผลกระทบอย่างแน่นอน ไม่มากก็น้อย อย่างน้อยก็ทำให้รู้สึกว่าไม่มีโครงการและ
การจัดงานที่เกี่ยวกับคุณธรรมเกิดขึ้นในสังคม พอรู้ข่าวก็เกิดความสนใจตาม
กระแสข่าว ชาวสารจะเป็นตัวทำให้คนอยากทำความดีกันมากขึ้น” (ดิเรก/กลุ่ม
ค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)

2.2 ผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ

โครงการสับเซกชันคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ทั้งกลุ่มที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการ
ผลจากการดำเนินโครงการฯ ในลักษณะอื่น ที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของโครงการฯ จึงจัด
ว่าเป็นผลกระทบทั้งสิ้น ผลกระทบนี้มีทั้งด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบในด้านบวกต่อประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ โดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากต่างจังหวัด และเพิ่งเคยเข้ากรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก ได้เข้าร่วมประชุมในงานที่มี
ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีมาเป็นผู้รับฟังคำประกาศเจตนารมณ์ มีความประทับใจและภาคภูมิใจ เกิด
ความเข้าใจบทบาทขององค์กรเครือข่ายที่ตนสังกัดอยู่อย่างชัดเจนมากขึ้น และมีศรัทธาต่อผู้นำ
องค์กรมากขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้จะเป็นผู้ทำหน้าที่บอกต่อและชักชวนให้ญาติมิตรเข้ามาร่วม
เป็นสมาชิกองค์กรมากขึ้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งให้ความเห็นว่าการจัดงานใหญ่แบบนี้ต้องมีค่าใช้จ่าย
ต้องใช้แรงงาน ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งคือ การเงินสะพัด สร้างรายได้ให้กับฝ่ายบริการ
สถานที่ บริการอาหารเครื่องดื่ม และการคมนาคม หากไปจัดที่ต่างจังหวัดน่าจะช่วยกระจาย
รายได้ได้ดี กลุ่มครูอาจารย์ที่มาร่วมงานได้มาสัมผัส ได้มีประสบการณ์ตรงในการเสริมสร้าง
คุณธรรมจากตลาดนัดคุณธรรม ได้เรียนรู้รูปแบบการใช้สื่อประเภทต่างๆ สามารถนำไปใช้
ประโยชน์ในการเรียนการสอนต่อไป บุคลากรองค์กรเครือข่ายใช้เวลาเยี่ยมชมบูธในตลาดนัด
คุณธรรม เรียนรู้แนวคิดใหม่ที่สามารถนำไปผสมผสานกับแนวคิดเดิม พัฒนางานของตนได้ดีขึ้น
ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“คิดว่าในส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม ต้องใช้คนเยอะ ต้องมีค่าใช้จ่ายเยอะ
อย่างเรื่องอาหารเครื่องดื่ม ค่าเอกสารที่แจก ค่าใช้จ่ายจัดนิทรรศการมองว่า
เป็นการสร้างรายได้ ถ้าไปจัดต่างจังหวัดก็ถือเป็นการกระจายรายได้ได้ดี” (นิสา/
กลุ่มนักศึกษา) “การจัดสับเซกชันมีท่านนายกฯ มาร่วมงาน มีคนสำคัญมา ผู้ใหญ่
ไม่สำคัญสำหรับผม แต่กับชาวบ้านนี่สำคัญมากเลย เวลาผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ไปหาชาวบ้าน
เขาว่า คนมีบุญมาเหยียบบ้านเหยียบเมือง แล้วผมพาเขามาร่วมงาน เขาได้มา
ฟังท่านนายกฯ เขามีความสุข...แล้วเขาก็เชื่อผมมากขึ้น มีศรัทธามากขึ้น งาน
ขององค์กรก็จะคล่องตัวมากขึ้น” (อาคม/โครงการชุมชนเป็นสุข) “ไม่ได้ตั้งใจไป

ร่วมงาน ผ่านเข้าไปดูเห็นว่าน่าสนใจ แล้วเลยได้เรียนรู้หลายเรื่อง ทั้งแนวทางการจัดกิจกรรม การใช้สื่อถ่ายทอดความคิด เอามาปรับใช้ในการเรียนการสอนได้ ได้รับประโยชน์มากจากงานคราวนี้...แต่เรื่องคุณธรรมเชื่อว่ายังไม่เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวมากนัก เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่ามีการจัดงาน คิดว่ามีเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้น หรือคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับผลจากการจัดงาน” (อ.ศิริณี/กลุ่มครู) “ผลกระทบจากการดำเนินงานทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวบ้าง แต่อาจจะน้อย มีผลกระทบอยู่ในกลุ่มแคบ ๆ เฉพาะคนที่มาร่วมงาน คนที่มีความสนใจ(แสวงหา)ด้วยตัวเอง คงได้รับสิ่งที่ต้องการอย่างเต็มร้อย” (ปริญญา/กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน)

ผลกระทบในด้านลบของโครงการฯ ตามทัศนะของประชาชนผู้ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่แสดงออกในรูปของความเสียหายงบประมาณในการดำเนินงาน เกรงว่าผลที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการดำเนินงาน อยากเห็นการใช้งบประมาณในส่วนนี้ลงถึงตัวเด็กและเยาวชนโดยตรงในการพัฒนาคุณธรรม นอกจากนี้มีผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มเกิดความกังวลเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมบางองค์กร ว่ามีการดำเนินงานเพื่อการกุศลหรือดำเนินงานเพื่อธุรกิจ เพราะมีการเรียกค่าตอบแทนในการมีส่วนร่วมช่วยประชาสัมพันธ์โครงการที่ไม่ค่อยสมเหตุสมผล อย่างไรก็ตามก็ดี ความคิดเห็นในด้านลบแม้จะมีผู้ให้ข้อมูลน้อยคน แต่ก็เป็นประเด็นที่ควรต้องมีการพิจารณาทบทวนในการจัดงานครั้งต่อไป

3. ผลกระทบที่เกิดกับผู้วิจัย

โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ส่งผลกระทบต่อผู้วิจัยค่อนข้างมาก สรุปได้เป็น 3 ประการ ประการแรก การจัดสรรเวลาและแรงงานในการทำวิจัย ในเบื้องต้นผู้วิจัยทั้งสามคน ประมาณว่าใช้เวลาในการทำวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ ประมาณ 5-6 เดือน เป็นอย่างมาก เพราะคิดว่าเป็นการประเมินโครงการเช่นเดียวกับโครงการทั่วไป แต่เอาเข้าจริง เมื่อได้ลงมือรวบรวมข้อมูล ได้สัมผัสความมุ่งมั่น ความตั้งใจในการเสริมสร้างคุณธรรมจากผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพทุกคนทุกกลุ่ม ทำให้ผู้วิจัยเกิดความตั้งใจที่จะถ่ายทอดผลการประเมินให้ได้สมบูรณ์มากที่สุด ทำให้ต้องใช้เวลาและแรงงานเกินกว่าที่ประมาณการไว้ ส่งผลกระทบต่อเรื่องเป็นลูกโซ่ไปยังแผนงานอื่นๆ แต่ผู้วิจัยก็รู้สึกดี มีความสุขที่ได้ทำ ได้เรียนรู้ และเห็นว่าได้ผลเกินคุ้ม ประการที่สอง ความคิดเห็นเรื่องระดับคุณธรรมจริยธรรมในสังคมของผู้วิจัยเปลี่ยนไป ก่อนเริ่มทำวิจัย ผู้วิจัยทั้งสามคนซึ่งเชื่อว่าตัวเองมีคุณธรรมจริยธรรมในระดับค่อนข้างดี แต่มีความเชื่อว่าระดับคุณธรรมในสังคมไทยค่อนข้างต่ำ และนับวันจะตกต่ำลงไปเรื่อยๆ แต่เมื่อเริ่มลงมือทำวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้พบสมาชิกเครือข่ายองค์กรจำนวนมาก ได้รู้จักคนดีที่มุ่งทำความดี ทำให้ความคิดเริ่มเปลี่ยน การได้รับรู้ว่า ยังมีคนกลุ่ม

ใหญ่ในสังคม ที่มุ่งมั่นทำความดี และสร้างกระแสการเสริมสร้างการทำความดีอย่างต่อเนื่อง มีผลทำให้ผู้วิจัยเปลี่ยนพฤติกรรม มองโลกในแง่ดีมากขึ้นกว่าเดิม ประการที่สาม ซึ่งเป็นผลกระทบที่สำคัญที่สุด คือการได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาคุณธรรมที่เป็นการปฏิบัติที่ดี (good practice) ที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ว่ามีความพยายาม ความอดุสาหะ ค้นคว้าหาวิธีที่จะทำให้ได้ผลดี เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีหลายวิธี ทุกวิธีคิดค้นโดยผู้นำกลุ่ม ให้เหมาะสมกับสภาพของสมาชิก และสถานการณ์ในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นนักพัฒนาอาสาเหล่านี้ทำงานหนักมาก อาจจะมากเท่ากับหรือมากกว่าครูผู้สอนในอุดมคติที่ต้องคิดค้นวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ให้เหมาะกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนพฤติกรรมได้ในที่สุด ดังนี้

“พระอาจารย์สุบิน วัดไผ่ล้อม ท่านใช้เงินเป็นเครื่องมือท่านเริ่มงานเมื่อปี 33...ทำที่บ้านเกิด เพราะเห็นว่าชนบทมีปัญหาหนี้สิน ชุมชนแตกเป็นเสี่ยงๆ ถ้าหมู่บ้านขาดคนจะอยู่ไม่ได้ พระก็อยู่ไม่ได้ โยมพ่อโยมแม่ให้อาหารทุกวัน ถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ อายุตัวเอง...ท่านรวมคนเข้ามาทำให้เกิดการจัดการของชุมชน เริ่มมีการทำบัญชีออกกฎเกณฑ์...เงินทำให้เราพัฒนาคนได้ ทำให้ยอมรับธรรมะโดยไม่รู้ตัว เกิดกองทุนสวัสดิการ... พระอาจารย์ปรับวิธีคิด ปรับธรรมะให้เหมาะกับกลุ่ม บางหมู่บ้านไม่เหลือคนหนุ่มสาว เหลือแต่คนแก่คนไม่เก่ง คนเก่งไปทำงานนอกหมู่บ้านกันหมด คนไม่เก่งเขาคิดไม่ออกเพราะวิธีการพัฒนาของรัฐทำให้เขาไม่ได้คิด เขาไม่มีทุนปัญญา ทุนสิ่งแวดล้อมก็ไม่มี พระอาจารย์ใช้เงินเป็นเครื่องมือนำที่แรกท่านไปให้กู้ไม่ต้องค้ำ คนไม่พึ่งพากัน ต่อมาให้ใครกู้ต้องหาคนมาค้ำ ต้องพึ่งพากัน ท่านไปสอนให้เขาทำเป็นกลุ่มลัจจะสะสมทรัพย์” (อาคม/โครงการชุมชนเป็นสุข)

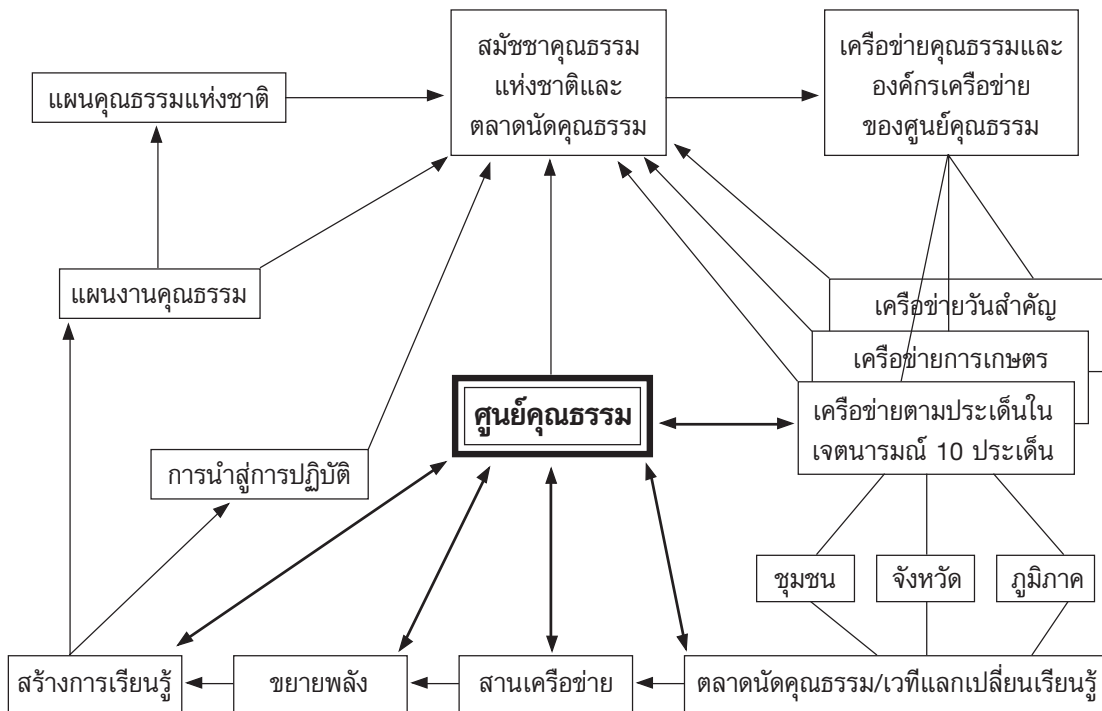
“บางหมู่บ้านไม่เหมาะที่จะใช้วิธีของพระอาจารย์สุบิน พระอาจารย์มีบารมี พุทธิมีคนเชื่อ มีเงิน มีการจัดประชุม จุดเทียน อบรม ดอกย้า พัฒนาได้เร็ว แต่อาคมไม่เป็นแบบนั้น จึงต้องใช้วิธีหนึ่ง ทดลองทำชุมชนเป็นสุขหนึ่งหมู่บ้าน...ปักธงพัฒนาปัจเจกบุคคล...ส่วนใหญ่เขาพัฒนาชุมชนหมดเลย ไม่มีใครพัฒนาเชิงปัจเจก...เริ่มต้นจากคุยกันเปิดเวทีชุมชนเป็นสุข เขาเห็นว่าต้องมีเงิน มีโทรทัศน์ มีสุขภาพ จึงเป็นสุข ใครมีหนี้ มีปัญหา mapping กัน ลุงคนหนึ่งบอกว่าลูกเขยเมาเหล้า ตีลูก หาเรื่องเป็นประจำ ลุงแกว่าถ้าคนเราดละเล็กละน้อยบายนุชได้ ทำให้ครอบครัวเป็นสุข เข้าทางเราจึงทดลองทำเรื่องนี้ แต่คนอายุ 40-50 ปีนี้ทำให้เขาดละเล็กละเล็ได้ยาก ใช้กระบวนการกลุ่ม ปฏิญาณตน เอาธรรมะจากที่ฟังพระเทศน์มาคุยกัน ทำแล้วได้ผล คนจะชื่นชม ทำไม่ได้จะอาย ผมพูดตรง พูดให้

เขาคิด ผมตัวใหญ่เสียงดังด้วย ก้าวร้าวด้วย...คณะทำงานเรา 4 คน ทำงานสามเดือน ถือว่าจะ ใครมือบายมุข เหล้า บุหรี่ เลิกให้ได้ใน 3 เดือน...ตอนนี้เราทำได้ขนาดที่ว่าคูทิวติกก็ใช้ไม่ได้ ฟังซีดีคาราโอเกะก็ไม่ดี ปรับให้เข้ากับชีวิต...ชาวบ้านนี้ถ้าเขามีแต่ค่าใช้จ่าย จ่ายไม่หยุด อยู่ไม่ได้ เราพยายามให้เขาคิดหาทางให้ใช้จ่ายน้อยที่สุด ช่วยกันลดรายจ่าย ที่มงานต้องช่วยกันคิดช่วยกันปรับ...จะทำบุญมูลสัตว์แบบโศกทำไม่ได้ ไม่มีวัตถุประสงค์ ต้องไปซื้อรำซื้อมูลสัตว์มาทำ แพงมาก ต้นทุนสูง อย่างนี้ไม่ถูกเราก็คูยกัน หาวิธี คูยกันทุกคืนวันพุธ ตอนเช้านัดชาวบ้านไม่ได้ นัดยาก เพราะช่วงผลไม้แตกดอก ชาวบ้านเขาต้องไปสวนปีนขึ้นไปเอา แปรงไปผสมเกสรให้ติดผลแทนผึ้ง ต้องเข้าใจวัฒนธรรมของเขา มาพบกันเวลาที่เราสะดวกไม่ได้ ต้องพบกันเวลาเขาสะดวก...สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่ก่อนนัดพบกันวันพระ ไม่ดี เพราะลูกไปเรียน ตอนหลังปรับเป็นพบกันวันอาทิตย์ ให้พ่อ-แม่-ลูกได้มาทำบุญร่วมกัน เห็นรายจ่ายชัดเจน เขาเห็นยอดเงินตกใจ ซ็อกได้ผล เดี่ยวเขาช่วยกันหาวิธีลดค่าใช้จ่าย แต่ถ้าเห็นแล้วเฉยๆ ต้องหาวิธีอื่นอีก ...ใช้วิธีพบกันบ่อยๆ ทุกเดือน...ใช้วิธีพาไปดูงานด้วย ไปดูหมู่บ้านอื่นที่อื่น กลับมาแล้วไฟแรง ตั้งใจทำมากเลย” (อาคม/โครงการชุมชนเป็นสุข)

สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัย ได้เรียนรู้อีกด้านหนึ่ง คือ แนวทางการปรับปรุงรายงานประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 จากข้อเสนอแนะของกรรมการบริหารศูนย์คุณธรรม ผู้บริหารบริษัท Plan Motif และผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุมเสนอผลงานวิจัยฉบับร่าง เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ณ ห้องประชุมทริภูฎิกา โรงแรมแก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ดังต่อไปนี้

1. ประธานคณะกรรมการศูนย์คุณธรรม (นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม) ได้ร่างภาพแสดงความเชื่อมโยงระหว่างศูนย์คุณธรรม องค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม และเครือข่ายคุณธรรม (ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม) กับสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ดังภาพที่ 6.5 ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ที่เป็นประโยชน์มากสำหรับการประเมินโครงการฯ

ภาพที่ 6.5 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กร กับสหมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม

ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดกระบวนการสหมัชชา โดยจัดร่วมกับองค์กรเครือข่าย ซึ่งมี node และ net และทำงานด้านคุณธรรมในระดับพื้นที่อยู่แล้ว หน้าที่ของศูนย์คุณธรรม คือ การสร้างกระแสความเชื่อมั่นในการทำความดี โดยการเปิดเวทีสาธารณะอภิปราย วิเคราะห์สังเคราะห์จัดการความรู้ และจัดตลาดนัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดการสานเครือข่าย ขยายพลัง สร้างการเรียนรู้ และนำไปสู่การเรียนรู้จริง เป็นวัฏจักรแห่งการสร้างสรรค์ต่อไป นำไปสู่แผนพัฒนาคุณธรรม ทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง บูรณาการเป็นแผนคุณธรรมแห่งชาติ ทั้งหมดนี้เป็นวัตถุประสงค์นำไปสู่การจัดสหมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมรอบใหม่ต่อไป รอบของการจัดกระบวนการสหมัชชา อาจจัดเป็นรอบปี ปีครึ่ง หรือสองปี เป็นเรื่องขององค์กรเครือข่าย และศูนย์คุณธรรมต้องช่วยกันคิด และดำเนินการต่อไป

การประเมินโครงการฯ ควรศึกษาว่าได้ผลตามจุดมุ่งหมายหลักของการจัดสหมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม อันเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน จริงหรือไม่ ควรศึกษาว่าจริงๆ แล้ว คนมาประชุมโดยไม่มีโอกาสเรียนรู้จากกัน หรือมีการเรียนรู้ร่วมกัน ถ้าเกิดการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้เรื่องใด เรียนรู้อย่างไร กิจกรรมหรือแนวคิดใดในงานที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างกระแสพัฒนาคุณธรรม รายงานผลการประเมินควรมีทั้งส่วนที่เป็นการ

เตรียมงาน การประชุมที่จัดขึ้นหลายครั้ง แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลง การร่วมเรียนรู้ การจัดการความรู้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป เน้นความสำคัญของการตั้งคำถามวิจัยเจาะลึกลงในรายละเอียด เช่น

- 1) การเข้าร่วมสมัชชา มีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (learning process management) อย่างไร มีความมั่นใจเพิ่มขึ้นหรือไม่ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง เรียนรู้จากอะไร และได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อเนื้ออย่างไรบ้าง
- 2) การศึกษาติดตามผู้เข้าร่วมโครงการฯ ว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ร่วมตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ เพราะอะไร ผลที่เกิดจากการปฏิบัติเป็นอย่างไร
- 3) การศึกษาติดตามผลการดำเนินงานต่อเนื่องหลังจากเสร็จสิ้นโครงการฯ เช่น เจตนารมณ์ร่วมที่ประกาศในสมัชชา 10 ประการ มีการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างไร

สรุปผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับผลงานเดิม การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์แยกตามวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็น 3 ตอน ที่นำเสนอในบทนี้สรุปได้เป็น 3 ประการ คือ

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสอดคล้องกันว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรมตามเจตนารมณ์ร่วม ที่ประกาศในวาระงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ เพราะองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ล้วนมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในมิติหนึ่งหรือหลายมิติ ปฏิบัติงานทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับพื้นที่ ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม เชื่อมประสานการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ทุกมิติของคุณธรรมจริยธรรม ขอบข่ายงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์คุณธรรมจึงเปรียบเสมือนร่มใหญ่ ที่ครอบคลุมขอบข่ายงานด้านคุณธรรมจริยธรรมขององค์กรเครือข่าย การจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมเป็นกระบวนการหล่อหลอมรวมความคิด ความเชื่อ ความรู้ ประสบการณ์ และปณิธานร่วมกันของสมาชิกองค์กรเครือข่าย บุคลากรของศูนย์คุณธรรม และผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน เพื่อให้ได้เจตนารมณ์ร่วมกัน ประกาศต่อสาธารณชนเป็นประจักษ์พยาน คำประกาศเจตนารมณ์จึงตรงกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติที่ศูนย์คุณธรรมดำเนินการ

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสอดคล้องกัน สรุปได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม/ความคิด สมาชิกองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีผลวัตด้านพฤติกรรมทั้งช่วงในอดีตของชีวิตที่พลิกผันจากคนที่ไม่เคยสนใจเรื่องคุณธรรม กลับมาสนใจ

เรื่องคุณธรรมจริยธรรม และในช่วงของการเข้าร่วมโครงการฯ ที่ได้เกิดประกายความคิดจากการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนางานคุณธรรมที่ดำเนินการ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีการเปลี่ยนพฤติกรรม/ความคิด ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพิ่มขึ้น ในช่วงของการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของภาพทุกกลุ่มทุกระดับมีการปรับเปลี่ยนแผนงาน แผนกิจกรรม ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ได้จากการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรม/ความคิดด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบเส้นตรง แสดงถึงอัตราการเพิ่มที่คงที่ จากช่วงก่อนการประชุมสมัชชาฯ 3 เดือน ช่วงระหว่างการประชุมสมัชชาฯ และช่วงหลังการประชุมสมัชชาฯ 3 เดือน โดยอัตราการเพิ่มขึ้นช่วงหลังโครงการฯ สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นในช่วงแรก นั่นคือ กิจกรรมการประชุมใหญ่สมัชชาฯ มีผลทำให้มีอัตราพัฒนาการสูง และ 3) ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯ พบว่ามีทั้งด้านบวก และด้านลบ ในด้านบวก โครงการฯ เป็นต้นแบบที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร/หน่วยงาน โครงการฯ ช่วยทำให้บิดามารดาผู้ปกครองมีความเข้าใจบุตรหลานที่มาร่วมงานมากขึ้น มีความภาคภูมิใจและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรหลาน ช่วยให้ประชาชนทั่วไปมองโลกในแง่ดีมากกว่าเดิมเมื่อได้เห็นพลังของคนส่วนใหญ่ที่มุ่งมั่นทำดี และช่วยสร้างงานซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจของคนกลุ่มหนึ่งดีขึ้นในช่วงจัดงานประชุมใหญ่ ผลกระทบด้านลบมีน้อยแต่ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุง เช่น ความรู้สึกเสียดายงบประมาณ เก่งว่าจะได้ผลไม่คุ้มค่า ความเล็งเลสงสัยในการปฏิบัติงานขององค์กรว่าเป็นธุรกิจหรือเป็นการปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ส่วนผู้วิจัยได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ทั้งในด้านการใช้เวลาในการวิจัยมากเกินกว่าแผน ด้านการเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น และด้านการเรียนรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณธรรม ที่สามารถนำไปประยุกต์ในวิชาชีพของผู้วิจัยได้

7

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

การประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ของศูนย์คุณธรรม ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการ (integrated evaluation) โดยมีการผสมผสานวิธีการประเมินแบบการประเมินพหุวิธี (multi-method evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือร่วมพลัง (collaborative evaluation) การประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะในกรอบแบบบูรณาการ (logic model as an integrative model) เพื่อให้เหมาะสมกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมที่มุ่งประเมินผู้วิจัยออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการฯ และเป็นการประเมินที่ไม่มีการตัดสินชี้ถูกผิด แต่เน้นการประเมินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1) เพื่อประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความสำเร็จ ความตรง ความเป็นสากล ความยั่งยืน ความพอเพียงของวิธีการและผลการดำเนินงานในด้านการสร้างกระแสการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย ด้านการเข้าร่วมแสดงพลังพฤติกรรมและเจตนารมณ์ร่วมกัน และด้านการต่อยอดความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

2) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเจตนารมณ์ร่วม กับคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว

3) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือร่วมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานในหน้าที่ของตน

4) เพื่อประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่เกิดกับกลุ่มประชาชนทุกกลุ่มสาขาอาชีพและทุกระดับ รวมทั้งองค์กรสถาบันต่างๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมายของการจัดงาน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มบุคลากรจากศูนย์คุณธรรม และบริษัท Plan Motif จำนวน 26 คน

2) กลุ่มบุคลากรหรือสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมทั้ง 25 เครือข่าย รวมจำนวน 961 คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มาเข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม จำนวน 599 และ 375 คน ตามลำดับ และ

4) แหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ เอกสารจัดพิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์คุณธรรม เอกสารประกอบการประชุม และรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต การตรวจเยี่ยมพื้นที่ (site visit) และการประเมินตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist) แนวทางการสัมภาษณ์แบบลึก แนวทางการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม แนวทางการสัมภาษณ์การตรวจเยี่ยมพื้นที่ แบบบันทึกการตรวจเยี่ยมพื้นที่ แบบบันทึกการเข้าร่วมการประชุมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม และแบบบันทึกสาระจากเอกสาร การรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัย และกลุ่มนิสิตบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน การรวบรวมข้อมูลเฉพาะส่วนที่ใช้แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมของตนเอง 3 ช่วงเวลา คือ เดือนสิงหาคม 2548 (ในอดีตหรือก่อนเริ่มโครงการฯ) เดือนพฤศจิกายน 2548 (ในปัจจุบัน หรือระหว่างเข้าร่วมโครงการฯ) และเดือนมกราคม 2549 (ในอนาคต หรือหลังจบโครงการฯ) การรวบรวมข้อมูลจากการประเมินอภิमानเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยทั้ง 3 คน ร่วมประเมินอภิमानภายใน (internal meta-evaluation) แบบประเมินตนเอง (self evaluation) ตามแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูลแยกเป็น 3 ส่วน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ และแบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรม ใช้สถิติบรรยาย การแจกแจงความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ทั้งเกณฑ์สัมบูรณ์และเกณฑ์สัมพัทธ์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการบันทึก การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบลึก โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบด้วย การอ่านบันทึกอย่างพิถีพิถัน การจัดแยกเนื้อหาสาระตามประเด็นการประเมิน การสังเคราะห์สาระแต่ละประเด็นรวมทั้งการเปรียบเทียบผลการสังเคราะห์กับเกณฑ์การประเมิน และการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเพื่อสรุปตอบคำถามการประเมิน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม เพื่อประเมินคุณภาพของการวิจัยเชิงประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินอภิमान

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินอภิमानโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม สรุปได้ว่า คุณภาพของการประเมินโครงการฯ ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินอภิमानทั้ง 4 มาตรฐาน มีผลการประเมินระดับดีเยี่ยมในมาตรฐานด้านความถูกต้อง (accuracy = A) และมีผลการประเมินระดับดีมาก ในมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (utility = U) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility = F) และมาตรฐานด้านความเหมาะสมชอบธรรม (propriety = P) เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานย่อย พบว่า มาตรฐานย่อยซึ่งมีผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (4 คะแนน) มีจำนวน 18 มาตรฐาน นับเป็นจุดเด่นของการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ คือ มาตรฐานย่อย U1-การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย U2-ความเชื่อถือได้ของนักประเมิน U7-ผลกระทบของรายงานการประเมิน F1-กระบวนการปฏิบัติ F3-ประสิทธิภาพต้นทุน P2-การทำความเข้าใจอย่างเป็นทางการ P3-สิทธิทางมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล/หน่วยตัวอย่าง P6-การเปิดเผยข้อค้นพบ P7-ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ A1-การจัดระบบเอกสารของโครงการ A2-การวิเคราะห์บริบท A3-การบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการ A4-แหล่งสารสนเทศที่รับรองได้ A5-สารสนเทศที่มีความตรง A7-สารสนเทศที่มีระบบ A8-การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงปริมาณ A9-การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงคุณภาพ และ A10-การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงในการประเมินครั้งต่อไป พบในมาตรฐานย่อย 5 มาตรฐาน คือ การรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอต่อการประเมินความคุ้มค่าของโครงการฯ ในมาตรฐาน U3-ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ การจัดทำรายงานเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะ ในมาตรฐาน U6-การรายงานทันเวลาและการเผยแพร่รายงาน การเสนอรายงานสรุปด้านค่าใช้จ่ายเป็นส่วนหนึ่งของรายงานประเมิน ในมาตรฐาน P8-ความรับผิดชอบทางการเงิน การมีมาตรการป้องกันความพยายามบิดเบือนรายงาน ในมาตรฐาน A11-การรายงานที่ไม่มีอคติ และการประเมินอภิमानภายนอกโดยนักประเมินอิสระ ในมาตรฐาน A12-การประเมินอภิमान

สรุปผลการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ ตามวัตถุประสงค์การประเมินทั้ง 4 ข้อ มีดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อแรก แยกนำเสนอเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1.1.1 ความสำเร็จของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความสำเร็จของโครงการฯ แยกประเมินเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) ในภาพรวมโครงการฯ ประสบความสำเร็จดีมาก เมื่อพิจารณาจำนวนผู้มาร่วมงานตามเป้าหมายที่กำหนด มีรูปแบบการดำเนินงานเหมาะสม มีความต่อเนื่องของกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมตามกระบวนการสมัชชา กิจกรรมในวันงานสมัชชาคุณธรรมประสบความสำเร็จมาก บรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยดี ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสดูความคิดเห็นและร่วมอภิปรายค่อนข้างสูง

2) การประชาสัมพันธ์ของโครงการฯ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ใช้งบประมาณสูง แต่ได้ผลน้อย

3) ความร่วมมือในการทำงานโครงการนับว่าประสบความสำเร็จมาก เมื่อเทียบกับจำนวนบุคลากรที่มีอยู่

4) แนวทางเสนอแนะในการจัดโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นได้แก่

ก) ควรมีการกำหนดรูปแบบสมัชชา มีการวางแผนประชุมเป็นระยะๆ ในระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำเข้าสู่การประชุมหลักครั้งสุดท้าย

ข) ควรจัดงานให้ตรงช่วงเปิดเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมชมงาน

ค) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อโทรทัศน์มากขึ้น ดำเนินการล่วงหน้ามากขึ้น

ง) ควรให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมวางแผนและร่วมดำเนินการ

1.1.2 ประสิทธิภาพของโครงการฯ ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพของโครงการฯ แยกเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) การเผยแพร่ข่าวสารโครงการฯ มีประสิทธิภาพดีเฉพาะกลุ่มบุคลากรที่เป็นองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม แต่มีประสิทธิภพน้อยในกลุ่มประชาชนทั่วไป

2) ระยะเวลาในการเตรียมการมีน้อยมาก ทำให้การเตรียมงานในระยะเวลาจำกัดนับได้ว่ามีประสิทธิภาพ

3) โครงการฯ มีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องที่ได้ผลคุ้มค่ากับการลงทุน แม้ว่า จะไม่มีการประเมินเป็นตัวเลขผลประโยชน์/ต้นทุน

4) โครงการฯ มีประสิทธิภาพด้านความร่วมมือร่วมใจ รวมพลังในการทำงาน

1.1.3 ประสิทธิภาพของโครงการฯ ผลการประเมินด้านประสิทธิผลของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) ผลการดำเนินงานโครงการฯ มีประสิทธิผลสูง เพราะได้ผลการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

2) โครงการฯ มีประสิทธิผล ในประเด็นที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจมาก

3) เจตนารมณ์ร่วมที่ประกาศในที่ประชุมสมัชชา มีความสมบูรณ์ เหมาะสม และเชื่อว่าจะได้ผลดีหากได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้ให้ข้อมูลยังได้ให้ข้อเสนอแนะให้เริ่มดำเนินการตามเจตนารมณ์ข้อ 5, 6, 7 และ 10 ก่อน โดยรณรงค์ให้มีการปฏิบัติอย่างทั่วถึงทั้งในกลุ่มคนไทยในและต่างประเทศ

1.1.4 ความตรงของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความตรงของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) โครงการมีความตรงในด้านความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด และกิจกรรมที่จัด เพราะตรงตามความต้องการของสังคม

2) ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ยังมีความเหมาะสมไม่เต็มที่เท่าที่ควร กิจกรรมการเชิญองค์กรเครือข่ายมาร่วมประชุมมีความเหมาะสมมาก และควรปรับปรุงกิจกรรมการประชุมในเรื่องการรักษาเวลา การหาผู้ดำเนินการประชุมที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรงกับสาระ

3) โครงการฯ มีความตรงในการทำให้เกิดความมุ่งมั่น ความตั้งใจที่จะทำการประเมินโครงการที่จัดขึ้นมีความเหมาะสม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับวัฒนธรรมการประเมิน และจะให้การประเมินต่อไป

1.1.5 ความเป็นสากลของโครงการฯ ผลประเมินด้านความเป็นสากลของโครงการฯ แยกเป็น 4 ประเด็น ผลการประเมินพบว่า

1) รูปแบบโครงการฯ ที่จัดครั้งนี้มีลักษณะคล้ายคลึงเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับสมัชชาของต่างประเทศ

2) เรื่องความดี คุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องที่เป็นสากล

3) ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเป็นตัวแทนของประชาชนครบทุกภาคส่วน แต่มีจำนวนน้อยกว่าในต่างประเทศ

4) ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะแนวทางในการจัดโครงการฯ ให้มีความเป็นสากล

มากขึ้น โดยเสนอให้ขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายถึงประเทศเพื่อนบ้าน การให้รางวัลบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมเด่นในระดับโลก การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนในต่างประเทศ

1.1.6 ความยั่งยืนของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความยั่งยืนของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินสรุปได้แนวทางที่สำคัญอันจะทำให้โครงการฯ มีความยั่งยืนมากขึ้น คือ

- 1) การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายครบทุกกลุ่ม
- 2) ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้โครงการฯ มีความยั่งยืน ควรสื่อสารให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารมากขึ้น ควรจัดตั้งศูนย์คุณธรรมสาขาระดับภูมิภาค ควรผลักดันให้คุณธรรมจริยธรรมเป็นวาระแห่งชาติ
- 3) ศูนย์คุณธรรมควรเชื่อมประสานกับองค์กรเครือข่าย และองค์กรภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

1.1.7 ความพอเพียงของโครงการฯ ผลการประเมินด้านความพอเพียงของโครงการฯ แยกเป็น 3 ประเด็น ผลการประเมินสรุปได้ว่า

- 1) โครงการมีความพอเพียงสูงในเรื่องความหลากหลายของกิจกรรม แต่ความหลากหลายของผู้มาเข้าร่วมโครงการฯ ยังมีไม่มากนัก
- 2) ความพอเพียงในการดำเนินงานโครงการฯ ด้านระยะเวลาเตรียมงานไม่เพียงพอ ควรใช้เวลาานมากขึ้น ด้านข้อมูลข่าวสารน้อยไป ด้านงบประมาณมีพอเพียง แต่การใช้งบประมาณยังไม่เพียงพอกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับ
- 3) ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะให้เพิ่มการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล โดยปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และเสนอแนะให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อดำเนินการต่อไปหลังเสร็จสิ้นงาน

1.2 ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สอดคล้อง และช่วยยืนยันผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการประเมินพบว่า

- 1) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประเมินโครงการฯ ตามประเด็นทั้ง 12 ประเด็น ในระดับดีปานกลาง ถึง ดีมาก ค่าเฉลี่ยผลการประเมินมีค่าระหว่าง 3.351 - 4.185 ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่ ความเหมาะสมในการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในงานสับเซกชันชุมชนและตลาดนัดคุณธรรม การมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรม และ ความร่วมมือร่วมพลังระหว่างองค์กร/บุคคลในงานสับเซกชันฯ

2) ผลการประเมินทั้ง 12 ประเด็น สอดคล้องกันค่อนข้างมาก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญ และมีค่าระหว่าง 0.287 - 0.661 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบเดียว มีน้ำหนักองค์ประกอบทุกตัวแปรใกล้เคียงกัน เมื่อนำองค์ประกอบ “คะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ” มาวิเคราะห์ความแตกต่างของผลการประเมินระหว่างกลุ่มประชากร พบว่า กลุ่มบุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif ประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มบุคลากรองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญ

ผู้วิจัยสรุปผลการประเมินโครงการฯ นำเสนอจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุงของโครงการฯ ดังต่อไปนี้ **จุดเด่นของโครงการฯ** ที่ดีมากมี 4 ประการ

ประการแรก โครงการฯ มีการดำเนินการครบสมบูรณ์ตามกระบวนการสมัชชาทุกขั้นตอน เริ่มต้นจากการประชุมระดมปัญญาสู่สมัชชาคุณธรรม การประชุมจุดประกายสมัชชาคุณธรรม เพื่อหล่อหลอมรวมความคิดเห็นให้ได้ประเด็น และการประชุมทีมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นที่ได้ให้เชื่อมโยงกับผลการศึกษาเชิงวิชาการ สรุปเป็นประเด็นนำสู่เวทีสัมมนาผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทุกกลุ่ม ซึ่งต่างก็มีประสบการณ์ในการพัฒนา/เผยแพร่/สร้างเสริมคุณธรรมมาก่อนแล้วได้เข้าร่วมกระบวนการใช้ความคิด/ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันอย่างกว้างขวางในการประชุมก่อนสมัชชาได้ผลการประชุมนำไปสู่การประกาศเจตนารมณ์ร่วมกัน อันแสดงถึงปณิธานในการแสวงหาแนวทางร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยอย่างมีพลังในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในลักษณะของการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายต่อไป

ประการที่สอง โครงการฯ ประสบความสำเร็จสูงมากในการจัดเวทีพื้นที่สาธารณะ ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นใช้เหตุผล/หลักวิชา/ประสบการณ์ในการถกแถลง เสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ อันส่งผลให้เกิดการรวมพลังขับเคลื่อนการพัฒนาคุณธรรมสู่สังคมไทยที่หนักแน่น และการสร้าง/การขยายเครือข่ายคุณธรรมอย่างกว้างขวาง

ประการที่สาม โครงการฯ สามารถสร้างความตระหนัก และปลุกกระแสคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวาง ช่วงปี พ.ศ. 2548 อันเป็นปีเริ่มต้นของการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาตินับว่าเป็นช่วงเวลาที่มิกระแสดความสนใจในการพัฒนาคุณธรรมสูงสุดโครงการฯ แสดงให้เห็นถึงพลังมหาศาลของผู้เข้าร่วมประชุม อันจะส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย

ประการที่สี่ โครงการฯ ขยายความคิดเรื่องกระบวนการสมัชชาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ยอมรับ และเริ่มคุ้นชิน กับวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ร่วมกัน รวมทั้งวัฒนธรรมการประเมิน หลายองค์กรเริ่มรับความคิดไปใช้ประโยชน์

สำหรับ**จุดด้อยของโครงการฯ** ที่ควรปรับปรุง ส่วนใหญ่เป็นประเด็นปลีกย่อย ซึ่งหากมีการปรับปรุง ย่อมทำให้โครงการฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ควรปรับปรุง ได้แก่

1) ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยใช้สื่อหลากหลาย เน้นสื่อโทรทัศน์ และควรดำเนินการล่วงหน้าก่อนวันจัดงานประชุมใหญ่สภชคธรรรมไม่ต่ำกว่าสองเดือน

2) ควรจัดงานประชุมใหญ่สภชคธรรรมตรงช่วงเปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักจะได้มีส่วนร่วม ได้รับประโยชน์โดยตรงมากขึ้น

3) ควรมีกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากวันประชุมใหญ่สภชคธรรรม เพื่อร่วมกันวางแผนดำเนินงานต่อเนื่องตามคำประกาศเจตนารมณ์ โดยควรให้ทุกองค์กรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน

4) การจัดงานวันประชุมใหญ่สภชคธรรรมควรมีผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่มีประสบการณ์ ควรมีการวางแผนงานร่วมกันล่วงหน้า เพื่อให้องค์กรเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น มีเวลาในการเตรียมงานมากขึ้น และในวันงานควรจัดให้มีผู้ประสานงานจำนวนมากที่รู้เรื่องงานดีพอที่จะช่วยเหลือ/ตอบคำถามผู้เข้าร่วมงานซึ่งมีจำนวนมากได้ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ต้น ย่อมได้กำลังบุคลากรจากองค์กรเครือข่ายมาร่วมปฏิบัติงานมากขึ้น

5) ควรกำหนดรูปแบบการประเมิน และตัวชี้วัดให้ชัดเจน ส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายทุกกลุ่มประเมินตนเองด้วย

6) การจัดกิจกรรมในงานสภชคธรรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ถ้าเป็นกิจกรรมสำคัญควรจัดเป็นกิจกรรมหลักสำหรับทุกคนโดยไม่จัดกิจกรรมอื่นทับซ้อน

7) ควรขยายการจัดประชุมย่อยตามกระบวนการสภชคธรรรมออกไปเป็นการประชุมระดับพื้นที่ และระดับภูมิภาค เพื่อนำสู่เวทีสภชคธรรรม

2. ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับผลงานเดิม การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์แยกตามวัตถุประสงค์วิจัยข้อ 2-4 สรุปได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

2.1 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการไปแล้วกับเจตนารมณ์ร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณสอดคล้องกันว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรมตามเจตนารมณ์ร่วม ที่ประกาศในวันงานสภชคธรรรมแห่งชาติ เพราะองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ล้วนมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในมิติหนึ่งหรือหลายมิติ ปฏิบัติงานทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับพื้นที่ ศูนย์คุณธรรมมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริม เชื่อมประสานการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ทุกมิติของคุณธรรมจริยธรรม ขอบข่ายงานด้าน

คุณธรรมจริยธรรมของศูนย์คุณธรรมจึงเปรียบเสมือนร่มใหญ่ ที่ครอบคลุมขอบข่ายงานด้านคุณธรรมจริยธรรมขององค์กรเครือข่าย การจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมเป็นกระบวนการหล่อหลอมรวมความคิด ความเชื่อ ความรู้ ประสบการณ์ และปณิธานร่วมกันของสมาชิกองค์กรเครือข่าย บุคลากรของศูนย์คุณธรรม และผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน เพื่อให้ได้เจตนารมณ์ร่วมกัน ประกาศต่อสาธารณชนเป็นประจักษ์พยาน คุณธรรมจริยธรรมในคำประกาศเจตนารมณ์จึงตรงกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกมิติที่ศูนย์คุณธรรมดำเนินการ กล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และผลงานของศูนย์คุณธรรม ผลงานและบทบาทขององค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม และคุณธรรมจริยธรรมในคำประกาศเจตนารมณ์ร่วมในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน เพราะคุณธรรมจริยธรรมมีความเป็นสากล สมาชิกทุกองค์กร ทุกระดับในสังคม ล้วนมีเป้าหมายต้องการเห็นสังคมเต็มไปด้วยสมาชิกของสังคมที่เป็นคนดี ทำความดี สร้างสังคมให้เป็นสังคมสันติสุข เป็นสังคมอุดมความดี หรือสังคมอุดมคุณธรรม

2.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง/ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในประเด็นนี้ให้ผลที่สอดคล้องกันสรุปได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม/ความคิด สมาชิกองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมมีพลวัตด้านพฤติกรรมทั้งช่วงในอดีตของชีวิตที่พลิกผันจากคนที่ไม่เคยสนใจเรื่องคุณธรรม กลับมาสนใจเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และในช่วงของการเข้าร่วมโครงการฯ ที่ได้เกิดประกายความคิดจากการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนางานคุณธรรมที่ดำเนินการ ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีการเปลี่ยนพฤติกรรม/ความคิด ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำความดีเพิ่มขึ้น เมื่อได้มาเห็นถึงกระแสการมุ่งมั่นตั้งใจทำความดี สำหรับในช่วงของการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของภาพทุกกลุ่มทุกระดับมีการปรับเปลี่ยนแผนงาน กิจกรรม ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ได้จากการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงให้เห็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรม/ความคิดด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบเส้นตรงอย่างชัดเจน แนวโน้มแสดงถึงอัตราการเพิ่มคงที่อย่างมีนัยสำคัญ จากช่วงก่อนการประชุมสมัชชา 3 เดือน ช่วงระหว่างการประชุมสมัชชา และช่วงหลังการประชุมสมัชชา 3 เดือน โดยอัตราการเพิ่มขึ้นช่วงหลังโครงการฯ สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นในช่วงแรก นั่นคือ กิจกรรมการประชุมใหญ่สมัชชามีผลทำให้มีอัตราพัฒนาการกว่าอัตราพัฒนาการในช่วงแรก

2.3 ผลกระทบของโครงการฯ

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯ พบว่ามีทั้งด้านบวก และด้านลบ ในด้านบวก โครงการฯ เป็นต้นแบบที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในองค์กร/หน่วยงาน

โครงการฯ ช่วยให้บิดามารดาผู้ปกครองมีความเข้าใจบุตรหลานที่มาร่วมงานมากขึ้น มีความภาคภูมิใจและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรหลาน ช่วยให้ประชาชนทั่วไปมองโลกในแง่ดีมากกว่าเดิม เมื่อได้เห็นพลังของคนส่วนใหญ่ที่มุ่งมั่นทำดี และช่วยสร้างงานซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจของคนกลุ่มหนึ่งดีขึ้นในช่วงจัดงานประชุมใหญ่ผลกระทบด้านลบมีน้อยแต่ควรได้รับการพิจารณาปรับปรุง เช่น ความรู้สึกเสียดายงบประมาณ เกรงว่าจะได้ผลไม่คุ้มค่า ความลังเลสงสัยในการปฏิบัติงานขององค์กรว่าเป็นธุรกิจหรือเป็นการปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ส่วนผู้วิจัยได้รับผลกระทบจากโครงการฯ ทั้งในด้านการใช้เวลาในการวิจัยมากกว่าแผน ด้านการเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคม ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น และด้านการเรียนรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาคุณธรรม ที่สามารถนำไปประยุกต์ในวิชาชีพของผู้วิจัยได้

เมื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งที่เป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อสรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้/กรอบการประเมิน ผู้วิจัยพบว่าจากตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ทั้งหมดจำนวน 58 ตัวบ่งชี้ มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดในกรอบการประเมิน (log frame) รวม 51 ตัวบ่งชี้ ไม่มีตัวบ่งชี้ใดที่ผลการประเมินไม่ผ่านตามเกณฑ์การประเมิน แต่มีตัวบ่งชี้ที่ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอต่อการประเมิน 7 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังตารางที่ 7.1

ตารางที่ 7.1 สรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้ ⁽¹⁾	เกณฑ์ ⁽²⁾	ข้อมูลเชิงประจักษ์ ⁽³⁾	ผลการประเมิน
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 1 เพื่อประเมินผลการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ในด้านวิธีดำเนินการจัดการและผลการดำเนินงาน			
ก. ความสำเร็จ (ผลการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่)			
1.1 ร้อยละของจำนวนผู้เข้าร่วมงานที่เพิ่มขึ้นจากเป้าหมายที่กำหนด	เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ต่อวัน	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.2 ระดับความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ได้รับจากโครงการกับสิ่งที่ผู้เข้าร่วมโครงการคาดหวัง	$\bar{X} \geq 3$ $\%(3-5) \geq 80$	3.63 91.75 (57.15)	ผ่าน
1.3 ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าการดำเนินการ	เหมาะสม	ผ่าน
1.4 ความร่วมมือในการจัดเตรียมโครงการ	ในประเด็นนั้นๆ	มีความร่วมมือ	ผ่าน
1.5 ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	เหมาะสม	มีความร่วมมือ	ผ่าน
1.6 การทำงานต่อเนื่องหลังโครงการสิ้นสุด		มีความต่อเนื่อง	ผ่าน
ข. ประสิทธิภาพ (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่)			
1.7 อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายของกิจกรรมในโครงการแต่ละระดับต่อจำนวนผู้เข้าร่วม	1 : 1	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.8 ระดับการร่วมมือรวมพลังระหว่างองค์กร	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.48 85.32 (50.79)	ผ่าน
1.9 ร้อยละขององค์กรฯ ที่เข้าร่วมโครงการ	ร้อยละ 80	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.10 ระดับของความต่อเนื่องในการดำเนินการและการประเมินการดำเนินการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.88 93.22 (71.05)	ผ่าน
1.11 ระดับความเหมาะสมของการมอบหมายงานให้แก่บุคลากร	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.39 87.02 (42.85)	ผ่าน
1.12 การรับรู้ความเป็นมาของโครงการวัตถุประสงค์ของโครงการ และผู้ดำเนินโครงการ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าการดำเนินการในประเด็นนั้นๆ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้	ผ่าน
1.13 ระยะเวลาในการเตรียมโครงการเหมาะสม	เหมาะสม	มีความเหมาะสม	ผ่าน
1.14 ความคุ้มค่าทางการลงทุน		มีความคุ้มค่า	ผ่าน
1.15 ความร่วมมือในการเตรียมโครงการ		เกิดความร่วมมือ	ผ่าน
ค. ประสิทธิภาพ (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่)			
1.16 ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.73 92.56 (63.01)	ผ่าน
1.17 ระดับวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.899 95.8 (72.5)	ผ่าน
1.18 ระดับความเข้มของกระแสนการทำความดี	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.85 92.82 (69.91)	ผ่าน
1.19 ร้อยละของสมาชิกองค์กรคุณธรรมในเครือข่ายเดิม/จำนวนเครือข่ายใหม่	ร้อยละ 50	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.20 ร้อยละของสมาชิกองค์กรคุณธรรมในเครือข่ายเดิม/จำนวนเครือข่ายใหม่	ร้อยละ 50	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-

ตารางที่ 7.1 สรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ ⁽¹⁾	เกณฑ์ ⁽²⁾	ข้อมูลเชิงประจักษ์ ⁽³⁾	ผลการประเมิน
ค. ประสิทธิภาพ (การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพหรือไม่) (ต่อ)			
1.21 ระดับความสอดคล้องระหว่างผลที่เกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ของโครงการ	กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสอดคล้อง	สอดคล้อง	ผ่าน
1.22 ความร่วมมือในการเตรียมโครงการ	กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า	มีความร่วมมือ	ผ่าน
1.23 การได้ร่างเจตนารมณ์ตามความคาดหวัง	การดำเนินการ	ได้เจตนารมณ์ 10 ข้อ	ผ่าน
1.24 ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามเจตนารมณ์	ประเด็นนั้นๆ เหมาะสม	เป็นไปได้	ผ่าน
ง. ความตรง (ผลการดำเนินโครงการมีความตรง/สอดคล้องกับความต้องการของสังคมหรือไม่)			
1.25 ระดับความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้ร่วมดำเนินโครงการในการทำดี	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	4.13 95.58 (81.07)	ผ่าน
1.26 ระดับความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการในการทำความดี	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.93 92.15 (73.56)	ผ่าน
1.27 ความเหมาะสมของระยะเวลาจัดโครงการ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่าดำเนินการ	เหมาะสม	ผ่าน
1.28 ความเหมาะสมของกิจกรรมในโครงการและผู้รับผิดชอบโครงการ	ในประเด็นนั้นๆ	เหมาะสม	ผ่าน
1.29 ความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ	เหมาะสม	เหมาะสม	ผ่าน
1.30 การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น/แรงจูงใจ/ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการในการทำความดีและวัฒนธรรมการประเมิน		มีการแสดงออกถึงประเด็นดังกล่าว	ผ่าน
จ. ความเป็นสากล (โครงการมีความเป็นสากลในด้านของศาสนาของผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่ กระแสคุณธรรมที่เกิดขึ้นมีความเป็นสากลหรือไม่)			
1.31 อัตราส่วนระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและอื่น ๆ	94 : 4 : 1 : 1	85 : 7 : 2 : 6 (แสดงว่ามีการกระจายของศาสนา)	ผ่าน
1.32 ระดับความสอดคล้องของกระแสคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับกระแสโลก	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.85 93.01 (67.04)	ผ่าน
1.33 ระดับความสอดคล้องระหว่างกระแสคุณธรรมจริยธรรมกับหลักศาสนา	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.97 93.07 (73.16)	ผ่าน
1.34 ความเป็นสากลของรูปแบบโครงการตามหลักการจัดสมัยชา	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/เห็นว่า เป็นสากล	มีความเป็นสากล	ผ่าน
1.35 ความเป็นสากลของคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้น		มีความเป็นสากล	ผ่าน
1.36 ความเป็นตัวแทนของผู้เข้าร่วมโครงการ		มีความเป็นสากล	ผ่าน
ฉ. ความยั่งยืน (การร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินการมีความต่อเนื่องหรือไม่ องค์กรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินภายในองค์กรอย่างต่อเนื่องหรือไม่ กระแสคุณธรรมมีความต่อเนื่องยาวนานหรือไม่)			
1.37 ระดับความคงทนของการร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.96 94.74 (75.00)	ผ่าน
1.38 ระดับความคงทนของวัฒนธรรมการประเมินในองค์กร	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.88 93.22 (71.05)	ผ่าน
1.39 ระดับความคงทนของกระแสคุณธรรม	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	4.09 94.34 (79.41)	ผ่าน

ตารางที่ 7.1 สรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ ⁽¹⁾	เกณฑ์ ⁽²⁾	ข้อมูลเชิงประจักษ์ ⁽³⁾	ผลการประเมิน
จ. ความยั่งยืน (การร่วมมือร่วมพลังในการดำเนินการมีความต่อเนื่องหรือไม่ องค์กรที่เข้าร่วมโครงการมีการประเมินภายในองค์กรอย่างต่อเนื่องหรือไม่ กระแสคุณธรรมมีความต่อเนื่องยาวนานหรือไม่) (ต่อ)			
1.40 การขยายวัตถุประสงค์ของโครงการ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/ เห็นว่าการดำเนินการ	มี	ผ่าน
1.41 การทำกิจกรรมเพิ่มขึ้นระหว่างเครือข่าย	ในประเด็นนั้นๆ	มี	ผ่าน
1.42 การดำเนินงานด้านคุณธรรมต่อเนื่อง	เหมาะสม	มี	ผ่าน
1.43 การประสานงานอย่างต่อเนื่องขององค์กรรัฐและเอกชนในด้านคุณธรรมจริยธรรม		มี	ผ่าน
1.44 ความสมบูรณ์ของวาระแห่งชาติ		สมบูรณ์	ผ่าน
ข. ความพอเพียง (โครงการมีบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรอื่นพอเพียงหรือไม่ กิจกรรมในโครงการมีความหลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการหรือไม่)			
1.45 อัตราส่วนงบประมาณต่อค่าใช้จ่าย	1 : 1	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.46 อัตราส่วนจำนวนบุคลากร/เครือข่ายต่อจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ	1 : 100	ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์	-
1.47 ระดับความเพียงพอของกิจกรรมในโครงการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.50 86.45 (51.80)	ผ่าน
1.48 ระดับความหลากหลายของกิจกรรมในโครงการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.64 89.67 (58.10)	ผ่าน
1.49 ความพอเพียงด้านงบประมาณ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/ เห็นว่าการดำเนินการ	พอเพียง	ผ่าน
1.50 ความหลากหลายของโครงการเพียงพอต่อความต้องการของผู้ร่วมงาน	ในประเด็นนั้นๆ	พอเพียง	ผ่าน
1.51 ความเชื่อมโยงของกิจกรรมพอเพียงกับความเชื่อมโยงของผู้ร่วมงาน	เหมาะสม	พอเพียง	ผ่าน
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรมที่ได้จากโครงการฯ กับที่ศูนย์คุณธรรมได้ดำเนินการไปแล้ว (โครงการมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นงานของศูนย์คุณธรรมหรือไม่)			
2.1 ระดับความเชื่อมโยงระหว่างงานด้านคุณธรรมที่ทำอยู่กับงานในโครงการ	$\bar{X} \geq 3$ $\%3-5 \geq 80$	3.68 90.04 (61.00)	ผ่าน
2.2 ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์กับงานด้านคุณธรรม	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/ เห็นว่าเชื่อมโยง	เชื่อมโยง	ผ่าน
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 3 เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือร่วมพลัง และวัฒนธรรมการประเมิน (ผู้เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามกระแสคุณธรรมที่เกิดขึ้นในโครงการหรือไม่)			
3.1 ระดับพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงคุณธรรม	$\bar{X}$ ของ Slope โมเดล โค้งพัฒนาการ ≥ 1	1.236	ผ่าน
3.2 ความเปลี่ยนแปลงด้านความคิด/พฤติกรรมเชิงคุณธรรม/ความคาดหวัง หลังจากเข้าร่วมโครงการ	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/ เห็นว่าเปลี่ยนแปลง	เปลี่ยนแปลง มีพลวัต	ผ่าน

ตารางที่ 7.1 สรุปผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ (ต่อ)

ตัวบ่งชี้ ⁽¹⁾	เกณฑ์ ⁽²⁾	ข้อมูลเชิงประจักษ์ ⁽³⁾	ผลการประเมิน
วัตถุประสงค์การประเมินข้อที่ 4 เพื่อประเมินผลกระทบจากการจัดโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม (ประชาชนหรือองค์กรนอกกลุ่มเป้าหมายได้รับผลกระทบจากโครงการหรือไม่)			
4.1 ผลกระทบของโครงการฯ ในฐานะต้นแบบ มีการนำไปขยายผล	กลุ่มตัวอย่างรับรู้/ เห็นว่ามีการขยายผล	มีการขยายผลนำไปใช้	ผ่าน
4.2 ผลกระทบของโครงการฯ ต่อประชาชน ทั้งกลุ่มที่เป็นและไม่เป็นเป้าหมาย	กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีผลทั้งด้านบวกและลบ	มีผลกระทบทั้งด้าน บวกและลบ	ผ่าน
4.3 ผลกระทบของโครงการฯ ที่เกิดกับผู้วิจัยโดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของโครงการฯ	ผู้วิจัยรับรู้/เห็นว่าได้รับผลกระทบ	ได้รับผลกระทบ 3 ประการ	ผ่าน

- หมายเหตุ**
- (1) ประเด็นการประเมินที่พิมพ์ตัวตรงใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ ที่พิมพ์ตัวเอียงใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ
  - (2) $\bar{X} \geq 3$ หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถามมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 3 และ $\%(3-5) \geq 80$ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ให้คะแนนหรือประเมินตามตัวบ่งชี้ต่างๆ ในระดับ 3, 4 หรือ 5 (จากตัวเลือกในการประเมินทั้งหมด 5 ระดับ) คิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไป
  - (3) ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้คะแนนหรือประเมินตามตัวบ่งชี้ต่างๆ ในระดับ 4 หรือ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลการวิจัยแยกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1. การอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการประเมิน

แบบแผนการวิจัยเชิงประเมิน ในการประเมินโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ มีลักษณะเฉพาะตัวที่ค่อนข้างแตกต่างจากการประเมินโดยทั่วไป เพราะผู้วิจัยกำหนดแบบแผนการประเมินเป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการ ผสมผสานวิธีการประเมินหลายแบบ ได้แก่ การประเมินพหุวิธี (multi-method evaluation) การประเมินแบบมีส่วนร่วม (participatory evaluation) การประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative evaluation) และการประเมินโดยใช้โมเดลตรรกะในกรอบแบบบูรณาการ (logic model as an integrative model) เพื่อให้การประเมินมีความเหมาะสมกับงานโครงการสภชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่มุ่งประเมิน อันเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานโดยคนหลายกลุ่มและหลายระดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ เน้นทั้งการประเมินระหว่างการดำเนินการ (formative evaluation) และการประเมินสรุปรวม (summative evaluation) และกำหนดแนวคิดหลักในการประเมิน 5 ประการ คือ

- 1) การประเมินใช้วิธีการหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของโครงการ
- 2) การประเมินเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 3) การประเมินสนับสนุนการร่วมมือรวมพลังทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในโครงการ
- 4) การประเมินเน้นการส่งเสริมการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ โดยผ่านการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการประเมินที่ไม่มีการตัดสินชี้ถูกผิด และ
- 5) การประเมินต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมการประเมินสำหรับศูนย์คุณธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรและโครงการต่อไป

ในการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูลรวม 4 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์คุณธรรม บริษัท Plan Motif กลุ่มองค์กรเครือข่ายคุณธรรม กลุ่มประชาชนทั่วไปทั้งกลุ่มที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม และแหล่งข้อมูลจากเอกสารสำหรับวิธีการรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการหลากหลายโดยใช้เครื่องมือวิจัยหลายชุด ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ แบบประเมินพฤติกรรมเชิงคุณธรรมตามความคาดหวัง แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ ประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์แบบลึก ประเด็นสำหรับการจัดกลุ่มสนทนา ประเด็นสำหรับการตรวจเยี่ยมพื้นที่แบบบันทึกจากการตรวจเยี่ยมพื้นที่แบบบันทึกการเข้าร่วมการประชุมระหว่างการทำนงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม และแบบบันทึกสาระจากเอกสาร

จากแบบแผนการประเมิน ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม จากทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหารถึงผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ทำให้กระบวนการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีความน่าสนใจ มีลักษณะเฉพาะตัว ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการประเมินและการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้มีส่วนร่วมกับการประเมินครั้งนี้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบ ความเต็มใจในการให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน

ในการวิจัยเชิงประเมินโดยทั่วไป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประเมินส่วนใหญ่มักมีทัศนคติทางลบต่อการประเมิน เชื่อว่าการประเมินเป็นการจับผิด จึงมักไม่ร่วมมือในการให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนอาจพยายามให้ข้อมูลแต่ในทางบวก เพื่อให้ผลการประเมินดูดี ซึ่งมีผลทำให้การประเมินโครงการโดยทั่วไปต้องใช้ความระมัดระวังรอบคอบ สภาวะเช่นที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยมิได้พบในการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ตรงกันข้ามผู้วิจัยมีความรู้สึกประทับใจกับความเต็มใจ และความร่วมมือที่ได้รับในการให้ข้อมูลและการมี

ส่วนร่วมในการประเมินจากผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกคน อาจมียกเว้นบางคนซึ่งเป็นส่วนน้อยมาก ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ทุกระดับ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีความเต็มใจให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยเฉพาะการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบลึก การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การสนทนากลุ่ม ซึ่งต้องใช้เวลามาก ผู้วิจัยพบว่าระดับความเต็มใจจากผู้ให้ข้อมูลมีสูงมากกว่าที่ผู้วิจัยได้พบในการประเมินทั่วไป เหตุผลที่อธิบายได้ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นผู้มีจิตใจงาม มีคุณธรรมสูงกว่าบุคคลทั่วไป เนื่องจากได้เข้ามาร่วมงานและ/หรือเป็นสมาชิกศูนย์คุณธรรม องค์กรเครือข่ายคุณธรรม จึงทำให้เป็นคนที่เห็นความสำคัญของคนรอบข้าง พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรเครือข่ายคุณธรรมทุกกลุ่ม ทุกระดับ มีความเต็มใจ มีความพร้อมที่จะให้ข้อมูล ทั้งโดยการบอกเล่า การบรรยาย การจัดหาเอกสารหลักฐาน และมีความตื่นตัวสนใจที่จะเรียนรู้ ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นส่วนที่เป็นรูปธรรมด้านหนึ่ง ของผลการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมในการกระตุ้นส่งเสริมให้มีการขยายผลการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม

1.2 ความช่วยเหลือ ความร่วมมือในการปรับปรุงวิธีการประเมิน

โดยที่แบบแผนการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบบูรณาการผสมผสานวิธีการประเมินหลายแบบ โดยเน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วม และการประเมินแบบร่วมมือรวมพลัง ซึ่งต้องมีการร่วมมือระหว่างผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมิน นิสิตบัณฑิตศึกษาที่เป็นผู้รวบรวมข้อมูล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทุกระดับที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมิน ระดับความร่วมมือควรอยู่ในระดับสูงมาก และลักษณะของความร่วมมือควรมีทั้งความร่วมมือในการให้ข้อมูล และความร่วมมือในการวิเคราะห์จุดเด่นจุดบกพร่องของการประเมิน เพื่อร่วมกันหาวิธีที่จะปรับปรุงวิธีการประเมินให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น แต่ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าระดับความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกระดับทุกฝ่ายมีอยู่สูงมากแต่ลักษณะความร่วมมือในด้านความสนใจเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเห็นชอบวิธีการประเมิน และการปรับปรุงวิธีการประเมินมีค่อนข้างน้อย เหตุผลที่พออธิบายได้มี 3 ประการ ประการแรก ศูนย์คุณธรรมและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มให้ความไว้วางใจที่ประเมินของผู้วิจัย และเห็นชอบกับแนวทางการประเมินครั้งนี้ ประการที่สอง เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมค่อนข้างสั้น และแนวทางการดำเนินงานมีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ทำให้ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ต้องทำงานหนักเพื่อเตรียมงานและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานของตนตามกรอบการดำเนินงานที่เปลี่ยนไป จึงไม่มีเวลาพอที่จะให้ความเห็นเกี่ยวกับการประเมิน ประการที่สาม ซึ่งน่าจะเป็นคำอธิบายที่สมเหตุสมผล คือ สภาพการดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ไม่เอื้อให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการประเมินโครงการฯ ครั้งนี้

1.3 ความสนใจในการใช้ผลการประเมิน

โดยธรรมชาติ เมื่อมีการประเมินโครงการโดยนักประเมินภายนอกโครงการ ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานโครงการ มักจะสนใจติดตามความก้าวหน้าในการประเมิน ต้องการรู้ผลการประเมิน และผู้บริหารระดับสูงมักเรียกหาสรุปผลการประเมิน เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ ผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้เสียก็นำผลการประเมินโดยนักประเมินภายนอกไปเปรียบเทียบกับผลการประเมินภายในซึ่งเป็นการประเมินตนเอง แต่ในการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทุกคนทุกกลุ่มในโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ยกเว้นผู้บริหารบริษัท Plan Motif ให้ความสนใจติดตามความก้าวหน้าของผลการประเมินค่อนข้างน้อย เกือบทุกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมยกเว้น บริษัท Plan Motif ไม่มีการประเมินผลการดำเนินงาน/กิจกรรมอย่างเป็นทางการ ข้อเท็จจริงในประเด็นนี้มีได้หมายความว่าไม่มีการประเมินการปฏิบัติงานของแต่ละองค์กร แต่หมายความว่าอาจมีการประเมินตนเองอย่างไม่เป็นทางการ หรืออาจมีการประเมินอย่างเป็นทางการแต่ผู้วิจัยมิได้รับข้อมูลก็ได้ คำอธิบายสภาพข้อเท็จจริงด้านนี้ ได้แก่ การปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมปฏิบัติงานในการเตรียมการและการจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติครั้งนี้ เป็นการปฏิบัติงานที่ทำมาแล้วหลายครั้ง เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมหลายกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากองค์กรเครือข่ายคุณธรรมส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม ในลักษณะการจัดนิทรรศการ/กิจกรรมแสดงผลการดำเนินงานของตน ซึ่งอาจได้เคยแสดงหรือจัดนิทรรศการมาแล้วหลายครั้ง และมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงงานของตนเป็นอัตโนมัติ

1.4 การเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการประเมิน

เมื่อมีการประเมินแบบมีส่วนร่วม นักประเมินมักได้เรียนรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับโครงการจากผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้เสียได้เรียนรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับโครงการจากผู้ร่วมโครงการ และได้เรียนรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับกระบวนการประเมินจากนักประเมิน สำหรับการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้ ลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแบ่งตามเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การเรียนรู้สาระของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผลการวิจัยเชิงประเมินบ่งชี้ว่าสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมส่วนหนึ่งที่อยู่ต่างจังหวัดห่างไกล และมีโอกาสเป็นครั้งแรกที่ได้เข้าร่วมประชุมระดมสมองประกาศเจตนารมณ์การทำดีร่วมกัน เป็นกลุ่มที่ได้เรียนรู้มากที่สุด และผลจากการเรียนรู้ว่ามีคนตี

จำนวนมากพร้อมที่จะร่วมทำดีเป็นสิ่งที่เพิ่มพลังใจในการทำดีมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้เรียนรู้แนวคิดที่แตกต่างอันจะนำไปช่วยพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของตน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณยืนยันว่าบุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif สมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ เกิดการเรียนรู้ มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม/ความคิดด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม ความมุ่งมั่นที่จะทำดี มีแรงจูงใจที่จะทำดี เชิญชวนให้ผู้อื่นร่วมทำความดี เพิ่มมากขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยืนยันว่า กลุ่ม บุคลากรทุกกลุ่มเกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่ม IDEA ให้ข้อมูลว่าได้แนวคิดใหม่จากการเยี่ยมชมสอบถามหาความรู้จากองค์กรเครือข่ายไปดำเนินการต่อ ผู้วิจัยได้เรียนรู้และได้รับสิ่งดีๆ เป็นประสบการณ์ตรงจากกิจกรรมและนิทรรศการวันงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ที่องค์กรเครือข่ายคุณธรรมมีส่วนร่วมจัดนำเสนอเผยแพร่ผลงาน และจากการรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินครั้งนี้ทั้งโดยการสัมภาษณ์แบบลึก การสนทนากลุ่ม การตรวจเยี่ยมพื้นที่ การเข้าร่วมประชุมเตรียมการจัดงาน และการประชุมระดมความคิด ผู้วิจัยประทับใจกับความร่วมมือในการจัดงานด้วยใจ และบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร จากทุกคนทุกฝ่ายทั้งของศูนย์คุณธรรม และองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ประสบการณ์ตรงที่ผู้วิจัยได้รับสะท้อนให้เห็นความเต็มใจในการให้ของทุกฝ่าย

ประการที่สอง การเรียนรู้สาระส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน แม้ว่าผู้วิจัยได้รับรู้จากผู้เกี่ยวข้อง/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ให้ความสนใจน้อยกับการติดตามผลการประเมินโครงการฯ และมีส่วนร่วมน้อยในการให้ความคิดเห็นแก่ผู้วิจัยในการประเมินครั้งนี้ แต่ให้ความสนใจกับการประเมินการกระทำของตนเอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณระบุว่า บุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif สมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ ทั้ง 4 กลุ่ม มีแนวโน้มที่จะประเมินการกระทำของตนเอง มีแนวโน้มที่จะสร้างความร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการส่งเสริมความดี ดำเนินงาน และประเมินคุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น ผลการวิเคราะห์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นหลักคิดของบุคลากรทั้ง 4 กลุ่ม ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินตนเอง การรู้จักตัวตนที่แท้จริง เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

2. การอภิปรายเกี่ยวกับผลการประเมิน

2.1 ความสำเร็จของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ผลการวิเคราะห์โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม สรุปได้ว่าการจัดทำเอกสารโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ยังขาดความ

สมบูรณในเรื่องงบประมาณ และเรื่องผู้รับผิดชอบงาน และการจัดทำเอกสารโครงการฉบับปรับปรุงที่ทันกับเหตุการณ์เพื่อแจกจ่ายให้ผู้เกี่ยวข้องยังทำได้ไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้เกี่ยวข้องและบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานบางส่วนไม่มีโอกาสร่วมตัดสินใจ หรือไม่ทราบรายละเอียดในการดำเนินงาน แต่ผลการวิจัยบ่งชี้ชัดเจนว่า แม้จะมีปัญหาด้านเอกสารโครงการ แต่การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ประสบความสำเร็จ ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย และมีผลกระทบในวงกว้างถึงประชาชนผู้ที่ไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ ความสำเร็จดังกล่าวสะท้อนถึงปัจจัยที่นำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม หลายประการ

ประการแรก โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีกิจกรรมเด่นที่เป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาร่วมงาน ได้แก่ ปาฐกถาและการรับประกาศเจตนารมณ์โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี การบรรยายพิเศษโดยนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ราชภานุอาวุโส และอาจารย์สุเมธ ตันติเวชกุล การจัดนิทรรศการ กิจกรรมต่างๆ ขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม

ประการที่สอง การมีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน

ประการที่สาม ลักษณะงานที่เป็นการจัดงานโดยคนดีทำความดี เพื่อระดมคนดีให้มาทำความดีร่วมกันมากขึ้น และ

ประการที่สี่ การมีพันธมิตรองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ของศูนย์คุณธรรม ที่มั่นคง

2.2 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณธรรมจริยธรรม ที่เป็นเจตนารมณ์ตามประกาศในสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ กับคุณธรรมจริยธรรมที่ศูนย์คุณธรรมดำเนินการไปแล้ว

สำหรับผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ร่วมของสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและงานด้านคุณธรรมของศูนย์คุณธรรมและองค์กรเครือข่าย ที่พบว่า วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์และผลงานที่ผ่านมาของศูนย์คุณธรรมมีความเชื่อมโยงกับคำประกาศเจตนารมณ์ฯ โดยส่วนใหญ่มีความเชื่อมโยงอยู่ในระดับที่ชัดเจนค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับบทบาทขององค์กรเครือข่ายคุณธรรมส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อมโยงกับคำประกาศเจตนารมณ์ฯ ในระดับที่ชัดเจนค่อนข้างมากนั้น อาจเป็นเพราะคุณธรรมความดีมีความเป็นสากลในตัวเอง สมาชิกทุกคนจากแต่ละองค์กรล้วนมีเป้าหมายเดียวกันคือต้องการเห็นสังคมที่เต็มไปด้วยสมาชิกของสังคมที่เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นความมุ่งมั่นในการสร้าง “สังคมอุดมคุณธรรม” นั้นเอง

ข้อสังเกตประการหนึ่งจากผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงฯ คือ คำประกาศเจตนารมณ์ในข้อที่ 9 “พัฒนาดัชนีชี้วัดคุณธรรมในทุกระดับเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ” นั้นมีเพียงศูนย์คุณธรรมที่มียุทธศาสตร์และผลงานที่

เชื่อมโยงกับคำประกาศข้อนี้อย่างชัดเจน ในขณะที่องค์กรเครือข่ายยังมีบทบาทในประเด็นนี้ค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยเสนอแนะให้ศูนย์คุณธรรมทำหน้าที่เป็นผู้ประสานองค์ความรู้จากองค์กรเครือข่ายต่างๆ โดยจัดการประชุมโต๊ะกลมเพื่อระดมความคิดในการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้องค์กรเครือข่ายมีส่วนร่วม/บทบาทที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ข้อที่ 9 นี้ อย่างชัดเจนมากขึ้น ทั้งยังเป็นการช่วยสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม และเกิดความภูมิใจในงานด้านคุณธรรมเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ชัดเจนว่า บุคลากรของศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif สมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม ผู้เข้าร่วมโครงการ และผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ ทั้ง 4 กลุ่ม มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรม/ความคิดด้านความตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม ความมุ่งมั่นที่จะทำดี มีแรงจูงใจที่จะทำดี เชิญชวนให้ผู้อื่นร่วมทำความดี เพิ่มมากขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเพิ่มขึ้นแบบเส้นตรง แสดงว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมมีค่าคงที่ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมประชุมสมัชชามีส่วนทำให้อัตราการเพิ่มขึ้นสูงมากกว่าอัตราการเพิ่มช่วงก่อนเข้าร่วมประชุม แต่ผลการวิจัยยังไม่สามารถระบุได้ว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการร่วมประชุมสมัชชาและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของบุคลากรทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีความตั้งใจมีเจตนารมณ์ที่จะทำความดีอยู่ก่อนแล้ว ในสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างไร หากมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยมีกลุ่มเปรียบเทียบตามหลักการวิจัย น่าจะได้ผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ในการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไป และประชาชนกลุ่มเสี่ยงเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2.4 ผลกระทบของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ชัดว่า โครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีผลกระทบค่อนข้างสูงต่อประชาชนที่มีใช้กลุ่มเป้าหมาย แต่ได้รับรู้เรื่องโครงการฯ และ/หรือได้เข้าร่วมงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม แต่มีผลกระทบน้อยต่อประชาชนที่ไม่ได้รับรู้เรื่องโครงการฯ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ดีเท่าที่ควร ผลกระทบที่สำคัญเป็นผลกระทบต่อสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรม และผู้สนใจปฏิบัติงานด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เช่นกลุ่ม IDEA ได้แนวคิดไปปรับปรุงงาน มีองค์กรนำโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมไปใช้เป็นต้นแบบ ในการดำเนินงานขององค์กร กลุ่มสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมที่เข้าร่วมงานครั้งแรกมีกำลังใจ มีความภาคภูมิใจที่จะทำความดีเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ได้เห็นพลังของคนส่วนใหญ่ในการทำมาความดี สำหรับผลกระทบของโครงการฯ ที่มีต่อผู้วิจัย เป็นผลกระทบทางบวก ทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนที่เป็นการปฏิบัติที่ดี ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป เมื่อพิจารณาลงลึก จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เป็นข้อค้นพบดังกล่าวนี้เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้น แล้วมีผลส่งต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำความดีในช่วงต่อไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลกระทบของโครงการที่จริงแล้วไม่อาจแยกขาดจากผลที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ

3. การอภิปรายเกี่ยวกับข้อจำกัดในการประเมิน

การวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับการวิจัยทั่วไป ข้อจำกัดในการประเมินครั้งนี้ เป็นข้อจำกัดเกี่ยวกับการออกแบบการประเมินที่ใช้การประเมินเชิงปริมาณ ควบคู่กับเชิงคุณภาพ และความสมบูรณ์ของข้อมูลสำหรับการประเมินหลายประเด็น หากมีการประเมินครั้งต่อไป ควรได้มีการพิจารณาปรับปรุงในประเด็นที่เป็นข้อจำกัดเหล่านี้

ประเด็นแรก คือ ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลด้านวงเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพราะ ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ทุกระดับ และไม่สามารถระบุวงเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบได้ ซึ่งมีผลทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพด้านความคุ้มค่า ด้านประสิทธิผลการดำเนินงาน-ต้นทุนของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมได้ ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามผู้วิจัยว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายเป็นงบประมาณที่ใช้อยู่ประจำ ไม่สามารถแยกประมาณการเฉพาะส่วนได้ ผู้ให้ข้อมูลบางคนระบุว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานน้อยมาก หรือมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ไม่ระบุปริมาณหรือวงเงิน

ประเด็นที่สอง คือ ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ โดยที่ผู้รับผิดชอบจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม จัดให้มีการลงทะเบียนสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ แต่ไม่มีการลงทะเบียนสำหรับส่วนงานตลาดนัดคุณธรรม ขาดสถิติข้อมูลจำนวนผู้มาร่วมงานแต่ละวัน และตัวเลขการสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มในองค์กรเครือข่ายคุณธรรมแต่ละองค์กร ข้อมูลที่ใช้บางส่วนเป็นข้อมูลจากประมาณการ

ประเด็นที่สาม คือ ความไม่สมบูรณ์ของระบบเอกสารขององค์กร ในการวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนหนึ่งจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยพบว่าหลายหน่วยงาน องค์กรเครือข่ายมิได้มีการจัดระบบเอกสารเอกสาร หลายหน่วยงานใช้การจำแทนระบบเอกสาร ทำให้ไม่สามารถอ้างอิงได้อย่างสมบูรณ์ การประชุมบางครั้งไม่มีการจัดทำรายงานการประชุม และการรับรองรายงานการประชุม ทำให้ข้อมูลหลายอย่างที่ควรรับรู้ร่วมกันไม่เป็นที่รับรู้ การเตรียมการเพื่อการรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินทำได้ยาก ผู้วิจัยเชื่อว่าหากมีการจัดทำระบบเอกสารที่สมบูรณ์ จะทำให้การดำเนินงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและ

ตลาดนัดคุณธรรมประสบความสำเร็จระดับสูงมากขึ้น และการประเมินโครงการได้ผลการประเมินที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ประเด็นที่สี่ คือ ความไม่สมบูรณ์ในการกำหนดคำถามประเมินเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ในระยะแรกผู้วิจัยมิได้มีประสบการณ์ในเรื่องสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติมากเท่าที่ควร และเน้นการออกแบบการประเมินเน้นหนักไปในทางการประเมินเชิงปริมาณ มีผลทำให้ข้อมูลเชิงคุณภาพไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถศึกษาวิเคราะห์ความเป็นพลวัตด้านพฤติกรรม/ความคิดของผู้เข้าร่วมโครงการได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยเชื่อว่าหากมีการกำหนดคำถามการประเมินเชิงคุณภาพให้ชัดเจน เช่น ผู้เข้าชมนงานให้ความสนใจกิจกรรมนิทรรศการประเภทใดมากที่สุด เพราะเหตุผลอะไร ผลจากการชมกิจกรรมนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด/พฤติกรรมด้านคุณธรรมอย่างไรบ้าง ได้เรียนรู้อะไร และได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปทำประโยชน์อย่างไร ย่อมทำให้ได้ข้อค้นพบจากการประเมิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป

การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป เป็นกิจกรรมที่ศูนย์คุณธรรมควรต้องดำเนินงานต่อเนื่อง และเร่งด่วน ก่อนที่คำประกาศเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ ในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 จะลางเลือนไป จากกระแสของสังคม การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป น่าจะต้องคงจุดเด่นของโครงการและปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของโครงการ ลักษณะเด่นที่ควรรักษาไว้ ได้แก่ กิจกรรมเด่นที่เป็นเสมือนแม่เหล็กดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาร่วมงาน ได้แก่ ปาฐกถาและการรับประกาศเจตนารมณ์โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี การบรรยายพิเศษโดยผู้ที่เป็นต้นแบบเป็นตัวอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม การจัดนิทรรศการ กิจกรรมต่างๆ ขององค์กร เครือข่ายคุณธรรม การมีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินงาน และลักษณะงานที่เป็นการจัดงานโดยคนดีทำความดี เพื่อระดมคนดีให้มาทำความดีร่วมกันมากขึ้น จุดอ่อนที่ควรปรับปรุงได้แก่ การประชาสัมพันธ์ในวงกว้างให้ถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกระดับ การจัดระบบเอกสารแจกจ่าย ผู้เกี่ยวข้องในการประชุมเตรียมงาน การวางระบบการดำเนินงานโดยจัดโครงการย่อยมีผู้รับผิดชอบเฉพาะโครงการย่อย ควบคู่ไปกับการประชุมหัวหน้าผู้จัดโครงการย่อยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การจัดระบบลงทะเบียนผู้เข้าร่วมงาน การเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติให้มากขึ้นแทนที่จะจำกัดจำนวนผู้เข้าประชุม ในส่วนของตลาดนัดคุณธรรมควรกำหนดรูปแบบของตลาดให้มีความเชื่อมโยงระหว่างบูธมากขึ้น

นอกจากนี้การจัดงานโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป ควรมีการประเมินโครงการฯ ทั้งแบบประเมินภายนอกและประเมินภายใน โดยใช้ผลการประเมินโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมจริยธรรม และใช้ข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการประเมินโครงการฯ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม

คำประกาศเจตนารมณ์งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 ทั้ง 10 ประการ เปรียบเสมือนพันธะสัญญาที่ศูนย์คุณธรรมควรดำเนินการประสานงาน บริหารจัดการให้องค์กรเครือข่ายคุณธรรมจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ อย่างเป็นรูปธรรม โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ที่กำลังดำเนินการ นับเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรมตามเจตนารมณ์ประการที่ 9 อย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินการจัดโครงการต่อเนื่องของศูนย์คุณธรรม นอกจากควรจะมีลักษณะที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ ดังกล่าวแล้ว ควรเชื่อมโยงกับมติของคณะรัฐมนตรีเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ คนไทยแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง อันมีภารกิจสำคัญคือ การพัฒนาจิตวิญญาณและปัญญา อันจะแก้ปัญหาสังคมไทยให้สมดุล และ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2547 เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 90 พรรษา ใน พ.ศ. 2560

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

3.1 การวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม

ผลพลอยได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ตรงและได้เรียนรู้รูปแบบการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ทั้งในด้านการวิเคราะห์ปัญหา รูปแบบการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของโครงการที่มีคุณค่าหลายโครงการ รูปแบบการแสวงหาแนวร่วม และรูปแบบการขยายเครือข่าย หากมีการวิจัยสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานทั้งหมดขององค์กรเครือข่ายคุณธรรม ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร ทั้งยังเป็นการเผยแพร่แนวคิดในการดำเนินงานไปสู่องค์กรกลุ่มอื่น

3.2 การวิจัยในหัวข้อตามเจตนารมณ์ที่ประกาศในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ

การดำเนินการของศูนย์คุณธรรมในการจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับเจตนารมณ์ ที่ประกาศในงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ จะได้ผลดียิ่งขึ้นเมื่อมีการวิจัยในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเจตนารมณ์ทั้ง 10 ประการ นั้นเป็นพื้นฐานในการกำหนดโครงการ การวิจัยอาจมีทั้งการวิจัย

เอกสารเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานในประเทศต่างๆ การวิจัยพัฒนารูปแบบและนำร่องการใช้รูปแบบ และการวิจัยแบบบูรณาการ

3.3 การวิจัยประเมินสมัชชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่สอง

ศูนย์คุณธรรมระบุว่า จะจัดสมัชชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่ 2 และคงกำหนดให้มีการประเมิน รูปแบบการวิจัยประเมินสมัชชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 2 ควรพิจารณาเรื่องข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ และออกแบบการวิจัยประเมินให้เน้นการประเมินเชิงคุณภาพมากขึ้น ควรเพิ่มบทบาทการประเมินตนเองโดยองค์กรเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม และโดยบุคลากรของศูนย์คุณธรรม ควบคู่ไปกับการประเมินโดยนักประเมินภายนอก เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2547). *การประเมินสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 2546: บทวิเคราะห์จากมุมมองการเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) Available online: <http://www.hsro.or.th/documents/2708-644-2546.pdf>.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2547). *หลักการและวิธีการประเมินอภิमान*. เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมปฏิบัติการ เรื่อง การประเมินอภิमान (Meta-evaluation) จัดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) วันที่ 29 มีนาคม 2547 ณ โรงแรมสุดาพาเลซ กรุงเทพมหานคร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2549). *การประเมินอภิमान: แนวคิดและหลักการ*. ใน สุวิมล ว่องวาณิช (บรรณาธิการ). *การประเมินอภิमान: วิธีวิทยาและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เครือข่าย สมศ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, ดิเรก สุขสุนัย และรุ่งนภา ตั้งจิตเรจริญกุล. (2548). *รายงานการวิจัยสังเคราะห์สังเคราะห์จะอธิษฐานวันวิสาขบูชา เรื่องสังเคราะห์จะอธิษฐาน: ปรณิธานทำความดีร่วมกัน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และวรรณิ เจตจำนงนุช. (2548). *การสังเคราะห์รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- นิตา ชูโต. (2536). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: เพมโปรดักชั่นส์.
- บริษัท Plan Motif. (2548). *งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่ 1*. เอกสารประกอบการประชุมสรุปแนวทางการจัดงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ 23 กันยายน 2548 ณ ศูนย์คุณธรรม บ้านพิษณุโลก. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (อัดสำเนา).
- บริษัท Plan Motif. (2548). *รายงานการวิจัยสังเคราะห์ประเด็นการประชุม “ระดมปัญญา สู่สมัชชาคุณธรรม” และ “จุดประกายสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ”*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสมัชชาคุณธรรม. วันที่ 4 ตุลาคม 2548 ณ โรงแรมเอสซีปาร์ค. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (อัดสำเนา).

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2536). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). 2548. *ปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เนื่องในพิธีเปิดศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) วันพุธที่ 29 ธันวาคม 2547 ณ ดิกล้านติโมตรี ทำเนียบรัฐบาล*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). 2548. *ร่วมแรงแข่งขัน ร่วมกันทำดี: สภามหาวิทยาลัยและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 วันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ณ ห้องบอลรูม ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). 2549. *การประชุมสภามหาวิทยาลัยและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ 1 วันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 ณ ห้องบอลรูม ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.). (2547). *การประเมินกระบวนการจัดประชุม สภามหาวิทยาลัย ปี 2547*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.). Available online: <http://www.hsro.or.th/documents/>.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2544). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และนางลัดดาวัลย์ วิรัชชัย. (2547). *การประเมินหลักสูตรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: การประเมินอภิธานและการวิเคราะห์อภิธาน*. รายงานวิจัยในโครงการประกันคุณภาพการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุวจี กู๊ด. (2547). *กลไกสุขภาพภาคประชาชนกับกระบวนการปฏิรูประบบสุขภาพ: กรณีศึกษา กลไกสุขภาพภาคกลาง พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.). Available online: <http://www.hsro.or.th/documents/>.
- สุวิมล ว่องวานิช และคณะ. (2548). *โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์คุณธรรม.

- Agency's Technical Cooperation. (1997). *Technical Co-operation Report for 1996*. Available online: <http://www.iaea.org/About/Policy/GC/GC41/documents/eval.html>.
- Baker, E.L., Linn, R.L. and Herman, J.L. (1996). CRESST: A continuing mission to improve educational measurement. *Evaluation Comment*. National Center for Research and Evaluation, Standards and Student Testing, UCLA. Available online: <http://www.cse.ucla.edu/CRESST/pages>.
- Brandon, P.R. (1998). Stakeholder participation for the purpose of helping ensure validity: bridging the gap between collaborative and non-collaborative evaluations. *American Journal of Evaluation*. 19(3): 325-337.
- Center for Disease Control and Prevention (CDC). (2006). *Logic Model Resources*. CDC Evaluation Working Group. Available online: <http://www.cdc.gov/eval/resources.htm>.
- Cousins, J.B., Donohue, J.J. and Bloom, G.A. (1996). Collaboration evaluation in North America: evaluators' self-reported opinions, practice and consequences. *Evaluation Practice*. 17(3): 207-226.
- Cousins, J.B. and Earl, L.M. (1992). The case for participatory evaluation. *Educational Evaluation and Policy Analysis*. 14(4): 397-418.
- Crawford, T. (2005). *eRider Starter Kit*. Available online: http://www.soros.org/initiatives/information/articles_publications//erider__20050728/erider__20050727.pdf.
- Dykeman, M., MacIntosh, J., Seaman, P. and Davidson, P. (2003). Development of a program logic model to measure the process and outcomes of a Nurse-Managed Community Health Clinic. *Journal of Professional Nursing*. 19(3): 197-2003. Available online: http://post.queensu.ca/~hh11/assets/applets/Program__Logic__Model__in__Community Health.pdf.
- Embretson, S.F. and Reise, S.P. (2000). *Psychometric Methods: Item Response Theory for Psychologists* (Multivariate Application Series). Mah Wah, New Jersey: Lawrence Earlbaum Assoc., Inc.
- Ebel, R.L. (1972). *Essentials of Educational Measuremet*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

- Gall, M.D., Borg, W.R. and Gall, J.P. (1996). Evaluation research. Pp. 679-723. *Educational Research: an Introduction (6th Edition)*. White Plain: Longman Publishers.
- Guba, E.G. and Lincoln, Y.S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Newbury Park, Sage Publications.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. and Tatham, R.L. (2006). *Multivariate Data Analysis (Sixth Edition)*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Harvey, L. (1999). Evaluating the evaluators. *Centre for Research into Quality, UCE*, Birmingham. Available online: <http://www.uce.ac.uk/crq/publications/cp/cp/chile99.html>.
- Heron, J. (1996). *Co-operative Inquiry: Research into Human Condition*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Inter-Parliamentary Union (IPU) (2006). Rules of Assembly. Office of the Permanent Observer of the IPU to the United Nations. Available online: <http://www.ipu.org/Strct-e/Istconf.htm>.
- International Association for the Promotion of Co-operation with Scientists from the New Independent States of the Former Soviet Union (INTAS). (2005). Statement Adopted by the INTAS General Assembly on the External Report by Prof. P. Idenburg of INTAS' Programmes 1993-2003. Available online: <http://www.intas.be/>
- International Council of AIDS Service Organizations (ICASO). (2006). *Community Participation in the Monitoring and Evaluation of the Implementation of the UNGASS Declaration of Commitment*. UNAIDS. Available online: <http://www.icaso.org/ungass.0.htm>
- International Institute of Noise Control Engineering (I-INCE). (2001). *Rules and Procedures: Part 5: I-INCE Congress Evaluation Committee*. Available online: <http://www.i-ince.org/ru/es5.html>.
- Kirk, R.E. (1995). *Experimental Design: Procedures for the Behavioral Science*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.

- Land, R. (1997). Moving up to complex assessment systems. *Evaluation Comment*. National Center for Research and Evaluation, Standards and Student Testing, UCLA. Available online: <http://www.cse.ucla.edu/CRESST/pages>.
- Lawrenz, F., Keiser, N. and Lavoie, B. (2003). Evaluative site visits: a methodological review. *American Journal of Evaluation*. 24(3): 341-352.
- Leadership Advantage. (2001). Managing dynamic change. Executive Coaching and Organization Development. Available online: <http://www.leadershipadvantage.com/managingdynamicchange.shtml>.
- Linn, R.L. (2000). Assessment and Accountability. *Educational Researcher*. 29(2): 4-16.
- Marsh, G.E. (2001). *AIL 601 Evaluation*. Available online: http://www.bamed.ua/edu/ail601/student_evaluation.htm.
- Non-Governmental Organizations (NGO). (1997). Towards a Peoples Assembly by the Year 2000. UN Peoples Assembly. Available online: <http://www.ngos.net/ngos/plpassem.html>.
- Non-Governmental Organizations (NGO). (1997). Millennium NGO Forum 'The UN for the 21st Century'. UN. Available online: <http://www.ngo.org/millennium/millennium.htm>
- Northern Forum General Assembly. (2003). The Northern Forum as a Tool to Address Issues of Importance to Northerners. Northern Forum Assembly Opening of Governors Summit, Saint Petersburg. Available online: <http://www.northernforum.org/download?id=149>.
- Office of International Oversight Services (OIOS). (2006). *Achievements*. United Nations. Available online: <http://www.un.org/Depts/oios/achievements.htm>.
- Office of Medical Education. (2004). *Program Evaluation and Improvement Strategy*. Available online: <http://ome.med.unsw.edu.au/ome.nsf/website/evaluation.strategy>.
- Penna, R. and Phillips, W., Harvard family Research project (HFRP). (2005). Promising practices: eight outcome models. *The Evaluation Exchange*. 11(2). Available online: <http://www.gse.harvard.edu/hfrp/eval/issue30/pp1.html>.

- Program Development and Evaluation (PD&E), University of Wisconsin Extension (UWEX). (2005). *Logic Model*. Available online: <http://www.uwex.edu/ces/pdande/evaluation/evallogicmodel.html>.
- Rummel, R.J. (2002). *Understanding conflict and war: vol.1: the dynamic psychological field*. chapter 15, situation, expectations and triggers. Available online: <http://www.hawaii.Edu/powerkills/DSF.CHAP15.htm>.
- Scriven, M. (2003). *Meta-evaluation*. Available online: <http://eval.cgu.edu/lectures/evtypes/metaeval/>.
- Scot-little, C., Hamann, M.S. and Jurs, S.J. (2002). Evaluations of after-school programs: a Meta-evaluation of methodologies and narrative synthesis of findings. *The American Journal of Education*. 23(4): 387-419.
- Shepard, L.A. (2000). The Role of assessment in a learning culture. *Educational Researcher*. 29(7): 4-14.
- Smith, A.C., Frank, L.M., Wirth, S., Yanike, M., Hu, D., Kubota, Y., Graybeil, A.M., Suzuki, W.A. and Brown, E.N. (2004). Dynamic analysis of learning in behavioral experiments. *Journal of Neuroscience*. 24(2): 461-447. Available online: <http://www.hebb.mit.edu/Course/quals/learning-2004.pdf>
- Southwest Educational Development Laboratory (SEDL), Research Utilization Support and Help (RUSH). (2005). *Learn About Utilization Logic Models*. Available online: <http://www.researchutiization.org/logicmodel/learn.html>.
- State of New Jersey. (2006). *Rules of the General Assembly*. Available online: <http://www.njleg.state.nj.us/legislativepubs/Rules/AsmRules.pdf>.
- Stufflebeam, D.L. (2001). Evaluation models. *New Direction for Evaluation*. 89.
- Unitarian Universalist Association (UUA). (2002). Unitarian University Association 41st General Assembly, June 20-24, 2002: From Quebec to the World. Unitarian Universalist Association (UUA). Available online: <http://www.uua.org/ga/ga02/feedbackform.html>.
- Unitarian Universalist Association (UUA). (2005). UUA General Assembly 2005-Forth Worth. *All Soul Quarterly Review*. 10(2): Spring/Summer. Available online: <http://www.uua.org/ga/ga05/>.

- Unitarian Universalist Association - Commission on Social Witness (UUA-CSW). (2005). *Moral values for a Pluralistic Society*, UUA Study/Action Issue 2005-2007. Available online: <http://www.uua.org/csw/>.
- United Nations. (2006). *Youth at the United Nations. 10-Year Review of the World Programme of Action for Youth: 60th Session for the General Assembly*. United Nations (UN). Available online: <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/ga60.htm>.
- United Nations Evaluation Group (UNEG). (2005). *Norms for Evaluation in the UN System*. Available online: <http://www.fao.org/pbe/pbee/common/ecg/234/en/ACF617F.doc>.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2006). *Participation, UNGASS Mandate and UNODC Lesson Learned*. Available online: http://www.unodc.org/Onodc/alternativedevelopmentproject__participation.htm.
- United Nations General Assembly (UNGA). (2006). *Programme Performance of the United Nations for the Biennium 2004-2005*. United Nations. Available online: <http://www.Daccessdds.un.org/doc/UNDOC/No6/275/24/PDF/NO627524.pdf>.
- University of Wisconsin Extension (UWEX). (2002). *Welcome to Enhancing Program Performance with Logic Model*. Board of Regents of the University of Wisconsin System. Available online: http://www.uwex.edu/ces/lmcourse/ramfiles/course__overview__audio.ram.
- Vaughn, S., Scum, J.S. and Sinagub, J. (1996) *Focus Group Interview in Education and Psychology*. Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- Vincent, P.F. (1999). *Developing Character in Students: A Primer for Teachers, Parents and Communities. (Second Edition)*. Chapel Hill: Character Development Publishing.
- Waters, G.A. (1998). Critical evaluation for education reform. *Educational Policy Analysis Archives*. 6(20): 1-34. Available online: <http://www.epaa.asu.edu/epaa/v6n20.html>.
- Wiersma, W. and Jurs, S.G. (1990). *Educational measurement and testing*. Boston: Allyn and Bacon.

Worthen, B.R. and Sander, J.R. (1973). *Educational Evaluations: Theory and Practices*. Worthington, Ohio: Charles A. Jones Publishing Company.

Young Religious Unitarian Universalists (YRUU). (2004). 2006 General Assembly & Youth Caucus: Frequently Asked Questions (FEQ). Unitarian Universalists Association (UUA). Available online: <http://www.uua.org/YRUU/events/gafaq/html>.

ภาคผนวก

ก. เครื่องมือวิจัย

- ก.1 แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม
- ก.2 แบบสอบถามสำหรับบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif
- ก.3 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมในสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม
- ก.4 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ร่วมงานที่เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม
- ก.5 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ร่วมงานที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม
- ก.6 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในการตรวจเยี่ยมเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม
- ก.7 แนวทางการสนทนากลุ่มผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม
- ก.8 แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ

ข. รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยตรวจเยี่ยมพื้นที่

ค. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ง. รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ไม่ได้มาร่วมงานและไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม

จ. รายชื่อคณะผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา

ภาคผนวก ก. เครื่องมือวิจัย

ก.1 แบบสอบถามสำหรับผู้เข้าร่วมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

ตอนที่ 1 กรุณากรอกข้อมูลหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. เพศ ชาย หญิง   3. ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ).....
4. อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา   ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ธุรกิจส่วนตัว/ลูกจ้างเอกชน อื่น ๆ (ระบุ).....
5. ที่อยู่..... โทรฯ.....
6. ท่านเป็นสมาชิกองค์กรคุณธรรมใดบ้างหรือไม่   เป็น   ไม่เป็น
7. ท่านสมัครเป็นสมาชิกใหม่ขององค์กร/เครือข่ายคุณธรรมภายในงานหรือไม่   สมัคร ไม่สมัคร

ตอนที่ 2 กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น/ความรู้สึกของท่าน โดย 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น														
	1	2	3	4	5										
1. การจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมมีกรรมกรดูแลทั่วถึงเหมาะสม															
2. การจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมมีความเชื่อมโยงกับงานด้านคุณธรรมของไทย															
3. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันทำความดี															
4. สิ่งที่ได้รับจากสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมสอดคล้องกับความคาดหวังของท่าน															
5. การจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมสะท้อนให้เห็นความร่วมมือระหว่างองค์กร															
6. สมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมสามารถสร้างกระแสการทำความดีให้เกิดขึ้นได้															
7. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับกระแสความดีของโลก															
8. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับหลักของทุกศาสนา															
9. กิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯเพียงพอและเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมงาน															
10. กิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯมีความหลากหลายน่าสนใจ															
11. ท่านรู้สึกพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้															
12. ท่านจะเชิญชวนองค์กรอื่น ๆ มาเข้าร่วมสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป															
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก														
	ก่อนหน้า 3 เดือน (สิงหาคม 2548)					ปัจจุบัน (พฤศจิกายน 2548)					หลังจากนี้ 3 เดือน (มกราคม 2549)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. ท่านตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม															
2. ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะทำความดี															
3. ท่านมีแรงจูงใจในการทำความดี															
4. ท่านเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี															
5. ท่านประเมินการกระทำของตนเอง															

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ จากโครงการวิจัยของศูนย์คุณธรรม

ก.2 แบบสอบถามสำหรับบุคลากรศูนย์คุณธรรมและบริษัท Plan Motif

คำชี้แจง กรุณากรอกข้อมูลหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น/ความรู้สึกของท่าน โดย 1 หมายถึง น้อยที่สุด

2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

1. ท่านเป็นสมาชิกในองค์กร/เครือข่าย.....เป็นระยะเวลา.....ปี
2. ท่านนับถือศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ).....
3. ท่านสมัครเป็นสมาชิกใหม่ขององค์กร/เครือข่ายคุณธรรมภายในงานหรือไม่ สมัคร ไม่สมัคร

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น														
	1	2	3	4	5										
1. องค์กรของท่านมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในงานสมัชชาและตลาดนัดฯเหมาะสม															
2. สมัชชาและตลาดนัดฯมีความเชื่อมโยงกับงานด้านคุณธรรมขององค์กรของท่าน															
3. ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมในสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรม															
4. สิ่งที่ได้รับจากสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมสอดคล้องกับความคาดหวังของท่าน															
5. องค์กรของท่านได้ร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการจัดสมัชชาและตลาดนัดฯครั้งนี้															
6. สมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมสามารถสร้างกระแสการทำความดีให้เกิดขึ้นได้															
7. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับกระแสความดีของโลก															
8. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสมัชชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับหลักของทุกศาสนา															
9. กิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯเพียงพอและเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมงาน															
10. กิจกรรมในสมัชชาและตลาดนัดฯมีความหลากหลายน่าสนใจ															
11. ท่านรู้สึกพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้															
12. ท่านจะเชิญชวนองค์กรอื่น ๆ มาเข้าร่วมสมัชชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป															
ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก														
	ก่อนหน้า 3 เดือน (สิงหาคม 2548)					ปัจจุบัน (พฤศจิกายน 2548)					หลังจากนี้ 3 เดือน (มกราคม 2549)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. ท่านตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม															
2. ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะทำความดี															
3. ท่านมีแรงจูงใจในการทำความดี															
4. ท่านเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี															
5. ท่านประเมินการกระทำของตนเอง															
6. องค์กรของท่านสร้างความร่วมมือรวมพลังกับ องค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดี															
7. องค์กรของท่านดำเนินการและประเมิน คุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง															
8. ความสำเร็จในการดำเนินงานของคุณธรรม															

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ จากโครงการวิจัยของศูนย์คุณธรรม

ก.3 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกองค์กรเครือข่ายคุณธรรมในสภชาคุณธรรมแห่งชาติ และตลาดนัดคุณธรรม

คำชี้แจง กรุณากรอกข้อมูลหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็น/ความรู้สึกของท่าน โดย 1 หมายถึง น้อยที่สุด
2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มากและ 5 หมายถึง มากที่สุด

1. ท่านเป็นสมาชิกในองค์กร/เครือข่าย.....เป็นระยะเวลา.....ปี
2. ท่านนับถือศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ).....
3. ท่านสมัครเป็นสมาชิกใหม่ขององค์กร/เครือข่ายคุณธรรมภายในงานหรือไม่ สมัคร ไม่สมัคร

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. องค์กรของท่านมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรในงานสภชาและตลาดนัดฯเหมาะสม					
2. สภชาและตลาดนัดฯมีความเชื่อมโยงกับงานด้านคุณธรรมขององค์กรของท่าน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างกระแสคุณธรรมในสภชาและตลาดนัดคุณธรรม					
4. สิ่งที่ได้รับจากสภชาและตลาดนัดคุณธรรมสอดคล้องกับความคาดหวังของท่าน					
5. องค์กรของท่านได้ร่วมมือรวมพลังกับองค์กรอื่นในการจัดสภชาและตลาดนัดฯครั้งนี้					
6. สภชาและตลาดนัดคุณธรรมสามารถสร้างกระแสการทำความดีให้เกิดขึ้นได้					
7. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสภชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับกระแสความดีของโลก					
8. กระแสความดีที่เกิดขึ้นในสภชาและตลาดนัดฯสอดคล้องกับหลักของทุกศาสนา					
9. กิจกรรมในสภชาและตลาดนัดฯเพียงพอและเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมงาน					
10. กิจกรรมในสภชาและตลาดนัดฯมีความหลากหลายน่าสนใจ					
11. ท่านรู้สึกพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ และการจัดสภชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งนี้					
12. ท่านจะเชิญชวนองค์กรอื่น ๆ มาเข้าร่วมสภชาและตลาดนัดคุณธรรมครั้งต่อไป					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น/ความรู้สึก														
	ก่อนหน้า 3 เดือน (สิงหาคม 2548)					ปัจจุบัน (พฤศจิกายน 2548)					หลังจากนี้ 3 เดือน (มกราคม 2549)				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. ท่านตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม															
2. ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะทำความดี															
3. ท่านมีแรงจูงใจในการทำความดี															
4. ท่านเชิญชวนผู้อื่นให้ร่วมทำความดี															
5. ท่านประเมินการกระทำของตนเอง															
6. องค์กรของท่านสร้างความร่วมมือรวมพลัง กับองค์กรอื่นในการส่งเสริมการทำความดี															
7. องค์กรของท่านดำเนินการและประเมิน คุณภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง															
8. ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุณธรรม															

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ จากโครงการวิจัยของศูนย์คุณธรรม

3. Public Interest of the project

3.1 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์โครงการ ใช้วิธีการอะไรบ้าง? โฆษณาผ่านสื่ออะไรบ้าง? ใช้เวลานานเท่าใด? ความน่าสนใจของโฆษณา? การประชาสัมพันธ์เชิญชวนทำแบบใด? ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโอกาสรับรู้มากน้อยเพียงใด? งบประมาณโฆษณาเป็นเท่าใด?

3.2 ตามความคิดเห็นของท่าน วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการได้ผลเป็นอย่างไร? ถ้ามีเวลาพอจะแก้ไขปรับปรุงในด้านใด หรือทำอะไรเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง?

3.3 ท่านคิดว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อจะแสดงผลหรือไม่อย่างไร โครงการนี้ใช้วิธีการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่?

3.4 ท่านคิดว่าในวันที่ 28-30 จะมีคนกลุ่มใดมาร่วมงานมากที่สุด (อายุ อาชีพ)

4. Project Success, Effectiveness

4.1 การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าได้ครบ เป็นเพราะอะไร?

4.2 ผลกระทบจากการดำเนินงานทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรม จริยธรรมมากน้อยเพียงไร?

4.3 ลักษณะโครงการคล้ายคลึงกับของต่างประเทศหรือไม่ ท่านคิดว่าควรต้องทำอย่างไรจึงจะมีความเป็นสากล?

4.4 ถ้าจะจัดกิจกรรมในโครงการให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นไปอีก ท่านจะเสนอให้จัดกิจกรรมในแบบใด? สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม (กลุ่มพระ กลุ่มเยาวชนที่ไม่ใช่ นักเรียน กลุ่มคนทำงาน กลุ่มนักโทษ)

4.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าคุณยคุณธรรมมีบทบาทในการทำงานอย่างไร? และท่านจะเสนอมาตรการอะไรในการเชื่อมโยงโครงการนี้กับการทำงานของคุณยคุณธรรมด้านอื่น ๆ ?

ก.5 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ร่วมงานที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายของคุณยคุณธรรม

1. Project Conceptualization

1.1 ท่านทราบความเป็นมาของโครงการหรือไม่?

1.2 ท่านทราบวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่? วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจนหรือไม่? ท่านคิดว่าน่าจะต้องปรับปรุงหรือเพิ่มเติมอะไร?

1.3 กิจกรรม/เรื่องที่สำคัญเป็นหลักในโครงการนี้คืออะไร

2. Project Feasibility and Practicality

2.1 ความเป็นไปได้ของโครงการ เมื่อพิจารณาจากปัจจัยด้านเวลา สถานการณ์ งบประมาณ ความพร้อมของผู้ดำเนินงาน กระแสความนิยมของประชาชนสรุปได้อย่างไร? (โครงการเริ่มในช่วงเวลาที่เหมาะสม โอกาสดี กระแสสังคมกำลังได้ที่ ตรงกับกระแส.....)

2.2 ความเหมาะสม และความสอดคล้องของวิธีการดำเนินงานกับวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างไร? วิธีการใดที่ท่านประทับใจและมั่นใจว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการแน่นอน?

2.3 ทศนะต่อโครงการ ท่านคิดว่าคนไทยส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของโครงการนี้มากน้อยเพียงใด โครงการนี้มีจุดเด่นอะไรที่ทำให้คนสนใจเข้าร่วม ถ้าหากต้องการให้คนเข้าร่วมโครงการนี้มากขึ้น ควรใช้เทคนิค วิธีการใด?

2.4 ท่านคาดหวังจะเห็นผลการดำเนินงานโครงการนี้อย่างไรบ้าง? (ระดับการมีส่วนร่วม ความสมบูรณ์ของวาระแห่งชาติ ลักษณะประสิทธิผลการประชุมสมัชชา ปริมาณและการเข้าร่วมตามกระแสการตอบรับจากสังคม ความยาวนานของกระแสคุณธรรมจะทำต่อเนื่องยาวนานแค่ไหน เพราะอะไร)

3. Public Interest of the project

3.1 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์โครงการ ใช้วิธีการอะไรบ้าง? โฆษณาผ่านสื่ออะไรบ้าง? ใช้เวลานานเท่าใด? ความน่าสนใจของโฆษณา? การประชาสัมพันธ์เชิญชวนทำแบบใด? ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโอกาสรับรู้มากน้อยเพียงใด? งบประมาณโฆษณาเป็นเท่าใด?

3.2 ตามความคิดเห็นของท่าน วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการได้ผลเป็นอย่างไร? ถ้ามีเวลาพอจะแก้ไขปรับปรุงในด้านใด หรือทำอะไรเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง?

3.3 ท่านคิดว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อจะได้ผลหรือไม่อย่างไร โครงการนี้ใช้วิธีการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่?

3.4 ท่านคิดว่าในวันที่ 28-30 จะมีคนกลุ่มใดมาร่วมงานมากที่สุด (อายุ อาชีพ)

4. Project Success, Effectiveness

4.1 การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าได้ครบ เป็นเพราะอะไร?

4.2 ผลกระทบจากการดำเนินงานทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงไร?

4.3 ลักษณะโครงการคล้ายคลึงกับของต่างประเทศหรือไม่ ท่านคิดว่าควรต้องทำอย่างไรจึงจะมีความเป็นสากล?

4.4 ถ้าจะจัดกิจกรรมในโครงการให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นไปอีก ท่านจะเสนอให้จัดกิจกรรมในแบบใด? สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม (กลุ่มพระ กลุ่มเยาวชนที่ไม่ใช่ นักเรียน กลุ่มคนทำงาน กลุ่มนักโทษ)

4.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าศูนย์คุณธรรมมีบทบาทในการทำงานอย่างไร? และท่านจะเสนอมาตรการอะไรในการเชื่อมโยงโครงการนี้กับการทำงานของศูนย์คุณธรรมด้านอื่น ๆ ?

ก.6 แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในการตรวจเยี่ยม เครือข่ายของศูนย์คุณธรรม

1. บทบาทของผู้ร่วมสนทนากับกลุ่มฯ

ผู้ร่วมสนทนาร่วมงานกับกลุ่ม.... มานานเท่าใดแล้ว เข้ามาทำงานกับกลุ่มเพราะสาเหตุอะไร (ศรัทธา เพื่อนชักจูงมา....) ทราบจุดมุ่งหมายหรือไม่ กลุ่มต่างๆ สร้างคุณธรรมในสังคม รู้สึกว่าตนเองมีคุณธรรมเพิ่มขึ้นหรือไม่ เมื่อเทียบกับคนกลุ่มอื่น มากน้อยเพียงใด (ถามเป็นรายบุคคล)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มฯ และศูนย์คุณธรรม

หลักการของกลุ่มฯ เป็นอย่างไร เป็นไปในทางเดียวกับศูนย์คุณธรรมหรือไม่ เข้ามาเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรมเป็นเวลานานเท่าใด บทบาทของศูนย์คุณธรรมที่มีต่อกลุ่มฯ มีอะไรบ้าง (ให้งบประมาณ ให้ความช่วยเหลือด้าน....)

3. บทบาทของกลุ่มฯ ต่อสังคม

3.1 โครงสร้างการบริหารของกลุ่มเป็นอย่างไร กลุ่มฯ ได้ทำงานอะไรบ้าง มีหลักการทำงานอย่างไร เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่ อย่างไร งานชิ้นสำคัญที่ทำให้กับสังคมคืออะไร

3.2 หลังจากที่คุณศูนย์คุณธรรมเข้ามา หรือเข้ามาเป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม บทบาทของกลุ่มฯ ที่มีต่อสังคมเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

3.3 ภายหลังจากที่เข้ามาร่วมจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร หากเปลี่ยนแปลง ได้ความคิด (idea) อะไรมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

4. การโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการ

4.1 การโฆษณา ประชาสัมพันธ์โครงการ ใช้วิธีการอะไรบ้าง? โฆษณาผ่านสื่ออะไรบ้าง? ใช้เวลานานเท่าใด? ความน่าสนใจของโฆษณา? การประชาสัมพันธ์เชิญชวนทำแบบใด? ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโอกาสรับรู้มากน้อยเพียงใด? งบประมาณโฆษณาเป็นเท่าใด?

4.2 ตามความคิดเห็นของท่าน วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์โครงการได้ผลเป็นอย่างไร? ถ้ามีเวลาพอจะแก้ไขปรับปรุงในด้านใด หรือทำอะไรเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง?

4.3 ท่านคิดว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก หรือการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อจะได้ผลหรือไม่อย่างไร โครงการนี้ใช้วิธีการดำเนินงานดังกล่าวหรือไม่?

4.4 ท่านคิดว่าในวันที่ 28-30 จะมีคนกลุ่มใดมาร่วมงานมากที่สุด

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงาน (ถามทั้งความคิดเห็นของตัวเอง และความคิดเห็นของผู้มาร่วมงาน)

5.1 การเตรียมงาน การจัดบูธเป็นอย่างไร ในการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงานสภชา และจัดบูธ ได้รับคำตอบตอบแทนอย่างไร (ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าจัดบูธ....) ใครเป็นคนออกค่าใช้จ่าย (ศูนย์คุณธรรม หรือบริษัท Plan Motif)

5.2 ในภาพรวมของโครงการ ถ้าจะให้คะแนนความสำเร็จของโครงการนี้ (ทั้งส่วนงานสภชา และตลาดนัดคุณธรรม) จะให้คะแนนเท่าไรในทั้งสองส่วน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) เพราะเหตุใด

5.3 ให้ประเมินความมุ่งมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือร่วมพลัง วัฒนธรรมการประเมิน (การยอมรับในเรื่องการประเมิน ในฐานะที่ทางเราเข้ามาประเมินโครงการเพื่อประเมินความสำเร็จ มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร ดีหรือไม่ดี เพราะอะไร อยากนำเทคนิคการประเมินนี้ไปใช้หรือไม่ในการทำงานกับกลุ่มหรือไม่ เพราะเหตุใด)

5.4 ความคิดเห็นต่อร่างเจตนาธรรมณ์จากงานสภชาคุณธรรมแห่งชาติว่าเป็นอย่างไร จะมีการดำเนินงานต่อเนื่องจากที่ทางคณะกรรมการวางแผนไว้หรือไม่ เพราะสาเหตุใด

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการสภชา ของกลุ่ม

6.1 ได้รับการติดต่อจากศูนย์คุณธรรมเมื่อไร มีเวลาเตรียมตัวนานมากน้อยเพียงใด เข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานหรือไม่ บทบาทของตนเองนั้น ตนเองได้รับรู้ล่วงหน้าไหมว่า จะต้องทำอะไร กิจกรรมที่ทำมีอะไรบ้าง (งานสภชา บูธในงานตลาดนัดคุณธรรม....)

6.2 ผู้มาชมงานนิทรรศการที่กลุ่มฯ จัดมากน้อยเพียงไร หากมีคนเข้ามาชม 100 คน จะเอาความคิด (idea) ของเขาไปใช้ซักกี่คน

6.3 การออกบูธ กิจกรรม จะได้ผลในการสร้างคุณธรรมจริยธรรมได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อยากให้มีการจัดงานลักษณะนี้ขึ้นอีกหรือไม่

7. ความประสบความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการ

7.1 การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าได้ครบ เป็นเพราะอะไร

7.2 ผลกระทบจากการดำเนินงานทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงไร

7.3 ลักษณะโครงการคล้ายคลึงกับของต่างประเทศหรือไม่ ท่านคิดว่าควรต้องทำอย่างไรจึงจะมีความเป็นสากล

7.4 ในภาพรวมให้ประเมินความสำเร็จของตนเอง และ กลุ่มฯ ที่มาร่วมในการจัดโครงการสภชา (ทั้งในส่วนงานสภชา และตลาดนัดคุณธรรม) จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน

7.5 ถ้าจะจัดกิจกรรมในโครงการให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นไปอีก ท่านจะเสนอให้จัดกิจกรรมในแบบใด สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม (กลุ่มพระ กลุ่มเยาวชนที่ไม่ใช่นักเรียน กลุ่มคนทำงาน กลุ่มนักโทษ)

7.6 ท่านทราบหรือไม่ว่าศูนย์คุณธรรมมีบทบาทในการทำงานอย่างไร และท่านจะเสนอมาตรการอะไรในการเชื่อมโยงโครงการนี้กับการทำงานของศูนย์คุณธรรมด้านอื่น ๆ

ก.7 แนวทางการสนทนากลุ่มผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ และไม่ได้เป็นเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม

1.1 ท่านรู้เรื่องการจัดโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม วัตถุประสงค์/กลุ่มเป้าหมายเหมาะสมหรือไม่/อย่างไร ถ้าต้องปรับปรุง ควรปรับปรุงในส่วนใด

1.2 การจัดโครงการถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม โอกาสดี ตรงกับกระแสความต้องการของสังคมหรือไม่ เพราะสาเหตุใด

1.3 ท่านคิดว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้ผลดีหรือไม่ ถ้าจะมีการจัดงานน่าจะต้องแก้ไขปรับปรุงด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างไร

1.4 ท่านคิดว่าควรมีการจัดโครงการแบบนี้หรือไม่ จำเป็นหรือไม่ คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่ ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ จะทำให้เกิดความตระหนัก การกระตุ้น สร้างกระแสได้ผลหรือไม่ ทำให้คนที่มาร่วมกันเกิดความมุ่งมั่นจะทำความดีเพิ่มขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร

1.5 โครงการจัดสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม จะได้ผลในการสร้างคุณธรรมจริยธรรมได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ควรมีการจัดโครงการลักษณะนี้ขึ้นอีกหรือไม่

1.6 ในภาพรวมของโครงการ ถ้าจะให้คะแนนความสำเร็จของโครงการนี้ (ทั้งส่วนงานสมัชชาฯ และตลาดนัดคุณธรรม) (บรรยายสภาพการจัดงานทั้งในส่วนของโครงการสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม บอกถึงในส่วนงานสมัชชาฯ มีการแบ่งกลุ่มย่อย 9 กลุ่ม ได้ร่างเจตนารมณ์ร่วมกันจำนวน 10 ข้อ ดึงเอกสารแนบ มีผู้มาเข้าร่วมงานสมัชชาฯ ที่จัดในวันที่ 28-29 ตุลาคม 2548 จำนวนประมาณ 600 คน ส่วนงานตลาดนัดคุณธรรมมีการจัดบูธจากเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม จำนวนทั้งสิ้น 32 บูธ โดยเฉลี่ยมีผู้ร่วมงานตลาดนัดคุณธรรมวันละ 800 คน จะให้คะแนนเท่าไรในทั้งสองส่วน (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) เพราะเหตุใด

1.7 ความคิดเห็นต่อร่างเจตนารมณ์จากงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติว่าเป็นอย่างไร จะมีการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างไรที่ทางคณะกรรมการวางแผนไว้หรือไม่ เพราะสาเหตุใด

1.8 ให้ประเมินความมุ่งมั่น แรงจูงใจ การร่วมมือร่วมพลัง วัฒนธรรมการประเมิน (การยอมรับในเรื่องการประเมิน ในฐานะที่เราเข้ามาประเมินโครงการเพื่อประเมินความสำเร็จ มี

ความคิดอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ดีหรือไม่ดี เพราะอะไร อยากทำเทคนิคการประเมินแบบนี้ไปใช้ในการทำงานหรือไม่ เพราะสาเหตุใด)

2. ความประสบความสำเร็จและประสิทธิผลของโครงการ

2.1 การดำเนินงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าได้ครบ เป็นเพราะอะไร

2.2 ผลกระทบจากการดำเนินงานทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวด้านคุณธรรมจริยธรรมมากน้อยเพียงไร

2.3 ลักษณะโครงการคล้ายคลึงกับของต่างประเทศหรือไม่ ท่านคิดว่าควรต้องทำอย่างไรจึงจะมีความเป็นสากล

2.4 ถ้าจะจัดกิจกรรมในโครงการให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นไปอีก ท่านจะเสนอให้จัดกิจกรรมในแบบใด สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม (กลุ่มพระ กลุ่มเยาวชนที่ไม่ใช่ นักเรียน กลุ่มคนทำงาน กลุ่มนักโทษ)

2.5 ท่านทราบหรือไม่ว่าศูนย์คุณธรรมมีบทบาทในการทำงานอย่างไร และท่านจะเสนอมาตรการอะไรในการเชื่อมโยงโครงการนี้กับการทำงานของศูนย์คุณธรรมด้านอื่น ๆ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

3.1 ในสังคมไทยปัจจุบัน ท่านคิดว่าคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร

3.2 ถ้าต้องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในสังคม ทางศูนย์คุณธรรมควรทำอย่างไรบ้าง ในขณะที่เกี่ยวกับตัวท่านเองควรทำอย่างไร และจะเสนอแนวทางอย่างไรในแง่การทำงานในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้สังคมให้ดียิ่งขึ้นไปอีก (ในแง่การทำงานของทั้งศูนย์คุณธรรมและตัวท่านเอง)

ก.8 แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ

แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ (program evaluations meta-evaluation checklist) พัฒนาโดยนักประเมินชื่อ Daniel L. Stufflebeam (1999) โดยอิงมาตรฐาน The Joint Committee Program Evaluation Standards ประกอบด้วยแบบรายการตรวจสอบมาตรฐานรวม 30 มาตรฐาน แยกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านอรรถประโยชน์ (utility) 7 มาตรฐาน ด้านความเป็นไปได้ (feasibility) 3 มาตรฐาน ด้านความเหมาะสมชอบธรรม (propriety) 8 มาตรฐาน และด้านความถูกต้อง (Accuracy) 12 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานมีประเด็นตรวจสอบ (checkpoint) รวม 6 ประเด็น รวมจำนวนประเด็นสำหรับการตรวจสอบ 180 ประเด็น การเสนอสาระต่อไปนี้ แยกเป็น 3 ตอน ตอนแรก เสนอวิธีการใช้ ตอนที่สอง เสนอการให้คะแนนผลประเมินและการแปลความหมาย ตอนที่สาม เสนอแบบรายการตรวจ

สอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ และประเด็นตรวจสอบ สำหรับใช้คู่กับแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ ดังนี้

1. การใช้แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมิน

Stufflebeam (1999) กำหนดให้นักประเมินอภิมานพิจารณากระบวนการประเมิน/รายงานประเมิน/นักประเมิน ตามรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ ทั้ง 30 มาตรฐาน โดยพิจารณาว่าแต่ละมาตรฐาน มีการดำเนินงานตามประเด็นแต่ละประเด็นสำหรับการตรวจสอบทั้ง 130 ประเด็น หรือไม่ แล้วนับจำนวนประเด็นที่มีการดำเนินงานในแต่ละมาตรฐาน ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับจำนวนประเด็นที่มีการดำเนินงาน ในแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ

2. การให้คะแนนผลการประเมินอภิมานงานประเมิน และการแปลความหมาย

Stufflebeam (1999) กำหนดวิธีการให้คะแนน (scoring) ผลการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการ และวิธีการตัดสิน (judgement) จุดแข็งของมาตรฐานหลักทั้งสี่มาตรฐานดังต่อไปนี้

2.1 การให้คะแนนผลการประเมินเป็นรายมาตรฐาน

มาตรฐานสำหรับการประเมินอภิมานงานประเมินโครงการแต่ละมาตรฐานทั้ง 30 มาตรฐาน มีประเด็นตรวจสอบรวม 6 ประเด็น การให้คะแนนเป็นการพิจารณาประเด็นตรวจสอบว่าในแต่ละประเด็นมีการดำเนินงานตามที่ระบุไว้หรือไม่ นับจำนวนข้อที่มีการดำเนินงานและให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์ต่อไปนี้

0 - 1 ข้อ	=	ไม่ดี
2 - 3 ข้อ	=	พอใช้
4 ข้อ	=	ดี
5 ข้อ	=	ดีมาก
6 ข้อ	=	ดีเยี่ยม

2.2 การตัดสินจุดแข็งของมาตรฐานหลัก

นำคะแนนผลการประเมินเป็นรายมาตรฐานที่ได้จากข้อ 2.1 มาคำนวณหาผลรวมแบบถ่วงน้ำหนัก โดยแยกคำนวณตามมาตรฐานหลักสี่มาตรฐาน โดยใช้น้ำหนักตามเกณฑ์ดังนี้

มาตรฐานที่ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม คุณด้วยน้ำหนัก	=	4 คะแนน
มาตรฐานที่ได้ผลการประเมินระดับดีมาก คุณด้วยน้ำหนัก	=	3 คะแนน
มาตรฐานที่ได้ผลการประเมินระดับดี คุณด้วยน้ำหนัก	=	2 คะแนน
มาตรฐานที่ได้ผลการประเมินระดับพอใช้ คุณด้วยน้ำหนัก	=	1 คะแนน
มาตรฐานที่ได้ผลการประเมินระดับไม่ดี คุณด้วยน้ำหนัก	=	0 คะแนน

2.3 การแปลความหมายจุดแข็งของการประเมินตามมาตรฐานหลัก

การตัดสินผลการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ ใช้เกณฑ์การตัดสินสองเกณฑ์ดังนี้

2.3.1 เกณฑ์การตัดสินว่าการประเมิน “ผ่าน/ไม่ผ่าน”

ผลการประเมินอภิमानงานประเมิน “ไม่ผ่าน” ในกรณีที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับ “ไม่ดี” ในมาตรฐานต่อไปนี้ P1 การเน้นความสำคัญด้านการบริการ A5 สารสนเทศที่มีความตรง A10 การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง และ A11 การรายงานที่ไม่มื่อคติ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ผลการประเมินจะ “ผ่าน” ได้ต่อเมื่อผลการประเมินมาตรฐาน P1, A5, A10, และ A11 ต้องมีคะแนนผลการประเมินอย่างน้อยในระดับ “พอใช้”

2.3.2 เกณฑ์การแปลความหมายจุดแข็งของผลการประเมินอภิमानตามมาตรฐานหลัก

นำคะแนนผลรวมแบบถ่วงน้ำหนักของมาตรฐานหลักทั้งสี่มาตรฐาน ที่ได้จากข้อ 2.2 มาแปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามตารางต่อไปนี้ มาตรฐานที่ได้คะแนนผลการประเมินระดับดีมากหรือดีเยี่ยม เป็นจุดแข็งหรือจุดเด่นของงานประเมินซึ่งควรรักษาไว้ มาตรฐานที่ได้คะแนนผลการประเมินระดับดี เป็นจุดที่ต้องพิจารณาหาทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนมาตรฐานที่ได้คะแนนผลการประเมินระดับพอใช้ หรือระดับไม่ดี เป็นจุดอ่อนหรือจุดด้อยของงานประเมินซึ่งควรต้องได้รับการพัฒนาโดยเร่งด่วนต่อไป

เกณฑ์การแปลความหมายจุดแข็งของการประเมินตามมาตรฐานหลัก

มาตรฐานหลัก				การแปลความหมาย
Utility (7)	Feasibility (3)	Propriety (8)	Accuracy (12)	
0 - 28 คะแนน	0 - 12 คะแนน	0 - 32 คะแนน	0 - 48 คะแนน	ดีเยี่ยม
26 (93%) - 28	11 (92%) - 12	30 (94%) - 32	45 (94%) - 48	ดีมาก
19 (68%) - 25	8 (69%) - 10	22 (69%) - 29	33 (69%) - 44	ดี
14 (50%) - 18	6 (50%) - 7	16 (50%) - 21	24 (50%) - 32	พอใช้
7 (25%) - 13	3 (25%) - 5	8 (25%) - 15	12 (25%) - 23	ไม่ดี
0 (0%) - 5	0 (0%) - 2	0 (0%) - 7	0 (0%) - 11	

3. แบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิमानงานประเมินโครงการ

มาตรฐานการประเมิน (Evaluation Standards) 30 มาตรฐาน	จำนวนประเด็นที่ทำ				
	6	5	4	2-3	0-1
มาตรฐานด้านอัตถประโยชน์ (Utility) 7 มาตรฐาน					
U1 การระบุผู้มีส่วนได้เสีย					
U2 ความเชื่อถือได้ของนักประเมิน					
U3 ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ					
U4 การระบุคุณค่า					
U5 ความชัดเจนของรายงาน					
U6 การรายงานทันเวลาและการเผยแพร่รายงาน					
U7 ผลกระทบของการประเมิน					
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3 มาตรฐาน					
F1 กระบวนการปฏิบัติ					
F2 ความคงอยู่รอดทางการเมือง					
F3 ประสิทธิภาพต้นทุน					
มาตรฐานด้านความเหมาะสมขอธรรม (Propriety) 8 มาตรฐาน					
P1 การเน้นความสำคัญด้านการบริการ					
P2 การทำความเข้าใจอย่างเป็นทางการ					
P3 สิทธิทางมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล/หน่วยตัวอย่าง					
P4 ปฏิสัมพันธ์แบบมนุษยชน					
P5 การประเมินที่ยุติธรรมและสมบูรณ์					
P6 การเปิดเผยข้อค้นพบ					
P7 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์					
P8 ความรับผิดชอบทางการเงิน					
มาตรฐานด้านความถูกต้อง (Accuracy) 12 มาตรฐาน					
A1 การจัดระบบเอกสารของโครงการ					
A2 การวิเคราะห์ห้บริบท					
A3 การบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการ					
A4 แหล่งสารสนเทศที่รับรองได้					
A5 สารสนเทศที่มีความตรง					
A6 สารสนเทศที่มีความเที่ยง					
A7 สารสนเทศที่มีระบบ					
A8 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงปริมาณ					
A9 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงคุณภาพ					
A10 การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง					
A11 การรายงานที่ไม่มีอคติ					
A12 การประเมินอภิमान					

ประเด็นตรวจสอบสำหรับใช้คู่กับแบบรายการตรวจสอบสำหรับการประเมินอภิมานฯ

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
1. วัตถุประสงค์ (Utility) 7 มาตรฐาน	
U1 การระบุผู้มีส่วนได้เสีย	<ul style="list-style-type: none"> -ระบุผู้มีส่วนได้เสียในการประเมินอย่างชัดเจน -ประสานงานกับผู้บริหารเพื่อระบุผู้มีส่วนได้เสีย -ปรึกษาผู้มีส่วนได้เสียเพื่อระบุสารสนเทศที่จำเป็น -สอบถามผู้มีส่วนได้เสียเพื่อระบุผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น -เตรียมการให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการประเมิน ตรงตามสัญญาการประเมิน -วางแผนการประเมินให้ยืดหยุ่น ให้ผู้มีส่วนได้เสียคนใหม่เข้ามามีส่วนร่วมได้
U2 ความเชื่อถือได้ของนักประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> -นักประเมินมีสมรรถภาพการประเมิน -นักประเมินเป็นผู้ที่ผู้มีส่วนได้เสียไว้วางใจ -นักประเมินสามารถพูดถึงเรื่องกับผู้มีส่วนได้เสียต้องการ/สนใจ -นักประเมินตอบสนองความแตกต่างทางเพศ เศรษฐฐานะ เชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมได้ -นักประเมินช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าใจ ประเมินแผนงาน กระบวนการประเมิน -นักประเมินรับฟังข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้เสีย
U3 ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> -จัดลำดับความสำคัญคำถามที่มีความสำคัญที่สุด -วางแผนงานยืดหยุ่นสามารถเพิ่มประเด็นคำถามประเมินได้ระหว่างการประเมิน -รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพียงพอที่จะตอบคำถามประเมินที่สำคัญที่สุดของผู้มีส่วนได้เสียได้ถูกต้อง -รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพียงพอที่จะประเมินคุณค่าของโครงการ -รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเพียงพอที่จะประเมินความคุ้มค่าของโครงการ -จัดสรรภาระงานประเมินให้กระจาย สอดคล้องกับลำดับความสำคัญของสารสนเทศที่จะใช้
U4 การระบุคุณค่า	<ul style="list-style-type: none"> -พิจารณาถึงกลุ่ม/ฝ่ายที่เหมาะสมที่จะช่วยการตีความผลการประเมินอย่างมีคุณค่า -จัดหาหลักฐานที่ชัดเจนและเชื่อถือได้เป็นฐานในการตัดสินคุณค่า -คำนึงถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าสำหรับการตีความผลการประเมิน (รวมทั้งความต้องการจำเป็นทางสังคม ความต้องการจำเป็นของผู้รับการประเมิน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พันธกิจของสถาบัน และจุดมุ่งหมายของโครงการ) -แยกความแตกต่างระหว่างมิติ น้ำหนัก และคะแนนจุดตัดของคุณค่าอย่างเหมาะสม -นำคุณค่าของผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย -เสนอการตีความที่เป็นทางเลือกบนฐานความคิดที่ขัดแย้งแต่มีเหตุผลหนักแน่นเหมาะสม

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
U5 ความชัดเจนของรายงาน	<ul style="list-style-type: none"> -จัดทำรายงานการประเมินตามความเหมาะสม เช่น ควรมีรายงานสำหรับผู้บริหาร รายงานประเมินฉบับสมบูรณ์ รายงานประเมินเชิงวิชาการ และการนำเสนอด้วยวาจา -รายงานตามความต้องการจำเป็นของผู้ฟังที่เป็นกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้ไม่ถนัดทางภาษาอังกฤษ -ให้ความสำคัญกับการรายงานเพื่อตอบคำถามตามที่กำหนดในสัญญา และนำเสนอสารสนเทศสำคัญในรายงานประเมินแต่ละฉบับทุกฉบับ -เสนอรายงานข้อค้นพบตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย -ใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารกับผู้ฟังที่มีลักษณะแตกต่างกัน -ใช้การยกตัวอย่างเพื่อช่วยให้ผู้ฟังสามารถเชื่อมโยงข้อค้นพบกับการปฏิบัติจริง
U6 การรายงานทันเวลาและการเผยแพร่รายงาน	<ul style="list-style-type: none"> -ร่วมมือกับผู้รับการประเมิน เพื่อระบุ เข้าถึง และรายงานผู้ต้องการใช้ผลการประเมินทุกกลุ่ม -ทำรายงานระหว่างช่วงการประเมินสำหรับผู้ต้องการใช้ผลการประเมินในช่วงเวลาที่เหมาะสม -แลกเปลี่ยนสารสนเทศกับผู้ฟังที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรมการนโยบายของโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการ และผู้รับบริการโครงการ ในช่วงเวลาที่เหมาะสม -ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ในช่วงที่กำลังเป็นที่ต้องการ -ให้ข่าวแก่สื่อมวลชนตามความเหมาะสม -เผยแพร่ผลการประเมินผ่านทางสื่อสาธารณะเช่น อินเทอร์เน็ต ตามความเหมาะสม
U7 ผลกระทบของการประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> -รายงานความก้าวหน้าแก่ผู้เกี่ยวข้องตลอดช่วงการประเมิน ตามความเหมาะสม/เป็นไปได้ -คาดการณ์ และให้บริการเต็มศักยภาพเพื่อให้มีการนำผลการประเมินไปใช้ -จัดเตรียมรายงานช่วงครึ่งโครงการ -สื่อสารทางวาจาหลังจากการเสนอรายงานฉบับพิมพ์ -จัดการประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการทบทวนและการใช้ผลการประเมิน -เตรียมการให้ความช่วยเหลือในการติดตาม การตีความ และการประยุกต์ใช้ผลการประเมิน
2. ความเป็นไปได้ (Feasibility) 3 มาตรฐาน	
F1 กระบวนการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> -ลดภาระงานด้านข้อมูล และความขัดแย้งให้เหลือน้อยที่สุด -ตั้งคณะทำงานที่มีศักยภาพ และจัดการฝึกอบรมให้ตามความจำเป็น -เลือกวิธีการดำเนินงานบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่แล้วและศักยภาพของคณะทำงาน -กำหนดตารางการปฏิบัติงานที่ตรงตามความเป็นจริง -เชิญบุคลากรในท้องถิ่น/โครงการเข้ามาช่วยในการประเมิน ตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ -ดำเนินการประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำ ตามความเหมาะสม

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
F2 ความคงอยู่รอด ทางการเมือง	<ul style="list-style-type: none"> -คาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับตำแหน่งที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้สนใจแต่ละกลุ่ม -รอบคอบ และตอบโต้อย่างระมัดระวัง เมื่อมีแรงกดดัน/การกระทำที่มุ่งล้มเลิกการประเมิน -สร้างเสริมพลังความร่วมมือ -รายงานมุมมองที่แตกต่างกัน -ใช้ประโยชน์จากพลังการเมืองที่หลากหลายเท่าที่ทำได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การประเมิน -ยกเลิกการประเมินที่มีการติดลบ
F3 ประสิทธิภาพ ต้นทุน	<ul style="list-style-type: none"> -ดำเนินการประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ -ใช้ประโยชน์จากการบริการที่มีอยู่ในโครงการ -รายงานผลการตัดสินใจทุกครั้ง -ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาโครงการ -ให้สารสนเทศที่สามารถตรวจสอบความรับผิดชอบได้ -สร้างการหยั่งรู้ใหม่ ๆ
P1 การเน้นความ สำคัญด้านการบริการ	<ul style="list-style-type: none"> -ประเมินผลลัพธ์ของโครงการ โดยเปรียบเทียบกับความต้องการจำเป็นของผู้ถูกประเมิน -รับประกันว่าผู้รับบริการได้รับประโยชน์จากโครงการเต็มตามขอบเขตพิสัยที่ควรจะได้รับ -ส่งเสริมการบริการที่ดีเลิศ -ระบุจุดเด่นของโครงการที่ต้องสร้างเสริมให้ดีขึ้น -ระบุจุดด้อยของโครงการที่ต้องปรับปรุง -เสนอรายงานชี้ในเรื่องการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดอันตราย
P2 การทำความเข้าใจ ตกลงอย่างเป็นทางการ	<ul style="list-style-type: none"> -มีสัญญาความตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในเรื่องต่อไปนี้ -วัตถุประสงค์และคำถามการประเมิน -ผู้รับฟัง -การตรวจสอบ -การเปิดเผยรายงาน -กระบวนการและกำหนดการประเมิน -แหล่งทรัพยากรการประเมิน
P3 สิทธิทาง มนุษยชนของ ผู้ให้ข้อมูล/ หน่วยตัวอย่าง	<ul style="list-style-type: none"> -ดำเนินการตามกระบวนการที่ควรจะเป็น และปกป้องสิทธิของพลเมือง -เข้าใจคุณค่าของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน -ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย -ดำเนินการตามพิธีการ -รับรองข้อตกลงที่เป็นความลับ และไม่เปิดเผยชื่อผู้เกี่ยวข้อง -ลดผลที่เกิดขึ้นหลังการประเมินที่เป็นอันตรายให้เหลือน้อยที่สุด

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
P4 ปฏิสัมพันธ์แบบมนุษยชน	<ul style="list-style-type: none"> -ติดต่อสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียทุกคนแบบมืออาชีพ อย่างสม่ำเสมอเนื่อง -ยอมรับสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน -ชื่นชมเห็นคุณค่าของการเสียสละเวลา -รู้สึกไวต่อความแตกต่างทางคุณค่าและวัฒนธรรมที่หลากหลายของผู้มีส่วนร่วมประเมิน -ให้ความนับถือเท่าเทียมกันในการเจรจากับผู้มีส่วนได้เสียที่ต่างกััน -ไม่ละเลยหรือปกปิดพฤติกรรมที่ผิดจรรยา ความบกพร่อง ผิดพลาด ลิ่นเปลือง การใช้งานผิด
P5 การประเมินที่ยุติธรรมและสมบูรณ์	<ul style="list-style-type: none"> -ประเมินและเสนอรายงานจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ -รายงานผลลัพธ์ทั้งที่เป็นและไม่เป็นวัตถุประสงค์ของโครงการ -แสดงให้เห็นการนำจุดแข็งของโครงการมาใช้พัฒนาจุดอ่อนของโครงการ ตามความเหมาะสม -กล่าวถึงข้อวิพากษ์รายงานประเมินฉบับร่างอย่างเหมาะสม -รายงานข้อจำกัดของรายงานการประเมินฉบับสมบูรณ์ -ประมาณการ และรายงานผลของข้อจำกัดในการประเมินที่มีต่อการตัดสินใจคุณค่าโครงการ
P6 การเปิดเผยข้อค้นพบ	<ul style="list-style-type: none"> -นิยามผู้ฟังที่มีสิทธิรับทราบผลการประเมิน อย่างชัดเจน -รายงานความคิดเห็นที่ตรงประเด็นทั้งส่วนที่สนับสนุน และขัดแย้งโครงการ -รายงานผลสรุปและข้อเสนอแนะที่มีสารสนเทศและสมดุลย์ -รายงานข้อค้นพบทั้งหมดเป็นลายลักษณ์อักษร ยกเว้นกรณีที่ทำให้ต้องรายงานแบบอื่น -รายงานผลการประเมินโดยยึดหลักความตรง ความเปิดเผย และ ความสมบูรณ์ -รับประกันได้ว่ารายงานถึงผู้ฟัง
P7 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> -ระบุกรณีที่มีความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ตั้งแต่เริ่มต้นการประเมิน -ใช้นักประเมินหลายคน ตามความเหมาะสมและความจำเป็น -เก็บรักษบันทึกผลการประเมินสำหรับการทบทวน -หากเป็นไปได้ทำสัญญากับผู้ให้ทุนสนับสนุน มิใช่ทำสัญญากับโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน -หากเป็นไปได้ ให้หัวหน้านักประเมินภายในรายงานตรงกับผู้บริหารระดับสูง -ใช้ผู้มีศักยภาพสูงเฉพาะทางในการประเมินแม้ว่าจะมีผลประโยชน์ขัดแย้ง โดยมีมาตรการจัดการกับความขัดแย้งอย่างเหมาะสม
P8 ความรับผิดชอบทางการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> -กำหนดและจัดสรรงบประมาณแยกตามรายการค่าใช้จ่ายไว้ล่วงหน้า -ตั้งงบประมาณให้ยืดหยุ่นเพียงพอที่จะจัดสรรงบประมาณใหม่ให้ทำการประเมินแบบเข้มได้

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
	<ul style="list-style-type: none"> -จัดระบบบันทึกเอกสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งทุน ค่าใช้จ่าย การบริการและผลการประเมิน -จัดระบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการจัดสรรภาระงาน และระยะเวลาในการประเมิน -ใช้ทรัพยากรการประเมินอย่างประหยัด -เสนอรายงานสรุปด้านค่าใช้จ่ายเป็นส่วนหนึ่งของรายงานประเมินตามความเหมาะสม
ความถูกต้อง (Accuracy) 12 มาตรฐาน	
A1 การจัดระบบเอกสารของโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> -รวบรวมเอกสารการบรรยายโครงการที่มุ่งประเมินจากผู้มีส่วนได้เสีย และผู้รับการประเมิน -จัดระบบการบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโครงการที่ได้จากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง -วิเคราะห์ความแตกต่างของหน้าที่ บทบาทของโครงการระหว่างเอกสารที่ได้จากหลายแหล่ง -วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างวัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการ และการดำเนินงานจริง -บันทึกสาระถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านเป้าหมายของโครงการแต่ละช่วงเวลา -นำเสนอรายงานวิชาการที่อธิบายกระบวนการดำเนินงานและผลการดำเนินงานโครงการ
A2 การวิเคราะห์บริบท	<ul style="list-style-type: none"> -บรรยายสภาพเศรษฐกิจ องค์กร การเมือง สังคม และเทคนิคของบริบทโครงการ -บันทึกสภาพแวดล้อมที่ติดปกติดอย่างสม่ำเสมอ -รายงานอิทธิพลด้านบริบทที่มีต่อโครงการซึ่งอาจเป็นที่สนใจของผู้สนับสนุนโครงการ -ประมาณการอิทธิพลของบริบทที่มีต่อผลการดำเนินงานโครงการ -ระบุและบรรยายคู่แข่งที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทในช่วงเวลาและสถานการณ์เดียวกับโครงการ -บรรยายถึงการรับรู้ของผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับการคงอยู่ ความสำคัญ คุณภาพของโครงการ
A3 การบรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการ	<ul style="list-style-type: none"> -ติดตาม และบรรยายว่าวัตถุประสงค์การประเมินคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงตามเวลาที่ผ่านไป -ปรับกระบวนการประเมินให้ทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การประเมินได้ดี -บันทึกกระบวนการประเมินตามที่ใช้ปฏิบัติจริง -ตีความผลการประเมิน โดยคำนึงถึงประสิทธิผลกระบวนการดำเนินงานตามที่กำหนด

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
	<ul style="list-style-type: none"> -บรรยายวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมินทั้งหมดในรายงานประเมินฉบับเต็มฉบับย่อ -หากเป็นไปได้ เชิญนักประเมินอิสระมาประเมินวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมิน
<p>A4 แหล่งข้อมูลสารสนเทศที่รับรองได้</p>	<ul style="list-style-type: none"> -เมื่อมีการตรวจสอบความตรงแล้ว ควรใช้สารสนเทศที่รวบรวมไว้และเกี่ยวข้องตรงกับประเด็น -หากเป็นไปได้ ใช้วิธีการและแหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูล -จัดทำเอกสารและรายงานแหล่งข้อมูลสารสนเทศ -จัดทำเอกสาร รับรองความถูกต้อง รายงานวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากแต่ละแหล่ง -เสนอเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลในภาคผนวกทางเทคนิคของรายงานประเมิน -จัดทำเอกสารและรายงานสภาพที่เป็นความลำเอียง/อคติในการรวบรวมข้อมูล
<p>A5 สารสนเทศที่มีความตรง</p>	<ul style="list-style-type: none"> -เน้นการประเมินตามประเด็นคำถามหลัก -ประเมินและรายงานว่ากระบวนการที่ใช้แต่ละขั้นตอนต้องการข้อมูลสารสนเทศประเภทใด -บรรยายว่ากระบวนการแต่ละขั้นตอนให้คะแนน วิเคราะห์ และตีความข้อมูลอย่างไร -รายงานและให้เหตุผลรับรองความถูกต้องของการอ้างอิงทั้งในกรณีเฉพาะ และภาพรวม -ประเมิน และรายงานความสมบูรณ์ของข้อมูลสารสนเทศเป็นชุด เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ต้องการในการตอบคำถามแต่ละขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน -กำหนดประเด็นสารสนเทศที่มีความหมาย โดยระบุประเด็นสารสนเทศปกติ และสารสนเทศใหม่ โดยใช้กระบวนการประเมินเชิงคุณภาพ
<p>A6 สารสนเทศที่มีความเที่ยง</p>	<ul style="list-style-type: none"> -ระบุ และรับรองความถูกต้องเรื่องความเที่ยงของสารสนเทศทั้งระดับและประเภทความเที่ยง -หากเป็นไปได้ ใช้เครื่องมือวัดที่มีการใช้มาแล้วและได้รับการรับรองคุณภาพว่ามีความเที่ยง -รายงานความเที่ยงของเครื่องมือ โดยประเมินและรายงานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าความเที่ยง ทั้งในด้านคุณลักษณะของผู้สอบ สภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล ความลำเอียงของผู้ประเมิน -ตรวจสอบและรายงานความคงที่สม่ำเสมอในการให้คะแนน การจัดประเภท และการลงรหัส -ฝึกอบรมและตรวจพิจารณาคะแนนข้อมูลและนักวิเคราะห์ ให้สามารถวิเคราะห์ได้ผลตรงกัน -ทดลองใช้เครื่องมือ เพื่อจะได้ระบุและควบคุมที่มาของความคลาดเคลื่อน

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
A7 สารสนเทศที่มีระบบ	<ul style="list-style-type: none"> -กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน และกลไกในการควบคุมคุณภาพของสารสนเทศการประเมิน -ตรวจสอบการป้อนข้อมูล การสร้างไฟล์ข้อมูล -พิสูจน์อักษร และตรวจสอบตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคอมพิวเตอร์ -จัดระบบและควบคุมการเก็บรักษาสารสนเทศการประเมิน -ควบคุมการเข้าถึงสารสนเทศการประเมินอย่างเข้มงวดตามวิธีการที่กำหนด -จัดการให้ผู้รวบรวมข้อมูลตรวจสอบข้อมูลที่รวบรวมมาได้
A8 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงปริมาณ	<ul style="list-style-type: none"> -เริ่มต้นการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสำรวจข้อมูลเพื่อรับประกันความถูกต้องของข้อมูล และเพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติของข้อมูลทุกครั้งที่ทำได้ -รายงานข้อจำกัดของการวิเคราะห์ทั้งหมด รวมทั้งสภาพข้อมูลที่ขัดต่อข้อตกลงเบื้องต้น -ใช้กระบวนการวิเคราะห์หลายวิธีเพื่อตรวจสอบความคงที่ของผลการวิเคราะห์ และข้อค้นพบ -ตรวจสอบการกระจายและค่าแนวโน้มส่วนกลาง -ระบุและพิจารณาค่าสุดโต่ง (outliers) และตรวจสอบความถูกต้องของค่าสุดโต่งเหล่านั้น -ระบุและวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางสถิติ
A9 การวิเคราะห์สารสนเทศเชิงคุณภาพ	<ul style="list-style-type: none"> -ระบุขอบเขตของข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการประเมิน -กำหนดประเด็นเพียงพอที่จะตอบสนอง สร้างความกระจ่างในการตอบคำถามประเมิน -จัดจำแนกสารสนเทศที่ได้มา เข้าตามหมวดหมู่ประเด็นการวิเคราะห์ที่ตรวจสอบความตรง -ตรวจสอบความถูกต้อง โดยหาหลักฐานยืนยันจากจากผู้มีส่วนได้เสีย/แหล่งข้อมูลหลากหลาย -สรุปและให้ข้อเสนอแนะ โดยแสดงให้เห็นความหมาย -รายงานข้อจำกัดของสารสนเทศที่อ้างอิง การวิเคราะห์ และการสรุปอ้างอิง
A10 การสรุปที่มีเหตุผลเหมาะสมถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> -กำหนดขอบเขตการสรุปในช่วงเวลา บริบท วัตถุประสงค์ คำถาม และกิจกรรมที่เป็นไปได้จริง -รายงานสรุปผลที่เป็นทางเลือก และอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่ยอมรับสรุปผลที่เป็นทางเลือกนั้น -อ้างอิงสารสนเทศที่สนับสนุนผลสรุปทุกครั้งที่มีการสรุป -ระบุและรายงานผลข้างเคียงของโครงการ -ให้คำเตือนเมื่อมีการตีความหมายผิด -ยอมรับและรายงานผลของการพิจารณารายงานประเมินฉบับร่าง ตามความเหมาะสม

มาตรฐาน	ประเด็นตรวจสอบ
A11 การรายงานที่ไม่มีอคติ	<ul style="list-style-type: none"> -เชิญผู้รับบริการโครงการที่เกี่ยวข้อง มาร่วมพิจารณาเพื่อรับประกันให้ได้รายงานที่ไม่มีอคติ -มีมาตรการป้องกันความพยายามบิดเบือนรายงาน -รายงานมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม โดยเฉพาะมุมมองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อข้อค้นพบ -เพิ่มนักประเมินที่ไม่มีอคติ แม้ว่าจะเป็นการประเมินช่วงท้ายหากทำได้ เพื่อชดเชยการตัดสินใจและข้อเสนอของนักประเมินอคติที่มีอยู่ในการประเมินช่วงแรก -บรรยายขั้นตอนของการควบคุมความลำเอียงของนักประเมิน -มีส่วนร่วมในการเสนอผลการประเมินต่อสาธารณะ เพื่อป้องกันและแก้ไขการบิดเบือนผลการประเมิน โดยกลุ่มผู้สนใจอื่นๆ
A12 การประเมินอภิมาน	<ul style="list-style-type: none"> -จัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม และพอเพียง เพื่อทำการประเมินอภิมานภายในและทำการประเมินอภิมานภายนอกหากสามารถทำได้ -ออกแบบ หรือนิยามมาตรฐานที่นักประเมินใช้เป็นแนวทางในการประเมิน -บันทึกข้อขยายสารสนเทศที่ต้องใช้อย่างสมบูรณ์ เพื่อตัดสินใจในการประเมินเทียบกับมาตรฐาน -ทำสัญญาจ้างนักประเมินอภิมานอิสระ ตามความเหมาะสมและเป็นไปได้ -ประเมินงานประเมินทุกด้านที่สำคัญ รวมทั้งเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล การสร้างระบบข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล และการรายงาน -จัดทำและรายงานผลการประเมินอภิมานระหว่างการดำเนินงาน และผลการประเมินอภิมานสรุปต่อผู้มีสิทธิ์รับผลการประเมิน

ภาคผนวก ข. รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยตรวจเยี่ยมพื้นที่ (ชื่อสมมุติ)

1. กลุ่มโครงการชุมชนเป็นสุข จำนวน 9 คน
1) แสง 2) มาด 3) ศรี 4) ดีม 5) ต้อย 6) แดง 7) แป้ว 8) ปุก 9) เป็ด
2. กลุ่มสถาบันไอเดีย จำนวน 10 คน
1) ต๋อง 2) เฉิน 3) วัฒน์ 4) ออย 5) อู๋ 6) แจง 7) ซาติ 8) กอล์ฟ 9) ซาติ 10) อ่อง
3. กลุ่มกลไกกรรมไร้สารพิษ จำนวน 6 คน
1) ศิริพร 2) พบธรรม 3) ฟ้าใส 4) กอหญ้า 5) เป็นสุข 6) เต็มใจ
4. กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 7 คน
1) วัฒนา 2) เขียวเรศ 3) สุกัญญา 4) ปราศรัย 5) พิมพ์พรรณ 6) กวี 7) พรเทพ
5. กลุ่มมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ จำนวน 5 คน
1) สุกัญญา 2) ปราณี 3) นงนุช 4) ชูชาติ 5) วัลลภ

ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

1. บุคลากรจากศูนย์คุณธรรม

1) ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม	5) ผู้ดูแลการจัดงานโครงการ
2) รองผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม	สมัชชacunธรรมแห่งชาติและ
3) เจ้าหน้าที่ระดับอาวุโส ฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้	ตลาดนัดคุณธรรม
4) หัวหน้าฝ่ายการเงิน	6) ฝ่ายตรวจสอบ
2. บุคลากรจากบริษัท Plan Motif
  - 1) ผู้อำนวยการประสานงานลูกค้า
  - 2) ผู้อำนวยการฝ่ายการจัดงาน
3. บุคลากรจากบริษัท Major Plan Media Limited
  - 1) ผู้อำนวยการฝ่ายโฆษณา
4. บุคลากรจากเครือข่ายของศูนย์คุณธรรม
  - 1) ประธานกรรมการมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ
  - 2) ผู้รับผิดชอบโครงการฝึกทักษะและเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีในอนาคตของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
  - 3) ผู้ประสานงานพื้นที่และผู้ดูแลงานด้านวิชาการ โครงการชุมชนเป็นสุขจังหวัดตราด
  - 4) หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมและพัฒนาเครือข่าย สถาบันไอเดีย
  - 5) ประธานเครือข่ายกลไกกรรมไร้สารพิษ
5. ประชาชนผู้มาร่วมงานโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม
ผู้มาร่วมงานโครงการสมัชชacunธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมระหว่างวันที่ 28-30 ตุลาคม 2548 จำนวน 61 คน

ภาคผนวก ง. รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่ไม่ได้มาร่วมงานและไม่ได้เป็นเครือข่ายของ ศูนย์คุณธรรม

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (ชื่อสมมติ)

1. กลุ่มอาจารย์ จำนวน 8 คน

1) อาจารย์รัตรี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	5) อาจารย์นิพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
2) อาจารย์ณัฐวัฒน์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ	6) อาจารย์คำพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3) อาจารย์จันทพร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	7) อาจารย์สุวดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
4) อาจารย์เขตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	8) อาจารย์พรทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

2. กลุ่มครู จำนวน 10 คน

1) อาจารย์วันเพ็ญ	โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	6) อาจารย์ศิราณี	โรงเรียนวัดทองเพลิง
2) อาจารย์สุภา	โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	7) อาจารย์ดวงมณี	โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ
3) อาจารย์อรณี	โรงเรียนวัดสุทธอาราม	8) อาจารย์จินดา	โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ
4) อาจารย์ภัทรา	โรงเรียนวัดสุทธอาราม	9) อาจารย์กรรองกาญจน์	โรงเรียนอำนวยการศิลป์
5) อาจารย์พีพร	โรงเรียนวัดทองเพลิง	10) อาจารย์อรพรรณ	โรงเรียนอำนวยการศิลป์

3. กลุ่มนักศึกษา จำนวน 11 คน

1) วรพินท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	7) เพ็ญพรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2) นิสา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	8) สุกัญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้า
3) ราไฟ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	9) เชาวน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้า
4) นุสรยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	10) อรยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
5) ก่องกาญจน์	มหาวิทยาลัยมหิดล	11) วันดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
6) ไพรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต		

4. กลุ่มนักเรียน จำนวน 9 คน

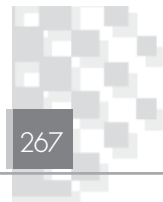
1) แทนขวัญ	โรงเรียนวัดนवलนรดิศ	6) วิเรขา	โรงเรียนวัดสุทธอาราม
2) ปริญญา	โรงเรียนวัดนवलนรดิศ	7) อัญชลี	โรงเรียนวัดสุทธอาราม
3) อนุชา	โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	8) รัตนา	โรงเรียนวัดทองเพลิง
4) วรพจน์	โรงเรียนวัดเศวตฉัตร	9) ยาวเรศ	โรงเรียนวัดทองเพลิง
5) วิไลลักษณ์	โรงเรียนวัดเศวตฉัตร		

5. กลุ่มค้าขายและผู้ใช้แรงงาน จำนวน 10 คน

1) อมร	ชายกล้วยบั้ง	6) วารี	ชายอาหารตามสั่ง
2) อรพรรณ	ชายกีฟชอป	7) พิมพ์พร	ชายก๋วยเตี๋ยว
3) ราตรี	ชายส้มตำ	8) ปัญญา	ซั๊บแท๊กซี่
4) นิสา	ชายข้าวมันไก่	9) ดิเรก	ซั๊บรถตู้
5) พัชรี	ชายหนังสือ	10) ลัญญา	ซั๊บรถตู้

**ภาคผนวก จ รายชื่อคณะผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์
แบบจัดกลุ่มสนทนา**

กลุ่ม	รายชื่อผู้สัมภาษณ์เชิงลึก		
วันที่ 28 ตุลาคม 2548			
1. กลุ่มศาสนา	ดร.ดิเรก สุขสุนัย		
2. กลุ่มจิตอาสา	ดร.กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์		
3. กลุ่มครอบครัว	นายสิทธิชัย ชมพูพาทย์		
4. กลุ่มการเมือง ราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ดร.ศจีมาจ ณ วิเชียร		
5. กลุ่มเครือข่ายชุมชน	น.ส.วิเวชา ปัญจมานนท์		
6. กลุ่มกลไกทางสังคม	น.ส.ทวิกา แก้วมกระโทก		
7. กลุ่มระบบการศึกษา	น.ส.จินตนา ศรีราตรี		
8. กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม	น.ส.ศิริวรรณ แก้วพอง		
9. กลุ่มสื่อ	นายเอกรัฐ พิมพ์ไทย		
วันที่ 29 ตุลาคม 2548	1. น.ส.ไพรัตน์ อธิกพันธุ์		
	2. น.ส.จันทน์ วีระชัย		
	3. น.ส. สุธิดา ภัคดีบุญ		
วันที่ 30 ตุลาคม 2548	1. นายสิทธิชัย ชมพูพาทย์		
	2. น.ส.รติกร ชันติยานันท์		
	3. น.ส.โรสนี บินสะมะแอ		
รายชื่อผู้สัมภาษณ์แบบจัดกลุ่มสนทนา/สัมภาษณ์เชิงลึก			
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	Moderator	Note take&Facilitator	ผู้สัมภาษณ์เชิงลึก
1. กลุ่มอาจารย์	ดร.ดิเรก สุขสุนัย	น.ส.โรสนี บินสะมะแอ	
2. กลุ่มครู	น.ส.พิกุล เอกวารงกูร	น.ส.ไพรัตน์ อธิกพันธุ์	
3. กลุ่มนักศึกษา	น.ส.วิเวชา ปัญจมานนท์	นายสิทธิชัย ชมพูพาทย์	
4. กลุ่มนักเรียน	น.ส.จินตนา ศรีราตรี	น.ส.รติกร ชันติยานันท์	
5. กลุ่มผู้ค้าขาย/ผู้ใช้แรงงาน	ดร.ศจีมาศ ศรีวิเชียร	น.ส.สุธิดา ภัคดีบุญ	
1. โครงการชุมชนเป็นสุข จ.ตราด	น.ส.วิเวชา ปัญจมานนท์	นายสิทธิชัย ชมพูพาทย์	ดร.ดิเรก สุขสุนัย
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	น.ส.ทวิกา แก้วมกระโทก	น.ส.ไพรัตน์ อธิกพันธุ์	น.ส.จันทน์ วีระชัย
3. กลุ่มสถาบันไอเดีย	ดร.ดิเรก สุขสุนัย	น.ส.จินตนา ศรีราตรี	น.ส.รติกร ชันติยานันท์
4. กลุ่มกิจกรรมไร้สารพิษ	ดร.ดิเรก สุขสุนัย	น.ส.จินตนา ศรีราตรี	น.ส.รติกร ชันติยานันท์
5. มูลนิธิเผยแพร่วีถีประชาธิปไตย	น.ส.จินตนา ศรีราตรี	น.ส.รติกร ชันติยานันท์	น.ส.โรสนี บินสะมะแอ

คณะกรรมการ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

พลตรี จำลอง ศรีเมือง	ประธานที่ปรึกษา
พลเอก บวร งามเกษม	ที่ปรึกษา
นายลิขิต เพชรสว่าง	ที่ปรึกษา
นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม	ประธานกรรมการ
ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กรรมการ
พลเอก ปรีชา เขี่ยมสุพรรณ	กรรมการ
พลตำรวจเอก เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส	กรรมการ
นายนิพนธ์ สุรพงษ์รักเจริญ	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)	กรรมการ
ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม	กรรมการและเลขานุการ

รายชื่อคณะกรรมการโครงการ

ที่ปรึกษา

นางสาวนราทิพย์ พุ่มทรัพย์ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
พลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม
นางอรพรรณ พรสีมา รองผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและ
พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวศศิธร เล็กสุขศรี
นางสาวอมรรัตน์ วีรสรรพชญ
นางสาวปรีนทร บุญเนตร
นางสาวณัฐกฤตา ทิรัญสุข

ผู้พิจารณาแบบปกและรูปเล่ม

นายแก้ว วิฑูรย์เขียร

ท่านผู้สนใจ สามารถ Download รายงานฉบับนี้ได้ที่
www.moralcenter.or.th